BNCR
S.S.94
(093)
(460)
C 733
13

COLECCION

DE

DOCUMENTOS INÉDITOS DEL ARCHIVO GENERAL

DE LA

CORONA DE ARAGON,

PUBLICADA DE REAL ÓRDEN

POR

SU CRONISTA,

D. Próspero de Bofarull y Mascaró.

TOMO XIII.

BIBLIOTECA NAZIONALE
ROMA

Digitized by Google

DOCUMENTOS LITERARIOS

EN

ANTIGUA LENGUA CATALANA

(Siglos XIV y XV.)

PUBLICADOS DE REAL ÓRDEN

POR

D. PRÓSPERO DE BOFARULL Y MASCARÓ,

tesorero de la Corona de Aragon.

BARCELONA.

EN LA IMPRENTA DEL ARCHIVO.

1857.

S. S. 94 (093) (460) C 423/13

AM

PRELIMINAR.

BIBL. NAZIONALE ROMA

La riqueza que encierra el Archivo general de la Corona de Aragon es un presente de gran valia para la historia nacional y tambien para la literatura y las ciencias.

Asi lo expresámos en el preliminar de esta Coleccion, al consignar los desvelos de la Reina Ntra. Sra. para que se difundiesen las luces en todos sus dominios; y deseosos de satisfacer esta laudable mira, á par que de acreditar lo que en un principio indicámos, hemos creido conveniente hacer alternar con las muestras diplomáticas ya publicadas, y que interesan mas de cerca á la historia, otras de interés literario y científico, no menos importantes en estos tiempos, en que los estudios filológicos devuelven su importancia á los idiomas olvidados, y en que la literatura deduce grandes verdades hasta, á veces, de simples y ligeros fragmentos.

Por esto, al tratar de la publicacion de este volúmen, que puede considerarse mas literario que diplomático, hemos procurado que su contenido fuese de materias diversas, amenas tan solo algunas de ellas, y útiles todas en general, de modo que la variedad ha sido una de las leyes de preferencia que hemos seguido, al ordenarlas. Las colecciones de códices que guardamos de los desaparecidos monasterios de Ripoll y San Cucufate del Vallés (restos preciosos, pero escásisimos, por desgracia,) son las fuentes á que hemos acudido, para llevar á cabo nuestro intento: en ellas se encuentran esparcidos ejemplos de todo género literario, tanto por lo que toca á la novela, como á la composicion religiosa en general, y hasta á la traduccion, realzando mas la importancia de tales ejemplos la circunstancia de pertenecer algunos de ellos á una época notable, cual es el siglo que corre desde mediados del XIVº á igual término del XVº, (segun se verá en la tabla de materias que sigue,) época que fijamos por nuestra propia opinion, que confirma, en parte, por lo que toca á los códices de Ripoll, el catálogo compuesto por el sabio monge Olzinelles, existente en el Archivo.

No hay que recordar aqui la escasez de signos ortográficos que se empleaban en los siglos anteriores á la imprenta, y la confusion de ciertas inflexiones, para espresion de las cuales se emplea, alguna vez, diferente signo, segun sea la comarca á que pertenezca el escritor, así como la dificultad de interpretacion de palabras equivocadas por los escribientes: para lo primero, advertimos que, insiguiendo nuestro sistema de dar á la publicacion todo el carácter posible de antiguedad, solo hemos empleado el punto final para marcar la separacion del período, y para lo último, esto es, para la correcion de palabras equivocadas,

hemos hecho tan solo las salvedades que marcan las notas y los paréntesis, con los interrogantes en casos dudosos, segun se podrá ver en el decurso del volúmen, si bien hemos creido necesario, para el mejor sentido, en algunos casos, hacer separacion de párrafos que estaban unidos debiendo ser separados, ó al contrario.

Respecto á lo segundo, ó sea lo concerniente á la gramática ó filolojía, no hemos hecho variante alguna, por ser parte que no nos corresponde: tales dudas, así como la estima del mérito que tengan las obras y fragmentos que ofrecemos, las resolverán los estudiosos que escojan este campo para investigar y deducir cual pudo ser la importancia de la literatura catalana en otros dias.

TABLA

DE LAS MATERIAS QUE COMPRENDE ESTE TOMO.

Época del manuscrito.		Pág.
Med. del s. XV . .	Sitio y destruccion de Jerusalen por Vespasiano	9
Ult. ter. del s. XIV.	Historia del rey de Hungria	53
Fines del s. XIV. .	Historia del Caballero Tuglat . .	81
Ult. del s. XIV y prin. del XV . . .	Mascaron	107
Fines del s. XIV..	Vida de Santa Margarita.	119
	La pasion de Jesu-Cristo	131
	Oracio de nostro Sr. J. C. . . .	149
	Oracio de nostra dona Sta. Maria	151
	Gozos á la Virgen	152
	Oracion á la Virgen	155
	Confesion General	156
Med. del s. XV. .	Fracmento de una oracion á J. C.	159
	Oracion á Santa Catalina	160
Fin. del s. XIV . . .	Máximas morales.	165
Prin. del s. XV . . .	Máximas políticas	184
Med. del s. XV . .	Sentencias Morales	186
	Libro de Caton	303
Ult. ter. del s. XIV .	Doctrina moral y política	311
Med. del s. XIV. . .	Boecio	395
Ult. ter. del s. XIV.	Carta de S. Bernardo á su hermana traducida por Fr. A. Canals M. de Sagrada Teología .	415

SITIO TOMA Y DESTRUCCION DE JERUSALEN POR EL EMPERADOR VESPASIANO. (1).

BIBLIOTECA NAZIONALE ROMA

Apres XL anys que Deu fo levat en creu en Jherusalem Vespesia lemperador qui fo fill de Just Sesar emperador de Roma e de la maior part de tota Lombardia e tenia en destret Jherusalem Roma era cap de tot paganisma e lemperador creya e adorave les idoles e feya adorar per tot son emperi e ell era be guarnit de la riquesa dequest mon e ell ama bona cavaleria sobre tots los altres barons del mon e avia un fill sert e savi qui havia nom Titus e ell stave en aquest delit en aquesta abundancia del segla e no pensave dals sino delitar son cos. Deus reguarde la sua gran error car pres per els pasio e mort. En aquell temps era mantenguda e continnade dels continnamens dels

(1) Codices del monasterio de Ripoll, núm. 153, fól. 36.

idoles e dels dimonis e la perdicio del poble. E trames Deus una malaltia qui havia nom cranch en la cara de Vespesia lemperador que tot lo nas e les galtes li menjaven tro a les dens e caygerenli les maxeles e la barba tot en axi com hom la li hagues palade tota que anc noy romas pels. Lemperador fou dolent de sa malaltia e tots los seus barons stegeren ne fort meravelats e feren venir metges tots los milos que hom poc trobar e com aquels metges com mes obraven en ell lavos ell pigorave mes si que tots los metjes lo desenpararen e digueren que res no li podien valer mas que lo cranch li havia donat li menya totes les galtes e al nas e ac per tot lo cors lebrosia qui tot lespeseiave e era ten mal adobat que nos podie tenir als peus ans li covenia ajaure de nit e de dia en aquel temps que Deus vench e anave ab sos dexebles I daquells lo cual avia nom Climent fou vengut en Roma e aquell per la malesa dels pagans e per la duresa del emperador no gosave preycar scondidament e amegade e un senescal del emperador qui sepelave Gays en lo qual lemperador se fiave sobre tots los altres barons seus veent preycar Sent Climent e les gents menudes scoltavenlo molt volentes. E quant parti de qui vench denant lemperador e guardalo e viulo malament adobat e comensa a plorar greument e lemperador dixli — bel amich no plos car los deus man donade aquesta stremetat els lem tolran cant los plaura e pregemlos ne fort que sim garexen iols bastire un temple lo pus bel que hanc bastit fos. — Senior — so dix Gays lo senescal — no creu que agen negun po-

der mas al temps de Just Sesar vostre pare hoy preycar e dir que en Jherusalem avia un sant profeta qui avia nom Jhesu-Christ e feya grans miracles que ell mundave los lebrosos que eren ferits daquela maleutia e als sechs donave lur veer e als sorts donave loyr e als muts feya parlar e als contrets feya anar e als morts resusitar e tots los malalts daquella maleltia aguesen sanave e los juheus per enveya e per miracles que li veyen fer levarenlo en creu e Pilat lo teu prebost justicialo a mort e e hoit preicar que al terç jorn resusita e mes he hoit dir que qui podia aver alguna cosa que al cors del profeta hages tocat de qualque malaltia que agues seria guarit ab que agues fiança e ferma fe e ferma creença en lo profeta e yo creu be aso que si res ne podien aver que sin aviets que sempra seriets guarit. — So dix lemperador — vull que digues si saps aquell profeta si creya ni adorave los nostros deus. — Respos lo senescal e dix — Senyor maravel me fort com podets dir que aquell sant profeta aso agues ne adoras los deus ques senyor major dels e de tot lo dit sant profeta — aso dix lo senescal al emperador — e ana per la terra e avia LXXVI dexebles qui anaven tots els e avieni daquels triats XII qui eren de son sacret e de aquels XII avia ni un qui havia nom Judes e aquell traylo e venel als Juheus per XXX dines e quant aquest dexeble viu que havia liurat a mort lo sant profeta als Juheus penedisen e torna los dines als judeus e els nol volgeren pendra e ell gitals al mig del templa e puys penjas e anasen a infern tot aso e hoit preicar. Totes aques-

tes demandes — so dix lo senescal — senyor jaquits anar mas tremetets en Jherusalem si trobarets res daquell sant profeta o que agues tocat al cos del sant profeta car siats sert que mantinent serets guarit car e gran fe que trobarets alcuna cosa que ell tocade ho tengude al seu beneyt cors axi com he hoit preycar. — Dix lemperador — si axi es com tu dius nou halergem mes mas que tentost sies aperallat per anar la e si res trobes que mo aports e si lo sant profeta me vol garir iol vengere per sert que aytantes dinades fare dels juheus XXX per I diner com ell fo venut per XXX dines. Mas aso vull que digues a Pilat mon prebost que molt mes greu com nom ha trames lo traut nol ma tremes que solia trametre a mon pare com nol ma tremes sino per tres anys e no li perdonare car per set anys lo ma falit. —Senyor—so dix lo senescal — be complire lo vostro manament si a Deu plau. — Cant lo senescal vae le volentat de son senyor aparellas anar al pus honradement que poch axi com a mitsatger denperador e com ell pretenia de fer que era noble al major quel emperador agues mas ell no volch anar ab grans compayes ni ab gran berga mas pres IIII caveles seus nobles axi com pertanya aytal baro apres pres scudes e atzombles e gran re daltre meynade e pres comiat del emperador e van cavalcar en lus pelafrens e van partir de Roma e vengeren per tera tro a Berlet e aqui age feit aparellar una nau e vas reculir ab tota sa gent e pensaren de navegar tant que per la volentat de Deu van aribar a Nacre. E cant foren venguts a Nacre vas reculir en un leny e ana tro

a Sesaria e de Sesoria anasen en Jherusalem e elberga privadament en selade en la ciutat ab un savi juheu qui havia nom Jacob. Aquest Jacob era pare de Maria Jacobi e cant lo senescal ach sejornat en la ciutat III jorns que no sere feyt conexer a Jacob son sta lo pres per la ma e dixli — hoste senyor noble hom parets digats me saladement don sots ne ne qual tera sosts ne a que sots vengut a demanar si jous hi puch aconselar de neguna cosa axi com es de mercaderia jou fare molt volentes. — Lo senescal respos — gracies oste Jacop yo son hom del enperador e son senescal e planeix lemperador se de mi mes que altra amich que ell haia e car vos semblats prous hom direus la veritat. Vespesia lemperador per lo qual Jherusalem se destreny es sobrepres de una gran maleutia qui ha nom cranch qui li ha menyade e guastade tota la cara e tot los ha lebros e espeseiat que nos pot sostenir an peus que ia ans li cove ajaure de nit e de dia. E a ten gran ira en si matex ell e sos barons e tota se gent que no saben ques fasen e no poden trobar metges quil pusquen garir cascun jorn. E jo havia hoit parlar del sant profeta que los juheus ausieren a gran tort en aquesta ciutat e ich pres pasio que ten grans miracles feya en sa vida e apres sa mort que si pogesem trobar alcuna cosa que ell agues tocade que tentost com lemperador leuria ne le tocaria fos gorit per la vertut del sant profeta. E sapiats que io som asi vengut e si vos ne sabets res ni alcuna cosa de so que io deman enseiatsmo que gran be e gran honor vos fare aver del emperador mon senior e faraus be en sa cort sobre

tots los altres per que si sabets coses pofitables a mon senior enseiatslesme e no les me selets perque tentost quey anem que io no tornare denant ell tro que aja consell trobat. — Jacop respos — mon senior lemperador creu en lo sant profeta ni ladora.—Lo senescal respos — ell adore les idoles e no lexeria los caltivemens de sos deus per negune res. — Jacob respon — amich tornatsvosen a vostro emperador que si ell no creya en lo sant profeta qui pres pasio que iol viu davalar de la creu e metre al moniment a Josep son amich puys lo viu com fo resucitat e preicar als dexebles e dix anats preicar a totes criatures lavangeli e digatslos qui creura lo fil de la Verge e sera batayat salvat sera e qui nou creura sera comdempnat. Per aço vos dich que si ell aso no creya e nol adorave axi com a tot poderos senyor com ell es ja ell no pot guarir mas si ell ho vol creure el sera tost guarit de la lebrosia axi com ne son gorits daltres molts. E io direus un eximpli de veritat. Una fembra qui ha nom Veronica qui es de Galileya era lebrosa fort que no gosave star ab laltre gent e cant ella sabe que Jhesu-Christ fo levat en creu e ach gran dol que ella se pensave e avia se creensa que ell la sanas e la mundas de sa malautia e vench a monti Calvari e viu que los juheus agueren penyat Jhesu-Christ en creu e al peu de la creu era la Verge Maria ab un disipol qui ha nom Johan e Veronica nos gosave apropiar a la Verge Maria ne al dexeble qui era ab ella per la gran malautia que era en ella e la Verge Maria cant viu que la fembra plorave adresas e signali que venges a ella e ella vench

tentost e la Verge Maria pres una tovallola que la Veronica portave en son cap e espendili la cara del seu beneyt fil e axi demostrali tentost la cara de la presiose ymage de nostro Senyor Jhesu-Christ e donala a la dita Veronica e aytentost cant le Veronica tench la tovalola on era la fas afaysonade de Jhesu-Christ fo senade e muda de tota se lebrosia e ella te aquella tovallola encara. — Senyor — so dix lo senescal — tot aso creu verament e tramatam per la fembra e manemle a mon senyor lemperador que io se be que el creura aso fermament e cant sera guarit tota crestiandat sera exelsade per ell e es me fe que ell vengera la mort de Jhesu-Christ. — Jacob lo savi juheu trames a I seu misatge per demanar le dita Veronica que vinges denant ell que mester levie e cant fo vengut Jacob en quina manera era vengut de la lo senescal del emperador era en Jherusalem queus nirets ab ell en terra de Roma per guarir lemperador que era fort destrouit de la lebrosia quil avia tot spenseiat e trencat que no avie membre sobre si e ella respos que volentera hi hiria car creu quella virtut de Deu garira lemperador e tot son poble creura en Deu Jhesu-Christ. E Gays lo senescal ac gran goig e aperalaranse de tornar en lur terra e lemperador mas lo senescal se recorda e dix a Jacob — yo vull parlar ab Pilat. — E Jacob dix — jous hi segire molt volenteses e anem hi. — E enasen abdosos a Pilat e trobarenlo denant lo temple de Salamo lo senescal lo saluda e dixli — Senyor Pilat yo son misatger del emperador de Roma mon senior e vostre que es e ma-

naus per mi que vos li anviets lo traut de VII anys e avetsho mal fet car vos per cascun any no ley avets trames e dixme que mal sen te per pagat empero car sta terra stant luny nous ho tendre en mal e trametets lo li e io rahonar vos he ab ell e axi senyor Pilat ajats vostre bon consel e trametets lo li per mi al vostre bon senyor lo traut. — Pilat cant ach scoltat e entes lo senescal molt li feu lega cara e respongeli argulosament e ab manases e dixli quen auria consey e I maligne hom qui era del consel de Pilat el senescal que era e avia nom Barabas e dixli ha vista de tots que li donave per consel que ia lo traut ne lomenatge no regoneges al emperador mas ques fes senyor de Jherusalem e de tot lo poble pus que els los volen per senyor e lemperador que romanges senior de Roma e de Lombardie. E per so dix Barabas a Pilat—pus certament que si lemperador dessa vol pasar ab ses gens noy pot venir per freytura daygua que non ich trobaran. — E Pilat crege lo consell que Barabas li donave e volch ausiure tentost Gays lo senescal mas Barabas li dix que misatger no devia mal pendra ans devia recaptarse misatgeria al milor que pogues. Sobre aso Gays lo senescal se parti felonament de Pilat lo primer jorn del mes de maig e pres comiat de Jacob son oste e comanall a Deu e isquese de Jherusalem ab Veronica e ab tota se companya enansen dret a Sesaria. E puys dequi vingeren a Nacre e puys reculirense en lur nau e Deus donals bon temps e vingeren al port de Barlet ab gran goig que ageren de venir en lur terra e sobre tots ague goig lo senescal car ell avie se

creensa fermament que Deus li fayia tanta donor de sos trebays serien sans e cant foren aribat ageren asajornats II jorns e van cavalcar en lus palafrens e metense al cami ab lus atzembles e vengeren sen en Roma hon era lemperador molt destret de la maleutia. E cant lemperador hoy le venguda de son senescal ac gran goig e fo mol desitgos de parlar ab ell. En aquella fayso que Gays fo vengut Vespesia lemperador avia manade se cort ab tots los barons de son imperi axi reyes princeps comtes e duchs e portes e capitals e de tota laltre cavaleria de sa los munts del emperador car ell era axi turmentat e menyscabat de sos membres per la gran maleutia qui era en ell e que no cuydave aver sperança de la benenansa e del honrament deiquest segle e vole coronar Titus son fil emperador e que governas limperi e tots los barons.

El segon dia que Gays lo senescal fo vengut devia eser coronat Titus emperador. Gays vench denant lo senyor emperador e saludalo e lemperador demanali si avia trobade alcuna cosa que li poges donar salut e ell resposli — Senior alegrauvos e fets gracie a nostro Senyor Deus car yo he trobade una bona fembra e santa que ha la fas de Jhesu-Christ en una bela tovallola e aquesta presiosa tovallola que aquesta santa fembre queus he amanade vos en garira. Car en sta manera matexa ella era tocade malament de lebrosie si que tota sa cara nevie speseiade axi com vos aveu de tot lo vostro cors e axi senyor ab que vos ajau ferma fe e ferma creensa en Jhesu-Christ que cant veyats la sua fas que cregats vertaderement que es ver

Deus tot poderos senyor sobre tot quant es e aquell cregats e quel adorets e tornarets a la sua lig e vos serets tentost guarit e si aso no creets tots temps starets en aquesta tristicia.

E lemperador respos—certes jou creu be tot aso que tum dius e si ell me fa tanta de grasia e de honor que ell me do sanitat jo venjare la sua mort e fetsme venir la fembra e aport la tovallola santament axi com si tanye.— Senyor—dix lo senescal—quant tota le baronia sera ajustade jo fare aparellar la santa fembra e farele venir denant vos e tota la baronia veura lo gran miracle e creura tuyt mils Jhesu-Christ e vos senior porets coronar vostro fil Titus. — E lemperador crech aso que son senescal li dix e dix lemperador—a pler de Deu sia fet.—E son senescal sen torna en son alberch e lemperador romas en son palau.—E cant lo senescal fo vengut troba la santa dona Veronica e dixli — dema vol mon senyor lemperador que vos anets a ell e pregarets nostro Senyor que li demost miracle en ell per tal que tot lo poble crega en tot lo poderos Deus.— E la bona de dona hoy e gitas en oracio e prega molt devotament nostro Senior Jhesu-Christ en aytal manera —Senyor Deus qui volguist exalsar lo teu sant nom e ell benenuyrat Pere e ell benenuyrat Pau e en tots los teus dexebles posist la tua vertut els donist poder de sanar les gens e de encalsar los diables tu sana aquest gentil hom per tal quel crega en sol Deus vertader per tal quell poble vinga a sant batisma. Senyor Deus salvalo axi com salvist a mi per la tua gracia e per honor de la tua presiosa mare quem dona la tua fas,

— Mentre orave e pregave Deus fortment un dexeble de nostro Senior Jhesu-Christ pasa denant la porta e Veronica giras e viulo e conechlo e dixli — not temes ne aias pahor que santa crestiendat sera exelsade per tu e tu nom coneys gens sino to deya sapies te que io son aquella fembra qui era lebro en Galilea e cant yo hoy dir que Jhesu-Christ fo levat en creu animen la hon era e la sua benenuyrade mare pres la tovallola que io portave en mon cap e mostrala denant la fas de nostro Senyor e mantinent hi fo feta en la tovallola la sua fayso e la sua semblança del seu presios vull e eytentost com lagui tocade io fuy tota garida e ara son vengüda en sta terra per manament del emperador e vos anats ab mi e fets vostro sermo de nostro Senyor Jhesu-Christ. — Lo dicipol conech que per lordonament de Deu será feyt — mas vuul quem diges com as nom. — E la dona li dix — yo e nom Veronica. — E lo dicipol pres comiat de Veronica e vasen. E cant vench lemperador no volch adorar sos deus que solia adorar car noy havie ferma creensa per aso que li dix lo senescal e cant vench lendema en tota la terra e tota la cort e tots los barons foren ajustats per coronar Titus emperador e Vespesia lemperador feu ajustar la hon era la baronia e feu si portar un noble lit e puys feu se venir son senescal e Veronica e Sent Climent vench ab ella e Veronica porta la tovalola en la ma dreta e liurala denant tots a Sent Climent e cant foren denant lemperador Veronica lo saluda — Senior entenam lo sermo e apres lo sermo rebrets sanitat dequest sant hom qui fo dexeble de Jhesu-Christ. — E lem-

perador feu fer manament a tota la sua gent e baronia que hom lescoltas benignament e sens brugit e apres Sent Climent puiasen en un alt cadafal e comensa a preycar e preica de la incarnacio de nostro Senior e de la nativitat e de la circunsicio e del batisma e com volch esser bataiat en flum Jorda e de la quarentena quant lo diable lo volch temptar en lo desert e com Judes lo trahi ell vene per XXX dines als judeus e de la pasio com lo puiaren en creu e com Pilat lo jutga a mort en Jherusalem e com Josep I gentil caviller lo mes al sepulcre e el deyeble de la creu e com spolia linfern en trague lomanal linage e de la resureccio e de la asensio e cant sen puia als cels e puyes com trames lo sant sperit sobre los apostols e com deuen venir al derer jorn jutgar los vius e als morts. E cant ac longament preycat ell feu son sermo e dix — amen.—Apres se jonola e reclama a Deu e a Santa Veronica e atresi e cant foren levats de la orasio ell desplega la tovallola a veent de tots e apropias a lemperador e feuli adorar la fas e tentost lemperador ague tocade la tovalola ell fo gorit e mundat de tota se maleutia en aytal manera que anch clapa ne altra cosa no ague ne parech que sobre son cos agues aut altre mal axi fo bel e mudat. Cant fo gorit lemperador e curat de sa malaltia no poch aver maior goig ell e sa baronia e en axi deliurantment e poderosa com si no agues aut negu mall nec re e fo ayten leuger com negun dels altres cavales. Cant lemperador ab tota se baronia agueren fetes grasies e lahos a nostro Senyor Jhesu-Christ axi com Sent Climent los adoctrina els

ansenia e lendema lemperador lo sentdema corona son fil Titus emperador molt honradament e Sent Climent qui preyca a lemperador e a tots sos barons e lescoltaren ab gran devosio e diligentment volentes e cant ac dit son sermo ell dix a hoint de tuit a lemperador — Senior si Jhesu-Christ vos a fayta gracia de la vostra malautia de queus a gorit de la qual vos erets fort destret plasieus per la vostra beneyta amor queus fasats bataiar a la sua santa lig e axelserem crestiandat e fets ho saber a tota vostra gent ques fasen batayar e negu qui batayar se vulla no li sia contrastat. — Aso respos lemperador — jo deig donar gran galardo en aquesta santa dona que ses trebalade per mi. — Apres parlali — dona prenets de mon enperi tot so queus vullats que ious ho do sien viles sien castels sien siutats fora Roma que es mon cap de tot mon imperi de tot laltre que io aia prenetsne so queus placia. — E Veronica respos — gracies a Deu de tot so quem volets dar mas donats ho a la santa fas de Jhesu-Christ car vos vets que io mi son donade e comanade a ella. — E lemperador dix — jous ho atorch. Clama Sent Climent. Senior vos e aquesta dona prenets so queus vuulats de mon inperi. — E Sent Climent dixli — Senyor de vos avem tant queus bataiets eus fasats bataiar e tota vostra gent. — E lemperador respos — senyer yo vuull que siats apostoli tot primerament e siats cap de crastiandat e preicats e fets preycar per tota la terra la santa fe e tot aquells quey porets tornar molt me pleurie mas sapiats senyer que io nom batayare entro que aia vegade la mort de Jhesu-Christ mas

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

comvench tentost com yo sere tornat de lla si plau a Deu yom batayare e a nostro Senyor e tots los barons e tota la gent de ma terra mas primerament si plau a nostro Senyor Jhesu-Christ que ma faita tanta de honor pendre venjance de la sua mort e tro que laye vengade yo no aure gran alegria car ell pres pasio a tort. —Lemperador leva Sent Climent apostoli e puys feu fer una sgleya de Sent Simon Justus e sus en laltar ell mes la tovallola entre dos pilas e aqui ses encare. E cant lesgleya fo fayta e stablides les fonts Sent Climent bataya Santa Veronica e no li cambia son nom e sovent la preicave en part vayros e molts batajavense e cant tot aso fo feyt Gais lo senescal vench denant Vespesia lemperador e dixli — Senyor gran goig devets aver car vos sots ten be garit de vostra maleutia e vul vos comtar de Pilat vostre prebost com me respos com li digui queus trametes lo traut ell feume lega care e respos me argulosament e dix que iames nous en trametria ni en res nous conexia en la siutat e dic vos que si io res li agues tornades noves volentat avie quem ausies e io de gran goig que havie per ço com avie trobat so per que hi era vengut nom volgi contrestar ab ell mas lo el manasi de part vostra e cant jo havie ab ell aquestes noves ab ell se leva I savi juheu e profetiza denant Pilat e dix que ten gran carestia auria e tendrie poch de temps en Jherusalem que la mare menjaria son fill de fam quey aurie. E un judeu qui havie nom Isach dix atresi que verament Jhesu-Christ ho havie dit de sa boca que en breu temps vendria la destreccio de Jherusalem que noy roman-

dria pedra sobre pedra e auria leyns ten gran carestia e ten gran fam que la mara mataria son infant. E Pilat quant hoy fo fort despegat e dixlos que si mes ne parlaven ell los faria justiciar. E dix — Senior veiats vostre prebost com vos es leyal. — Cant lemperador ho hoy ach gran maravella e mana cridar ses ots per tota la terra que vingesen tuit en Roma. Mantinent fo complide sa volentat e tots los barons e altres vingeren aperallats al pus honradament que pogueren pasar en Jherusalem aqui vingeren reis comtes duchs marquesos e potestats e capitans sens comta ab tanta cavalaria que be ni ach CC milia cavales part laltre gent. Lemperador ac son navili aperalat entre naus lenys e galeas eren XX milia e feren vele ensemps a cap de V setmanes vingeren a Nacre I dia mayti cant lo sol exia e aytentost aquels qui staven en Acre reteren la vila a lemperador a sa volentat e cant agueren aqui refrescat anaren en I castel qui avie nom Jafel aquest castel era molt gran e forts e tenienlo juheus e cant veren que ten gran gens eren ajustades per els a destrouir els se reteren volentes si lemperador los volges pendra a merce e cant lost fo entrade en torn del castell nostro Senior trames tante de neu e tan gran vent que apenes poch durar nul hom en la ost. E ell castel fo be bestit que un savi juheu lo feu bastir qui fo de Natseret qui avia nom Jafell qui era cosin germa de Jacob lo noble cavaller qui mes nostro Senior al seu sepulcre aquest senior del castell era molt bo cavaller e noble e savi hom de gerra e dix a lemperador quel preses a merce e lemperador

dixli que ia merce no li aurie e cant vench apres poch de temps lemperador pres lo castell e feu ausiura tots los juheus levats deu quis amagaren en una cova sua ab Jafell qui era dins lo castell e aqui stegeren amagats III jorns e cant veren que morir los covenia aqui de fam los VIII juheus enprengueren queus osisiesen los uns als altres ab los coltels salvant Jafell e un seu cosi qui nou volgeren fer e cant los VIII juheus se foren morts Jafel dix a son cosi — io era senior dequest castell era tengut per molt savi gran folia seria si axins lexam morir iscam de si e anem a lemperador clamar merce que cant sabra que som nos nons ausiura lemperador.

Pilat e lo rey Arquilaus fan cridar per la ciutat cant tots se foren desermats que tuit que portasen pedres o cantals sus per los descenys e per les bastides dels murs los quals era be guarnit Jherusalem e ab aytant foren LX milia e mes que tots aporten pedres e cantals per garnir los murs de la ciutat. E Pilat e lo rey Argilaus puiaren sus al mur ab X cavallers sens pus. E Pilaut e lo rey Arquilaus foren en cors e cascu ac vestit un brial de faxe de un vermel sisclato. E Pilat tench en la ma un basto pelat e Vespesia lemperador ab Jafel e ab Gais son senescal e ab XV cavalles que manave vench al mur de la ciutat la on viu Pilat e lo rey Arquilaus e demana a Gais son senescall qual dequels era Pilat e Gais li dix que aquell qui tenia la verga pelade qui stave sobre la bastida del mur e Vespesia lemperador comensa de rahonar ab Pilat e dixli — lo meu noble pare Just Sesar te comana

Jherusalem que le li gordases be e volch que foses son prebost e que guardases tota la terra per ell e quant tu sabist que fo mort no regoneguist traut ni senyoria per III anys era stat VII anys que ans gens no men as volgut trametra e Gais mon senescal cant jol te tramis reposistli argulosament e diguistli que no temes res per mi mas que yo gordas be Roma que tu gordaries be Jherusalem de mi e de tots tos anamichs e que nom regonexies traut ne senyoria e per so vuul que tum fases obrir les portes de Jherusalem que vull fer mes volentats de tu e de tots aquels qui de dins son.—E aquesta paraula resposli Pilat e dixli que aurien son consell. E feu venir tots sos barons e lo rey Arquilaus dixli que no li calia aver por de les manases que lemperador li fayia car ell se podie be defensar a ell encara que ell havie tanta de bona cavalleria e seria gran onta si nos nos retiem al emperador per fer ses volentats e mananli a qui aquest consell nos donara. Apres que lo rey Arquilaus ac parlat se leva en peu Barabas un conseller de Pilat lo qual creya molt fort e dix — lo rey Arquilaus vos dona bon consell e creetslon per tal que mils lon cregats e direus e fareus conexer com lemperador no pora conquerir ni pendra la ciutat de Jherusalem car sapiats que ell no inch pot star gayre ab sa baronia al pus luny de dos mesos entreges que els com vos sabets no han aygua ne le poden aver sino van mes de miga jornade so es al flum del diable la on periren dues ciutats Sedoma e Samagora e serienlos luny pertret a tanta gent e per so creu lemperador noy pora molt star entorn de nos

perque ious do per consell queus desiscats del rey Arquilaus—E tots los cavalles tengerenho a bon consell. E Pilat partis del consel ab lo rey Argilaus e vengeren la hon lemperador Vespesia los tenia ab sos barons. E Pilat respos comensa a parlar al emperador e dixli —Senior emperador tornatsvosen e guardats be vostra terra e io gordare aquesta be de vos e de tots mos anamichs e sapiats que la ciutat nous retria mas asos consel que no volgesets vos ne vostra gent asi star e queus entornasets.— Tornar—dix lemperador—non me manets tornar mas aso vuul quem digues sim retrets la ciutat axi com aquell qui som axi com a senyor lo cual tu no la deus tenir en aytal manera que tu ne hom qui leyns sia non pendre a merce.—E Pilat li dix—molt parlats argulosament sapies que la ciutat not retria gens ans de aquesta ora anant vos acuyde que io fare pits de vos que vos no cuydats fer de mi e fets tot vostro poder que nous enpreu un diner.—Lemperador se partex de qui henasen ves lost e comtaho a Titus son fill e Titus age gran goig e dix—beneyt ne sia Jhesu-Christ car ell no vol que lo treydor de Pilat venga a nostra merce que io avie dupte que vos li agesets merce e vuy mes no pot esser que ia merce pusque trobar pus que Jhesu-Christ no la trovade ab ell.—Senior emperador—so dix Titus—entendets be que Deus ho vol per veritat que axi sia car Pilat soferi la tresio de Jhesu-Christ que ell hi consenti e ell ne sera destrouit e tota la ciutat ne sera enderocade e tota la gent ne sera liurade a mort. — Cant aso ac dit Titus vingeren los trotes qui pensa-

ven dels cavals e dels palafrens e dels atzembles e digueren al emperador—Senyor que farem que dasa a XV miles no trobam aygua per abeurar vostres bisties ne res que mester nos es sia e nos no podem durar que cant som mogots en lalba es mes dora nona ans que siam tornats e no trobam aygua sino al flum dels diables on periren II siutats Sadoma e Samagora. E sapies que la ost no porets sostenir sino avets aygua pus prop.—Lemperador ach molt gran meravella e demana a Jafel de Jafe quin consell li donaria e ell dix que lo li donare bo.—Senior—ço dix Jafell—vos aurets gran bestiar de bous e de vaques e de brofols e de camels e fetsho tot scorxar e salar e puys fetsho be adobar los cuys e cosir be los uns ab los altres fort e ferm e fetne encuyrar tot lo val de Josofas e puys aurets moltes atzembles e fara hom portar aygua cascun jorn del flum del diable.—E cant lemperador hoy aso a bon consell ho crech o feu scorxar bous e vaques e brofols e camels be LX milia e feulos salar e adobar tots los cuys e cosir fort la I ab laltre e feulos tenir e feu encuyrar tot lo val de Josofas. E cant la val fo encuyrade e sponjade be e aparallade lemperador dix a Jafel de Jafe que pensas de omplir lo val. E Jafel feu aparellar II milia atzembles cascun portaven aygua del flum del diable entro que agueren complida tota la val de ras a ras e tenchse ayten be com si fos sisterna e volc Deus que layga se tench ten bona e ten fresca com si fos flum corrent. Pilat e al rey Arquilaus ageren gran marave-

lla e tots sels de Jherusalem cant veren la vall de Josofas ten gran ajustament dayga e albirasen que Jafel de Jafe ho avie trectat e feit car sapien que molt era hom savi e de gran engin e cant viu Pilat ten gran ajustament avien daygua lus anamichs imajinarense fort e volgeren eser fora la ciutat ab un peu e penedis fort com la ciutat no havie retude al emperador cant loy dix per fer a totes ses volentats asasi que no saben ques facen ten fort sesmayave. Lo rey Arquilaus e Barabas qui li havien donat lo consell volgeren confortar Pilat e diguerenli — perqueus smayat que si lemperador avie stat ab tota sa gent VII anys sobre la ciutat no la aurie pressa per forsa e ell no pot asi star tant temps e no ajats por que tots ne serem honrats.—Cant Jacob hoy aso molt ho tench a gran folia e dix a Pilat—Senior molt me do gran maravella com podets creure so que aquests vos dien car sapies per cert que nos nons podem tenir contra lemperador nostro senior mas jous donaria bon consell si vos lo volets creure. — E Pilat volch saber quin consell ly donaria e dixli Jacob — Senyer trametets al emperador vostro ardit que vos li retrets la ciutat per fer ses volentats e axi jo creu e e fe que ell vos aura bona merce. —Pilat respos — tu est condempnat e as renegade nostra lig e not deu hom creure tu ne ton consell car si lemperador avie aquesta ciutat aytentost creuries en la lig que es pega e per ço deute hom creure meins car se que tu li emviist la malvade fembre Veronica sorterra del diable que ab sort la garit e axi jo pen-

dre be venjançe de tu. — E axi feulo pendra e ligar ab I cadena e feulo metre en I volta soterranya sots lo palau maior. Cant Jacob fou en la preso scura molt reclama Jhesu-Christ que ell per sa merce nol jaques aqui morir. Sancta Maria Jacobi qui era sa filla hoy dir que son pare ere pres en la preso e que era mal menat per Pilat reclama fort Jhesu-Christ e dix en axi — Senior Deus pare glorios regarde lo meu pare ton amich qui es en la preso per tu quels seus anamichs no li puxen dan tenir quel deliurets de preso de Pilat can los malvats juheus lageren enclos per justiciarlo e tu per te merce deliurel de les mans de sos anamichs e axi sia te merce que deliures mon pare de la preso e de les mans de Pilat. — Cant ague fayta se oracio I angel vench a la porta on stave pres Jacob e trobal abocat que dormia e langell apalalo per son nom e Jacob se leva e reguardalo e viu gran claredat e ac gran pahor e langel dixli — no ages por car io son misatge de Jhesu-Christ quet vench deliurar de tes penes per son manament car tu e ta filla Maria Jacobi lo reclamas de bon cor e ara am tremes asi quet deliura. — So dix Jacob — Deus naie gracies car no ma volgut oblidar. — E langell dix a Jacob — deliurat de les cadenes e seguexme. — E ell dix que no ho podie fer. — Respos langel — leve tes cames e tots tos brasos. — E aytentost leva e caygerenli les cadenes e langel lo pres per la ma e veenho les guardes traclon si que negunes de les guardes nos pogueren veure aytenpoch com si fosen tots ligats e manalsen per amia res al papalo de Vespesia

lemperador e ab aytant desenperal e anasen e Gays lo senescal isque del papalo hon lemperador era e anas decosta Jacob e tentost com lo vee lo conech e val abrasar e besar e menal al emperador Vespesia e dixli — Senior aquest es Jacob quim ensenya Veronica per amor de vos. — E lemperador vali demanar com era exit de Jherusalem que hoit avie dir que Pilat levia mes en presso. E Jacob comtali tot per orda com era stat ne com Pilat levie mes en presso e per qual raho ne com Jhesu-Christ li tremes langell quel avia desliurat del mal de Pilat e tot lo poder dels juheus. Lemperador cant ac parlat ab Jacob molt lonra e li porta gran amor e volch que fos de son consell ab Jafel de Jafe e ab Gais son senescal. Lemperador Vespesia trames quarir son fill Titus emperador ell lo pres ab I depart a consel e feu venir Jafel de Jafe e Jacob e XXX barons qui foren del secret e lemperador Vespesia comensa a parlar primerament denant aquests e dixlos — segons per so vos he dit e fets venir e ajustar que aiem consell com fasam nostres afes dequesta ciutat e vull quell me do primerament Jacob a qui nostre Senior a fayta tanta de honor que li tramis son angel quel deliuras de les mans de Pilat e de sa preso ell mana asi hon es en loch segur. E axi Jacob digats vos com se capte Pilat dins ne al rey Arquilaus ne laltre poble qui de dins es ne quin parlament tenen per nos ne com es ne com no.— Senyor — respos Jacob — jous dire la veritat per sert. Sapiats que dins no ha gayre viande nes poden gayre tenir es ten fort smayat Pilat per la gran gent que

dins es que en tota aquesta terra no ha romas juheu que tots no sien venguts a tenir la festa en Jherusalem qui es cascun any e cant fos vengut eus fes mes entorn Jherusalem ab la ost ans puys negu non poch exir e per aso son fort smayats e destrets de viandes perque nos poden tenir longament mas per alcunes parts creu que sen porien exir si mester los era. E per aso fets fer entorn la ciutat gran vals e amples e pregons que no pusquen exir negun juheu sens vostro voler e cant le viande los falra els se retran que ia per forsa negun temps no serie presa per quen do per consel que so que ious dich no sia pus alongat mas que sia fet tentost. — Lemperador ab son fil tengerenho a bo so que Jacob ach dit e tots los XXX barons qui eren al consell e cant vench lendema ell feu cridar per la ost que tots los manestrals que sabesen valegar que vengesen al papalo de Vespesia lemperador e tantost hi foren e comtal hom que eren be V milia e lemperador e son fil manaren que tots fesen entorn Jherusalem grans vals e manaren a Jacob e a Jafell quels ne fesen caps e ministrados dequella obra e els respongeren que molt volentes farien son manaments. E aytantost Jacob e Jafell de Jafe pensaren desmanar la hon ferien los vals he manarenhi los obres e vanlos fer comensar e feren de XV colses de pregont e XXX dample e manaren ab lus menestrals XXX milia arques escudats e be garnir per gordar los valajados e axi obraren axi com Jacob e Jafell de Jafe los manaven obrar. Cant Pilat viu que axi ten

stretament los asetjaven ac son consell ab lo rey Arquilaus e ab Josep Abenemacia e un savi juheu Josep dix a Pilat — Senyer de so quen podem nos alre fer que ious dire lo malor consell que io hi se si vos me volets creura com vendra dema mati nos nos areem tot los cavalles e tots los balestes e tots los servens e sils podem svenir creu que els auran talent de lexarnos e de asatgar ten prop de nos.— Lo consel tench Pilat e lo rey Arquilaus a bon consell e feren cridar lo vespre que al mati en lalba fosen tots armats que vingesen tots denant lo templa de Salamo e cant vench lendema en lalba fo feyt axi com Pilat ac manat e aperallaren be los balestes e trobaren que XX millia cavelles foren a caval be aperallats e LX milia enfre lanses e balestes e Pilat mana que saviement isquesen en la batalla e que degu nos desenrecasen mas que stigesen tots saviement axi com hom los avie menat. Pilat e al rey Argilaus capdelaren los XX milia cavelles e comensaren exir per la porta de la ciutat e un dels guardes que staven en los vals veeren que grans gens exiren de dins armats de la siutat tentost puia a un cavall e brocha e corech al papalo de Vespesia lemperador e trobal que jayia encara lo sol no ere exit e comtali com Pilat era armat ab tota sa gent per combatre e cant lemperador hoi trames tentosts per Titus son fil e per Jacob e per Jafel e menals tentost que fesen cridar per tota la ost armes armes e encontinent fo fet e gant oiren los cavalles gran goig negeren e els sirvens e als bales-

tes e demantinent sermaren tots e lemperador com-
tals com lemperador venia contra els ab tota sa
gent e asinestrals com ordonasen e stablisen la ba-
talas. E cant lemperador fo armat Titus son fil e tots
los cavelles e tota laltre gent foren tans entre a ca-
val e a peu que nols pogera armar hom. E cant fo-
ren venguts la on la ost era de Pilat fo be tersia e
encara no era exit tot la ost de Pilat de Jherusalem
mas quant foren tots exits de Jherusalem e les ba-
tales foren arengades per amdues les parts els se
mesclaren e ferirense de ten gran poder ab lus ar-
madures forts que tenien de cade part que la prime-
ra batalla muriren de la ost de Pilat e del rey Ar-
quilaus IIII milia entre cavalles e sirvens e dequels
del emperador DCCC e dura la batalla fins a hora
nona. Apres aquesta batalla tirarense atras endues
les osts e cant se foren reposats un poch la batalla
torna de cap e dendues les parts en axi que IIII mi-
lia DCC moriren de la part de Pilat e del rey Ar-
quilaus e de la part de Vespesia e de son fill empe-
rador MCC e dura la batalla entro al vespra quel sol
sen volch entrar mas nostro Senior Deus que volc
que la sua mort fos vengade feu aqui gran miracle
que cant se cuydaven abdues les parts quel sol fos
post e sen tornaven cascun a lus posades lo sol isque
tantost e fo tornat a orient on solia exir per la vo-
lentat de Deu axi com lo mati fo e lo sol comensa a
luir e fer bella matynade.

Vespesia lemperador e son fil lemperador novel
veren aquest gran miracle ageren gran goig e pen-

sarense que encare Deus no volie que encara isquesen del camp e axi van capdelar lur gent e aminestrar e van ferir ves els e dura la batala tro hora nona baxa e muriren de la part de Pilat e del rey Arquilaus MCCL qui de uns e daltres é de la part del emperador ML na moriren qui de caval qui de peu las osts foren fort scalfats la una contra laltre e foren molt lasos e cant vench entorn vespres els tornaren al cap de cascuna part e dura la batala entro quel sol sen entrave e muryren de la part de Pilat II milia CCL entre tots e de la part del emperador moriren CCCL e axi moriren de la part den Pilat enfre totes aquestes batalas XIII milia e de la part del emperador II milia e de entre cavales e altres gens darmes. E axi vanse e leva lo camp lemperador daquestes batales ab ses gens encalsaren tro al portal de la ciutat e cant se feu lencals ausierenhi un home que tots jorns hi havie cridat vina Vespesia a Jherusalem per tal quel poble vaie a gran despagament car alcuns creyen que aso fos profeta e fon nafrat Josep ab una lansa per les cuxes non ac tequa. Pilat e lo rey Arquilaus foren molt lasos e ageren gran despagament de la perdua que fayta avien e manaven per tota la ciutat gran doll que anch no fo fet. Lemperador ab son fil ab ses gens sen tornaren en lur tendes e papalons e posarense tant eren molt lasos e menjaren e refrescaren e cant vench lendema Pilat e al rey Arquilaus no ageren volentat de tornar en la batalla e ageren per consel que guardasen be la vila que prou hi havien fet ab gordar solament. Lem-

perador e ab Titus cant se foren levats veeren les gens per la ost e veren que Pilat nols volia tenir gens camp feu venir Jacob e Jafel que pensasen de fer los vals e els per tost anantar ageren mes obres e agueren XV milia qui tots obraven an poch de temps els ageren fait lo vall entorn la ciutat si que hanc de leyns non poch hom exir los vals ageren XXX peus de pregont e LX dample e quant Pilat viu que de Jherusalem negun hom non podie exir desconortas fort e tots los barons de la ciutat uns e altres cridaven e deyen — aquell que tot oyses cridave e deia vina Vespesia en Jherusalem es mort e nos creem que alo era profeta contra nos. Pilat mal consey aguist com la ciutat no retist a lemperador. Ara veem quel temps se proisma de so que haquell hom profetitsave. — Cant Pilat hoy lo cridament de les gens feyen ten gran doll ac son consell ab lo rey Arquilaus e ab Josep e Josep respos — Senier que pot hom fer daso mas que hom fasa calar la gent als noy se milor e que hom fasa dos carnes en que meta hom tots los morts qui apres no sien que gran pahor e farea seria de nos que no aquesem gran pudor e iria a ventura que nos no agesem gran enfermetat en la ciutat e axi stigam be e saviement e fets streier tota la viande que sapiats que fort pocha nich ha e aynch pus de XXX milia homens stranges queygeren venguts a la festa ni gitar ni enviar nols hich pot hom per loyne que ynch sia perque cascu serie ops e guardar so que ha de viande. — E com aço ac dit Josep e Pilat li comana que fees a sa

guisa axi com ell tindria per bo e tantost Josep feu fer fore los murs de santa ciutat II grans carnes e gitarenli los morts e ac inch per comte XIII mil en apres ell feu streier la viande e gardar aquells quin avien. E cant vench a poch de temps ague ten gran carstia en la ciutat que noy romas erba salvatge a menjar que aver la pogesen e les bisties que morien menjavenles totes fosen cavals o palafrens o altres bisties car ten gran era la fam e la carestia que ali era entre le gent stranya que noy havie comta car nous podien aver duyta viande. E cant vench apres poch de temps les gens cridaven et ploraven per les carreres e morien a grans clapes de fam que avien e tantost portavels hom en aquels II carnes. Cant Pilat viu que ten grans gens morien de fam que sol un jorn ne trobaren de morts CCCLX e ac molt gran doll tenchse fort per destruch e feu cridar per la ciutat que tot hom qui no ages que menjar quen prenges en tot loch on ne trovasen ab tant la pobre gent ac gran goig e tentost verets anar per les carreres a grans compaies les pobres gens qui mes colps ne pus stusidament podia aydar a barajar aquell que valia mes anaven spiant e scoltant e holent per les carreres als alberchs dels promens e aytentost com fumar hi veyen entravensen dintre era tot robat e tolt e axi an poch de temps fo gostade la viande solament e anch res ni trobaren que meniar que totes les portes de Jherusalem eren encuyrades de cuys de brufols e les gens curien e descuyraven les portes e coyen los cuys e menjavenlo e en la ciutat costave I pa LX basans e

I poma I basant e I ou V basans e cant vench quel barex fo fet de les viandes anch noy troba hom res a vendre per aver ne per argent ans cant trovaben les rates les menjaven los melos que i fosen e era ten gran la carestia e lo destret de la fam que sens comta morien les gens per les carreres. E al temps de Jhesu-Christ quant fo levat en creu lo rey Dafrica mori e cant fo mort la regine sa muller no volch pendre marit ans volch servir Deu e lexa tot son regisme e ab I filla que avie entrasen en Jherusalem e feuse batajar e ac nom Maria e manave una richa dona per compaiona ab si qui aquestes dones soven pregaven Jhesu-Christ que fort avien gran fe que la regina nach jequida tota sa terra per servir Jhesu-Christ. Aquesta dona regina ab laltre dona qui la servia prou viandes meses en Jherusalem per lus ops axi com pertanyiia a regina e los juheus qui lavien robades totes les viandes aguerenleli robades e toltes que no lin ageren res lexat mas sol les erbes de I jardi qui era en son alberch et aquelles eles les coyen e les menjaven. Cant totes les erbes foren menyades e la filla de la regina fo molt aflebbida de fam si que mori sens altre malaltia. Cant la donzela fo morta la regina ague gran dol e comensa a plorar e lo fil de la dona qui era compaiona de la regina era atresi mort de fam e cant lo fil fo mort les dones no saberen ques fesen mas que manaren gran doll e ageren tal fam que apenes se pogueren sostenir. Cant la compaiona de la regina viu que la dona manave ten gran doll dixli — dona lexem aso star e prengam mon fil e trenquemlo. —

E cant la regina ho ac hoyt de farea que ague cayge smortida en terra. Ab aytant I angell vench en lalberch e confortala e dixli — dona Deus vos mana per mi que meniets del infant. — Ab aytant fo complit so que Deus dix als jorns dels rams palmarum cant ell entrave en Jherusalem ab sos dexebles. —En aquesta generacio —so dix Jhesu-Christ—sera pastilencia de fam en Jherusalem que la mara menjara son infant de fam que auran e sera destrouida la ciutat e noy romandra pedra sobre pedra sobre altra e la occasio del poble e la dolor dels sera complida.—E per so dix langel — menjats e sera complit so que Deus dix que no pot esser als. — Langel se parti deles e anasen e les dones romangueren plorant e prengueren linfant e trencarenlo per lo costat dret ab laspatla e meterenho a rostir e rostirenlo axi com si fos altra carn e axi com se rostia axia del alberc tan bona aulor que tota la carrera confortave aquels quin sentien. Pilat e al rey Arquilaus anaven per les carreres e gordaven e regonexien que porien fer e aturarense prop dequi hon era lalberch de la regina on rostia linfant e venchna a Pilat ten bona odor nave—e digats a elles de qui es que men tremeten que anch de res no agui maior talent.—Los servens van holent per la carrera e sentiren hon se rostia la carn e vengeren al alberch de la regina e tocaren a la porta e la dona obrilos e tentost e cant foren leyns saludaren molt les dones e digeren a les dones — Pilat vostre senyor vos diu eus mana que li enviets de la vostra carn dast que anch no fo ten volenteros de res a meniar ne ten desiyos.

— E la dona companyona de la regina dixlos — per Deu amich darvos nem molt volentes.—E apropias al infant don fo mogut ha lo que rostien e pres un coltell e dixlos — tenit daltra part que trametemlin de cru e ell fasellse coure a sa guisa.—Los sérvents com veren linfant spasaiat e que els lo volien spasagar mes per trametre a Pilat hageren ten gran pahor que ab poch nos isqueren de lur seny e anch no sen cuydaren esser tornats vengeren denant Pilat spaordits. E Pilat los dix — com venits vosaltres axi que ten fera color avets perque del ast nom avets aportat. —E els comensaren a parlar com la dona avie speseiat son infant—e rostienlo que devien menjar e com vos en volien tremetre I poch e nos cant ho veem agem ten gran fareha que hanc ten gran no la hagem e vingemnosen per la gran fareha que hagem. — Pilat com aso entes tenchho a gran farea e anasen sus al palau e gitas sus al lit de gran tristor que anch. Les dones foren romases e comensaren a menjar del infant plorant e llamantagant cant los covenia a menjar del infant a cascuna blastomas a la taula tres vegades mentre que menjaven del infant mas cor Deus ho havie ordenat manat et dit de sa boca no podie esser alra. Cant lageren tot menjat menjaren la filla de la regina dona Maria. Aqui hach maior dol cant la regina comensa a parlar o a menjar de sa filla e qui veia les dones plorar e fer ten gran desconort era una pietat que negu quiu ves nos abstingere de plorar. Cant Pilat ac stat III jorns dins son alberch yrat e trist axi dequi e vench al rey Arquilaus denant lo tem-

ple de Salomo e feu venir tots sos barons a si e ach son consell aqui. E Pilat dixlos — senios no veig que puscam pendre consell contra aquest emperador ne ses gens e nos som fort destrets de viandes e Ia gran maravella a sdevenguda en aquesta ciutat que les mares menjen los infants e axi jo vull e do per consell que retam la ciutat al emperador e sim vol destrouir faseu que mes am que jo muyre que si aquest poble tot lo morie que sab be lemperador que negu non mer mal dequest fet sino io e creu que ell aura merce de tots vosaltres. — Cant els hoyren aquest consel molt foren dolents e digueren — ay Deus que ferem de nostro bon senior e de nostro lonch senior governador. — Los plos e los crits se levaren ten grans per tota la ciutat que hanch ten gran desconort no fo fet per negunes gens que aquells qui eren en la ost ho podien be hoir era maior la dolor per ço com de dins morien uns ab altres pus de CCCC persones de fam e Pilat dix que en totes gises se fes so que ell avie dit e armas e al rey Arquilaus ab V milia cavales e vengerensen al vals de la ciutat on era lemperador. E Pilat apella les companyes del enperador que li fesen que ab ell volien parlar. Cant lemperador ho sabe feu venir Titus son fill ab X milia cavalles e ab Jacob e ab Jafell e entren tots la on Pilat los esperave. Cant lemperador fo vengut la on era Pilat e lo rey Arquilaus Pilat comensa a parlar ab lemperador e son senyor e dixli — Senior emperador aiats misericordie de mi e de tot aquest poble si a vos plau e prenets vostra

ciutat e tot cuant hi ha e lexatsnos anar a nostres terres e exelatsnos de tot lo mon. — Lemperador respos e dixli — si tum vols retre la ciutat ab tu e ab aquels qui dins son per fer totes mes volentats jou fare a me guisa que ia e dite e no en altre. — Aso respos lo rey Arquilaus e dix — Senior emperador io fuy fil del rey Erodes senior de Galileya e cant se mori romas a mi son regisma e prenetsme a merce e nom vullats destrouir que anch io ne mon pare no fom contra vos. — Repos Vespesia lemperador e dix — qui merce no haura merce no trobara. Cant ton pare ausis Jhesu-Christ profeta que los juheus ausieren a tort en Jherusalem tots los infants que anch pot trobar que eren en son regisma qui eren de II anys avall que anc negu nom troba merce e foren per comte CLX milia e per ço — dix lemperador — tu deus compra la sua iniquitat. — Cant lo rey Arquilaus hoy aso que lemperador li dix yradement dexendet de son cavall e desermas tot e quant fo desermat ell trage lespase e dix al emperador — ia Deus lo gran no vulla que vos ne vostres gens paganes vos puscats venar de me mort — e messe lespasa sots la mamele e donali una gran empenta que tota sen entra per la squena en axi que passa un gran palm de laltre part e mantinent caech mort dins en lo vall. Cant lo rey Arquilaus fo mort en axi fo molt dolent e irat Pilat e los juheus qui ab els eren e tornarensen en la ciutat e aqui verets molt gran doll e grans plos per los cavalles de rey Arquilaus e per totes ses gens tots sesquinsaren es dolien fortment e plangielo tot

lo poble de la ciutat feya atretall que anch sa par dolor no fo vista ne hoida en neguna ciutat. E cant vench lendema Pilat feu venir Josep Barabam son senescal e tots sos cavelles e tot lo poble e voch aver consell dels e dix — senyos be vets que nos nons podem tenir molt que Deus nos ha tots hoplidats e no avem viande que anch mes neguna siutat no fo en maior tribulasio quem consallats que fasa. — Senior — so dix Josep — a so quin consell volets que nol vos podem donar que lemperador nous vol pendre a merçe e bon consel vos dona sell quius dona per consell queus levasets contra lemperador car be podiets saber que contra ell no podiets aver forsa ni mens podem molt tenir. — Pilat respos — io no se als quen fasam mas en aquesta ciutat a gran tresaur daur e dergent e de pedres presioses. E lemperador e totes les gens cuydenho haver tot e io consell que ia res non auran e fasam polvora de tot lo veer en mortes de coure e fasamlo menut fortment e tot mengemlo e quant laiam menjat ia nol poran trobar que aytan bona merce trobaran com avien lo tresaur. — Cant lo consell fo donat tots ho tingueren a bon consell e amaren mes meniar lo trasaur que si romanges al emperador ne a sa gent tentost se partiren dequi e anarensen a lus alberchs e cascu pren son aur e son argent e tridarenlo e menjarenlo e sels que no ne avien donavelsne hom prou per ço que tost fos menjat e destrouit. Cant aso fo fet vengeren denant Pilat e digueren — Senior vostro manament avem fet e nos ha romas aur ne argent ne pedres presioses

que tot avem menjat e destrouit. — Apres aso digueren — mamatnos que fasam. — Pilat cant hoy molt comensa a plorar e desconortar si matex denant tots dix — vosaltres senios mevets stablit senior que volges que io fos vostre governador de vuy mes de si avant non puch eser, per amor de Deu perdonaume si anch vos fiu res quius desplages que mo perdonets. — Cant los juheus hoiren aso molt se desconortaren e noy ach negu qui no ploras de gran yra no li pogéren respondre mas tots ensemps se ploraven es playien car se pensave que serien destrouits. E Pilat lur senior los dix — anemnos retra a merce del emperador que mes val que si morim de fam que no es negun jorn que en sta ciutat no muyren CCC persones de fam perque val mes que nos nos retam que qualcu nescapara e axi non scaparie I que tots no morisem de fam. Cant aquet consell fo fet Pilat ab tota se gent isque de la ciutat e vench tro al vall qui ere fet entorn la ciutat e Titus lemperador novell anave cavalcant alent ab sos cavalles e Pilat conechlo en les armes ab sagal daguila e sonalo ab ses gens e cant Titus ho viu vench corrent ab sos cavalles la hon Pilat era e Pilat comensa a parlar e dix — Senior Titus sia vostra merce quem scoltets e pregats mon senyor lemperador vostre pare quens aie a merce e misericordie sobre tot aquest poble que axius prega plorant senior emperador no gordets les nostres malisies ne les nostres iniquitats mas la vostra bonea e aie merce de nos. — Com Titus hoi aso que Pilat le dix trames dos cavalles a son pare lemperador que li

comptasen tot aso. Cant lemperador hoy aso mana tots sos cavalles armar e vas armar lemperador de ses nobles armadures e vench a Titus son fill quell sperave sus al canto del val e Pilat fo de la una part e Titus de la altre e lemperador son pare de la altre part e Titus comensa a parlar al emperador — a Pilat senior ses acordat que volen vos retra la ciutat mas quell prengats a merce. — E respos Vespesia lemperador — bel fil no es ara hora de demanar merce car ell la demanade e mes no pot. — E lemperador Vespesia dresas ves Pilat e dixli — si tum vols retra la ciutat ab tots quans dins son per fer totes mes volentats iom so aperellat de pendre e dicte que ayten poch revem merce com de tots los altres com vosaltres ages merce de Jhesu-Christ cant lo jutgas a mort e ell penias en la creu a tort. E fasvos asaber que la sua mort sera vengade an vosaltres que ia merce de nos no trobarets. — Pilat cant hoi aso fo molt despagat e irat fortment ell e tot lo seu poble. E lemperador no sabiem altre que fesem mas Pilat dix al emperador — Senier prenets nostra ciutat e tots cuants som e fetsne a vostre pler asi com a senyor. — Cant lemperador viu que Pilat li volch retra la siutat fou aytentost cesar los vayls de la ciutat e aytentost com fo feit ell trames IIII milia cavelles be armats que entrasen en la ciutat e que tencasen be les portes si que negu non pogue exir. E Titus lemperador novell entra dins ab els e Jacob e Jafell e cant foren entrats en la ciutat Titus pres Pilat e comanall a deu cavalles quel guardasen e Ja-

cop pres Josep e puis entra Vespesia ab tota sa gent quant fou entrat feu manament que tots los juheus prenguesen hom e los ligas e hom los li manas presos denant e feu aparellar sos cavalles e dixlos — barons aquesta ciutat avem en nostre poder e axi vull pendre e fe mercat dels juheus car ells feren mercat de nostre Senyor Jhesu-Christ lo cual ma garrit e curat mon cors de la lebrosia de la cual era destret malament e exi ells lo veneren per XXX diners e io darne dels XXX per un diner e quin volra comprar vinga anant.—E ab aytant I cavaller vench denant lemperador e dixli — Senior jou volria. — E aytentost fon fet e feuli liurar e cant lo caveller ac pres XXX judeus e ac pagat son diner va trer lespase e vench denant los judeus que ac comprats e ferin I ab lespasa e isque de la altre part un palm e tentost caech mort e lo cavaller tira lespasa del cos e ell tirar quen feu van exir per la nafre del aur e del argent que avien menjat et lo cavaller ac gran maravella cant tot ho viu que tot era ple daur e dergent e pres I daquels juheus per la ma e desligalo e tragelo a I depart e dixli — diguesme aquesta maravella si o saps com es dequest juheu que axi era ple daur e dergent. — Senior — so dix lo juheu — si tum asegures de mort que tu nom ausies io to dire. — Ell cavaller aseguralo ell comtali com Pilat los avie fet menjar lo tresaur de Jherusalem axi com era aur e argent e pedres presioses e tota la vaxella daur e dargent que en la ciutat fosen si que res noy romas per tal que lemperador ne ses gens no pogesen mes

valer — e axi senyor com fo gostat e partit e tota la gent cominalment que aquels qui non avien hom les ne donave prou e axi menyas e destrouis tot lo tresaur que res noy romas. — Cant lo cavaller hoy aso ac molt gran maravella e crida a dos scudes seus e manals quel XXVIII juheus quels tolgesen lo cap que anc noy romas sino aquell que ach asegurat e tots feulos fendre ab coltell per lo mig dels ventres e feune tirar tot laur e largent. E tentost fo sebut per lost quels judeus avien meniat lo tresaur e que neren plens e axi vench gran re de gent al emperador e diguerendi cascuns quels ne fes dinade e feune lemperador liurar a tots los cavalles quin volgesen a cascun dinade e aytentost com los avien auts els los ausien e fenienlos per lo ventre tot per lo tresaur que avien al cors. Mal consell los dona Pilat que gran res ne moriren per lo tresaur que meniat avien que nos moriren si meniat nol agesen. Cant lemperador viu que tans compradors avie als juheus e tans nevien comprats sos barons e viu que tots los ausien feu comtar quans nì havie romasos e comtarenlos e noi trobaren dels judeus sino VI dinades que tots los avien venuts o morts lemperador dix que non volie pus vendre e que ell los se volie retenir a sos ops. La occasio fo faita tan gran en Jherusalem dels judeus que foren venuts XXX per I diner que foren de VI milia que ia per la siutat no pogere hom anar sino per morts que tots eren sbaconats axi com quils volges salar perque mala menjaren lo tresaur que Pilat los consela. Cant la mort fo fayta lemperador los

feu aportar tots als carnes e apres ell feu enderocar los murs de la ciutat si que anc res noi romas pedra sobre pedre mas ten solament lo temple de Salomo e la Tora de Dauvi que Deus no volie que senderocas. Ab aitan fo complit so que Deus avie dit de sa bocha e al ramis palmarum Titus lemperador novell ana per la ciutat e feu pendre totes les armadures e los elm e les cubertes dels cavals e les spases e tots los altres garniments dels cuals era be garnida la ciutat e tots los drapes de seda els porpres els samits els vayrs els gris que ne avie gran moltitut e molt gran riquea e feuho tot pendre e ajustar mas negu altra tresaur noy trobaren car los juheus lageren tot menjat per lo consell de Pilat. Mal consell fo aquell ops dels que tots ne foren morts levats les VI dinades perque lemperador sen retench a sos ops la regina Drafiga e la dona na Clarysa que era ab ella de la cual avets hoit dir contar axi com demunt es scrit trobarenles mortes ella e sa companyona en lur alberch e daltres fembres e infants e gent manude molta per tota la ciutat que tots eren morts de fam axi que noy avie comta. Cant la ciutat fo destrouide e enderocade e la mortaldat fo faita dels judeus lemperador sen voch tornar en sa terra ell e ses gens e menasen Pilat e les sis dinades dels judeus presos e ligats e vingeren a Nacra. Cants lemperados ageren saiornat a Nacre IIII jorns Vespesia lemperador feu aperellar III naus e mes en cascuna nau LX judeus e ferenlos traure del port de Nacre. E cant vench que foren denant lo castell qui a nom Cayfas e aqui

feren vele les naus e lexals hom anar a Deus e a sa ventura mas els no hageren pa ni vi ni ayga ni homens que sabesen governar les naus ni regir e per la volentat de Deu car Jhesu-Christ volch que tots temps remenbradre fos la sua pasio que fosen aspies de nosaltres quels juheus que avien de lur temps vingeren aribar a Narbona de les tres naus la IIª venc a Bordeu e la terça vench aribar a Taltra e tots vengeren sans e saus en les terres de que ageren gran goig e cuidarense que Deus ho ages fet per amor dells e ell nou feu gens mas volch que tots temps los reptas hom de la sua pasio e los juheus son aribats. Lexemlos star e lemperador e parlem dels emperados qui son a Nacre ab lus gens e volensen tornar en lur terra e Vespesia lemperador mana a son senescal e a Jacop e a Jafel que fesen aperellar lur navili e lus marines e feerenho tentost e levaren aygua e bescuyt ous e farina e galines e carn salade e fruita e tot alo que mester avien. Cant les naus foren agiades de lus viandes que mester les era feren reculir lus cavalles e les atzembles e meterenhi tots lus garniments e lus armadures e cant ho ageren tot recolit los emperados ab totes ses gens se van recolir en ses naus axi com fo ordonat e van exir del port e fan vella Deus donalls bon temps e vingeren navegant e a cap de X jorns a port de Barleta sans saus e sens que no sajornaven e vengerensen tentost a Roma. E cant lapostoli sent Climent sabe quels emperados venien ab totes lurs gens feusi a carrera ab los clerges ab gran profaso e ab gran alegria reberenlos

ab gran goig que ach en Roma. E cant lemperador viu lepostoli venir e ell ab ten gran profaso e ab ten gran alegria vanse abrasar e basar. E lemperador novel feu atretall e vasen entrar en Roma ab gran alegria e pagament que fou en la ciutat per los emperadors que ageren venjade la mort de Jhesu-Christ nostre Senyor e son tornats ab lus gens sans e saus e sent Climent predicave cascun jorn al emperador e a ses gens. Cant fo vengut ell e sos barons quel scoltaven volentes e cant lemperador ac seiornat VIII jorns e Sent Climent levas deves ell e dix — nostre Senior Jhesu-Christ nos ha fayta gran honor quens ha honrat de vostres enemichs e nostres. E axi senyer les covinences que avets fetes en nostre Senior promes atenetslesli ab bon cor e ab bona volentat alegrament. — E lemperador dix que era bo. E lepostoli dix ques bataias com lavie promes. E lemperador respos — a pler de Deu sie fet jous ho atorch e fetsho aperallar les fonts. — Lepostoli sent Climent se parti del emperador apres IIII jorns ach faytes aperallar les fonts e comensa a bataiar lemperador Vespesia en nom del pare e del fil e del sant sperit e anch no li cambia son nom. E apres el bataia Titus lemperador novel atresi e apres Jacop e Jafell e Josep e lo senescall e apres los comtes e als duchs e als merqueses e totes les altres gens que ali fosen. Cant tota le cavalerie fo batajade e lo poble veren quels cavelles seren batajats van dir a sent Climent quels bataias a la fe de Jhesu-Christ. Cant sent Climent hoy quell pobles queria batajar ac gran goig e feu gracias a Jhe-

su-Christ e feu cumplir C tines daiga e seials e dix al poble que entrase en layga en nom del pare e del fil e del sant sperit — e serets batayats. — Cant lo poble ach entes cascun sana metre a batayar ab ferma creença que ageren en Jhesu-Christ e cant negu malalt se batajave de qualque mal agues mantinent era gorit. E cant tot lo poble fo bataiat e mostra los miracles dels malalts no crege hom per tota la terra de Roma en les ydoles mas sol en Jhesu-Christ. E los temples qui eren malignes dels dimonis abaterenlos tots si que anch negu noy romas ans enderocaven los fonaments per ço que res de mal noy romangés. Cant le cort se parti e los barons sen tornaren en lus terres que ageren pres comiat dels emperados e de sent Climent cascu portave la creença de Jhesu-Christ nostre Senyor com es la fe catolica e al credo in Deum e cascun feu batajar los homens de sa terra e apres tremes per les terres a preicar e a xelsar lo seu sant nom glorios. E axi per tota la terra del emperador fou convertida e gitada de la error dels idoles e no les adoraven mas solament Jhesu-Christ pare ✠ e fil ✠ e sant ✠ sperit ✠. Lemperador Vespesia feu venir son fill Titus novell emperador e foren al palau un dia mati cant ageren oida lur missa que sent Climent ac cantade a lemperador trames misatje als senados de Roma. E cant foren venguts denant lemperador ell vals manar que justificasen Pilat segons que era mal senior. Els senados tragerense apart a consell e veren lo fet e digerenli — nos senior que a mort servida en Roma per tal com a Just Cesar ho-

norable pare vostre stabli que asis fesen les justicies e nos que fosem en aquest jutyament que sia jutiat e mort. — Cant lemperador oy que a mort levien jutiat mana a XXX cavelles quil tenien en garda que ans sens alongament lo manasen a Viane la siutat. E ells cavelles feeren tentost lur manament e portarenli scrita la sentencia quells senados del emperador de Roma ageren donade. E cant foren a Viane los burgesos saberen que aquells cavelles eren misatges del emperador honrarenlos fort e reberenlos ab gran honor e ab gran alegria los cavelles prengeren Pilat de part del emperador e liurarenlo a la justicya de Viana e donaren la sentencia scrita quells senados li ageren donade contra Pilat demantinent lo prengeren ell meteren en un pou pregont prop layga havie una cadira hon hom lasege puyes vench una barra ample tornaiade de so qui era encastade en la cadira e mesleli hom sobre los pits e tencay hom ab cadenat e anch no ach poder ques moges e puys hi mes hom unes grans pots en ques sostinges los peus e aqui stech de nit e de die e donali hom a menjar pa e aigua ben poch que mes ne menjare la meytat. En aquesta dolor visque II anys e a cap de II anys la justicia lon trage e trencaren les pots axi que fo mes que catiu que anch nos pot sostenir e era ten palos que no li paria uls ne cara la justicia lo pres e feulo lavar en un rosi luny part per lo pont de Roser el los feu portar. E aqui al flum avie una casa en que hom matyia tots aquells qui avien faita tresio e Roser ere environat entorn tota la casa que noy podie hom entrar mas ab un berqueta

ab aquells quil manaven quel metesen dins e feren obrir la porta e vanhi metre Pilat e tentost com Pilat fo dins la casa comensa malament a tremolar e decantas tota la casa e la justicia cant o viu e tots los altres ageren gran pahor e fugiren e meterense en la berqueta e noy gosaren estar. Cant foren de fora la casa sen fo entrade en abis si que anch no viu hom pedre sobre altre ne sebe hom que sesdevench mas encara hi conex hom lo loch en que era la casa e veuhi hom tornajar layga. Axi com avets hoit dir fo venjade la mort de Jhesu-Christ per Vespasia lemperador e per Titus lemperador novel e Jafell de Jafe scrivi tot aquest fet per consell de Jacop e de Josep que staven en Jherusalem tro que la ciuta fo presa e ells feren tots aquests fets e tots tres dictarenho de lur boca axi com fo la veritat e Jafell scriviho.

Finito libro sit laus gloria Christo
Qui scripsit scribat semper cum Domino vivat.

HISTORIA DEL REY DE HUNGRIA (1).

En nom de Deu sia et de madona sancta Maria. Comensa aquest libre del rey Dungria he de sa fila la qual fo muler del comte de Proensa.

En Ungria hac un rey qui avia per muler le pus bela dona del mon. El rey per la belesa que avie e per so con here molt honesta e molt bona done amavele mès que res que fos el mon. E avie dequesta dona una file sens plus qui era le pus bele creatura dels mon. E esdevenchse que la regina mori e non romangueren infans sino le dita donzela. El rey per so com amave molt la regina sobre totes coses del mon feune tant gran doll el e tota la sua terra que so fo una gran maravele. E quant hac estat lo rey axi un gran temps los barons e los comtes pensarense quell doll de la regina serie pasats. E acordarense que li diguesen que preses muler per so quel regna no ro

(1) Códice del monasterio de san Cucufate del Vallés titulado *Miscellanea ascetica*, fól. 32.

Códices del monasterio de Ripoll, núm. 135, fól. 1.

meses a gens estrayes per fretura de rey. Lavos los comtes e los barons anarensen a el e diguerenli — Senyor nos som venguts a vos per gran faeltat queus aportam e per so som tenguts queus diguam so que sia vostra honor e honrament de vostron regne. Vos senyor sabets be que no avets areu sino aquella file perqueus volem preguar e clamar merce que vos que prengats muler de que romangen ereus daquel regne e pres vostra mort no venges an poder de gens astrayes e nos no romanguesem menys de senyor natural. — Lo rey respos que molt o deir be e con a bons e a leyals vesals e quels ho greye molt mas no era causa ades en volentat de pendre muler — enpero pus vosaltros ho volets e mo conselats si podets atrobar tan bela dona con la regina qui morta es acordarmo e empero dicvos que si tan bela no era que non pendria gens mas pus que tant ho volets vosaltres vesjali la beutat de la regina e axi anats per lo mon sercant si atrobarets tan bela dona ni donzela e si be no ses fila de rey ho de comte ans sia fila de quis vula jo la pendre per muler. — E cant los barons ageren hoyda la volentat del rey acordaren que tramesesen cavalers per diverses terres e que cerquasen si trobarien tan bela dona con la regina era. E cant ageren molt sercat tornaren al rey e diguerenli que moltes de beles na trobaven tan bela con la regina era. — Adonchs dix lo rey—lexatsme star que nul temps no aure muler sino era tant bella com la regina qui morta es. —E axi partirense del rey et anarensen. E cant agran stat un temps ajustarense los comtes e

los barons e los burzeses. E cant foren ajustats encara asagaren sis podie mudar de son enteniment lo rey que volgues pendre muler. E achni I qui dix — senyors lo rey nos vol partir de son enteniment que no secorde de pendre muler si no ere tant bele com la regine qui morta es. Ara anem a el que jon son pus belle. — Dixeren los barons — quala sera aquexa. — Respos aquel — sa fila es molt pus bela que sa mare no fo anch e el rey amela mes que res del mon e si li ho conselats acordar sia molt volenter. — Lavos digueren los altros qui li conselarie tan gran peccat ni tan cruel fet. — Vos — spos aquel — bon si acordarie e sevendra del peccat ab Deu e la mala fama sera tost passada. — E axi per anach dequel acordarensi tots los altres que lindiguesen. E anarense al rey et preguarenlo que secordas de pendre muler per tall que els no romanguesen apres de sa mort menys de senyor netural. — Barons — so dix lo rey — gaus he dita ma volentat. — E respos aquel mal vestia e dix — Senyor quius atrobave tant bele dona ho pus bela que la regina no era pendrietsle. — Hoc — dix lo rey — volentes. — Respos aquel mal vestio e dix — yo senyor lo se e leus mostrare. — E dix lo rey — quala aquexe dons. — Dix aquel — madona vostra fila es molt pus bella que sa mare no era. — Sa mare — respos lo rey — con pendria jo ma fila per muler so que anch mes no fo fet. — Responeren los altres — Senyor pregam vos queu fasats que si de peccat vos en temets quant neuret auts. II. o III. infans podrets vos partir dela et farets penitencie. E

romandran areus per tos temps de vos. — Respos lo rey — ara barons jom acordare sobre so e reteusen resposta. — Los comtes e los barons adonchs se partiren del rey ab diable fo aparela que lin meses en cor quen fases ague pusa sa fila per muler. E el ana veure sa fila e vese maravelosament bella encara molt pus bella que sa mare. E posa tot son cor puximent del diable que le preses per muler. E no pres altre cort mas el matex ho dix a sa fila e dixli axi — ma fila mos contes e mos barons man molt pregat que preses muler per so quel regne no romases an poder de gens estrayes. E jo los avia respos que tant amave vostra mare que sino atrobarien tan belle dona con elle era que nul temps no pendria muler. E anne sercades diverses terres e non an trobada neguna con vostra mare. E puis sonse acordats que vos sots pus belle que vostra mare e anme pregat ques prena per muler e jo els atorgat que ho fare. E per so ma fila hajats aquesta honor que siats regina Dongria coronada que si altra estraya nich venia. — E la donzele con hay àquestes peraules fo fort despegade en son cor e dix a son pare — Senyor no fo anch mes hoit que pare prenes sa fila per muler he precvos que nom perlets aquexe raho que nous dire que vos qui sots mon pare prene que no he en cor ne en volentat que nul temps prene marit que a Deu he oferta ma vergenitat. — Respos lo pare e dix — ma fila que vos serets ma muler e serets regina Dongria. — Ab tant partis lo pare della e feu cridar corts per tota sa terra e en les dites corts se ajustaren comtes e barons e

cavalers e burzeses e daltres meneres de gens sens comte. E aqui venglen jutglas de totes parts ab esturmens e de diverses maneres davant la filla del rey de nit e de dia mas Deu sab ella quin cor avia. E axi la cort e la festa era tant gran que nul hom apenes se porie albirar. E el rey feu fer vestedures molt meraveloses de diverses colors de sisnaatons e de draps dor ab pedres precioses e samits daltres colors. E ferenlesli asegar jat se sia so que ela fos despagada e que li clamas merce que tan gran peccat no faes mas ni li teme prou que con mes la veya pus anamorat axi con lo diable e males gens lo ensenien en la sua amor el rey feuli fer une corone daur ab pedres precioses molt belle. E cant vench lo vespre que lerdema le devie pendre per muler et les gens feyen aquella festa e foren aqui de totes parts aplegades e les vestadures foren acabades e totes les altres coses foren complides lo rey vench veer sa filla et aportali la corona dor e dixli axi—ma fila jous espos per muler e vul que vos siats regine Dongria e dema serets ma muler. — E posali la corona dor sobre lo cap. E la donzela que veihe quel fet saproismave gitas en terra devant son pare plorant e pregalo que aquel fet no fes per res. El rey respos et dixli — la mia fila alegratvos que aquest fet no pot romanir per res que vos no siats ma muler. — Senyor — dix la donçela — tanta belle dona ha per lo mon prenets dequeles qui son pus nobles e melos que jo no son e porietsho fer sens peccat. — Ma fila — respos lo rey — no ha tant bella dona al mon con vos sots e encara pus bella que vos-

tra mare no fo anch. — Senyor — dix la donzela — e quines belleses he jo mes que ma mare.—Jo vos dich — dix lo rey — semblats vostra mare en totes vostres feysons encare que avets molt pus belles mans que ella no havia. — Dix la donzela — e per les mans sets enemorat de mi que axim volets pendre per muler. — Respos lo rey — ma fila per totes les belleses qui son en vos ne son jo anamorat especialment per les belles mans perqueus prec ma filla que vos queus alegrets e or dema serets regina Dongria e major honor no poriets aver. — Ab tant lo rey se parti della et ella romas ab les donzeles en gran pensament. E pregave nostro Senyor que la guardas dequel peccat que non volgues. E cant vench al vespre que tots foren caugats feu tancar les portes de la cambra e apella una donzele qui estave ab ela cambra e II. daltres e dixlos — vosaltres me jurarets que farets so que jous dire. — Och la senyora — dixerenli. E con liu agren jurat e promes ela los dix — mon pare lo rey ma vol pendra per muler per mals conseles que ha auts e diu que es anamorat de mi e specialment per la belesa de les mans e jo am mes perdre les mans que si perdia ma verginitat ne consentria a tan peccat perqueus prec e dic et us man per lo sagrament que fet avets que vosoltres quem tallets les mans. — E cant elles hoiren aso comensaren a cridar e dixeren — per res del mon non fariem ans nos lexariem hociure. — Sapiats — dix la filla del rey — que si no ho fets jo cridare e fareus cremar a mon pare. — E cant elles hoiren aço agren pahor que no fosen cremades ne teri-

gasades. E ligarenli les mans la une sobre laltra e posales ela matexa sobre I. fust e la una li tench lo coltel sobre les mans e laltra ab una mace feri sobrell coltell. E axi ab gran dolor tancarenli las mans. E tant tost agren un fere talant axi com ela ho hac ordonat e tonguerenli los moyons e fet aso ela feu metre les mans en I. bell talador dargent e feules cobrir ab una bela tovayola de seda e ela feuse metre en lo lit e ben abrigar e era tanta la dolor que soferie que nul hom no so porie pensar mas ela sola sabia la veritat qui le sentia. E cant vench en lalbe tota le gent se leva ell brogit dels esturmens fo lo mayor del mon e la porta de la cambra de la filla del rey donave cavals e palafrens e daltres dons sens mesura. E adonchs lo rey apella II. comtes e dixlos que anasen despertar sa filla car dies era clars. Els dits comtes mantinent anarensen a la porta de la cambra hon la donzela jahia e tocaren a le porta e nul hom nols respos no sols nols hobriren la porta. E tornarensen al rey e dixerenli que negu nols avia respost e que les portes eren tancades. Lavos respos lo rey e dix — ma fila vol que yo le vaga despertar. Be sap que fa. — E dit aço anesen la e tocha a la porta. E sa fila mana que li obrisen. E ferenho e ell entra molt alegra e dix a les donzeles — com dorm encara ma fila. — Resposeren eles e dixeren — sertes molt ha vellat esta nit e sense fort malaute. — No es ara hora — dix lo rey — de eser malaute con ella pendra vuy lo major honrament que hanc dona preses. Entratshi — dix lo rey — e despertats la senyora. — Dixeren les donzeles no gosa-

rien axi con lur done los ho avia manat. E ell rey qui hoi aso entrasen en la cambra e anasen al lit hon ella jahia fort cuberta. — Ma filla — so dix lo rey — levats sus que gran dia es e vestitsvos e aperalatsvos he anem a le esgleya que tota la gent vos espera. — Lavos respos sa filla e dix — mon senyor clamvos merce que aquest fet no fasats. — Dix lo rey — ma filla no men perlets dequexe raho que no pot romanir per res. — Donchs — dix ella — jous dare ço que perque vos hic sots vengut ne de que sots axi anemorat. — E apella II.es donzeles e feuli dar lo taylador en que eren les sues mans e dixli — Senyor veus aqui les mies mans e veus aci los meus moyons. — E mostrali los brasos el rey qui la vehe esmoyonade hisques reben de la cambra e comensa a cridar com a hom horat aperit de seny. E aqui se aplegaven tots los comtes e los barons e molta gent cant hoyren al rey tan gran dol fer e demanarenli — que aço senyor perque cridats axi. — E cant ach un petit estat el los dix — vegats senyors que fet la desleyal ma filla que les mans sa toltes. — E mostrales a tuyt. E lavos tota la gent se parti dali e anarensen tots con a gent desbaratada que no esperen los uns els altres salvant los comtes e los barons qui romangueren ab lo rey per aconortarlo. E anch no ves festa tan poch durar ne ab tant gran dolor con aquela fo. Con vench a cap de pesa lo rey aplega son conseyl e dixlos axi — barons quina justicia a afayada ne quina pena deu soferir aquela qui aytal honta ma feta. — Digueren aquels qui li avian conselat que la preses per muler que la faes

tirasar e puis cremar els altres deyen que la faes devorar a besties salvaltjes e cascu dona male sentencia sobra ela per fer pler al rey. E achhi l. savi conte que dix al rey. — Senyor vostra filla eçi contra vos. Nous serie neguna honor si la feyes hociure mas fetla metra en l. barcha e vage per la mar axi con Deus la volra gitar e sia sa ventura sis vol muhire ne si vol viure e vos non serets axi tengut a Deu. — El rey e tots los altres tengueren aquest consell per bo el rey mana que encontinent fos mese en l. barcha sens nul govern. En e axi fo mese en mar. E el fora romas fort trist e deespagat tostemps de la sua vide e anch pus no ach muler ne cose qui molt li plagues. E con la mesquina de donzela fo dins en la barque es vehe en mar fo molt desconortada e no es maravela si soferie gran dolor perho nou pot saber negu sino ella sola qui era sens mans e sens negun consol sino solament la ajuda de Deu. Mas nostro Senyor Jhesu-Christ qui des empere aquels qui en els se fien donali tant bon temps que a pochs de dies vench aribar al port de Masela. E jatsia aço quel dit port agues fort male entrade e estreta tot axi sen entra en lo port con si lo melor mariner del mon le guias e la governas e sus a hora de migge tercia ela fo sus al port de Mercela devant lesgleya del espital de sent Johan en una gran plaça en que avie marines e molta daltra gent qui veeren la barcha venir e noy veren nula persona sino solament la donzela molt pensosa. E demanarenli don era ne con venia axi sola e ela respos que fembra pecadriu ere mes noy ach nul hom que le entenes ne ela

els. Un poch estant ela axi en la barque ventures fo de Deu quel conte de Proensa cavalcava ribe lo port de Mesele e vae la gent aplegade a la barque demena que era alo de aquela tanta gent e diguerenli que I. fembra era venguda tota sola an I. barque e que no havia mans. Al conte anay e vea meravelosament blancha e de beles colòs faysons mas que era descoloridà e no era maravela per lendurar e per lo trebal de la mar que avia sofert. El comte feu sercar si trobarie nul hom qui lentenes e venc un alamay que dix que el lentendria. E el comte dixli que li demanas don era e ella respos que Dungria era. E el li demana con era aqui venguda ne con avia perdudes les mans ella no volch als respondre sino que fenbra pecadriu era canava axi con a Deus playe. Lo comte adonchs nach pietat e per ço que no vengues an mans domens qui la hontasen feula pendre a II. cavalers e aportar en son palau. El conte manalsan a sa mare e pregala per amor de Deu li ages bon solas e quen pensas be. E la contesa sa mare era male dona e sens misericordia e respos axi — e que la farem nos fenbra que sia esmoyonada. — Madona — dix lo conte — major merce farets an aquesta que an altre qui fos adreta.— E la contesa con vee la volentat de son fill la contesa feuna pensa male leig. E cant la donzela ach estat alscuns dies torna I. poch en color e fo la pus bela donzela qui fos al mon. E con lo comte la vee tan bela comensasen de enamorar e feu sercar si atrobarie hom neguna dona qui la entenes. E trobaren I.ª fenbra de Alamaya que dix que la antendria. Al conte

mana a aqueia fenbra que la servis con mils pegues e feuho. E la donzela fo fort humill e tant avinent que tuyt la amaven e li fayen con mes de ples podien. E al conte plac molt la sua balea e els seus comportamens. E senblava be que vengues de bon loch e venchli al cor que la preses per muler. Lo conte adonchs se aprivada tant ab ella que apreses per muler lo convenie. E ela lo sen e cant vench l. gran mati sus al alba lo conte feu revestir lo capela a la misa ans que sa mare fos levada nel cavalers fosen venguts tot privadament an la sua capela e la pres muler. E la contesa sa mare qui aço sabe en loch de rabiosa comensa a cridar e dix — veyats lo nic mon fill qui a presa una ladria esmoyonada per muler. — E los cavalers e los comtes els burguses e les altres gens qui aqui eren ajutades de Masela con aço hoyren donarensen grau maravela con avia presa fembra perque no sabie don sera cimarment con no ages mans mas negu nol ne gosave reptar. La contesa sen ana adonchs no ho pot pus soferir cant vahe al conte tan amar sa muler e partis de Masela e vasen star l. castel riha mar a l.ª jornada luy de Masela qui ha nom Eres. E la contesa novela so es la muler del sabe ja perlar aquel lenguatge e fo la pus avinent a cavalers e a burgueses he a richs e a pobres que hanch pogues esser nula dona. E axi tota la gent amavela molt axi con els meteys per la gran humilitat que avie. Sdevenchse que a breu de temps la dona hac del comte l. bel fil e ja lo conte e tota la gent amavela mes que res. E cant linfant fo ja granet que poch anar tot dia no faya sino

cavalcar sobre l.ª cana e corer per lo palau. El infant era ben nodrit e larch e prous que tot so que li donave sa mare per menjar tot ho donave als altres infans e les vestadures atretal. E al conte playe molt so que veya fer al infant e amaval mes que res del mon e be faya apares que de bon loch venia. Lo conte adonchs moltes vegades con era privat ab la dona li avia demanat el. . . . . que li digues de qui era filla ne quines gens que ela no seria per el menysprea-de si vol fos fila del pus sotil hom del mon. E hanc ella no liu volch dir nule vegade. Sdevencse l. dia quel conte li vench davant et pregala que an totes gises del mon que lin diges pus que infant na havia que be lin podia dexelar con no era hora huy mes de penedir.— Senyor — dix ela—pus que tant ho volets saber mon senyor sots e mon marit e sapiats de cert que jo son filla del rey Dongria. — E contali con era son afer e con son pare la volie pendre per muler e con se feu talar les mans ella mateixa. Contali tota la istoria segons que damunt es dit e con lo conte hac hoyt aso ach lo major goig del mon e feu vanir los cavalers els burgueses contals con sa muler era fila del rey Dongria e feu major festa e la major cort del mon. E cant les gens ho agueren hoyt si primerament maven molt ara lamaren molt mes e per so con saberen con era de tan bon linatje mas lo comte feu manament que tot hom qui vuolgues sa amor ne sa gracia amas la contesa e honras et faes tot so que el manas. E canch vench a cap de gran temps lo comte sa pensa que sabes la veritat de ço que sa muler li avie dit que fos

filla del rey Dungria e dix a sa muler — dona si a vos plau jo volria anar veure vostrom pare no pas que jo dupte que vos no siats sa filla axi con mevets mas per so con se que ell vos ama molt e ell major goyg que el pogues aver seria que sabes que vos fosets viva.— Senyor — dix ela — sapiats per cert que res que vos vulats a mi no sera greu jatsia aço que la vostra partida sia a mi molt dura. — E cant lo comte hac oida la volentat sua feu aparelar nauus e galeres e be C. cavales tots vestits de tres perels de vestedures ab bels cavals e palafrens e ab armes totes noves ell sa aparella. E cant se dech recolir el feu aplegar los burgueses de Masela e ab tot son consel el palau davant sa muler e dixlos axi — barons vosaltres sots los homens que jo mes am e en qui mes me fiy e per lo sagrament que fet avets e per lomenagge que mavets fet vos dich eus man que vosaltres amets la mia dona contesa qui es aci e la honrets e la obeyscats de tot so que ela volra encaraus dich eus man que negun manament altre de veguer ne de balle no sie hobeyt si no so que ela manera. — Adonchs lo consel de Masela respos et dixeren — nos manarem fer tot so que ela dira. — Ab tant lo comte pres comiat de sa muler e de ses gens e recolirense en les naus e feren vela e anarensen en Hongria be armats e areats. E cant foren arribats en Ungria demanaren en qual loch ere lo rey e tremes la III.es cavalers e dixlos que li diguesen quel comte de Proensa era aribat el port qui era vengut parlar ab els e siu volie quel aseguras de pendra terra el e tota sa compaya. Als cavalers feren lo manament del comte

e anaren devant lo rey Dungria e dixerenli so quel comte los avie dit. El rey respos qui molt li playe qui preses terra e que vengues sau e sagur. Lavors los cavalers tornaren al comte e dixerenliu quel rey playe molt que preses e que anas a el sau e sagur. Adonchs lo comte et tota sa gent axiren en terra e feu armar los cavalers e los cavals vestir de les pus beles vestadures ab trompes e ab natils e ab molts altres esturmens e anaren deves lo rey el rey con sabe quel conte venie axi honradament antraren an la ciutat. E cant lo comte e totes ses gens foren aplegades an la ciutat lo comte ana veer lo rey el rey feuli senblant aculil be. — Senyor — dix lo conte — jo volrie parlar ab vos I. poch per privat. — An bonaora — dix lo rey — e entrarensen en la cambra abdos ell comte dix al rey — Senyor jo son vengut de longues terres per vos veure e per parlar ab vos. E vul quem donets III. dons lo primer que nous iresca de ço que jous demanare neus dire laltre quem digats veritat de ço que jous demanare lo terce que sius desplaya so que jous dire que no fasats mal a mi ni a ma conpaya mas quens ans lexets tornar saus e sagurs an nostra terra. — Ell rey respos que li playe molt e aso li promes an sa fe. Dix lo conte — jo senyor vos deman si agues auc fill ne filla. — Lo rey qui aso oy estech I.ª pessa que no respos e venguerenli tots los uls an ayga. Lavos dix lo rey an conte — promes vos he queus dire veritat e nom cuydave que com demanarets. Sapiats que jo agui I.ª filla la pus bela dona del mon e per mals consels volia la pendre per muler ella feusa talar les mans axi con

a bona christiana que era — e contali tota la estoria del fet axi con desus avets hoyt — perque jo dopuys no fuy alegre ne sere nul temps con a tan gran tort la fiu ociure. — Dix lo comte al rey — Senyor aquexa dona que vos deyts que es vostra filla e vos la faes ociure es ma muler. — Axo — dix lo rey — nos pot fer an neguna manera. — Sapiats senyor que veritat es — e contali con era aribade a Masela e tot lo fet axi con era stat — e asapiats senyor que jo ne I. bel fil e ya fos so que jo lancregues que fos vostra filla con ella me hac comtat ab sa volentat jo son vengut aci. — Lo rey qui hoy que sa filla era viva e que avia tan honrat marit hac lo major goig del mon e ana bresar e a basar lo comte de gran goig que hac no podia perlar mas que plorave e besave lo comte. Puys a cap de gran pesa isqueren de la cambra el rey tenie lo comte per la ma que nol se volie luyar de si e tantost feu cridar general cort e feu manament que tuyt lobeyson lo comte qui era son genre e son fill perque volia que el fos rey mentre que fos an sa terra. E cant la cort fo aplegade lo rey los dix axi — barons veus aci lo comte de Proensa. — E contals con avia presa sa filla per muler e tot lo fet con fo. Adonch los comtes els barons Dongria foren molt alegres e faeren tota honor que fer pogueren al conte el rey nol apellava sino fill e ab ell menjaven an I.ª talla e abdos jahien en I.ª cambra e nos partien de nit ne die abdos. E cant vench quel comte hac stat alsguns dies el dix al rey que san volria tornar an sa terra al rey respos e dix — sapiats fill que nos pot fer que tantost vos pertiscast de mi. — E

con—so dix lo conte—que fare tant aci vostra filla sen meravela.—Dix lo rey — trametamhi I. misatge a me filla vostra muler e a vostres gens e fetlos asaber que vos sots aci sa et alegre a la merce de Deu.— Con lo conte vae la volentat del rey feu fer I.ª letra a sa muler e als burzeses de Masela e feulos asaber que sa muler era filla del rey Dongria e que lo rey lo avia rabut ab gran honor e que nol lexave partir ancara de aci mas an breu lo vourien si a Deu plau sa e alegre e quels pregave els manava que amasen e honrasen sa muler e que manasen fer tot aço que ella manas ne volges. — E axi per I. coreu el trames stes letres al consel de Masela. E cant lo coreu ach meses les letres an la bustia e venchsen a Masela per mar mas quant foren al port de Masela e agren vent contrari e no pogueren antrar al port per forsa venchlos a pendre terra al castell on la mare del conte era ell coreu dixli con lo rey Dongria lo amave el onrave e que la contesa muler de son fill era filla del rey Dongria. E cant la vela contesa hoy stes peraules fou fort hirade e despagade e pensas con porie anblar les letres al coreu e dixli axi — mon amich vos sots trebalat de la mar posats vos vuy tot dia e dema entrar vos nets a Macela. — Madona — respos lo coreu — jo he manament del comte que nom atur en negun loch tro cia a Masela. — Sapiats—dix ell—que pus tan bones noves maportats vuy de mi nous partirets. — Axi feulo aturar e donali tant a boure en tal gisa que a la nit fo anbriach tant fort que no sabie on sera e adormisse e cant fo adormit feuli anblar la bustia en que eren

les letres e tantost va cremar aqueles qui anaven a la muler del comte e al consell de Masela e feu l.ª falsa letra qui dix axi — De nos an P. per la gracia de Deu comte de Proensa als faels seus salut et gracia. Femvos asaber que nos som fort despagats e hirats con l.ª fembra astraya avem presa per muler. E axins ha anganats quens donave ha entendre que ela filla del rey Dongria he nos avem sercada la terra e avem trobat que es vill fembra e que per ladronici li foren talades les mans e fo exelada de la terra Dongria perqueus deyem eus manam en pena de cors he daver que vistes stes letres sens altre alongament prenets ella e son fill e fetlos tirasar per tota la villa de Macela e puis cremar per ço con nos a axi anganats que no volem que de tan vill fembra romange areu an Proensa. E fetsho an tal gisa que con nos deurem entrar a Masela que noy atrobem ella ne son fill mas que ajats complit lo nostro manament. E femvos asaber que si con nos vendrem no avets fet ço queus manam que nos farem de vosaltres e de vostros fills senblant justicia ci que laver no storcia lo cors.— E cant la vella de contesa ach fetes aquestes falses letres mesles an la bustia e tornala al cap del lit del coreu. E el coreu se desperta gran mati e anasen a Masela. E cant fou prop de Masela se guarlande de flos e entra cantant per Masela. E anasen primerament a la contesa e saludale de part del comte e contali tot lo fet axi con era stat e quel rey son pare no llexave partir dell tantost mas que an breu vendrie ab gran honor. Puys lo coreu partis de la dona ab gran goyg e anasen al con-

sell de Masela. E axi per la carrera les gens li demanaven del comte ell responiels que be estave e molt los saludave e que la contesa era filla del rey Dongria. E cant vench que fo al palau del consell de Macella ell atroba aqui los conseles e saludals de part del comte e donals les letres que cuydave quell comte tremeses e dixlos de paraula la honor del rey Dongria que faye al comte per honor de sa filla la contesa e que nol lexave partir ancara mas que tost sen vendria e quels deye els manave que amasen e honrasen la contesa axi con an les letres sa contenia e que faesen tot so que ella manas. E cant los conseles ageren rebuda la letra dell comte faeren fer crida que tuyt venguesen al palau dell consell hoir noveles et manament dell. E cant tots foren aplegats los conseles obriren les letres e demanarenles a I. scriva que les legis. Cant lescriva volch legir les letres e vee quel comte faye aytal manament contra la contesa dupta e no volch legir les letres davant tuyt mas apella los conseles a I. depart e legils les letres. E cant los conseles hoyren quel comte manave axi destretament del comte e son fill degesen steresar e puys cremar sino quel farie aytal deles e de lurs mulers els foren spordits e no saberen quin consel sapresesen. E apelaren lo coreu e demanarenli a I.ª part la veritat e dixerenli —tu dius de peraula de part del comte que amem e honrem la contesa e vet les letres qui dien lo contrari. — Jo nom se — dix lo coreu — ques dien les letres mas jous dich veritat que ella es filla del rey Dongria e si vosaltres no la amats e no la presats

sapiats quel comte ne sera fort despaguat. — Als conseles ageren acort ab los bugeses de Masela que farien de la contesa ne de son fill e los uns els altres deyen — mes val que muyre ella e son fill pus lo comte ho manava que si els ne lurs fils ne lurs mulers neren destrets ne destrouits per tostemps. — Els altres deyen — con aucíurem nos ela ne son fill per letres que lo coreu digua lo contrari. — E axi staven anbargats que nos sabien ques fesen. Et achhi l. savi que dix — Senyor lo fet aquest es molt perilos es fets so que les letres dien per aventura lo conte nou aura manat e senblle que les letres sien stades falsades per aucuna manera sogons lo contrari que diu lo coreu e si aso es ver erariem fortment si fayem so que la le e si no ho fets e el ho a manat tots ne sou en gran peril. Hon jo conselarie barons la contesa es bona dona é con que vage dell fet saben be quel comte amave molt ella e son fill e que nos los hociam a tan male mort no senble ques dege fer mas prenets la dona e linfant e metetslos an l.ª barque axi con fo atrobada en la mar e nostro Senyor fasen so que li placie car per aventure lo comte es axi irat contra ella e seriali pasada la felonia con serie aci pus que no la atrobas e vosaltros trobariets ab ell merce. — Aquest consell playe a tuyt. E anaren a la contesa e aportarenli les letres quel comte los avie trameses e dixerenli — madona ab gran dolor e ab gran despagament que avem nos tots quans som an la terra som venguts aci a vos per dirvos e a nos venus quines letres nos trameses lo comte. — E feeren-

li legir les letres devant ella qui les hoii cacch espordida an terra. E a cap de gran pessa con fo tornade an sa color dix — Senyor con porien esser veres stes letres que al castel de sa mare la hon ariba lo coreu les li anblaren e les li fausaren exi prechvos que no anantets contra mi antro quel comte sie vengut ho que jo li age tremeses letres ho alcun misatje. — Sapiats madona — dixeren ells — que nos ho fariem volentes mas lo manament es axi perilos que no ho gosariem alongar mas fervos em tanta de gracia que nous auciurem exi con el ho mana mas metremvos a I.ª barque an mar ab vostron fill axi con vos troba hom e anats a vostra ventura. — Cant la dona ach oides stes noves si fo dolente e despegade no fo maravela e feu lo major dol del mon. E els apelaren I.ª barque e meserenhi la dona e son fill e puys meserenlos an mar. E la dona axi del port de Masela e ana rodant per la mar axi alcuns dies axi con a Deu plague. E anant axi per la mar amunt e aval veneh aribar a I. monestir de dones qui era riba la mar. E pescados qui axien de pescar per ops del monestir e veren la barqua venir sens nul govern e anarenla pendre e veeren dins la dona e linfant e veeren que no havie mans e demanaranli quina fembra era ne con era aqui venguda. E ella dix que fembra peccadora era. E amanarenla a labadesa del monestir e cant la abadesa la vae tan belle e sol fill tan bell infant maravelarensen molt e demanaren de ses condecions. E ela respos que fembra era peccadora era e no volch dir als e la abadesa achne pietat dela e de son fill e dixli si volia

romanir ab eles que sirvis Deu an aquel monestir e ela respos que hoc volentera. E vestirenla de draps religiosos e fo pus humil e pus avinent de so que podia que totes les amavan e la servien axi con a eles matexes. Can hac stat I. poch de temps les monges conselaren a la badesa que la fes portera e feuho e fo axi avinent e de bona resposta a totes persones que tots sen tenien per pagats. E son fill nodries an lo monestir an las dones monges e la dona era axi de gran abstinencia stava an oracio cascun dia an la esgleya davant laltar de nostra dona Sancta Maria antro que totes les mises eren dites per ço con no sabia legir ne cantar ab les altres monges. E cant ach stat aci be V. anys sdevencse I. dia que stava a la missa davant laltar an oracio al prevere volch aministrar e metre del vi e de la aygua an lo calzer e noy ach scola ni negu qui li donas les canadeles e ella con aço vee ach gran volentat que li donas les canadeles mas no podia. E mantinent ela vee davant laltar penjar dues mans les pus beles que hanch fosen vistes e pensas que Deus e nostra dona Sancta Maria li volien fer gracia e be ab gran devocio e reverencia acostas al altar stes los moyons ves aqueles mans e sempre les mans se preseren als seus moyons aytant be o mils que hanc no les avie audes levat I. filet fort suptill quey parie la on les savia fetes talar. E pres les canadeles e servi devotament al prevere ell prevere qui la cone e lavia vista moltes vegades sens mans viu que ella avia cobrades les mans no sabie con ne con no ne el nou avia vist meravelasen molt. E con ach dita la mis-

sa apella la abadesa e dixli que aquela dona avie cobrades les mans. E la abadesa apella la dona e feuli mostrar les mans e dixli con les avie cobrades. E ella contali tot. E con aço ach hoyt la badesa feula antrar an la missa e cantaren totes les monges te Deum laudamus per lo gran miracle qui era scdevenchse (1) a quela dona. E la abadesa e les monges foren fort alegres de la gran gracia que Deus havia feta agerenla en gran reverencia e feyenli tota honor que podien ela lavos fo pus umill e pus avinent e servia a totes axi con pudie e la abadesa per la gran gracia que avie deles lexala esser portera e stech an lorde. Ara lexem star la dona qui es an lorde e anem al comte qui es ab lo rey Dongria.

Cant lo comte ach stat ab lo rey el rey lac menat per tot son regne partis del rey e el rey donali grans dons axi con anels dor e pedres precioses e perles e draps daur e moltes daltres joyes que aportas a sa muler e a el dona e palafrens estos e falcons he or et argent e altres riqueses e dons e segilo ab contes e ab barons e ab gran cavaleria tro sus a la riba de la mar. Ell comte pres comiat del rey e de la sua gent e reculis ab tota sa compaya an les naus e ab gran goig vengueren a Masela e cant foren al port de Masela lo comte feu tocar trompes e tabals e nafils e altres sturmens e ab gran goig entraren al port. E ans que el avalas de les naus los burgueses de Masela con mils

(1) (sdevengnt)

podien axienli a carera e pugaren an la nau hon era lo comte. E cant los ach saludat tantost los demana con estave la sua dona la contesa els calaren tots que noy ach negu qui resposes. Dix lo comte — con no responets es morta ho viva. — Senyor — dixeren los conseles — e no sabets vos quines letres nos trémeses. — E quines — so dix lo comte. — Ades les vourets — dixeren els et mostrarenlesli. El conte con ach vistes et legides les letres fo lo pus irat hom del mon e dixlos — avets vosaltres fet so que les letres dien. — E els dixeren — Senyor no que ans nos som aventurats destar a vostra merce que no la volgem ociure ella ne son fil mas mesemlos a I.ª barque axi con la dona fo atrobada dins an la mar a la ventura de Deu. — Lo comte adonchs feu apelar lo coreu e dixli — aportest tu aquestes letres. — Hoc senyor — dix ell. — E gireste an negun loch. — Hoc senyor — dix lo coreu — al castell de madona la contesa mare vostra que mal temps nos hi gita. — Aylas — dix lo conte — la desleyall ma mare a feta aquesta falcia e ma tolta la res que jo mes amave al mon mas jo fare della so que ella avia ordonat de ma muler. — Ell comte volch anar la hon era sa mare e que la fes tirasar e cremar e sos cavalers e ses gens preguarenlo que nou faes que gran peccat seria que fill ocies mare e male fama quil ne ensegiria e per aço non trobarie abans sa muler ne son fill. E axi stechsen e feu devalar tota la gent an terra e dix que el ja may noy devalaria tro que sabes noveles de sa muler si era morta ho viva. E apres ab I.ª nau armada et ab dues galeres partis de

Masela sercant tots los ports e les ciutats e les viles e an caseun loch faye devalar cavalers e demanar e sercar si avian vista I.ª fembra esmoyonada ab I. infant petit. E axi rodejant e sercant la mar VII anys que non atroba negunes noveles. E con vench a cap de VII anys sdevench endret lo monestir hon era sa muler. E aqui la nau stech an albaina que no avia vent nes podie moure. Lavos dix lo comte — pus que no avem vent anats aquell monestir e pregatslos queus donen pa he vi e fruyta.—E devalaren dos cavalers de la nau e anarensen al monestir. E cant foren a la porta de la clausta trobaren la dona qui era portera e cant lageren saludade dixerenli — madona I.ª nau a en mar hon ha I. comte quins ha tremeses aci et pregueus que li venats pa et vi e fruyta per refrescament. — E don es aquex comte — dix la portera. Dixeren els — de Proensa era conte. — Con la dona hoy aço tot lo cort li comensa a saltar e dix al cavales — ara sius plau vos sperats I. poch e jo antrare a madona la badesa e ferlaus he venir a la porta. — E la feu vanir als dits cavalers la abadesa. E els dixerenli quel comte de Proensa la pregava que li venes refrescament. E la abadesa respos que no len vendria mas que lin daria volentes de so que agesen e donals pa he vi e fruyta els cavales preseren comiat de la abadesa e de la portera e tornarensen an la nau. E mentre que sen anaven dix la I. al altre — sancta Maria beneyta e que senbla aquela portera madona la contesa sertes cuytme que ella sia. — Dix laltre — con ho podets vos dir que la contesa no havia mans e aquesta

ha les pus beles mans que hanc vees a neguna dona del mon. Sertes si les mans no fosen jom cuydare que ella fos. — E con foren a la nau digeren al comte en esta manera — Senyor la badesa vos saluda molt e trametvos aquestes coses e no ma volgut pendre diners. E sapiats quey ha I.e portera la pus bella dona del mon e senbla madona la contesa axi fort que no direts sino que ella es si no fosen les mans que aquesta ha fort beles. — Lavos dix lo comte — semblela xi fort. — Sapiats senyor que si no li veyets les mans vos deriets de tot an tot que ella es. — Adonchs dix lo conte — hirela vaer per amor de la contesa. — E devalà de la nau e ansen al monestir. E la abadesa con hoy dir quel comte venie hisqueli ab gran compaye de dones a carrera al comte. E cant el veje la dona portera el cor li deya que era sa muler e cant veya les mans descreyen. E mentra quell comte la guardave que non podie partir lul lo fill de la portera vench e sol no ach cura de la portera ne de les autres monges axi con solia ans abrasa lo comte el streye e sacosta a ell axi que les dones sen meravelaren e cridarenlo e nos volia partir del comte. Lo comte adonchs sa acige antre la badesa e la portera mas avie cura sino de guardar la portera. E cant la ach molt guardade dixli la portera — Senyor con me guardats axi e no parlats ab madona la badesa e ab aqueles altres dones. — Madona — dix lo comte — no mo tingats an mal que per sous guart con vos me senblats I.a dona que jo havie per muler per la qual jo vaig axi axerat e amavela mes que res que fos al mon sino que no avie mans.

E sapiats que de tot an tot me dona vigares que vos siats. —E esvosho vigares que le senble jo axi con vos deyts. — Hoc — dix ell — madona. — Sapiats donchs senyor que an res noy arats ney anats enganat que son aquella. — Cant lo comte hoy dir que aquella era la contesa anala abrasar an les mans he en la cara e ela atrestal al comte. E la abadesa qui aço vee esquivas fort e senblantment les altres dones e dix la abadesa al comte que gran mal anseyament faye et vilania que faya aytals vilanies et aytals coses. — Ell comte no sen lexave per tot aço que ell no la tengues abrasade e be streta e la besave e la dona trestal. E lavos dix a la badesa — ay dona e nos per tal dona vos teniem. Con podets soferir madona. Nous maravelets que ans fo mia que vostra. Sapiats madona que ella es ma muler e son anat per la mar VII anys que no devale an terra tro ara. — Lavos dix lo comte a la badesa e al convent con la avia presa per muler e puys con la avie perdude e con la avia sercade e tota la istoria del fet segons que damunt avets hoyt. An apres prega a la abadesa e a les monges que nols fos greu que pus que tant na avie trebalat e la avie atrobade volialasen manar en Proensa e la abadesa respos que pus que sa muler era jatsia aço quels fos molt greu que si la dona ho volia que la sen menas. Lavos la dona respos que ver era que el era son marit e son senyor e ab ell sen volia anar. Lavos lo comte dona al monestir tot cant aver portave que no sen porta sino solament so que avie mester per viande tro a Masela e pres sa muler e son fill et prengueren comiat de la abadesa e del

convent e vengerensen ab gran goig e narensen a Masela. E cant los cavales e los burgeses hoiren quel comte e la dona he son fill venien et que ella avie cobrades les mans ab gran goig e ab gran festa exirenli a carrera e reberenlo molt alegrament. Et axi lo comte ab gran trebal cobra sa muler e son fill e la dona ab grans tribulacions a son marit. E visqueren puys ansems ab gran benenansa aytant con a Deu plage e ageren fills he files maridades de le quals files fo I.ª muler del rey Darago e laltre del rey de France e laltre de rey de Castella et laltre del rey Danglaterra e daqueles isque lo linatge Darago els altres. E puis apres daquesta vida anarensen an la gloria celestial a la qual nos aport nostro Senyor per la sua merce Amen.

Finito libro sit laus gloria Christo.
Qui scripsit scribat semper cum Domino vivat.

ROMA

BIBLIOTECA NAZIONALE

HISTORIA DEL CABALLERO TUGLAT (1).

En l.ª provincia qui es apelade Irbenia era I. cavaler qui avia nom Tuglat lo qual era jove e masip de bon tal e galart de persona e de gran linatje e ab riquesa lo qual avia pocha cura de res qui fos be ne profit de la sua anima car la sua joventut è la sua balesa e el seu linatje lo faya axorar axi que per sa folia tot son temps despenia en vanitats e en folias daquest mon e largriave e despenia son temps malament e no avia cura ne ancia ne pler de Deu ne de fer ne de dir nagunes coses qui a Deu tornasen a pler ne a profit de la sua anima. Molt greu cosa li era hoyr mises ne sermons ne la paraule de Deu ne a pater nostres ne altres hobres el dir no podia e donave poques almoynes per amar de Deu. Aquest cavaler ten peccador volch Deus que per se pietat que per dar aximpli a . . . . vaes e hoys . . . . . moltas cosas que recontas a nos per les quals tots prenguesen avinentesa de fer be. Sapiats que aquest cavaler jac mort per III dies entre aquels III dies la sua anima fo portade per lo Sant Angel de Deu per molts logas hon viu e soferi moltes menes les quals per horda hoyrets. Sapiats que aquesta anima viu les penes soferen

(1) Códice del monasterio de san Cucufate del Vallés titulado *Miscellanea ascetica*, fól. 102.

los mals e los bons. Aquesta cosa dura del dimecres a ora X.ª tro al disapte aquexa matexa era el dos (1) del cavaler tenien per mort e ageren soterat sino fos pocha de calentura que li trobaren al costat sinestre. E esdevenchse que con ven lo disapte demunt dit a ora nona per volentat de nostro Senyor lo cos comença a suspirar molt agrement en presencia de moltes gents qui lo cos acompaniaven clergues e lechs els qui soptosament veren lo cos moure foren forts meravelats e espordits e soptosament el obri los uls e feulos senyal que li aportasen lo corpus Christi que confesas e combregas volia e els ho feren demantinent e cant lo corpus Christi ac rebut el se leva en peus e lava los uls e les mans al cel e alta veu en presencia de tots el comença a fer moltes gracies e loas a nostro Senyor e dix axi —ho poderos misericordios Senyor Deus major es la tua pietat benigna que no es la mia malvestat jatcia aço sia grans sens comperacio. Ho Senyor quantes males tribulacions e angoxes nom mostrets empero per la tua pietat de tots mals mas deliurat e mas gitat del abis de la terra ço es de les angoxes dinfern. — Apres daço con lo cavaler fo tornat en son seyn e en sa memoria el se feu vanir tots quans pobres poch atrobar en la terra e tot son aver e tota sa riquesa el dona per honor de Deu e les perti de tot se despupula e volch viure puys pobre per Deu e despuys muda la sua vida el seu estament que ben mes-

(1) (cos)

ter e dona a conexer en ses hobres que molt espaventat e castigat vench del altre segle de les penes que soferets e vistes avia e era fort volenteros e cobejos de ganyar le benananses que vistes avia.

Açi comensen totes les forts aventures que les mesquines de animes soferen.

Senyors hoyats totes les forts aventures que aquela mesquina de anima esdevengueren entre aquels III dies que estech fora del cos. Sapiats que aquela anima daquel cavaler con fo axida del cos avie molt gran pahor com se sentia molt erade e colpable e nos sabia ques fes ne hon sen anas e tornaresen volentera al cos qui la er lin donas e no sabia nula via ne nula carrera que tenges cor sola e desemperade se trobave sino ten solament de la misericordia de Deu que altres obres en ella no avia e dementre que ella axi estave esmarida e ploràn e jamegan e tremolant e gardant los mals que fets avia viu vanir tan gran compaye de diables no ten solament la casa hon lo mort jaya mas tots los corrals e les plaçes e les taulades eren plenes dels e tenien larme tot entorn environade e encerclade e molt orriblement els la estridaven e la manasaven e deyan axi — turmentem aquela anima e canten daquest nostro servent cantar de mort e tro e menjar de foc amiga es descuredat e de tenebres e anamiga de claredat e de lugor. — E aço dien

tiranse ves ela e cuydavenla sorbir. E la mesquina de anima qui aço veya molt angoxosament comença aquest plant dient — ay caytiva quem fare aquesta es la compaya que en ton ostal aculies e que tant aoraves e servies ara veyg que per tostemps estaras ab els al foch dinfern ne tes noves ne tes delits que solament usaves ne lergul que aver solias fort es decaut e umiliat com no fas adulteri que leys ta bona muler per tolra la sua a ton conpare c aço veyen perque fas fornicacio que vages duna fembra en altre con no vas ara en orat ab homens fols mescla barales e discordia entre amichs e vays hon son les tuas vanitats hon son los esturmens e les riales fades e la tua vana gloria hon es lo teu sobremenjar e boura ab gran glotonia hon es lo teu jugar e taficrar hon son los teus babayos que tu menaves desmesuradament. Tot es ara pasat en catiu tu penaras per tostemps en les penes dinfern. — E per aquestes coses la mesquina de anima en tots aquests retrets e daltres viu tots sos anamichs ajustas per ella aturmentar estave molt espaventade e no sabia ques fes. E dementre estave axi en aquesta pahor viu vanir I. angel bel e clar e resplandent lo qual alegrement e ab bele cara la salude e la consela e ella conforta a gran meravela e la anima comença a plorar de gran alegria que hac del e dix— ho senyor governador meu hon as tant stat dolos dinfern me tenien presa tot entorn ajudem e acompayem sit ve de placer. — El donchs li respon en axi — ara mapeles tu senyor e governador com te veus en cuyta e en trebals ço que hanc nul temps mentre al cos sta-

ves no fayst e nit e jorn te aministrave et servia hanc nul temps non agist en memoria mentre al cos estaves.—Repos la anima e dixli—Senyor mentre el cos fuy nul temps not viu net conegui mas tan solament ara que hoyda la tua veu tan dolça e tan graciosa e viu la tua fas e la tua persona plasent demantinent conegui que eras angel de Deu benigne.—Respos langel e dixli—per ço es male cosa desconexença e serveiy perdut axi com lo meu es estat en tu que tostemps puys tu fust engenrade encreade al ventre de ta mare te tengude en la mia custodia hon que tu anases jo anave ab tu que hanc de tu I. pas nom parti mas davesme pocha reverencia e honor que mon consel hanc no volgist creure ne hobeyr ans tota via mas menyspreat.— E langel quant ac aço dit pres I. diable per la ma daquels qui mes escarn se trayen dela cant era al cos e dix — veus aquest ta mal afigurat aquest es aquel que tu aseyaladament que tu mes creyes e la volentat del qual tu fayas e menyspreaves mi e fayes fort mals canbis enpero sies sagura e no ages paor que Deus per sa bontat a pietat de tu e non soferas tans males ne tantes penes com tu merexiries jatsia aço que soferiras moltes penes e molts turmens e puys tornaras al cos per tal que tu remes e esmenes ta vida e quet guarts de tot mal e que façes be e per amor deço posa be ton cor e ta pensa en totes coses que vouras e oyras e retinles be que les pusques comtar per orda con sies tornade al cos. — Los diables con veren e hoiren aqueles coses que lengel li contave que encare tornaria al

cos e faria penitencia e que lavien perduda la alegria qui era entre tristor e cridaven altament ab gran confusio e maleyen nostro Senyor cars els avien fe e esperanse que aquela anima fos lur e veyan que pus al cos tornave que perduda la avien per tostemps e axi clamavense de Deu quels faya sobres e tort e retreienli que el no era detrurer e aço deyen els per ço com el alongave temps e vida e espay de fer penitencia a la anima pus que en carn avia a tornar al cos es que si Deus no agues mudade la sentencia que la anima al cos tornas que peragera que tort lo faes cor els avien posesio e prescripcio mas ho sabe en manera de les parts. Apres aquestes coses dix langel a la anima — pensem de seguir. — Apres la anima respos — Senyor si aquests diables me van derrera pendreme e portarmen an en infern. — E resposli langel e dixli — no ages por que pus forts som e mes que els car Deus es ab nos. — Aquela hora la anima anasen darera langel com pus prop podia del car nos sentia be asegurade. Axi com anaven per lur cami la anima no avia altre lugor ne claredat sino de la resplandor del angel e axi vengueren soptosament en I.ª val escura e tenebrosa e espaventable la qual era molt pregon e plena de carbons molt ardents. E aqui sobre aquela val estabe I.ª cobertora de fere la qual avia VI colços de gros e damples mes de I. miler e a totes parts era pus cremant e pus ardent que la sua calor sobrave la calor dels carbons e pudia molt malvadement. E aqui sobre aquela cobertora queyen moltes de animes mesquines de quis fregien totes en sofra es

cremaven axi com fa lo pex en la paela e apres que eran fregides totes se fonien en regalament et axi se eslongaven de la cobertora e queian ab gran crebant jus pregon sobrels carbons flamejans. E cant la anima viu aquestes penes e dolos hac molt gran por e dolor e trachse I. poch arera e dix al angel — precte senyor quem digues que avien fet aquestes animes mesquines aquestes penes soferen. — Respos langel — tal merexen los homisides que aucien e traexen lus pares crestians e encara tots cants los ho consenten ne los ajuden e tu matex en aytal matexa pena est ço sabs tu be cor daytal obre as usat mas fe tu gracias a Deu qui per sa gran pietat ten volra deliurar e gardaten be con seras tornade al cos que no façes ne digues per aquestes penes sofiresne majos. — Despuys dix langel a la anima — anem mes avant que longe carrera avem a seguir. — E axi com els anaven atrobaren I.ª muntaya molt alte e gran e de gran paor car aqui avia molt estraya carrera e male de I.ª part e de la altra part avia I.ª val pregon don axia molt salvatje pudor e de la altra part avia molt gran multitut de neu e gran gelade ab gran vent pluyg qui segave com areor. E tota la muntaye era aytal de la I.ª part com de laltra. La carrera era plena de diables qui estaven aperalats de animes aturmentar los quals tenien forques e ganxos de fere molt aguts e altres aperelamens ab que los enpeyien al foch apres gitavenles del foch e gitavenlos en la neu glasade e axi les mesquines de animes van de mal en piyor e de pena en pena e de turment en tur-

ment. E aquela hora matexa dix la anima al angel — ay senyor e que sera de mi com pore estorcre daquest peril que si mal ha I.ª part piyor del altre. — Resposli langel — not temes pensem de seguir. — Exiren I. poch havant e comensaren avalar I.ª val molt pregon e tenebrosa mas fos hom voure ne podia tant avia desmesurats fos e avia gran brogit dins e desus aquela val la terra tremolave per rao de I. gran foch qui aqui curia del qual axi gran fum e gran pudor e aqui avia molt grans veus e grans udalamens e grans erits quey menaven grans dolos e aço eren animes qui dins staven enpresonades e soferien moltes cruels e aspres penes e I.ª taula estave posade en loch de pont de la I.ª riba de la val entro en laltre la qual avia de loch M. pases e I. palm danple per la qual taula nagu pasar no podia que en la val no caygues si donchs no era stat de fort pura e neta vida. E la anima esguardant e meravelant daquela cosa vae aqui pasat de animes mes que no a al cami de sent Jacme romeus ho en I.ª gran formiguer formigues e totes quantes hi vanien queien daval soptosament si que en menys de I.ª ave Maria a dir be M. miles de animes foren caygudes dintre sens nul retiniment. E apres vas vanir I.ª palagri vel e feble e molt mal enescat ab los peus tots crivalats ab sola I.ª esclavina vela pelosa ab I. ram de palma en la ma en ques sostenie a gran dolor renquejant e molt ardidament e alegra el comensa a muntar sobre la dita val en poca dora el fo pasat molt segurament. E cant la anima vae aquel pont ten forts e ten perilos dix al angel — ay mesqui jo pecca-

dor com estorcre daquest pont tan estran e ten flach que no caie lajus ab los altres. — Respos langel — no ages por que daquesta pena deliurat seras que non auras mal. —E tentost presla per la ma e pasala molt segurament. E con la anima fo estortra del peril dix al angel — prechte senyor quem digues daquestes animes qui han ten dura pena. — Respos langel — aquest loch ten pregon e ten escur es donat als ergulosos qui viuen desordonadament e supertiosa axi com los diables comensaven en Peradis perque caygeren per aytal pregon en abis com tu veus e quantes lur via tenen ne tarden iran ab els ensemps e encara tots los jugadors e los ladres e los robados qui enganen e roben e fan perdent ço de lus pares cristians. —Apres dix langel — e segexme que encare no as res vist que majos coses que aquestes as encare a voure. — E aquela ora anaren I. poch mes avant per I.ª carrera al e negrosa ab gran fangar molt negre e vermenos tot plen de serpens e de calapets e podia molt astrayament e aqui no avia sino escuredat perquen caminave hom a gran dolor e aviay hom anat debatons de trebal en trebal. E axi com anaven per aquela carrera la anima no vaya hon anave ne hon sos peus posave sino aytant con avia resplandor e claredat del angel. E con daquest mal se foren axits la anima romas anima trempade e aviade del trebal que pasat avia e estan axi reguardant enant viu vanir udolant e cisclant e batent e balant I.ª bestia molt horible e desfigurade sens nula comperacio que no es nul hom quin pogues escriure ne recontar de bocha sa

fayso mas al mils que mon seny abastara leus a fayso fere cor ela faya major comu que la major muntaye que hanc hom ves e era tota picada e royosa e claposa e velosa e corienli les plages totes sanch e pudrit e venia tocant e gayolant com fa truga ab sos porcels molt sutza cosa ab sa bocha uberta ten gran que M. cavales tots ensemps aperelats nentraren en I. colp e avia les IIII dens primeres pus agudes que naguna agula e pus larges que I.ª lance dun cavaler e en cade dent tenia I.ª anima enastade los uls avia molts grosos e desmesurats vermels e terbols e axer pelats tots corens de lagaya e la sua esgardadura tan fera e espaventable que glay metia a hom al ventre e flama de foch haxia per la bocha quis depertia en III.es parts covenia entrar les mesquines danimes qui aqui entraven reculantles en son ventre. La lana daquela bestia era molt pudent e corumpable e glatiali lo ventre a totes parts e de les dolos e engoxes que les cames suas pasaven. E com la anima vae aquesta bestia ten sutza quis acostave a ela fo for esmaride e plorant feuse enves langel e dixli — ay senyor per amor de Deu aqueste encombre. — Respos langel — nol podem fugir ne esquivar que per ela avem a pasar. — E axi langel pres lanima per la ma e menala denant la bocha de la bestia e aqui langel desenperale e lexala sola e encontinent tots los diables dinfern qui aqui eran environarenla e la encloyeren tot entorn golosament sorbirenla axi com a cans rabiosos tenpestavenla en jugaven a la pilota. Com sen foren be sadolats e batalats molt vilment rosegant ab

ganxos gitarenla al ventre de la malvade bestia. Les penes que aqui soferi no les poria hom comptar ne asumar empero en la vida que apres feu con fo tornade al cos pogeren conexer aquels que vist lavien ne contengut que moltes penes e turmens soferets avia despuys que del cos axie que sesmane e coregi sa vide e son estament especialment en lo ventre de la malvade bestia soferi molta pudor e molta calentura e altres turmens diverses mes que bocha dom no poria comptar ne pesar. E axi com ela jeya al ventre de la bestia plorant sos mas e recomptant e jamegant ses colpes a cap de I. temps que aço ach durat elas troba per la misericordia de Deu fore del ventre de la bestia ab gran alegria mas hanc saber ne conexer no poch en qual manera ne axi com ela lase se jaya a I. depart tota trencade e quascade ela obri sos uls e denant si I. poch ela vae langel qui la solia guiar e la anima desenperade alta veu cridant dix — ayme esperanse e ma vida e ma claredat con mas desemperade hon as tant estat. Grans gracies ret a nostro Senyor Deus de tant de be que ma fet e de tanta de gracia com tu mas tornat dant per guiador governador e defenedor que ten desconselade me avies lexade. — E langel resposli cortesament e dixli—fila e amiga axo jo to avia ja dit que major es la misericordia de Deu que les tues malvestats mas tu ne nagu nos fiy en aso car molts e moltes sen troben enganats car jatsia aço quel sia misericordios axi matex es dreturer no pot mantir perque en la fi del jutjament dara a cascu segons que aura merit ne serviç e per amor daço con-

selte e amoneste que quant sera volentat de Deu que tu seras tornade al cos no faces obres vilanes ne desconexens per que perdes la gran goya de Peradis ne ages a tornar en aquestes ne en altres pus cruels penes. Leva daqui e anem avant que altres turmens trobarem ades davant nos. — E ladonchs la anima volch avant anar e no poch seguir langel tant era cansade e trebalade e dix al angel — ha senyor no pusch mes avant anar. — E ladonchs langel tocale e donali força e poder que pogues anar e cant agueren molt anat vaeren I. estany gran daygua podrida e sutza pudent la qual se trebalave molt regament e faya tals hondes e tals tempestats que senblave quel cel sen deguesen muntar e aquel mal estany en loch de pex era ple de males besties qui cridaven gola badade qui esperaven les mesquines danimes que les tengesen e les manasen e les devorasen e de gran malesa e iniquitat gitaven foch ten legament per la bocha que laygue del astany feyen bolir pus que altre foch noy pogeren fer. E sobre aquel estany avia I. pont qui tenia be de lonch de CCC. M.ª pases e mes e no era pus ample que la palma de la ma. Aquesta era la pus greu e mesquina pena que les altres que lexades avien aquest clau (1) era tot menut clavat de claus molt aguts les puntes amunt longues e axi era de gran peril de pasar per rao de la estretura e dels claus e encara per rao de les besties qui lajus estaven. E sobre aquel pont lanima vae pa-

(1) (pont)

sar I. hom plorant e descalt regen caregat e jatsia aço que les soles del peus fosen foradades e menjades dels claus mes amave tenir aquel cami que no caure en la bocha de les besties. E con la anima vae que per lo pont avia a pasar ab gran paor tremolant dix al angel —ay lo meu senyor saber volria per quals animes aquestes penes son aperelades.—Respos langel e dixli — aquestes penes son aperelades a aquels qui fan força ne engan ne tort en neguna manera a lus pares crestians ne a altres gens e tu be saps que aquestes penes mereys com volentes abrasaves avaricia e no guardaves en qual manera per tal que la ufana daquest segle que comensade avies pogueses mantinir mas per la pietat de Deus ara seras deliurade daquesta pena enpero covente a pasa per lo pont tota sola sens mi e que pas ab tu I. bou mal e brau que tu saps que enblest a I. teu conpare. — Respos lanima — ver es mas sil li anbli puys lo li reti. — Dix langel—ne grat ne grasias per ço lo li retist com amagar nol pogist ne tolre mas molt te pesa e axi Deus garda la volentat enpero non soferas tante de pena con feres si ab tu fos romas. — E lavos aperechli lo bou mal e brau e langel aderga la anima ab lo bou ensemps meslos en lo pont e ades balencejave la I. de ça laltre de la per caure per la malea del pont e del cor e mal son grat anant vengeren al mig loch del pont e aqui encontrarense ab lo ranqualos qui portave lo fex del forment e acostas a la anima dixli pregant que la lexas pasar e laltra respos — lexa tu mi pasar qui son primera e aqui ab gran engoxa son tro aci ven-

gut. — Dementre que axi estaven ab gran paor de caer lajus els escusaven es penedien dels mals que fets avien per les quals eran dignes daqueles penes e de majos gran pietat era quils veia nels hoya tals gemegamens que paria quel cor los degues trencar e sanch viva quils axia dels peus e no podien avant anar ne enrera tornare. E ladonchs aprech langel a la anima — ben sies venguda fila. Daqui avant no ages cura del bou car deliurada est e la colpa es asmanade. — E lavos la anima mostra los peus al angel com los avia nafrats que no podia anar. Respos langel e dixli — remembrarte dauria com les avies longes e delitoses per correr duna vanitat en altre. Sapiesne que si no fos per pietat de Deu en greus penes series turmentade. — E ladonchs langel tocala e dixli — pensen dana e seguexme que I. turmentador molt fort negre e cruel nos esta esperant — lo turment del qual nos podien fugir per neguna manera. E axi con els anaven per uns lochs salvatjes he aspres e tota via escurs e preslos en la carrera I.ª cosa uberta la qual era axi gran com I.ª gran muntaya seria e era redona e flamejave axi com a foch ardent la flama qui de la axia per M. pases rostia totes les animes que trobave entorn si. E la anima quant vae aço dix al angel e axi matexa — ay mesquina quem fare que jans acostam a les portes de la mort. — Respos langel e dixli — daquesta flama qui hix fora daquesta cosa no ages por mas dintre sapies quet convendra entrar hon auras molt majos penes. — E ladonchs lanima vae estar molts turmentados denant la porta daquela cosa en senblanse de carnises qui te-

nien destrals e coltels per espesexar e per espaventar les animes qui estaven en aquela flama qui denant les parts daquela cosa estaven. E cant les animes avien escorxades gitavenles dins en aquela cosa ardent e aqui soferien moltes penes per les glotonias e luxuries que fetes avien. E ladonchs dix la anima al angel quant vae que aqueste pena era major que les altres que vistes e sofertes avia — prechte e clamte merce quem deliures daquest mal loch e mitme en altres penes. — E langel resposli e dixli — pots escapar per naguna manera que en aquela cosa tu no entres cor cans rabiosos te van esperan en aquèl loguar.—E ab aytant desenpera lanima e cant los diables veren que langel avia lexade la anima en lur poder vanla rebre e ab aqueles aperelamens que turmentaven les altres vanla talar tota e la picaren majus vet com quin quer fer janet e morcerol. E con fo talade e espeseyade gitarenla en aquela cosa ardent. E quantes penes que aqui pasa no es nul hom qui esmarles poges ne comptar. E sapiats que aquels menbres ab que peccat avia aquels especialment e aseyalade eren pus forment turmentats e majorment en aquels lochs qui son vergoyosos de dir. E con la mesquina de anima fo regen turmentade e cuyta segons que merit avie nos sabe con ne con no sen fo axide e trobase fora del mal loch enpero la lasa estave en tenebres entro quel angel li aperech. Con ella lo viu dixli — ay senyor hon es aquela medeya e misericordia de Deu que tum prometies que jo mesquina tans mals turmens e pasats. — Respos langel — ho mesquine tantes ne van a perdicio

per sospita daquexa peraule misericordiosa que no la entenen axi com es dita car Deus ha misericordia als penidens faent penitencia e per fer misericordia nos lexa de fer justicia e segons ques diu es ver justicia dona a cascu so que merex que no fa tort a negu e segons la sua misericordia perdona molts peccats e moltes colpes especialment aquels quis convertexen e fan esmena e satisfacio e con a vegades en lur vida no hac complide la penitencia que manade los es.—E deye que eren dignes en alo a complir en aytals con aquests. Apres la anima demana al angel — ay senyor aquels qui son justs e an viscut en bona vida sens peccat per que los amene hom a voure aquests turmens qui son donats als peccadors. — Respos langel — per ço que facen laos e gracies a nostro Senyor e ajen major compliment de alegria com daquests mals son estorts e ven en ten gran gloria repos car com hom veu la e atreci los malvats veen la benenanse dels bons per ço que mariment e tristor los cresque e les penes los doble que Deus per la sua bondat los avia aperelat e per lur folia lauran perdut e vul que sapiats quel capela a qui tu vist pasar lo pont ten espertament e ten segura era molt bo e perfet de dit e de hobra e de fe en Deu a si matex e a son proisme per que ara li esta aperelat lo complit gardo e per ço vol Deus que pas per aquestes e que aje alegria major per ço com avia esquivats pecats e no temia de soferir aquestes penes. — E pres daço dix langel a la anima — pensem danar que encare no as vist tots los mals que as a veure hon com vists los auras major be e major vide te sera

car per aquesta rao tut sabras mils servir Deu e sa volentat. — E ladonchs dix lanima — pensem danar a la pena per tal que tost sia a la gloria. — E axi con anaven veren denant si una bestia molt e negre la qual era molt de senblant a les altres que ja avien vistes. E era feta en esta manera dos peus avia molt grans e dues ales al col molt largues e agudes e per la boque axienli flames de foch. Aquesta bestia estave posade sobre I.ª basa molt gran la qual era gelade e aqui estant ela sorbia e menjave totes quantes animes aver podia e puys que menjades les avia e dins son ventregas e moltes penes e dolos soferides avien gitaveles per la part de fora per dejus puys queia en la baça qui era gelade e axia de gran calentura anaven en gran fedrura per aver major turmens totes aqueles animes maluyrades qui en aquela baça queian encontinent seren enpreiades la qual cosa es molt meravelosa e espaventable doyr e cant devien pertir gitaven tals crists e tals brams de les dolos e de les angoxes que soferien que aço era gran mariment doyr cor aytanbe senprenien los homens com les fembres. — E axi perien ten solament per los lochs ordonat per natura de les fembres mas tots quans menbres avien en lo cos axi com per les boques e pel nas els uls e mans e peus e per molts altres lochs. Per les boques parien per ço com moltes glotonias navia menjades e moltes vilanes e sutzes peraules navia axides per lo nas per molts delits quen avia auts en hodorar e en sentir de especies de mosquet e de flos que avien usat desordonadament per los uls per moltes falses ulades

gaionies en senblant que fet avien e vistes altres coses que veura no degueren per les mans per molts palpas e toces en ires e abrasas et homisides e robaries e altres coses qui no eren bones hobres ne corteses per los peus a que avien coregut a balar e a luxuries e a altres males obres hon los peus portarien hom saven per los altres lochs per cascu podens entendre per moltes horens e leges e moltes dolços e ples carnals que aven auts recobrant molts fibles amargos so es a saber de aqueles coses que parien que nous cuydats so es que infans perisen que ans ho fayan calapets e serpens e escurpins e vibres e altres males cuques e afaram molt cruels e envirinats e ab mals vechs e engles los quals sobre al que lo vrapterien de fora se retorcien e giraven e fiblaven lo cos don exien axi com fan los cranchs com hom los toque. Encare mes en los coses avia aguions e ab ganxos enforcats axi com a ham de pascar que nols lexaven de tot en tot nexer per tal que puys se concolgasen e abastasen e scisclasen e meniavenlos e royen totes les polpes entro sus en los osos. Los crits e los plants que els fayen entro sus al cel pujaven hon sapiats que ten gran era lo tabustol el brogit e les veus els udolamens de les animes catives que si sol los diables aguesen dels tanta de pieta com faria de coma I. gra de mostale se seria a els molt mas no digats que pietat naguesen que ans los en crexia alegria goig e gran pler. E con la anima va tantes angoxes e tribulacions tot porugament dix al angel — prechte senyor quem digues per qual rao soferen aquestes animes ten desmesurades penes.

— Respos langel e dixli — tals penes merexen los falses crestians axi com fan los mals frares e les males dones e altres persos malvades seglas en qualque condicio que sien qui an de fora peraules moxes e planes e son axi com a grava en lo cor en les lengues en les obres axi com a lops rabats qui degolen e roben les altres bones e religioses persones de sancta vida e neta e pura consiencia e les difamen e los talen lus bons noms sens dret e sens rao que non aurien e tu saps que en aquest peccat de infamia as peccat e per ço soferas estes penes.—Ladonchs langel soptosament despera la anima e los malvats prenguerenla tantost e donarenla a la bestia a menjar e surbila tantost entegre en I. colp estant al ventre cregats que pasa moltes penes qui serien longues de contar. E con aqui ac estat I. gran temps la bestia gitala en la basa qui era gelade e pudent. Estant sobre aquel glas langel li aperech e dixli — leva filla mia que de questa pena deliurada seras de huy mes. — E garila e senale de les plages que avia e dixli — pensem de seguir. — E aytantost meserense al cami per pus mals los que pasats navien e la darera molt escura la qual tota via anave devalant e era la carrera tan costa aval que tota via avien a correr que tenir nos podien. E axi com els sen anaven abans de molt que a Paradis fosen els veren I.ª gran ciutat molt alte e ben murade e sobre los murs qui eran ben alts els veren gran multitut de gens ço es a saber homens fenbres tots vius e aqui batials molt gran vent pluig e desmesuradament lo qual forçadament avien a soferir.

E part tot aço soferien gran fam e set empero aven lum e claredat e no avien altre turment ne pudor. E en apres lanima demane a langel qui eren aquels qui estaven en aquel rapos e benenanse segons los altres marimens que vists e pensats avien. Respos langel — gens foren qui no foren ten perfetes com degeren en axi que no foren gens sinples que asats se gardaren de mal a fer e a dir mas no feren tant be com degeren e pogeren als pobres de Deu ajudar e nou partiren ab nostro Senyor ço que comenat los avia na agueren compacio ne pietat de lus amichs ne de lus proismes al quals veien pesar moltes necesitats en les quals pogeren aver ajudat sens lur dan. E aço han per penitencia per ço com als amichs de Deu avant fretura no ageren pietat e axi com los pobres eren nuus e avien fret et fam e tot e altres mals axi soferen els aquests trebals matexes per digna justicia algun temps mas no perdurablament ans los esta apres daço la gloria de Deu aperalade. — Apres aço langel e lanima anaren avant. Axi com anaven els veren I.ª porta gran e alte e bele la qual tentost denant els se obri per els a rebre I. bel verjer plentat de molts arbres freturosos ben odelens e saborosos e altres galerdies e delits tantes que contar ne dir nos porian. E lo loch aquel era molt clar e resplandent e tot aquel jardi e verjer era ple de gran multitud de animes qui guardaven ves Deu altament els cridaven e salegraven en nostro Senyor Deus en diverses maneres. E al mig loch daquel verjer qui era molt reyal avia I.ª molt belle font dayge saborosa e quant lanima viu aço dix

ab gran alegria — lo nom de Deu sia beneyt com per la sua gran misericordia ma deliurades de les penes de la mort e a ma duyta en aquest loch de ten gran repos e ten glorios. Ara veig e enten que es veritat paria so que recompta la santa escriptura que uls mortals ne porien veure ne bocha constar ne horeles hoir ne escoltar ne hom pensar la benuyransa que Deus te aperelade al seus amichs e a sos servidos si donchs per lur hicnorancia nou poden ho... lar.— Enquare dix lanima al angel — prechte senyor quem diges de quals animes es aquest. — Respos langel e dixli — aquestes persones foren molt bones e quis gardaren de mal mas enpero no foren de tot perfets ne acabats de totes bontats que algun defaliment hi havia e per amar daço no poden esser ajustades a la compaya dels sants qui son en gloria mas estar san aqui entro venge lur temps. Aquela font es apelade font de vida e a qui daquela font boura per tostemps set no aura. — Apres lanima sen ana per lo jardi e entre aqueles compayes ela viu alcuns de sos conexens entre els el viu dos reys los quals ben conexia car fo lur privat deus. E dix lanima al angel — e com ses esdevengut aço que veyg que aquests dos reys que aci son feren en lur vida de grans gracias e enamichs mortals foren tostemps. — E encara demana lanima de lur vida al angel. E resposli langel e dixli — tu no saps com ne com no son aci mas jo to dire entenho be. Sapies que aquests dos ans que morisen feren digna e complida penitencia que en altra manera noyh foren. E sapias que la I. daquests dos reys

dessertament mebli e per volentat de Deu gari molt be. Apres que fo guarit el se mes en horde e servi nostro Senyor Deus molt be e gint e laltre ach ay tembe gran malaltia la qual soferi e pesa ab gran umilitat e paciencia e erant gracias a nostro Senyor Deus del trebal que Deus li dave per sos peccats e pert tot aço el pres tot quant hac e de tot se despula e de la sua ma en sa vida ho perti tot als pobres de Deu que nou espera a la fi queu fesen los mermesos. E per aço com els ten be esmenaren lus vida son els ara en aquest loch. E tu contaras totes aquestes coses quant seras tornade al cos. — E quant langel aço damunt dit diges a lanima anaren I. poch avant e trobaren I. arbre molt bel e meravelos ten alt que toca al cel lo qual arbre avia XII branques ten solament les quals sostenien molt luy e lo dit arbre era molt dret e agual e ben fet e tot ple e caregat de beles flos e de beles fules e de fruyts de diverses maneres la I. melor que laltre. E dejus lo dit arbre avia gran abundancia de flos e de lires e de rosas e de violes e daltres bones flos les quals gitaven ten gran bona hodor de si matex que per tot aço a gran meravele confortaven e encare desots les rames del dit arbre avia ajustades gran multitut de gens les quals avien senblance de bones persones e devotes e cascuna persona seya en molt bela cadira e en lus caps tenien cascuns I.ª richa corona daur e de pedres precioses e tota lur ancia era contar e loar nostro Senyor Jhesu-Christ e la beneyta sancta trenitat. E lavos dix lanima al angel — Senyor encaret prech sit plau quem diges quin arbre es

aquest ten meravélos que hanc non viu nen hoy parlar son par encare quines gents son aqueles qui dejus el estan en ten gran seyoria.—Respos langel—aquest arbre te senblanse a la sancta esgleya e el cap seu qui es ten bel e tan alt es comperat a Jhesu-Christ qui es cap de cristianisme e les rames e les branques son XII apostols encare hi poden esser en repos los sants pares qui son pasats e la sancta esgleya per reger lo poble de Deu axi com los apostols els arcabisbes els rectos e altres bones persones relegioses qui preicaren e sembraren la paraula de Deu e per lus bons castigamens e bones doctrines la multiplicaren per les quals molts e moltes desenperaren la carrera male e seguiren la bona e an fet servey molt a Deu e aquestes conpayes que tu veus aci son aqueles que tu aydes e encare que ych son aquels qui per els sa convertien e lo manament de Deu en que lur vida observaren e en aquela perseveraren entro a lur fi que nos baxaren nes torceren a naguna part per paor ne per amor ne per serveys ne per naguna tentacio per que pots ver que tot lur trebal es tornat en repos. — E dementre que aço damunt dit deya langel a la anima anaren I. poch mes avant e trobaren I.ª molt noble e richa ciutat la qual ciutat era pus onrade e mils feta que gran delit era de voura la qual ciutat era Jherusalem e era entorn closa e murade dun mur molt fort e bel e alt e gran e fort meravelos mas era fort gran afay de entrar dins per ço com aqui no podia entrar si donch fort purgades e ensaminades no eran. Lo mur daquesta ciutat avia gran sobrepujament de ba-

lesa e de riquesa sobre totes les altres ciutats quels vistes avien per ço com tot era hobrat de soles peres precioses axi com son marachdes e safis e jaspis e stopacis e robis e altres pedres de diverses maneres e de gran valor e de gran virtut e eren totes segelades e encastades en aur fi e pur per que aquest loch era de gran virtut alegria a tots quants ho veien. E axi langel e lanima anaren avant tot entorn del mur e remira sa belesa que hanc dins no pogeren entrar ans los covench a pujar sobre lo mur per esgardament de la ciutat e per vers qui era dins e quant foren sus lo mur alt els veren tantes meraveles que no es viu al mon que recontar ho pogues. E aquel loch era pus delitable e pus complit de tots bens qui aqui res no falia com totes abundancies de benenanses eren aqui ajustades axi com es vida sens mort goig sens tot mariment e repos sens trebal bastament sens fretura e altres benenanses sens comte les quals serien longes de contar axi que en aquel loch no avia nagun defaliment sino solament de mal que aqui no podia entrar ne saber. E la anima romas tota sola e viu les ordens dels angels e dels arcangels e de les virtuts e de les potestats e dels princeps e dels trons e de les dominacions e de xerlibin e de serafin qui no sesan de loar nostro Senyor dient Santus Santus Santus dominus Deus Sabaot e altres laos moltes. Adonchs I. angel daquels de dins garda lasus al mur e viu lanima e dixli lo ves del Saltiri lo cual diu axi Audi filia et vide et inclina aurem tuam com es a dir escolta e enten fila de Deu e obri la tua oreyla e enten so que

hoyras e oblida lo teu poble ço es los teus peccats el mon e les benananses careses e delits car lo Senyor rey de gloria a cobejade e volguda la tua belesa e nedesa. E axi nons qual fer grans noves de recontar la gloria e la benenanse qui en aquel loch sant es e entenem que aqui deu esser mes e en altre loch com sabude cosa es i entesa que gran goig e gran alegria e gran gloria e gran dignitat deu esser en la compaya dels angels e dels patriarques e dels profetes e vaenne la conpaya dels angels ten bella e vaenne la fas de les verjens ten amoroses qui cantaven tan dolçament los goigs e les saluts de les mares de Deu. E sobre tot aço vaeren lo sol de justicia e font de pietat ço es lo Senyor de gloria acabament qui es perfeccio de tots bens e qui esta en sa reyal magestat hon es vista la sua fas benigne la qual es alegria e consolacio de tots los sants. Axi apres daquesta vida frebol e mesquina nos vejam tots ensemps en la gloria de Paradis Amen.

Deo gratias.

Digitized by Google

MASCARON (1).

Sapiats que com lo fil de Deu fos nat de madona Sancta Maria e anas per terra los demonis asajaren en moltes maneres aquel fil de Deu e estaven molt meravelats daquel e a les devegades per los miracles que li vaien fer avien pensament que fos fil de Deu cor enpero vesen que el soferis fam e set e menjave pensavense que no fos fil de Deu. Empero vistes aqueles esteles e profecies e escriptures conegeren aquel esser fil de Deu diens entreci — ci aquest mor aquest es qui deu entrar en los inferns els deu despular de les animes qui aqui son turmentades. — E per aquesta rao plens denveja per tal que les dites animes no fosen deliurades e tretes de les penes dinfern pensarense e cogitaren entre si en quina manera poguesen aubergar la mort de Deu e per ço com els no trobaven al mon pus certa cosa com fenbra car lo primer mal consel era axit daquela esguardant que Pilat avia mu-

---

(1) Códice del monasterio de san Cucufate del Vallés, titulado *Miscellanea ascetica*, fól. 115.

Códices del monasterio de Ripoll, núm. 135, fól. 23.

ler molt care a el los dits demonis conselaren a la muler de Pilat que per maligne esperit que aubegas la mort del fil de Deu per ques lig en la pacia que la muler de Pilat volia aubergar la dita mort dix que moltes coses avia vistes per aquel mas enpero segons que era profetitzat covenies aquel morir per lo poble la saviesa diabolical de la fenbra en aço no poch contrestar ço es que Jhesu-Christ no moris per los peccados. E per tal com les dites raons los dits dimonis vaerense escarnits e enganats hordonaren e feren I. procurador per nom Mascaron I. demoni molt savi e discret e estelati que en la presencia del fil de Deu ana legir pleyt denant aquel contra lumenal linatje. Enpero algun poria dir en quina manera podia conparer demoni qui es dapnat denant la presencia del cel e de la terra e aço se poden asignar duas raons com parlen en manera humane per comperacio axi com poden parlar faent conperacio de la cort terrenal pot se va ser que en la cort terrenal just e peccador hi poden entrar e majorment quant entenan a demana justicia e per tal rao cor la pena qui es donade als demonis nos departex daquels ans hom que si mane soferen aquela pena en axi que sil labros jasia en la cambra e en lo lit de I. rey la pena de la lebrosia nol desenparia si be se jauria en lo lit axi per comperacio poden vanir los demonis en presencia del Creador nostro Senyor Jhesu-Christ axi com a procurador dels altres demonis.

— E Creador de totes coses tu es vera justicia e jo son procurador de tota la inquesia infernal. E pux que

tu es vera justicia e dins tu es nade e de tu es axida placia a tu quem vules hoyr en justicia. —

E dix lo Creador — si tu es procurador mostrem la tua procuracio e fem daquela plena fe e plena justicia. —

E espos Mascaron procurador al Creador — jo primerament vul infernar sobre I. gran article qui tocha lo mesels de totes les penes infernals e feta aquesta infernacio jo mostrare carte de ma procuracio. —

E dix lo Creador — jo ja conex les tues falcies e tu matex per que en nom vules pexer de peraules infirmatoris e que noy sia algu del umenal linatje qui faça part contra tu axi com tu demanes e entens a demanar contra el mestre sit vols la carta de la tua procuracio sino seras gitat defora la cort e daqui avant no seras hoyt. —

E lo demoni tement lo Creador lo qual no vae que li fo jutge forable mostra con era fet procurador de tota la iniquitat infernal e perlant axi com a umenalment pot hom perlar la carta fo feta axi bastant e sofecientment que en alguna manera in pert no avia defaliment ne la pogera hom anullar en nula manera. E ladonchs nostro Senyor just jutje dix al dit dimoni. — Dona te demanda per escritor vols anantar en tos afes. — E encontinent fo donade segons ques segex — io Mascaron procurador dit me clam per nom de procurador que com jo e tots los altres demonis dels qual jo som procurador tostemps infinit temps siam e ajam en plana posesio de tenir en turmentar cruelment e justiciar tot humanal linatje en los inferns ara no-

velament no servant orda de dret en nostra part apelada mas ten solament per volentat son privats de la dita posesio en la qual eram per que daço me clam molt ploros prepos denant tu que justicia nos sia servade per tu de aquesta rao e que a tu placie que faces apelar lumanal linatje e que a sert dia denant tu a mi procurador en justicia respondedor. Enpero primerament ans que altres coses sia enantat deman quem tornes en ma posesio clarament e franque les animes qui abiten e son en lo sel e en porgatori e de totes qui son nades e qui daqui avant nexeran.—

E dix lo Creador — jo te be entes tu demoni demanes que sia fet dia asignat al umanal linatje que respona a la tua demande. — E lo demoni dix que aquesta demande es molt gran e perilosa e que seguir que sia tost dia asignat e que sia en aquela tost enantat car los demonis estan despulats de les dites animes e per tal demana lo dit Mascaron que sia dia asignat al umanal linatje per la humenalment demande.

E respos lo Creador al dit procurador infernal — fil de demoni e de dapnacio iniquicia e falcedat malvat demoni tu casent del cel e si erets lo mig del cel e de la terra jo a tu al umenal linatje asignat sert dia a comparer denant mi ço es a saber lo divenres sant de la mia pacio en lo qual jo fuy crucificat.—

E respos Mascaron — jo aquex dia nol pren cor en aytal dia nol podia nul hom ans hon que sia es feriat. —

E respos lo Creador — jo e fets los drets axi jo dis-

pon e ul que sia aquel dia.—

E de continent lo Creador apela lo beneyt angel Gabriel e dixli — aparela tot humanal linatje que conparega soficientment e sia que vega e no sera anantat en aquest negosi axi com orde de dret e de rao ho requer. —

E ab tant lo dit procurador torna als inferns e tot qui era enantat en la dita questio comptant als altres dimonis da qui era percurador e ageren gran dol e foren molt despagats quant veren e conegeren que la justicia de nostro Senyor Jhesu-Christ nols era favorable en lur negoci. E ladonchs Lucifer levas e dix — no ajets paor com Jhesu-Christ diu que es vera justicia la cual cosa no es veritat enpero si es justicia nos calayrem aquesta nostra demande e aquel farem tenir per fol e li farem dir de boque sua que no es justicia. — E dix Mascaron — al dia asignat e compare per nos e per tota la niquicia infernal. — E respos Mascaron — jo mes amaria aci estar crucificat e turmentat cruelment que comparer denant lo Creador en lo qual es tot goyg e tota alegria en nula manera quant veyg aytal goyg non pux alegrar ans hom mes lo veg lo dit goyt e mes e de dolor e de turment e de pena mas enpero axi com aquel a qui jo son tengut de hobeyr fare com que mes.—E parlar umanalment compareeh Mascaron denant lo Creador en lo dit dia vench en hora dalba. E estant en lo palau tot sol en I. angle e sabia be que major deuria esser la contumacia daquel qui demana que daquel qui es demanat e per aquesta rao era vengut axi mati per tal que no

li pogues lo jutje escriure fadiga en lo plet e tenia abdoses les oreles be aparelades que en lo palau no fes naguna cosa contra el. E con fo hora de mig die vench Mascaron a la presencia de Deu e dix — Pare Sant jo som vengut mati e encara esper lumanal linatje e encare no es vengut fe en aço. — E dix lo Salvador — ve ve ve que encara no es pasat lo dia. — E lo dimoni tornasen estar en lo dit angle del palau. A ora de vespres lo dit Mascaron vench ab gran brogit denant la presencia del Creador dient — Senyor Deus hon es justicia. —

E respos lo Creador — malvat no e dit que encara no es pasat aquest dia. — E ladonchs lo dit dimoni tornasen en lo dit angle del palau e espera tot lo dia tro a la completa.

E ladonchs com vaes que quax sen axien de la cort molt fortment crida Mascaron—ho hon es justicia cor be la veg falida en los regnes dels cels. —

E ladonchs lo Creador feu apelar Mascaron qui encontinent vench denant el e dix— uy tot dia e esperat en lo regne de justicia e no e trobade justicia.—

E dix lo Creador—Mascaron que demanes.—Jo — dix Mascaron — demanam si es algu que respona per lumanal linatje e nagu per lumanal linatje ne comparech. — E altre vegade nostro Senyor dix a Mascaron —que demanes. — Jo deman que dret sia a mi servat com algu no deya esser denegat deman que lumanal linatje que a fet citar per III letres comparega sofecientment denant tu a men justicia respondedor com aquel no sia comparegut jat se sia que per tot aquest

dia aquel aja esperat. —

E lo Creador enpero volent usar de iniquitat mes de justicia axi com aquel qui be sabia que Mascaron no entenia en als sino en destruccio del linatje humanal dix a Mascaron — tu sabs be que jutje a les devegades husa de iniquitat a vegades de justicia axi com li plau e jo ara vul usar de iniquitat. Asignam dia a dema a ora de prima.—

E encontinent Mascaron partis daqui de la presencia del Salvador e tornasen als inferns e conta als dimonis so que avia fet en lo negosi e Lucifer dix a Mascaron — tu ve dema mati al dia asignat.—E Mascaron dix ho faria.

E com madona Sancta Maria sabe quel humanal linatje era citat moguda de gran pietat axi com damor maternal parlant humilment ach despleer e dix publicament al humanal linatje —no tiens paor que jo dema e tots temps sere avocade del humanal linatje.—E ab aytant tota lorde dels angels salegra e ach plaer de gran leticia.

E com lo Creador en lo dia asignat sient en la sua cadira ab infinida compaya dangels e patriarques e profetes cantant ave regina dels cels ave dona dels angels la dita vocade ab hul que hom sol gardar hom qui no es gracios garda lo dit Mascaron adversari del umanal linatje e estat sola avocade pres del seu fil car Jhesu-Christ dix — calats ço es que jo parlare. — E dix — fil meu jo e entes que lumanal linatje del qual tu e jo som enbargat denant tu per I. dapnat traidor e reprobat falsari axi com ja sabs lo qual en

lo regne meu jo e vist e per aquesta rao les entramenes del meu ventre que tu an portat me son molt comogudes enpero com tu est justicia en Deus en justicia falir vinga lo adversari quis qui sia ardidament e men son plet tu.—E ladonchs los angels e los amichs de Deu ageren gran plaer e apellaren Mascaron diens — vine Mascaron dapnat e reprovat cor ara as trobade part qui defendre lumanal linatje.—

E lo Creador dix a Mascaron — di so quels uls.— E Mascaron ple denveja e de tot engan vench e no gosa levar los uls ves la care de la avocade qui al ul de dona irade lo guardava axi com Mascaron ho podia conexer.

E lo Creador dix a Mascaron — di so quet vules.— E dix Mascaron al Creador—e justicia ho en te clamade ho veritat sens falcedad ho via sens arade vules ayr mi mesqui procurador e placia a tu que carn ne sanch no enclin que justicia no sia per tu servade e tengude jo deman a tu licencia que puxa parlar.—

E dix lo Creador — di so quet vules. — E dix Mascaron — tot hom sap que judici esta en III. persones ço es a saber lo jutja e aquel qui demana e aquel qui es demanat vet tu qui est jutje e jo qui son demanador la persona del demanat ne lo ich veig sens la qual no sera agual lo judici.—

E dix la avocade—nous mirets en dimoni veus mi apelade en defencio del umanal linatje.—Respon Mascaron — Pare Sant placiat que la tua mare en nula manera no sia rebude en aquest pleyt ne en altre axi ho prou jo per rao cor mase hi es sospitosa per ço

com es mare e leugerament te poria fer girar a fer part contra mi e per altre rao cor esta es fembra e los drets axi divinals com umanals vedan que fenbra no sia avocade — e dix Mascaron — ara respona que respondre volra.—

E la avocade mare de Deu axi gira los beneyts uls ves lo seu beneyt fil e dix — aquest dimoni en mon regne vol girar e pervertir los meus drets per tal com el diu que son sa mare enpero fenbra son e son per lo dit procurador infernal en aquest juy apelade per tal com el a fet denant tu humanal linatje del qual jo son e jatsia que jo sia mare no son mare axi con los altres cor jo son mare sens corrumpcio e fuy preys sens to greuje e infante sens dolor e quals drets veden que part qui es demanade de qualque hofici que sia que no puxa desenperar si farra si era eretje e escomes ço que Deus no vula. E no sabs que jo son orde de madrimoni e de la orde daquels qui estan en consiencia e de virginitat con jo fuy el mon esposa de Josep verge ans del part e en lo part e apres del part encontinent e ordisi de hom nul temps no agi a desnotar e sacrificar que jo desig avochade del umanal linatje. E cant lo dit malvat procurador diu que fenbra no pot enpendre hofici de advocacio axo no a loch a persones mesquines e en vidues e en pubils e en horfens e en icnocens persones. Fil meu l. persona mesquina com es aquest mon lo qual aquest malvat procurador falsari vol tornar e tenir en servitut perque no contrasta les coses dites e prepos ades per lo dit adversari deman que sia rebude en aquest hofici. — El dit procu-

rador malvat fortment dix que no devia esser rabude e deman quel jutje deges saber aquest punt. Dix la avocade — fil meu aquest depert mostre en les paraules que tu as major sobre tu. — E ladonchs lo Creador dix — no contrastant a les coses preposades la part de Mascaron la mars rebe en avocade.—

— En lo libre de Genesi en les dites paraules que foren dites a Adam e a Eva se segex quel dimoni e la serpent dix a Adam e a Eva — si menjarets daquest pom serets com a Deu.—

— E aquestes paraules que aquest falçari ladre e malvat procurador Mascaron no les a dites ans les a amagades que no a volgut parlar e ves car fil meu falcia e malesa del dimoni que daquela matexa cosa la qual hon a comes per consel subjeccio dels dimonis aquels dimonis volen lumanal linatje acusa e aço nos poden fer cor eternal linatje acusar certa cosa es que crim del qual es engan es punidor e aquel qui del crim deu esser punit no pot altre acusar per que quant aquest punt aquest demoni no les altres jo no respondria cor segons que es mostrat e dit los dimonis foren rao cor Adam e Eva pecaren per tal com lo dimoni los fo conselat que menjasen del fruyt e menjarenne per tal com el lo dix que serien senblant a Deu e apar que els foren tractados del peccat perque feune engan no deu a els ajudar ne per lo dit pecat no deuen ne poden aconseguir lome que sia dapnat eternalment. Deo gracias.

Finito libro sit laus gloria Christo. Amen.
Qui scripsit scribat semper cum Domino vivat.

Qui es fol de seyn venga en Francesch alconer del rey de les bogies qui esta pres car segons lom qui sera lo consel si laura enparo es master que sia dinant per aver gracia atsetara enpero protesta lo dit Francoi que qui son consel volra que primer a boura li dera vin grech e si vin grech no hia datli varmel car bo li sera.

Digitized by Google

VIDA DE SANTA MARGARITA (1).

Açi comença la vida de la benuyrada Sancta Margarida qui pres martiri an poder de Herodes Darmansa.

La benuyrada Sancta Mergarida fo filla den Teodes qui era gentil e patriarcha dels gentils e adoraven e creien idoles e sancta Mergeride era conplida de la gracia del Sant Sperit e cant fo nade de la sua mare ella fo dada a masia en I.ª villa qui fo prop Dantiotxa XV sestedes e cant la sua mare fo morte la sua nodrisa sa pres de la garde per retenir e per nodrir ella per tal com era molt bella e anomenave Sant Sperit e creia e adorave Deu e per so ere de son pare en hoide e de nostro Senyor Jhesu-Christ amade. E cant fo an adat de XV anys hoy parlar dels martis com rabien martiri per Jhesu-Christ Salvador nostro e liuras a Deus que la salvas en sa verginitát gordade a tots homens. La benuyrade Sancta Mergarida gardave

(1) Códice del monasterio de San Cucufate del Vallés, titulado *Miscellanea ascetica*, fól. 59.

hovelles de la sua nodrisa ab les altres puelles e an aquels dies pasave aquen Holanbres qui venia Dasia e sen anave en Antiotxa per encalsar los crestians e per adorar los seus deus e viu Sancta Mergarida qui guardave les oveles ab les altres puelles e per la sua gran belesa cobeyala molt e dix a sos vasals — anats tost aquela punsela e amanatsla e si es franque aurela per muler e si es serventa aurela per amiga e per rao de la sua belesa tendrala ab ma casa. — Cant le preseren los cavales ella comensa Deus a preguar e anomenar e dix — o Senyor Deu merce ajes de mi no sie la mia anima perdude ab los mals. Senyor fem alegrar an tu e amar e loar e lo meu coratge e la mia anima no sia partide de la mia fe ne lo meu cors no sia trasmudat la mia balesa no sia gitade an vil loch la mia saviea no sia transmudada ne anoreade en la saviea del diable ans Senyor me trametes langell quin sia governador e mobre la mia boque a respondra al mal hom de Linbres escampador de sçanch dels teus creens. Senyor vet en axi com la ovela qui sta an mig dels lops feta son axi com lo pardal qui es an mig dels sparves prese son anfilats e axi com lo pex an lam. Senyor ajudam e guardem que non jaquesques an les mans dels mals homens ne del diable. — Vengeren los cavales a Olimbres e diguerenli — Senyor tu e ella no sots cominals que ella servex los nostros deus mas I. deu tan solament aora e Crist preyque lo qual los juus pujaren an creu. — E cant Olinbres aso hoy mudase de color e feula venir davant si e dixli — tu de qual linage est diguesmo est francha ho serventa. —

Sancta Margarida respos — yo son franche. — Est cristiane per qual te governes ne con as nom—dix Holinbres. Sancta Mergarida respos — lo meu nom es Mergarida. — Dixli Olinbres — qual deus cols ne qual deus haores. — Sancta Mergarida respos—aquel Deu tot poderos colch e aor al seu fill Jhesu-Christ qui entro al dia de vuy a la mia virginitat guardade.— E dixli Olinbres — tu anomenes Christ lo qual nostros pares crucificaren. — Sancta Margarida respos — los teus pares crucificaren Jhesu-Christ e per so periren tots verament Jhesu-Christ durara per tostemps al seu regne no aura fi. — Olinbres fo hirat e me la metre en carse e puys el entrasen en la ciutat Dentiotcha adorar sos deus sorts e muts. E al segon dia ana aportar devant si Sancta Mergarida e dixli—mesquine ages merce de ton cos e de la tua balea aconselet ab mi e adoraras los meus deus e darte gran aver e auras be sobre tota atra conpay. — Respos Sancta Mergaride — Deus conex e sap que la mia virginitat mensenya que tu mansutzases e de la via de veritat nom pots gitar en la qual jo comens anar jo ador aquell per qui sestremex la terra e per qui la mar ondeja la qual los vents e totes criatures temen per qual lo seu regne astara sens fi. — Olinbres dix — si no adores los meus deus ab los meus glays te devorare e escampare la tua ossa sobre foch cremant mas si tu creus mi ne adores los meus deus lo teu cos sera an mi an amor e dient davant tots quet aure per muler e auras be. — Sancta Mergarida non pos — jo do a Deu lo meu cos quin dara repos ab los sants e ab los justs e

ab les vergens an Peradis. Jhesu-Christ liura e si matex a mort per nos per que jo no dupte per ella.—Linbres mana als martoriadors seus que penjasen la verge sus en la ora del turment e ab verges la batesan. Sancta Merguarida sus al cel e dix—o Senyor Deu en tu esperansa guardem de confoniment perpetual e no mescarnesguas los meus anamichs cor aquels qui pena soferen per lo teu nom no an nul confoniment per ço com lo teu nom es beneyt per tots los secgles dels secgles.—Sancta Mergarida aora e dix—Senyor merce majes reguarde en mi e delliuram de les mans dels carnices e tramitma ros de sanitat qui alenesque les mies plagues e la mia dolor repos e retorn en goy. — En aquela ora los martoriados baterenla ab vergues si que la sanch del seu cors corech en tere axi com aygua clare de font. Olinbres dix a ela — o Margaride eriu los meus deus e auras be sobre totes ponseles.— Avia aqui moltes gens qui estaven en gir e suspiraven per la sanch que veien axir de la verge e aviani de tals — o Margarida molts som dolents de tu cor te vem nua batre e masellar el teu cors escorxat. O qual riquese per ta mensereensa. Ollinbres te auciura et delira sobra terra criulo e viuras sobre terra. — Santa Mergarida respos — o vosaltres mals consela malvats com me cuytats de sobre que si lo meu cors es merturiat la mia anima ab les vergens reposara els turmens temporals son de les animes esperituals. Vos creets lo meu Deu qui es fort an virtut e aquels quill demanen sa regira els hou e aquels quil perden e li clamen merce perdona els obra la porta de Peradis

mas jo no crech vos ne adorave los vostros deus qui son sorts e muts e fets de mans de homens. — Olinbres dix a ella — o Mergerida criu los meus deus cor tu fas obra de ton pare lo diable. — Sancta Mergarida respos—ho no façats mesclados que Deu lo meu Senyor es an mi ajudador e si de la ma es a tu dat poder de turmentar lo meu Senyor deliurara la mia anima de les tues mans e la posara en la gloria de Peradis ab los justs. — Fuynat Holinbres e mena que la penjasen en la are del turment ab ungles e feula tota rompre. La benuyrada Sancta Margarida reguarda sus al cel e dix — o Senyor Deu cans molts me tenen resinglade e consel de malignes ansenen mi tu Deu meu resgira an mi la tua ajuda salva la mia anima de la boque del diable e garde la mia anima que no sia corumpuda ne la mia verginitat. — Los martiriados la pujaren al turmen axi com Olinbres dix. Olinbres cobri son cap e sa fas e tots los altres qui eren ab el per la sanch qui de ela axia per tal que non vesen e dix ela Olinbres — perque nom creus e de tu matexa no as merce si tu no fas lo meu manament ab glays peseyre a la tua cara e la tua ossa e los teus nuus desnuare davant tots. — Sancta Mergarida respos — o tu desconexent de Deu si jo era manblant de la mia carn ni avia merce de la mia anima seria en demnat jo am mas que jo liure la mia carn a turments per tal que la mia anima sia coronada al cel. — Olinbres fo irat e manala tornas en la carse e tenebres. Sancta Mergarida quant hi entra senya lo seu cors ab lo seu sant seyal de la creu e comensa a horar e dix —Senyor Deu

tu est jutjador dreturer tu qui est pare defens tu qui est lum de les lums tu qui est Senyor de totes coses regurde mi que sola son lo meu pare eternal mas nom desgarpesques Senyor Deu ajes merce de mi e prechte que veje lo meu anamich fas per fas que a mi sie a tal e que parle ab el e tu Senyor qui est jutja dels vius et dels morts tu jutja entre mi e el not iresques Senyor enves mi ne la mia anima no sia deguastada ne al meu seny tramutat ab les idoles sordes e mudes. En tu Senyor es me esperansa tu qui est beneyt per tot lo setgle. —En aso la sua nudrise ministrave a ella pa et aygua e guardave per una finestra e escrivia la oracio de Sancta Margarida e ab gran temor esguardave totes les coses que venien a Sancta Mergarida. E en aso ivarsosament axi I. drach orrible del angle del castre e ere vritat de diverses colors los seus cabels e la sua barba eran daurats les sues dens com a ferre los uls resplandens com a carvoncle dels seus narils axi fum e foch le sua lenga avalava sobro son coll e ere com a serpent glayose. Lo castre ere plen de pudor e el drach ere en mig del castre e siulave molt fortment el castre luye tot del foch que de la sua boqua axia. Sancta Mergaride ach pahor e tornali la sua care e la sua color aytal con lerbe secha e tota la osa li estremi e ab aquela pahor ficha los jenols en terra e estes les sues mans e aora e dix aquestes paraules — o Senyor Deu qui formist Peradis e a la mar terme donest e en infern alest al diable liquest e poder al drach tolquest regarde mi mesquine que sole e orfe son trebalade en gran tribulacio ajes merce de mi. Ho Sen-

yor sia ton plaer que aquesta fera bestia don nom pusque tenir e jo que la vença que jo comte quell puya sobre mi quim sorbesqua.—E mentre que Sancta Mergarida orave lo drach obri la boque sobrell cap de Sancta Mergarida e la lengua sobre lo talo e suspirant transgulila al seu ventre mas la virtut de la creu que ella feu ansi marcella e streba an la boque del drach et an dues parts departi del drach. Sancta Mergarida axi del ventre del drach sen mal negu que non hac pres an aquela hora. Demantinent que fo axida de la boque del drach guarde deves la part sinestre del carse e viu I. altre diable caer en semblanse dom nogue qui ach les mans ligades e ficals jonols Sancta Mergarida aora e dix—Senyor Deu lo teu nom lou he beneech alegrem en la tua fe quell diable Rufin veg jaen en terra mort et pesegat e veg la mia creu folbir e veg lo meu cos an odor de saviea e per aço Senyor Deu Jhesu-Christ a tu fas gracies rey perpetual governador dels pecados corona dels martis Salvador e Creador de totes coses Senyor tu est rey beneyt per tostemps.—E quant ach orat levas lo diable dix a Sancta Mergaride — ben es so que faist sofert de la mia persona que fort te veg star an oracio jo tramis a tu lo meu frare Rufian senblanse de drach quit sorbis e que trencas la tua virginitat e tu ab lo senyal de Christ as lom mort e vols fer aytal de mi per ancantament prech quet moves de mi. — E lavos Sancta Mergaride pres lo diable per los cabels e gital an terra e posali lo peu dret sobre lo coll e dixli — o tu diable ceset de la mia virginitat que Jhesu-Christ es lo meu governador e jo

son serventa e sposa dell jo son serventa de Deu e amiga del qual es lo seu nom beneyt lo secgle. — E cant aso ach dit sobra resplandi lum an lo carsce e viu I.ª creu de Jhesu-Christ qui tench antro al cel e sobre aquella creu stech I.ª coloma qui dix — o tu benuyrada Mergarida los sants de Deu te speren e les portes de Peradis te son ubertes. — Ladonchs Sancta Mergarida respos dient—gracies fas a Deu — e retorne ve al diable e dixli— o tu diable dim com as nom e dim la tua vida. — Lo diable respos — prechte serventa de Christ que leus lo peu sobre lo meu coll que I. petit pusque posar e dirte totes les obres que fas.— Sancta Margarida leva son talo del col el diable li dix —jo e nom Vieltevol e puis Belsebub e en mon ventre e tragut mol trebal de justs e puys tostemps contra tots e negu nom pot vencre e tu as la mia virtut trencade e Rufin ausiest per lo senyal de Christ per lo qual an tu a fruyt de justicia e per aquell matex as mi ligat e vensut e veg que Christ asta ab tu per ço fe quet placie de mi. Ancara fas mes ab los justs men treball e fas lus uls sechs e fas lur seny cabiar e faslos oblidar lo nom celestial vench sobre els cant dorment e faslos pecar an qualque part me vul tot aquels que trop sens senyal de creu. Ho benuyrada Mergarida tu mas vensut e no fore meravela si I. joves hom magues vensut. O tu Mergarida on es la tua fe on es la tua vida o en qual manere es Christ antrat an tu diguesmo e jo dire a tu totes les mies obres. — Sancta Mergaride respos — no es de mi que jo digua a tu aquestes coses que not veg digne que les hojes per la gracia de

Deu son anso que son. — Lo diable li dix — jo no gos parlar ab tu que Christ veig anar an gir tu e en gran paor mas prechte serventa de Deu quem leys parlar I. poch ab tu com jurte Mergaride per Deu Jhesu-Christ que tu creus que mes an aquesta pena nom leys star mas ligem e anvien per la terra que de tota la mia vide an mi ni ab los justs nom treball. — Sancta Mergaride respos — diable no hoyre la tua paraula. — E costres an la angel de la terra e dixli—ve Setanat tolte de mi. — E la terra sorbill e reculilo. Con vench lendema Delinbres dix que hom li amanias Sancta Mergarida davant e cant ella axi del carsce ella senya son cos ab lo seyal de Deu e les gens de la ciutat vengeren veer la pena que Sancta Mergarida soferia. Olinbres dix a ela — Mergaride aconselet ab mi e adore los meus deus. — Sancta Mergaride respos — melor es que hom ador lo meu Deu qui es tot poderos sobre totes coses que no los teus deus qui son sorts e muts. — Olinbres dix — despulatsla e ab fust batetsla iversosament. — E axi faerenho. Sancta Mergarida aora e dix — Senyor Deu los meus lenbles el meu cos garde que an mi no age iniquitat tum as senyada ab lo teu senyal e coronade an la gloria. — Ladonches Olimbres lo mana gitar an I. vaxell dayga ab les mans ligades e ab los peus per tal que moris aqui. Sancta Mergaride garde ves lo sel — ho Senyor Deus aquesta aygua sia illuminade de salut e vuy sia a mi font de batisme e vestadures nupcials. Venge sobre mi la tua sancta coloma reblida del Sant-Sperit que benesque ab lo teu nom aquesta aygua. Senyor tul de mi lo meu peccat e

renovela de la tua benediccio e deliurem de totes males obres et salvem an la tua gloria e batismem en nom del Pare e del Fill e del Sant-Sperit tu qui est bencit per tot lo secgle.— An aquela ora vench terretremol e vench I.ª coloma del cel qui porta an la boque I.ª corona dor e asechse sobre Sancta Mergarida e mantinent li foren desligats los peus e les mas e axi de la aigua loant nostro Senyor e la coloma del cel dix — vine Mergaride al repos del cel benuyrada est cor virginitat persegist. — E en aquela ora cregueren an Jhesu-Christ XV.M.ª homens menys de fenbres e dinfans e Olinbres feulos tots degolar en la ciutat Darmança e puys mena que Sancta Mergarida fos mertiriade ab coutels e mantinent lo martiriador preserenla e gitarenla fora de la ciutat e aqui avia I hom qui avia nom Malch e dix a ela — estin ton col e rip lo colp del coltel e ages me merce que an gir de tu veg anar Christ. — Sancta Mergarida respos— prechte frare que si tu veus Christ an gir mi quem speres antro que laja aorat e comanere lo meu sperit an loch de repos. — Malch li dix — fe quet vules. — Sancta Mergarida aora et dix — o Senyor ver Deus tu ojes les mies pregaries aquel qui legira te tendra an la sua ma lo libre de la mia gesta ne la mia pacio ne la oira legir an aquela ora li sien perdonats tots los seus peccats e si negu es posat an juy terrible e es remenbrant del meu nom Senyor Deu tu lo deliure del turment car nos son Senyor de carn e de sanc e tostemps pecam e prechte Senyor que aquel qui del meu nom fara stela ne del seu lum just cremar i fara que tots sos

peccats li sien perdonats e qui la mia paccio scriura ne la tendra ne dement an sa casa que aqui noy nasque infant contret ne sech ne aonbrat de maligne sperit e si quer perdo de son peccat tot li sia perdonat. — E an aço la coloma ab la creu parla a Sancta Mergarida e aquels qui staven en gir per la virtut de Deu tots caygueren an terra e la coloma tocha Sancta Mergarida e dix — benuyrada est Mergarida qui a Deu quisit an les tues oracions eres remembrant dels pecados per mi matex jur e per la gloria dels meus angels que de totes les tues preguares te axoida et daço on est remembrant tot te sia complit et en qualque loch sien les tues reliquies o la tua pacio qualque pecador qui la age es peneda de sos peccats e aorara en la sua boque e sobreposara lo teu nom en aquela ora li perdonarem tots sos peccats e sies tu benuyrada al loch on reposes e totes les gens sien benuyrades qui per tu creen ni creuran. Vine iversosament al loch quit es aperalat que son ab tu e obrirem la porta del regne selestial. — E Sancta Mergarida dix — o vosaltres pares e mares frares e sos amichs meus conjurvos per lo gran rey de tot lo mon que vosaltres fasats remembrança de mi el meu nom nomenets e si be jo son pecadriu jo si prech nostro Senyor Jhesu-Christ per vosaltres queus do remisio de vostros peccats e queus fassa eretes al regne de la sua gloria e queus illumen al regne de la sua claredat. E fas gracies a Deu rey de totes coses quim feu antrar an la compaya dels justs e lou Deu e glorifich qui es beneyt per tot lo setgle. — E cant as aso dit ab gran goig ella dix al mar-

turiador—prin lo coltel e auciume quel mon aquest es vensut. —E Malch respos — jo no auciure la verge de Deu com jo veg que Deu parle ab tu per que jo not vul ociure. — Sancta Mergaride respos — si aso no fas no auras part an Paradis. — Lavos Malch ab gran temor pres lo coltel e tolch lo cap a Sancta Mergaride e aore Deu e dix — o Senyor perdonam aquest peccat — e caech a la dreta part de Sancta Mergarida e vengeren los angels e sigeren sobre lo cos de Sancta Mergaride e beneyrenlo. E aço hoiren los malvats qui eren cechs e contrets e sorts e andemoniats e tocaven lo cos de Sancta Mergaride e mantinent eren garits els angels reberen la anima de Sancta Mergaride e pujarenla al cel cantant Sanctus Sanctus Sanctus dominus Deus Sabaot pleni sunt celi et terra gloria tua. Osanna ni excelcis. E I. bon hom qui avia nom Autimus pres les reliquies de Sancta Mergarida e mesles en l. scrim de pedra e posales an la ciutat Dentiotxa ab molt gran honor an I.ª casa de I.ª bona fembra qui avia nom Çaudicia e el scrivi la sua pasio e oracions a honor de nostro Senyor Deu lo pare celestial ab lo qual les nostres animes sien coronades al goyg de Peradis Amen.

LA PASION DE JESUCRISTO (1).

Aci començа la pasio de Jhesu-Christ Salvador nostre.

Jhesus.

Qui dara aygua al meu cap e pluya de lagremes als meus uls per ço que puxa plora dia e nit tro que nostro Senyor aparega a mi servidor seu per vista o per somni confortant la mia anima. Ho vos filles de Jerusalem esposes e amades de Deu Jhesu-Christ vostro espos escampats ab mi ensemps lagremes entro quel espos vostro benigne e suau vengua a vos en la sua balesa e nedesa. Remembreus a vos filles e pensats vos ab saviea pensa cant es amargosa cosa pertirse e luyar de aquel al qual vos esposas e al qual vos prometes viure a el so es en tota sanctadat de vide e pus donchs havets fet vot retetsvos a el al qual prometes vosaltres matexes ratetsvos a Deu Jhesu-Christ. Cor-

---

(1) Códice del monasterio de san Cucufate del Vallés, titulado *Miscellanea ascetica*, fól. 72.

teses filles corteses sanctes vergens prometets castadad al Senyor ver Deus Jhesu-Christ corens totes encare a la verge Sancta Maria qui aquel porta car certes ela porta lo rey de gloria e la qual es donadora dels bens de nostro Senyor Jhesu-Christ fil seu a tot demanant aquell ab tot ferm cor aquela beneyta verje laporta e al IX.º mes lo enfanta e al VIII. jorn lo circunsis e al XL.e jorn lo oferi al temple e oferi dues tortres e II.es colomes per el en sacrifici. En apres fugen al rey Erodes porta aquel seu fil beneyt en Egipte e aletant aquel seu fil beneyt e nuyrent e aven cura daquel seguir en tot loch hon anava perque creu fermament que aquesta era la I.a daquestes fenbres que seguien lur mestre Jhesu-Christ e li ministraven e nagu nos deu meravelar si ela lo saguia majorment com el fos tota dolsor e desig seu ço es de la umil verge madona Sancta Maria mare sua e jo me esmava que aquesta fos entre aqueles dolentes he gamegans qui ploraven Jhesu-Christ lur Senyor mes encara podia esser aquesta verament entre aqueles dones filles de Jerusalem a les quals Jhesu-Christ nes clar per inperi mas ple descarnir ensutzat per escupimens turmentat et per batimens portant la creu aci en turment de mort e axi estant giras a elas e dixlos axi — a vos filles de Jherusalem amigues mies qui per amor de mi avets desenperat lo mon e tot delit e tot plaer no ulats plorar sobre mi mas plorats sobre vos matexes ço es en lo peril en lo qual esdevendrets e sobre vostres filles ço es que no sia descreens en la mia mort.—

E adonchs diuli el — dona amade mia esperansa

mia regina del cel mare daquel matex Senyor Jhesu-Christ es vera serventa de Deu so que jo dich prech vida mia que digues a aquest teu servidor no digne de neguns de tos benificis tu qui est honrament de Paradis e goig del cel e veritat daquesta cosa placia a tu no vulas remembrar la qual sofarist com lo teu amat fil vist morir de la qual cosa jo no dupte en res que aso ver no fos a tu greu martiri a Deu plages dona mia quem donases gracia que aquela greu dolor fos cascun dia en les mies entramenes axi com eren en les tues. Adonchs plages encara avocade nostra que en aquell dia beneyt en lo qual tu ten pugist al çel per so que tostemps te alegrases ab ton amat fil ageses a mi demostrades les tues lagremes de dolor car per aqueles conegera jo quanta amargura agist tu verja pura ab Jhesu-Christ amat teu ay e vejes aquel qui era poc de mi sant era crucificat ab claus en lo fust de la creu e inclinat son cap liura son esperit prechte dona mia regina del cel que per aquestes paraules que jo uy a tu dir dessiyant sebre e santir tes dolos que not ules irexer jat se cia aço que les pedres degesen trencar totes per aquestes paraules remembrans ta pacio qui es donchs aquel regnant lasus al cel o peregrenant en la terra esser tengut en sa pensa que no agues gran dolor ço es en qual manera lo Senyor dels angels fo fet escarn dels homens per que jo masqui no plor vilesa de pobol menut no poria continuament tenir les lagremes. Certes tu ten alegraries de gran goig ço es que ara es glorificade al cel ab aquel lo qual tu fust tocade amergosament en te pensa ab

claps per la pacio de la mort e an axi prechte que tu escamps en mi aqueles lagremes les quals agist en la del teu fil. E per tal que pus leugerament me senti em regal en la pacio del teu amat fil Deu he Senyor meu raonem vos dona qui sots miral de humilitat vos e jo daquest fet e prechvos dona vos qui sots mare verja e cambra subirana humilitat e trinitat quem digats con fo per horda sius plau aquesta veritat. —

Al qual la Verje Maria respos en axi — fil aço que tum demanes puyment es de gran dolor e axi pus que son glorificade no pux plorar.—A la cual Sent Bernat respos — ho regina dels cels ho mare del Crucificat donam sit plau ço quet deman per ço que jo ho pusque fer e complir donam dona ço que desig placia a tu quem ules hoir. Digues dona mia digues sit plau mare mia si eres en Jherusalen con lo teu dolç fil fo pres e ligat e liurat e amenat a Anna e a Pilat qui tenien lavos loch de justicia. —

Al qual la umil verge respos en axi — fil — dix nostra dona — jo era en Jherusalem con me vengueren les noveles del meu fil doloroses e ani axi com pogi al meu Senyor lo qual jo vees ten leyg menejar e tractar ab colades e percudir ab puyades e escupir en sa beneyta cara e coronat de les espines e viu que tuyt lescarnien totes les mies entramenes sescomogeren e defali mon esperit e no avia nalex quax peraula ne no era ab mon seny e eren ab mi mes jermanes e altres dones moltes qui lo playien axi com si cascuna lagues en son cos portat entre les quals era S. Maria Magdalena la qual se dolia sobre totes salvant mi de-

mentre Jhesu-Christ fos liurat al turment Pilat li mena que portas la creu e la anas cridant denant el e gran multitut de gent ana pres del lo qual menaven ab gran desonor e los uns escupien sobre el e los altres lescarnien e los altres li gitaven lo fanch e moltes daltres sutxeries sobre lo seu cap presios. Jo fil meu beneyt qui era sa mara qui sabia el qui era molt trista e com entes a seguir aquel ab daltres dones moltes quil avien seguit et aministrat de Galilea tro en Jherusalem las quals me tenien en sosteniment per ço com era axi com a morta tro sus al loc hon lo crucificaren devant mi e el vaent mi en creu posat e ferat ab claus en lo fust molt cruelment jo mesquine vaent el peu de dolor e de molta amergura vaent mi senglotave per gran dolor avent major compacio de mi que de si empero el no sonave mot ne obria facha ans estave axi com ayel qui estave denant aquel quil torn. E jo dolenta e maride estave denant lo meu Senyor e lo meu fil muyren a lega mort e cruel per que ten gran dolor era jo turmentade en mon cor que no ho poria comtar ne dir e viu la sanch que decoria per IIII parts del cos que hanc no sabe pecat e rajave en senblant dorda per les mans e per los peus qui eran ficats en lo fust de la creu ab dos claus tota la belesa era ja axida de la cara del fill meu Jhesu-Christ en tant que el qui era bel sobre tots los homens adonchs paria que fos pus leyg que tots los altres e en aço fo complide la profecia de Hizasies parlant del en axi vane aquel qui no senblave sol aquel qui debans era no avent belesa tot desenperat senblant a lebros e pla-

pat per los escupimens e per los batimens nafrat de nafres mortals per nostras iniquitats e per qui fo fet aço per la enveja dels jueus axorbats qui tots aquests mals en lur Senyor compliren malisiosament. — Di donchs mare de Deu que veyes ne senties de dolor. — Aquesta — deya ella — era molt gran dolor mia ço es cor veya mi pertir de aquel lo qual era ma salut e lo qual avia porta en mon ventra e no men romanga altre sino aquel e per ço la mia dolor nos podia pertir de mi tota ma paraula avia ja quax perduda mas en loch de aquela donave jamegamens e grans suspis de dolos e no poria parlar com la dolor qui an mi era ma rumpia en trencave mes paraules quant la paraule era rabude dintra en ma pensa e volia axir defora la gran dolor del cor la coronave dins e nom podia axir e la veu sonave tristament per lo cridar que faya rugolosament cor la lengua negra per lo cridar avia perdut lus del perlar. Apres estant mi en aquestes dolos tota transida e cax fora de mi axida ab gran dolor veni morir aquel lo qual la mia anima amave carement e defalia tota per trebal de dolor e el ab molt benigne care gardavem com me veya axi plorar e volchme confortar ab poques paraules mas jo nom pogi consolar ans mes plorave dient e plorant deya al meu fil en axi ho fil meu gran dolor sofir vules que jo muyre per tu qui son ta criatura ho mesquina que fare ho mesquine que dire lo meu fil mor perque donchs jo mare molt trista no more ab el oy fil meu molt bel I.ª amor fil mol dolç nom vules jaquir axi tramit hic sit plau per tal que muyre ab tu ensemps fil meu a

greu mort te veyg morir pus que axi es aquesta mare qui ta portat muyre ab tu ho mort mesquine nom vules perdonar ho mort descruel molt me plaits a trerme les forces del cor per ço que muyra ab lo meu fil ho fil Deus ho goyg meu singular ho vida mia ho solas meu a tu placia que en guisa ho faces que jo mesquine moris ab tu ensemps ho fil meu regonex aquesta mare tua molt desconortada e vules hoir la mia pregueria cor covinent cosa es que fil obeesca mare com la veu desconsolade prechte fil quem vules hoyr e quem rebes al teu turmen cor aquels qui viuen en l.ª carn e samen de bona amor rao es que muyren ensemps a l.ª mort ho jueus mesquins ho jueus malvats nom vulats perdonar ço es pus quel meu fil crucificats crucificats mi qui son sa mare hon turmentats per alguna altra male mort per tal que muyre ensemps ab lo fil meu ho terra de Judea tu tols ara la luu al mon e fas mi vidua del meu fil car ay dolor arà mor la mia vida e la mia salut tota la mia esperanse man tolta e levade de terra perque donchs viu la mare en ten gran dolor apres la mort de ton dolç fil venits cruels prentes mi mare e penjats mi ab lo fil ho jueus malvats pus no perdonats al fil no perdonets a mi qui son sa mare ho mort cruel levet contra mi car gran conort me seria si moria ensemps ab lo meu fil car Jhesu-Christ dolça cosa es a mi mesquina morir mas la mort desiyade se partex de mi. Ho Jhesus fil meu gran es ma pena e ma dolor cor a mort molt cruel te sobrepren e liga molt mes amaria morir a qualque mort que si avia vide ten cruel pacio ay mesquina la mort me

fuyg em jaquex fort desconselade molt ne seria pagade ho fil car ho fil benigne ne ages merce de la tua mare e ojes les mies pregueries fil meu asueuget e no vules esser dur a la tua mare qui es estat tostemps molt benigne a ela fil meu reb la tua mare a merce ab tu ensemps so es en la creu per tal que viua tostemps ab tu apres mort cor no es naguna cosa ten dolça a mi mas que pusque ab tu estar e que pusque ab tu esta en la creu cor certes no es cosa ten amargosa com es viva apres de la tua mort. Hoy lasa mesquine fil tum eres payre tu eres mon espos tu eres fil meu en tu finalment jo avia totes coses ay mesquine tot mes mudat are son orfane de pare are son vidua de espos are son desconortade de fil ara per totes coses ho fil meu quem fare de huy mes quim regira ho bon fil hon ire ho fil meu piados qual solas me jaquits qual sera aquela cosa quim do de qui avant consel ne ajude. Ho fil molt dolç la tua volentat ne sie conplide als menys si not plau que muyre ab tu lexem al teu solas benigne.

A la qual Verge Maria respos Jhesu-Christ nostre Senyor ya molt turmentat en la creu e regardant sa mare dix a Sent Johan — fenbre — dix el — vet aci lo teu fil. — E lo Sant verge Sent Johan era aqui present ab trista dolor mostrant sa dolor e plorant tot dia ab moltes lagremes. E Jhesus comesa a dir axi a la sua mare per ço na avia gran conpacio gran — ho dolça mare dolorosa lagremosa longida lasa de suspirar perquet turmentes ne perquet laguex e not remembre ço que jat avia dit cor ben saps tu mara mia

que per ço son vengut en aquest mon e e presa carn de tu que per lo turment de la creu salvas lumanal linatje cor en axi deuen esser complides les escriptures e ben saps tu encare que cove que jo prengue mort per salut del humanal linatje e resucitare al tercer jorn e apare manifestament a tu mare verge e als meus dexebles. Per ço mare no vules plorar e lexa aquexa engoxa e aquexa dolor jo men vay al meu pare e men pug als cels per rebre la gloria de la paternal magestat. Certes donchs ben te deuries alegrar per rao de mi car ara deig trobar la hovela so es los peccados que havia perduts per molt de temps. Jo muyra tot sol per tal que lo meu puxa resucitar tots morien per los peccats de Adam e ara tots seran levats per la mia mort donchs mare mia molt amade perquet desplau cant so que plau a Deu lo pare ne perquet desplau a tu lo turment que a lo meu pare plau que sofire. No vols tu mare mia que axi sia enpero axis deu fer cor en axi es escrit. Ja donchs mare mia e esposa mia not vules player ne plorar ho mare mia jo pas not desenpar ne not lex sola ab tu son tots temps e sare jat se sia aço que segons la carm me son sotmes al enperi de la mort enpero segons ma divinitat son tos temps e sare no mortal ne pux soferir neguna pena ne negun mal ben saps mare mia don son jo axit ne vengut perque donques plores net maravelés si torn la don son devalat car de huy mes temps es que me torn al meu pare qui ma trames en aquets mon mas tu mare mia nom pots saguir encara ne anar la hon

jo vays jatsecia que apres poch de temps tu hi vendras entretant mare mia pus que mi no pots aver prin Johan en te fiance qui es ton nebot e sera a tu com a fil e el apres mi aura de tu cura e sera a tu molt fael gardo e solas e ton coral servidor. — En apres dites aquestes peraules lo Senyor per gran dolor que soferia axi com tot desenperat de tota vide mudas tot e acostas a la mort. E el estant en aquest transich alongament axi com poc regarde sent Johan e dixli axi — amich Johan vet aci ta mare servexli e ages sit plau cura dela cor jo a tu la coman axi com a mare e mon tresor gran e axi rebla axi con a mare mia e tua vet a tu la coman. — Con covinent cosa era e digna que el qui era pur e verge fos conpayne de la verge ço es del part e en lo part e apres del part. —Dementre que Jhesu-Christ angoxos digue aquestes paraules a sent Johan e lo amdosos ço es la verge Maria a Sent Johan molt amats comensaren a senglotar e carament a plorar. Aquests dos martris calaven abdosos e no podien parlar no lex la I. al altre per la gran dolor que avien aquests dos verjens hoiren Jhesu-Christ parlant ab veu rugalosa e vania lo morir poch a poch e no li poden perlar cor veienlo ja quax mort e no podian perlar ne cridar ans defalien e avien ja perduda la veu de perlar entanien e calaven per ço com no podien perlar e aço per gran angoxa que avien los esperits daquels eran tots defalits sola dolor e plor era romas a aquels cor anasen plorosament amergosament se dolian cor lo covent de la mort de Jhesu-Christ tresposave los cosos damdosos malament e per

ço com Jhesu-Christ amave mes Sent Johan per ço el lo feu guarda e fil de sa mare e major de tots ço es en algun privaletje la mare sentia les dolos de Jhesu-Christ la mare verja qui lo avia infantat soferia lo coltel de la dolor de dolor de son fil les dolos cruels de Jhesu-Christ eren nafres de la mare grans dolos eran en lo cos de la mare e era espeseyade de la mort del fil la mare era ferida ab la punta de la lance ab la qual los malvats avien cercat lo costat de Jhesu-Christ aquela era qui avia gran dolor en sa pensa e crexienli ten fort les grans dolos que no podia axir de fora e trencavela fort cruelment dintre les dolos del fil coltelejaven lo cos de la mare e Jhesu-Christ Salvador nostro pagave lo dupte de la mort en la carn cor pus greu cosa era à la mare com lo vaia turmentat que sil avies morir mal ne soferia. Entretant quant Jhesu-Christ ac comanade la sua beneyta mare al verje Sent Johan dix — set he. — E aquels cruels que lo crucificaven donarenli a boure vinagre ab fel mesclat e com Jhesu-Christ lo ages testat el dix — complit es tot — ço es que totes aqueles coses qui del son escrites eran complides e acabades e com nagues testat no volc boura. E Jhesu-Christ adonchs cridant alta veu diene — Deu meu perque mas desemperat — e dien aquestes paraules el liura son esperit a Deu lo pare. E adonchs tremola la terra lo sol e la luna sescuriren los cels ploravèn la luna perde sa claror la resplandor se parti tota del cel les pedres se trencaven les alteses de les escurerelitats se partien molts morts resucitaren e exiren dels monimens confesen nostro Seynyor Jhesu-

Christ publicant ab gran veu. Aci poch pensar cascu canta dolor soferia adonchs la mare de Jhesu-Christ com les coses qui no avien anima ni vivien se dolieu tan fortment com lenga del hom nou poria dir ne cor pensar per tant gran dolor era trebalat lo cor de la verje Maria. La mare estave com a morte prop la creu dèl seu fil Jhesu-Christ lo qual la mare sua avia consebut ela estant verje per obra del Sant Esperit adonchs ela no avia paraula car la gran dolor que ella soferia li avia toltes les forses ja era quax morta axi axi com a mort viu ja ja e vivent moria no podia morir mas vivia com a morte la dolor del fil fugia fort en la mare ans desigave mes morir que no viure apres la mort del seu fil la verje Maria vivia fort desconselade cor era axi com a morte prop la creu estave axi com a dolenta e plena de gran dolor esperan que hom devalas lo cos de Jhesu-Christ de la creu la demun dita mare de Jhesu-Christ plorave dient axi — ay lasa ay dolenta e trista o barons preneus pietat de mi mesquine retets lo cos aquesta mesquine pus que avets conplit en el vostro mal desig e aso que prometes avets mals senyors pus lo avets mort retslo a mi mesquine qui son sa mare ho si ave afer de morir placius quem auciats ab el ensemps per ço que les mies dolos pusquen aver fi ensemps ab les sues prechvos senyors meus quel me devalets de la creu devalats lo meu e aje jo mesquine lo cos del meu fil cor aquel es mon solas e mon alegre. E estave nostra dona Sancta Maria prop de la creu regardant Jhesu-Christ fil seu benignament e humilment penjan entre el fust de la creu

e ela estave aqui levave les mans en alt e abrasave la creu e queia en aquela part en la qual la prop onda de la de Jhesu-Christ rajave e alçaves en alt per gran força desperit per ço que pogues abresar Jhesu-Christ. E com no ho pogues fer levave les mans en alt e les mans lases e ujades queian ensemps bax plagades e aqui matex les levave altre vegade de terra entrelasades e alsaves axi com podia ves Jhesu-Christ que li tocave lo cor e con nol tocar lexaves anar sens naguna pietat terra e geya aqui esturmentade e premuda per gran dolor que soferia de Jhesu-Christ e la força de la gran dolor de Jhesu-Christ ço es que el navia la costreyia levat de terra e com fos levade estania les mans en alt per ço que poges per ço car son fil Jhesu-Christ tant era turmentade de gran dolor que tota senderocave en terra. Hoy Deus e quis poria pensar ne dir cante dolor e cant languiment avia donchs la verje pura miral de tota virtud creura poc hom qui pus greu cosa li era viure en ten cruel vida que si los malvats jueus la auciesen ab coltels ay tal color avia com si fos morta la cara e la boque avia tota vermela de la sanch del seu fil. Apres aço vench I. hom noble per nom Josep Abiramecios qui era dexeble de Jhesu-Christ e ana amagadement a Pilat e demanali lo cos de Jhesu-Christ. E con el ley agues otorgat el anpla I. savi hom per nom Nicodemus e vengeren abdosos al loch hon nostro Senyor era crucificat los quals aportaren ab si feramens ab los quals li traguesen los claus de les mans e dels peus e quel devalasen de la creu e com la verge Maria tota dolorosa e

langide per gran dolor vaes aquels qui lo volien devalar de la creu lo seu esperit reviscola poch a poch axi con hom qui resucita de mort e jat se fos que ela fos molt defalide aytant con podia aydave a els e davalas aquela ajude que podia cor la I. la traya los claus de les mans e laltre lo sostenia per tal que no caygues lo cos del Senyor Jhesu-Christ e la sua beneyta mare li levave sos brasos en alt e sostenia les glorioses mans de Jhesu-Christ qui lo mon formaven e lo cap qui penjave sobre son pits lo qual com lo volgues abrasar per abrasamens que aya e nos podia sadolar de la vista del seu car fil. Açi pot pensar tota persona devota qual dolor deu aver la sua mare segons lo mudament quel seu fil ach pres aquela hora ço es qual era com fo devalat de la creu ne qual era con era viu mas quant lageren devalat de la creu e posat en terra la verje Maria mare sua caeech en terra sobre el e estech axi com a morte per gran dolor al cap de son fil e besaveli entretant la care ab grans lagremes e gitave sospis molts e greus. Ho quantes vegades se playia molt amargosament e faries ab ses mans lo cap dient — ho fil meu car que as tu fet que hon te degues hociure per que lo jueus tan crucificat e mort. Ara tench en la fael mort fil molt es trista la tua mare ques fara donchs aquesta mesquina hoy lasa fil meu hon es aquel goig ten gran que jo agi com vos nasques hoy lasa dolenta en tan gran dolor es tornat aquel goig fil meu no e altre conort sino que muyre pus que vos an mort. — E aço dient besaveli la carn e los uls e lo front e la bocha e gitave lagremes a ten

gran bastament que paria quel cos e la anima se solves en lagremes e ragave lo cos de Jhesu-Christ fil seu ab les lagremes e la perra en lo qual lo avien posat. En apres tornaves pensar los seus fets ço es les hontes que hom havia fetes ne dites pensave mes encare qui ne qual era son fil e com lo avia consebut ne engenrat sens paria de hom e enfantat sens dolor e deya en plorant en axi di — fil meu molt dolç e car diges amor mia singular vida de la mia anima goig meu esperansa mia per quem jaquits sofarir tan gran dolor per queus sots logat tan de mi vos qui sots mon Deu e mon solas e conort de la mia anima entin fil meu e reguarda mi e vules aver pietat de mi. — Digua si dir ho pot nagu qual mesura de plant e de dolor tenia adonchs la mare de Deu. Sertes creu que hom nou pogues comparar ne dir ne pensar enpero amor dreta avia e tenia manera e nos desesperave mas piadosament e justamen se dolia cor be sabia que resocitaria al tercer jorn e ploraven ab ela ensemps algunes dones stants jatsecia que pochs fosen qui ploravesen Jhesu-Christ en axi com la verge Maria aqui era los angels trists e dolents si enpero dolor podien aver e entrants Josep Abiramacia hom sant e just ab Nicodemus ensemps quil avien devalat de la creu segons que diu lavengeli posalo en I. drap precios nou frech e bel e untalo ab precioses especies e posalo devotament e lager en I. sepulcre nou lo qual avia fet per aci matex adonchs li cantaren hofici de laos los angels qui tots ensemps venguts al sepulcre de Jhesu-Christ e los an-

gels cantaven tant laor e nostra dona Sancta Maria gitava sospis e gamegamens de gran dolor els devalaven les veus al cel e nostra dona Sancta Maria plorave molt amergosament prop del sepulcre e com Josep Abramasia e Nicodemus posaren Jhesu-Christ al sepulcre volias la mare trista gitar e sobolir ab el ensemps e sofaries tota sobre sos amichs abrasave son fil Jhesu-Christ e deya — barons ajats merce de mi amichs meus preneus pietat de mi jaquits lom sius plau encara sol I. poch e levatsli lo vel de la cara per tal quem puxa raonar ab el I. poch e a veer sa plasent cara e aver un poch de conort. — E apres deya — ho amichs meus no les sotarets tentost sius plau donats per vostra bonesa a la mesquine de mare sua e age lo mort pus que nol pot aver viu ho al menys posats mi mesquina al sepulcre cor sens el trista vida fara la mesquina dema. — E ells prenien lo cos de Jhesu-Christ e posavenlo al sepulcre e ela lo tirave aci defora e ela lo volia retenir ab si e daltre part els lo volian sebulir en axi era entre els piadosa contencio enpero tots ploraven amargosament que apenes podia ferma la paraula planerament e vaian encare la mare desenperade de tot solas per que ploraven mes per dolor dela mes que per dolor del fil qui era ja mort e major compacio aven de la mare que no avien de la mort de lur Senyor ploraven donchs tots ab grans gamegamens ab gran dolor axi com sobolien lur Senyor de mort e de vida. Apres que lur Senyor sebulit la mare tota desconortade abrasave ab gran plaer lo sepulcre e ab tot son cor axi com podia beneyia lo

seu fil entretant soferies e gitaves sobre lo sepulcre les mans esteses bastavelo soven e plorave lo seu Senyor continuament ab amargosos sanglots. Fet aço lo seu gran amich e leyal al qual lo seu mestre Jhesu-Christ la avia comanade acostas a ela puya dolsament e tot ploros levale ab gran afany de sepulcre tota plorosa e el exi matex plorave cor no sen podia abstenir e soferiala en sos brasos car tant avia trebalat e tant era hujade e lasa de suspira e de plorar e de cridar que nos podia sostenir en sos peus enpero axi com poch a les altres dones e stens qui la aconpayven tots ensemps ploran entrasen ab els ensemps en Jherusalem e axi matex moltes fenbres de la ciutat de Jherusalem com la vaien ten forment plorant e dolorejant per gran pietat quen avien comensaven a plorar e algunes anaven detras ela plorant. Moltes ploraven per gran compacio que avien dela cor la sua dolor ne faya moltes dolentes. Tota persona qui la vaya plorar apenes se podia abstenir de plorar ten piadosament se plorave e ten amargosament se dolia que per aço lo seu piados plare molts nescomovia a plorar en axi que gran dolor sescomovia per qualque loch on ela pasas plorave ela ploravense encare moltes qui li axien a carera e axi la menaren ploran fins a la casa de Sent Johan e aqui estech e Sent Johan tenchla aqui e amala mes que si fos sa mare ab tot son cor. Despuys quel Senyor fos sebolit lo jueus posaren senyal al moniment e liurarenlo a cavales quel guardasen e entretant la verje Maria estave en la casa de Sent Johan

cor lastre (1) ujade era e per gran dolor no podia anar ne sesave de plorar dia ne nit e no era nagu qui la poges confortar de sos amichs ses germanes ne encare Sent Johan dolor li faya (2) . . . . . .

. . . . . .

riosa e pus gloriosa que altre a tu dona mia jo peccador e pecadriu tot mon cos e tota ma anima e tota ma vida e tota ma mort e ma resureccio a tum coman tu verja sies beneyta en per tostems encara mes ab lo teu fil car e Senyor-nostre Jhesu-Christ qui ab Deu lo Pare e ab lo Sant Esperit viu e regna en per tostemps sens finament Amen Amen.

---

(1) (lasse e)
(2) (Falta un fólio en el manuscrito.)

ORACIO DE NOSTRO SENYOR JHESU-CHRIST (1).

Jhesu-Christ fill de Deu viu per la volentat de pome (2) he per hobra del Sant Sperit e per la tua sancta misericordia vengist an aquet mon presit carn umana e nesquist de la Verge e donist batisme e penitencia e sacrifici els altres sagramens de Sancta Esgleya an remisio de nostros peccats e soferist per nos fam e set e calor et fret e tribulacions et angoxes e malananses e suor de sanch e persegist he venut e pres e ligat e despulat e asotat e justiciat e estridat e anbeneat e apelat e ferit e scupit e scarnit e clauficat e de fel e de vinagre abourat e lenseyat e mort e sabolit per la nostra redempcio e devalest en infern tragistne los teus amichs e resucitest el ters dia e pugest e la tua vertut gloriosament a la dreta part del teu pare e vandras el dia del judici a jutgar los vius e los morts e daras a quescu son guardo segons que auras servit tu est Senyor meu e Creador e Redemptor e Salvador meu refugi gloria amor e dolçor heretat et esperansa

---

(1) Códice del monasterio de san Cucufate del Vallés, titulado *Miscellanea ascetica*, fól. 51.

(2) (pare omnipotent)

mia tu Senyor Creador e lou e beneesch e a tu fas grat he gracies del ben del honrament e de la misericordia que as fet a aquest teu peccador e a tota la tua crestiandat a tu Senyor me pinet em comfes de tots mos peccats que hanc fiu del dia ansa que fuy nat antro a la ora dare en pensar an obrar an parlar en oyr ne en negune altra manera que jo pusque aver peccat de tot so quim membre e nom membre de tot dich ma colpa e prec Deu quem aja vera merce e precte Senyor tu qui vengist apellar los peccados a penitencia que no garts los meus peccats ne les mies falides mas donem gracia e illuminament que jols pusque conexer e antendra e quen vengua a vera penitencia e a vera confesio e a vera esmana e a vera satisfacio e placia a tu Senyor qui perdonist a madona Sancta Maria Magdelena e a moysi sent P. e al ladre an la creu e rebs a merce tots los ves penidens que tu ajes merce daquest ver peccador e perdonam segons la tua misericordia e guardem de pecar e de falir e de fals testimoni e de male fama e de mort soptane e mostram a dir e a fer la tua sancta volentat e a tenir tostemps de la mia vida antro al dia de la mia fi e an totes les mies cuytes Senyor te clam vera merce quem sies ajudador e defenedor e quem ampars lo meu sperit an les tues beneytes mans e quem dons vide perdurabla Amen.

ORACIO DE NOSTRA DONA SANCTA MARIA (1).

Prechte Madona Sancta Maria mare de Deu e de misericordia e per aquela alegria la qual hach lo teu esperit quant te fo anunciat el fill de Deu e per aquel ministre del qual es en honbrat lo Sant Sperit sobrevinent en tu e per aquel complit goig lo qual ach la tua anima beneyta cant fo levade sobre tota la sua belesa als sants del cel que a mi pecador recaptes ab lo teu beneyt fill la gracia del Sant Sperit que ben hordon la mia pensa los meus fets e les mies paraules e los meus pensamens e tota la mia vida entro a la fi e quem mostres la tua beneyta fas en la ora de la mia fi (*) et quem fasas asebre lo dia et le hora de le mie mort et quem rebes en la tua beneyta compaye.

---

(1) Códice del monasterio de San Cucufate del Vallés, titulado *Miscellanea ascetica*, fol. 53.

(*) Este final está escrito de letra algun tanto diferente de la del resto del manuscrito, y es la misma de los versos que siguen hasta el que dice — Dona lo jorn de Sentcio – inclusive.

GOZOS A LA VIRGEN (1).

Aci comensen lo VII goy de le verge Marie et altres orations en rimes.

Sancta Maria Verge puella
Done gloriosa et bella
Regina casta et cara et pure
Beneyta fo lo ventre
Cant nostro Senyor vos manda
Per langel quant vos saluda.
Lo primer goy que ne agets
Del vostron car fill fo aquest.
Lo segon fo cant vench en vos
Cel qui per vos fo mes entre nos
Ell dona cant nesque
Cell qui tot lo mon reseme.
Al quart fo dolçs regina
Cant los tres reys ab goy rraseves
Gaspar Melxior Baltastar
Mire e ansenes et aur au clar
Vengeren auferir de jonnolons

(1) Códice del monasterio de San Cucufate del Vallés, titulado *Miscellanea ascetica*, fól. 55. v.º

A vostron car fil golorios
Ell qui fo tant rich e aguales
Lo vostron goy done et ayales
Qene null hom altro no pot asmar
Boque dir ne cor pensar
So fo cant fo resocitat
Lo vostron fill beneuyirat.
Lo VI fo quant vos ne vis
Pugar vostron fill Jhesu-Christ
Sus al cell al supire tro
Dona lo jorn de Sentcio.
Lo I. goyg que Christ que vos fes
Fo regine cant vos tremes
Los angels queus fes pujaren
Ab bons cans nous volc lexa*ren*
E volch que al cel acegeses
En gloria la hon eleses.
Per aquests VII goygs gloriosa
Del fill de Deu mare. . . . .
E los los altres atresi
Que avets auts. . . . . .
E per cels que ancare au*rets*
E per la merce qui an vos *es*
Vos clam merce que vo... sats
Dolçe regina ogau sius plats
Per la umilitat qui an vos es
E per los mons hon De*u* se mes
. . . . juda regina mare de Deu
En vos quir per amor de Deu
Quem siats cap dels e giys

De tot quant fiu anch ne dix
Em guardats dona salvament
Larme e mon cos e mon seny
E pregats sel qui vench an vos
E an la beneyta creu
Fo per nos pecados levats
Quel me perdo tots mos peccats
Axi com perdona a Longi
Perdo a mi ans de ma fi
Con larme del cus exira
Per la sancta merce que el ha
Ab si matex me sia giys
Em guy larme an Peradis.
Eu lo prech con a bon payre
Senyor veray Deu et giayre
De tot lo mon vos mi giats
Bel Senyor e mi aconselats
Rey sobre tots los reys
Emperador de totes leys
Guardats mon cos e ma persona
De dan e blasme e de vergoya
Em donats so que sabets
Axi con vos poder navets
Spiritual sperit del mon
Rem mon cors e marme atreci
Ver Deus ajes merce de mi
E de tots crestians ament
Deus nos aport a salvament Amen.

ORACION Á LA VIRGEN (1).

Aquesta oracio ha aytal propietat que tota persona que la diga III.es vegades o la fes dir no morra sens penitencia ne pot morir a mort soptane ne pot perir en foch ne an aygua e qualque persona que agues mal sperit en si que la fasca legir ab I.a canela beneyta sobre lo malait sperit de mantinent se pertira del. Ancara dona qui anas an part e no poges infantar fes la legir sobre si III.es vegades ab I.a candela beneyta e mantinent sera desliurada ab Deu.

Començа axi —

Als sants membres macoman em do de Madona Sancta Maria mon cos e ma vida e a mon Senyor sent Tomas ma carn e ma sanch a vos filla de Deu jo prech la verge Madona Sancta Maria saludada del angel plena de gracia acompayada de Deu mare de Jhesu-Christ regina dels angels de Peradis he del mon stela de la mar gloria dels sants guardia profeta dels crestians honor de les fenbres leticia dels homens esposa de Jhesu-Christ cambra del Sant sperit flor de les vergens consel de les vergens (*vidues*) speransa dels pec-

---

(1) Códice del monasterio de San Cucufate del Vallés, titulado *Miscellanea ascetica*, fól. 55. v.o

Códices del monasterio de Ripoll, núm. 155. fól 55, v.o

cados fontana de misericordia vide de salvacio e stele del cel porta de Peradis a vos madona coman la anima et lo cos e lesperit meu et de totes animas christianes Amen.

CONFESION GENERAL (1).

Jo peccador me confes a Deu he a Madona Sancta Maria e a tots los Sants e les Santes de Perays e a vos frare que e peccat e agreugat Deu e mon proisme en moltes maneras.

Primerament e agreujat Deu en cant li son stat desconexent con el maja fet he criat e resemut e molts daltres bens e gracies aje reabudes a cascun die no cese de fermen e jo de rebre no e auda memoria ne remembransa del mal ne de les dolos que el per los peccats volch soferir e especialment quant volch per mi pendre mort e pacio e rembre del poder del dimoni e axi an qualque manera ne en qualque temps ni tantes de vegades ne en qualque loch aja errat an peccat de desconexense ni anles les sues brases confesmen a Deu e a vos e dich mea culpa.

---

(1) Códice del monasterio de San Cucufate del Vallés, titulado *Miscellanea ascetica*, fól 56.

Encara mes me confes a Deu he a vos que nom confes ten soven con a mi ferie mester me pens en mos peccats ans que negua a la confecio axi con me serie mester ne vench axi ferm de no tornar ne he aquele contreccio de cor com a la mia anima serie mester dels meus peccats per que jom son caygut en peccat de necligencia per que en qualque manere hi age pietat dich mea culpa.

Encare mes me confes a Deu e a vos que no he tenguda le penitencia ne la oracio que he acustumade de fer ab aquella humilitat ne devocio ni ab aquell ascalfament de la amor de Deu com a mi fore mester ans faent oracio pos mon cor em pens moltes vanitats e en totes de que negun fruyt ne profit nos aydave especialment que algunes estant an oracio he parlat e tentada ma oracio que feyta perque dich mea culpa.

Encara confes a Deu e a vos que son vengut contra lo segon manament an que vac e jura lo nom de Deu en va desordonament dient monsoges e falcies per tal quen fos abans cregut aytantost jurava lo nom de Deu iversosament que pogues varificar so que jo deye e altres vegades per falonia perque dich mea culpa.

Encaram confes a Deu e a vos que e peccat lo terç manament cant no he . . . . . ades les festes car axi com degra star . . . on temps en oracio e en contemplecio jom posava a parlar coses vanes daquest mon e les escoltava volenter ey he trobat moltes vegades pler per quen dic mea culpa.

Encaram confes a Deu e a vos que e peccat an lo quart manament que no he amat ne servit mon pare

ne ma mare ne temporalment ne speritualmeut axi com son tengut que moltes vegades pogera preguar he fer preguar Deu e encara fer moltes almoynes que no he fetes e aço no mo ha tolt sino gran mesquinesa e peresa e avaricia per quen dic mea culpa.

Encaram confes a Deu et a vos que he peccat en lo V. manament en quant e portada mala volentat per hoy o per ira a mon proisme mes per colpa mia que per la sua moltes vegades que avia dins mon cor per lo milorament e pujament quels conexia per quen dic mea culpa.

Encaram confes a Deu et a vos que he peccat an lo VI.e manament an cant e tolt angunes persones lo ben que fayen ho ere an aquels dientne molt menys que an aquels no era axi com de oracions dejunys delmoynes o de qualsque bens que fesen axi matex si e anblat ne tolt res a negu degloy retre e son tengut car an so daltre jo joy deg aver res sens leticia sua si ho faye pecarie mortalment per quen dic mea culpa.

Encaram confes a Deu e a vos que e peccat an lo VII manament an quant e aut pensamens carnals durment e vetlant an los quals e trobat pler et delit an mi matex moltes de vegades pensan an so que avia oyt dir de esta materia an so que avia fet axi que si nom fos mal star del mon quem agua plagut quen ages perlat ho oyt perlar a altres per quen dic mea culpa.

Encaram confes a Deu et a vos que he peccat an lo VIII manament en quant e raonat e jutjat algunes persones per alcunes coses les quals a mi no eren sertes e a les quals jo no volie gran be dient contra aquels

alscunes falcies e axi si an neguna gisa jo e alevat fals testimoni ne corporal ni sperituálment dic mea culpa.

Encaram confes a Deu e a vos que e peccat an lo IX manament en quant he desigat la muler daltri o quen playen algunes fenbres axi com degeren per quen dic mea culpa.

Encaram confes a Deu e a vos que e peccat an lo X manament en cant he cobeejat bens tenporals de cor he de peraula de mon proisme e axi an qualque manera ni an quantes de vegades ni en qualque temps ni an qualque loch aja arat ni peccat an los X. manaments que no aja amat Deu ne la mia anima ne mon proisme confesmen a Deu e a vos e clam merce a Jhesu-Christ que mo perdon Amen.

FRACMENTO DE UNA ORACION A JESUCRISTO (1).

. . . . . .

. . . . . an laltre e per tots aquells qui son an pecat mortal que vinguen a vera confasio e a vera salvacio e per tots aquels que hanc be mi faran que tu Sanyor meu Jhesu-Christ los an retes bon guardo e per los meus anamichs on que sien quem guarts que nom puxen noure an dit ni an fet el dia de la mia fin

(1) Códices del monasterio de Ripoll, num. 155, fól. 31.

de les mies cuytes Senyor meu Jhesu-Christ reclam merce quem sies ajudador e defenador e que raebes la mia anima an les tuas baneitas mans e quem dons vida perdurable ab los teus sants ab lo teu regne celestial qui viu e regne ab Deu lo Pare an unitat del Esparit Sant de Deu per tots los segles e dels segles Amen.

Apres quant aiats dita aquesta oracio daits aquest vers del Psaltiri quis sagueix apres —Dirumpisti vincula mea tibi sacrificabo ostiam laudis in nomine Domini invocabo Amen Amen Amen.

ORACION A SANTA CATALINA (1).

Aquesta oracio es de la humil verge madona Sancta Catalina esposa de nostro Senyor Deus Jhesu-Christ la qual racapta gracia ab nostre Senyor que tote donzella que devotament sa raclamas a ella e per amor de nostro Sanyor volgues tanir virginitat e castadad axi con ella feu e agues dupte de esser temptada de peccat de luxuria fassa dir esta sancta oracio a honor sua e sia serta que ella li racaptara gracia ab nostre Senyor que la sua pregaria li sera exaudida e no sera temptade de peccat de luxuria ans viura castament e honesta faent dir esta sancta oracio per XXX dies

(1) Códices del monasterio de Ripoll, num. 155, fól. 31.

continuament. Axi matex es bona a tot hom que sie cleregue e age a preposar la paraula de Deu davant lo pobol. Axi matex es bona a infants o donzelles o a qualssevol altres persones que vullan appendre de letra o de la sciencia de Deu e agen lo cor dur o anpatxat per peccats digan o fassan dir esta sancta oracio e lur antaniment sera obert e clar per apendra e per parlar totes coses que de Deu sien. Axi mateix es bona a tot hom que age anamichs. Axi mateix es bona a metra pau enfre marit e muller och ancara es bona a metre e amor enfra anamichs. Axi mateix es bona a done qui vage an part es cosa provada que tot hom o dona qui devotament dira o fara dira esta sancta oracio per XXX dies continuament no aura dupta que an aquel ayn sa crem aquell alberch ni sera tocade de lamp ni sperit maligne noi porra noura ni fer mal e diu axi esta sancta oracio.

Beata Cathelina humil verge fila del rey Costi e fos nada e bataiade an aquella ciutat de Alexandria e tu verge fuist pupilla pura e neta sens nagun corumpiment fuist sposada per obra del Sant spirit e inluminade e quant tu verge fust donzella pus bella de gracia e de gracia saviesa angelical e tu verge fust molt plaent e tu verge dajunaves tres dies la setmana e quant venge lo teu pare fon pasat daquesta vide an laltra mon e tu verge romanguist desconsolada ab la tua mare ansemps. Un rey li astava de prop qui la damanava per muller molt coytosament e tu verge responguist que a honor de les V. plagues que Jhesu-Christ avie sufertes tu verge damanist I. any despay.

Entretant I. sant armita demana de la sua vide e respos lo sant armita tu verge auras lo primer marit quit complira de moltes gracies e de moltes grans nobleas angelicals e langel Sant Cabriel te fon trames per la sancta divinitat que tu aurias lo fil de la verge madona Sancta Maria si tu recebras lo sant babtisme per aspos e tu verge molt plaent e molt agredosa anclinist los teus ionolls an terra ab gran devocio e girist los teus uyls misericordiosos aves Deus lo Pare e clamist merce que agueses vide de salvacio e tantost lo sant armita te dona vide de sant babtisme e lo fil de la gloriosa verge madona Sancta Maria lac iluminada e lanel ta dona per castadad e per virginitat per tal que dagueses viure an la sancta gloria de Paradis cant tu verge fuist purificada e asplasmada de les sanctes paraules quel fil de Deu Jhesus tach salvada e tu verge molt plaent te volguist conbatre ab aquell malvat rey Maxenci qui mal obrava contra los Christians e diguistli — o tu malva rey iaquix anar aqueixs deus que tu adoras car sapies per cert que no es sino diable infernal.—E lavos lo malvat rey mogut de gran fallonia e de gran ira dixta vertaderament que si tu no fayes verge so que el volgues ell ta faria cramar de continent e tu verge fuist iluminada del Sant spirit e lo malvat rey feu vanir aqui davant tu VI. doctors ab gran cavallaria e los doctors comensaran a disputar contra tu verge molt purificade e con los dits savis disputassen contra tu verge molt plaent e agredosa anist vencre la obra diabolical e quant verge lo rey viu aiso fou molt dolent e despagat e mana anconti-

nent quels savis fossen cramats e tu verge fust molt piadosa e preguist a Deu lo pare que les lurs animes no fossen perdudes e va vanir veu molt resplandent e dix—Fiat — Fiat — Fiat — que tots aquels o aquelles quit raclamaran auran gloria perdurable. E ladones vangueren angells e arcangels qui sen pujaren les animes dels dits defunts encontinent lo rey malvat sen vench a tu verge molt plaent e dixte — Catherina fe so que que yo volre e no vulles perdre la tua juventut. — E tu verge reponguist — o tu malvat cruel fe so quet vulles que yo son asposada daquell qui ma feta e formade. — E lo malvat rey ab gran ira mana que fos feta una roda da rads tallants e daltres ferres molts punyents e mana que tota una tu verge foses posada en aquel malvat torment e tu verge faist oracio a Deu lo pare quet vulgues aver merce. Ancontinent van vanir angels qui trancaran la rode e morirani IIII milia parsones pasades. E lavos lo rey fon molt dolent e despagat an si mateix e la ragina fon molt ascalfade en la baneita virginitat e visiblement ab moltes de compayes reseberen babtisme de Jhesu-Christ e lo rey malvat e inich e mugut de gran fellonia mana que aquells qui avian pres babtisma que fossen cramats e tu verge faist oracio a la gloriosa verge madona Sancta Maria que degues raclamar lo seu benuyrat car fil que les degues anparar lurs animes e la dita oracio fon complida vench veu del cel qui dix que nagun ni nagune no pandrie mal en aquel foch ni flames. E quant verge lo rey viu aquest miracle mana que perdesen los caps encontinent foren ascapsats

apres mana que fossen soterrats e lo rey dix — verge vench a tu—e dix que si tu no volies jaquir anar lantaniment que volgueses fer la volantat quel ta pandrie per muler e per ragina. E tu verge molt gloriosament anist respondre que ja eras asposada del Salvador de tot lo mon e lo rey malvat plen de gran malicia e de gran ira mana ancontinent que fos ascapsada e tu verge molt gloriosament e afectuosament praguist a Deu lo pare quet raebes la tua sancta anima e damanist aquest do e aquesta sancta gracia que tots aquells qui devotament sa reclamasan que los fos donat ancontinent tot so que instament demanassan. Tantost fou ausida una vou del cel que dix — vina asposa mia molt amada com vet oberta la porta angelical que so que tu demanas molt plaent sapies verge molt gloriosa que auran per amor tua tot ço que demanaran justament a Deu. — E quant tu verge aguist pres lo san martiri de la tua preciosa sanch exielet e vangueren angels qui sanpujaren la gloriosa e beneita anima molt resplandent alt al cel e encontinent verge molt gloriosa lo precios cos e molt gracios fon sotarrat an lo mont de Synai.

Es cosa provada que qui aquesta sancta oracio dira o fara dir per XXX continuament que auran tot so que demanaran instament a Deu car es cosa provada per moltes dones honrades e per donzeles que avien tot so que demanavan justament a nostre Senyor Deus Jhesu-Christ per merits de la molt humil verge asposa de nostro Senyor Deus Jhesu-Christ Amen Amen Amen Amen.

MAXIMAS MORALES (1).

. . . . . .

. . . Si vol ton senyor guayar en aquest seegle guayal et si vol laltre an poder. Diu lo savi mostre ton poder al nici e pren daquel qui sap. Si no fas aço apendras ço que no sabies. Diu lo savi cove a tot hom qui pren negun saber que porta sa puya e son tractament an profit e antendre so que apren de manera que sen pusque aydar en son loch e si aso no fa no aura profit ne altre fruyt levat afay e trebal axi com cel qui a trobada I. mont daur e per pesa que no la ages a portar logua homens apoch apoch feu lo tirar als homens e cant hac esplegat ana a la casa pensant que tot laver fos justat atroba que cascu dels homens lageren a lur case portat e axi no ach levat lo trebal sino lo afay del cavar per ço com nol guarde nel precure ben. Diu lo savi que el no a compliment tro que hom lo mete an obra. Diu lo savi cerque saber per ço que ten profit que qui vol met an obra no complex son anteniment. Demanaren a Alexandre—per que honres mes ton mestre que ton pare—per so com mon pare ma mes an vida finable e mon mestre an vida dura-

(1) Códice del monasterio de san Cucufate del Vallés, titulado *Miscellanea ascetica*, fól. 1.

ble. — Seny es pus noble que negun horament. Seny es atrobat de la ab pensament e saber ço perque astat que es molta es mercat levat de seny que con mes vas es pus car. Aquel a seny qui reta sa lengua e nici qui no conex sa valor. Qui a seny per so com conex e sab los vicis cuberts qui son an si no a goig de so que pert de ses bones obres. No a senat sel qui conex be e mal mas cel qui conex de dos mals lo milor. Qui a seny es pregat de aver bon nodriment e qui es nici fuxli amich ver. Del hom es son seny e son anamich hora dura. En la peraula conex hom lo misatje del cel quil tramet la valor e per lo present aquel quil presente. Qui es preguat de si matex mostra que ha poch seny. A major ops saber bon nudrimeut quel cos menjar ni boura. Qui seguex son seny no era e qui segex sa volentat penitsen. Seny es bon castiguador e bon servador e seny es quis mostra so que a celat e balance de ço quit dona ton dret. Qui no a seny no es senyor de sa ira. Dix lo savi fort es qui conex son seny e son saber e sa valor. Mes val mal volença de senat que benvolença de nici. Qui a seny cove que no age nom e quin es freturos no cove que age nom sino de figura. Qui a seny no visita cels qui fugen del ni conten noves a qui no les scolta. Diu lo savi seny es de hom de Deu e de bon nudriment guay el hom deus apodera tota res. La pacio que es partida a la gent del segle es an dues coses guardador e guardant el guardant es laver el guardador es lo seny. Diu lo savi qui a seny aconortes de son trebal per dues coses la I.ª per goyg que a de so que li es romas laltra per ço que ben

storca e lo nici donas gran dol del trebal que a an duas raons la 1.ª per dol que a de so que a perdut e laltra per reguart que a de so que li es romas que no ho perde. Cant es complit lo seny minuen les peraules. Dix I savi an lom ha IIII compleccions seny niciesa sinplese e volentat lo seny es contrari de la niciese e la simplesa contrari de la volentat e la volentat contrari de la sinplesa e hom es senyor de tot. Qui fa be an guardo e qui fa mal esna punit. Diu lo savi en pus avol stament es qui es freturos daver. Diu lo savi qui repta lo nici per no a seny es axi com qui repte lorp com nos veu pus es natura tanta a tota cosa qui sia molta es anamich de la natura. I. menjar ne ve de molts.

Del menjar.

Aleuje ton menjar e seras segur de tota malaltia. Qui cominalment vol usar no a trop si saguart. Qui a seny jaquex ço que ama per ço que no age a pendre so que no ama. Malaltia natural axi es la malaltia al cors com lo sabo al drap quil adoba el afina. So que menjes ab talent menges tu mas so que menges menys de talent es forçat ço que no auria talent. Menjar poch de so que a afany val mes que menjar molt de so que li e profitos. Ans que sies malaut apodera totares. No sies cuytos de nula cosa de senament. Qui te celat al metje son vici es longuesa de malaltia.

Del Secgle.

Aquest secgle ho laltre es axi com hom qui a II.es mulers que si la I.a es pagada irexse ab laltra. Lo secgle es aytal com cel qui dorm he somia so que vol he no vol he depertes. Prim aquest secgle per dida e laltre per mare. Qui esta en aquest segle es axi com lostaler sen deu moure lo... tat de ventre retut. Aquest secgle guaya hom... (1) aver he laltre ab bones obres. Dix I. savi mon fil viu aquest secgle per laltre et guayar los as abdosos e no venes laltre per aquest que perdrieslos abdosos. Lo temps castigua cels qui romanen per cels qui sen van. Diu lo savi axi es com sinat lo secgle a tos antsesos com si eren ara a tu axi com als anganats anganara a tu. Lo segle menysprea sels qui solia dar a menjar. Lo secgle es casa de temps sabut. Qui tramet hom a casa durable no a posança. Sel qui jaquex aquest segle tro que nos placia que sia tost ab sos anamichs. Lo segle es axi com serp qui es blana de tast e auciu hom ab lo fiblo. Qui es abaniduat al segle de so que vol donali dema ço que no vol hom. Guaye aquest segle ab amichs e laltre ab bones hobres. Cant es lo cors malalt e ple davols humos no li profita menjar ni boura axi lo cor

(1) (ab)

qui ama aquest secgle no li te profitament negu. Diu lo savi menysprear aquest secgle es posansa a la anima e al cors. Dix I. savi aquest secgle agreuge als bons e plau als avols e es axi com lausel que com mils cante metlo hom an gabia. Dix I. savi aquest segle exalte los avols e enclina los bons axi com la balança qui alça lo poch e enclina lo molt. Lo secgle es carscer del creent e pereys del menyscreent. Digeren a I. savi—cal es aquel qui conex aquest secgle—dix—aquel qui no a bon saber de benenanse de trebal.—Damanarenli qual cosa senble mils al altre dix que so que roman del secgle ab so que es pasat. Demanarenli que es temps dix III dies. Ires mestre castigador e jaquit son saber. Vides compano de que as gran desig de aver e estar ab el e el es cuytos de partirse de tu dema es scarn no saps si seras de sa compaya ho no. Dix lo savi si no fosen los honrats despoblar sia lo secgle. Demanaren a I. savi—que es aço de que deu hom esser cuytos—dix—per laltre segle axi com si dema deviets morir a guayar aquest secgle axi com si tots temps devie hom viure.—

De fer ben.

Fe ben per custuma e mal per ops. Qui fa mal en ci matex lo porta. Dix lo savi fil digues que mente cel qui diu que mal ab mal samorta e siu vol provar que

faça dos fochs erexats si amorara la l. laltre mas ben amorta lo mal axi com laygue lo foch. Dix lo savi fe ben si vols que ten facen. Qui no a poder de fer ben jaquesques de fer mal e fara ben. Qui pense an be cove que hobre e qui fa mal cove que sen jaquesque. Dix lo savi fe aquel be que pusques si ben ses poch que ja no fariets lo molt si lo poch no voliets fer. Nos prove qui es bon faent be mas proves jaquinsa del mal. Mal qui no a durade val mes que ben qui no a durade. Dix lo savi fort me maravel de cel qui diu ben e no es an el com so alegre de cel a qui dien mal e es el qui sen irex. Demanaren a l. savi—qual es la cosa de que a major bonesa —dix—fer ben a sos parens.—Qui consela fer ben aytant val com cel qui fa. Umilitat cere la valor a esser umil a avant valor es major valor que res. l. valor qui no es humil ansi no es honrat per la gent. Lo ben cant crex de honrament es humil a el e vi (1) ab honrament es altiu. Sia ta care humil e ta paraula sinpla e seras amat per la gent mes que sils daves aur ne argent. Mes val anar a nici umil que a franch savi altiu. Dien que un hom desturava l. savi e anaval asajant e desourant entro a la casa dix lo savi umilment—sit a romas res que ages a dir diu e veten not trop neguns dels fols.—Si no auras aquels bens qui es umil ab honrament e perdonant avent poder fort es bon perdo specialment avent poder. Sel perdona qnin a poder de venjar. Aquel perdona quis tarda.

---

(1) (e vidi)

Tardar es cuyta de penedir. Obeex prechs de cels quid demanen perdo. Qui atoga la errade es rao que li cia perdonade. Lo bon saber del perdonar val mes quel bon saber del menjar. Dien que I. manava anciure I.ª gran compaya de catius e dix I. dels catius — Senyor nos avem fet gran mal-eram quin be faras tu an perdonar. — Dix lo rey — no ya negu tan bo com aquest —e mana que aucisen. Humilment ve damunt la terra daval na de pus altius. Altive fa mori aquel qui la. Qui es porgat de si matex sonne molts quin son despagats. Aquel qui es argulos que no vol parlar diuli hom parlats que Deus parla a Moyses. Tota vergoya es bona. Si no fos vergoya aucierense les gens. Tot hom deu aver vergoya an si matex. Qui a vergoya de la gent e de si matex conex hom que poc val. Mayor vergoya a cels qui es ben daquels quil loen que no aquel qui es avol de quels quil repten. Diu lo savi fort es bona vergoya an especial an fenbres. No faces res an celat de que ajes vergoya an descubert si era sabut. De qui es pocha sa veritat son pochs sos amichs. Qui es verdader creu hom que es monsonegues e mentidor no creu hom ses veritats. La veritat es balança de Deu qui va per dretura. Lo monsonege es monsonege del diable qui ve per falcia. Lo pus amargant cosa qui cia an lo mon es veritat e no la poch soferir levat cel qui la conex. De tot hom fa bon hoir veritat levat de juglar que si vol dir veritat no creex damichs. No diu veritat lavat fadri horat e anbriach. De la veritat se irex hom.

De masa parlar.

Qui parle masc no es segur de erades si no es savi ho bon parler donchs sies escoltador calant. Diu lo savi la valor que hom sobre les besties es lo parlar e lo entendre e si hom cale e no anten es bestia. La paraula forade so que no foradaria la lengua. Tot hom del fruyt de la lengua menja. Diu lo savi no digues paraules que depuys ages a dir no placia a Deu que jo les aya dites. Qui diu de negu so que li es greu dien del so que no li sap bo. Diu lo savi la lengua es de tayl e fa gran tal. Diu lo savi de tota nafra garex hom levat daquela que fa la lengua. Qui molt parle molt ere. Quant es lo parlado honrat sia lescoltador asènat. Diu lo savi tot hom poch conex en sa paraula si hia conpliment de seny axi com lo cantar que si hom lo fer pot hom conexer si es tranjiat ho cencer. Dix hom as conegut qui usa an so que usa de fer an sa valor. En masa riure an masa tenir solas errà molt per masa parlar ei vas respondre fa i vas erar. Calar es saber e sone poch quin usen. Parlar es sach de erades. Calar es profitos a les gens e als aucels. Quantes paraules digueren IIII reys dels quals se avengueren la I dix—jom son repres de so que he dit moltes vegades—lo segon dix—jom puch tornar de so que no he dit mes que de so que e dit—lo tercer dix—quant he dita la paraula e poder en mi e si no la dich e poder an ela

Io (1) . . . . . .

. . . . . .

Qui a poch no es poch. No ages vergoya de donar que pobresa as menys. No es franch qui per sobras daver usa mas aquel es franch qui a poch e dona. No sies franch de donar al hom a qui no tany aquel donar an aytal loch es cobeesa.

Del avar.

La pus avol cosa que hom pot aver es esser avar e volpey e es lo milor que fenbra pot aver. Aver es avol per ço com dupte la merçe de Deu. Avaricia anderocha la hobra de la valor. Diu lavar no dons que Deus es pus noble e pus franch que res demanara que no ages ops be es ver si volchesen seguir la volentat dels pobres de donar de ton aver seriem an pus avol stament que els. Qui dona son aver dona e sa anima per ço com no pot aver durade menys del dix que no guarde hom de trebal. Mon fil sies e la gent axi com cels qui jugen als daus. Prin del lur e guarde lo teu guardo so que as que mes es ser avar que demanar a avar. Qui es rich es axi com lo mul e lase qui porten aur e menjen pale e ordi. Qui es avar de son argent als pobres trametli Deus ira de senyor.

(1) (Faltan tres folios en el manuscrito que debieron ser los XVI. XVII y XVIII).

Del enveyos.

Qui es enveyos a menys alegria que negun hom. Lenveyos pensa que si tu as saber que el lo puga aver. Enveye menge les bones hobres axi com lo foch menge la leya. Bastament ha lenveyos que aje ira com tu as alegria. Tanir mal volença al cor es axi com amagar la brasa en la senra. Qui es prop es luy ab mala volença e qui es luy es prop ab bona volença. Diu lo savi mon fil no compres mal volença dun hom per ben volença de molts. Erenustat antra parens es axi com qui met foch au I. gorch. Ama tos parens e tos amichs e faras greuje a tos amichs. Fill es fruyt del teu cor. Ama ton fil e castigal be. Ton fil es ton senyor V. anys e V. ton servicial e V. ton conpayo e puys gran amich. Demanaren a I. savi qual fil amave mes lo poch tro que es gran o lo luy tro quel veg e lo malat tro que es garit. Digueren a I. philosof—per que no vols fils—per ço com los ham e nols vul.—Qui castigue son amich fa greuje a son amich. Diu lo savi qui castigue son fil com es poch an goy com es gran. Qui no fa seure son fil de poquesa la hon li es greu no siura com sera gran la hon li plaura. Qui a germans a aytor. Hama tos germans per ço com son honrament ab benenanse e aytori ab trebal. Bon germa es aquel qui oblida tota erade e no sen vol venjar e ta fet plaer e no to regita e no ten fa redret. Avols germans son axi com arbre

de foch qui crema la I.ª rama e laltre. Bon hom de son metal de ton germa. Ayda a ton germa a tort i a dret. Bon germa es aquel quit aida de la guerra del temps.

De amor.

La amor primera es amor. No fo triat lo partit levat per conexer lo bon saber de la amor. Ira de amador tan poch dura que no a ops scusador estiu. Ira de amichs es axi com pluga de stiu. Aquel es stray qui no a amichs. Tanta res damichs es bo levat lo partit. Demanaren Aristotil—que es amich—I cor ab dues coses.... et en amor daquel qui no ho fa per ops quet age.—Not fiys an amor de senyor sit vol mal lo majordom. No ajes privadansa ab aquel quet honra per alcuna cosa quet aje ops de tu que ten aura so que aura ops menysprearta. Si trobes ton amich feli loch e comensel a saludar e cridel per lo milor nom que age. Les amich son de III.es maneres la primera son axi com a viande que no pot estar menys dela la segona es axi com la medicina que a hom ops a vegades la terça es axi com la malaltia que no la hom ops nul temps. Honra lamich de ton amich que mes operara que si honraves el bon amich e bon privat es axi com bon specier que si be not dona de les specieries donat de la bona hodor e lavos es axi com lo ferre qne si no creme les vestedures fat afay ab lo fum. Amor es defeniment de cor defenat. Mes val sol estar que

ab mal par. Qui pren tota la gent an I. grau no ha amich tota hora mas no provà tro als ops lavos amich es aquel quit es abandonat ab largesa e no ajude a la carestia. Diu lo savi qui vol conexer home demanen aquel a privat. Ama cel qui not ama tro quet am hom. Guaya ab amor so que no pots guayar per força. Diu lo savi aquel hom que jo e mes amat es cel quim diu mos vicis antre mi e el. Dix aquel es savi quis guarde de sos amichs e de son amich als ops no a ops parens ne amichs ab ques venjen de son anamich. Dix I. savi faet faent bones hobres e veent bones custumes. Dix I. savi lo milor consel que tu pots fer an fet de tos amichs quels gits a ta amor si fer se pot. Dix Plato quis vol venjar de sos anamichs deu cercar e crexer sa valor. Un hom viu savi qui pregave Deus quel guardes de sos amichs e dixli—per que preguats Deu queus guart de vostros amichs e no de vostros anamichs—e dix—I. (1) puch guardar de mos amichs e no de mos anamichs.—Dix I. savi major profit segex hom de son anamich que de son amich per ço com hom se guarde de errar per que son anamich no sen venje e nou fa de son amich. Lo nici a sanamich de si matex com sera amich daltre. Guardet dequel qui avorex vostro cor. No ages goyg de privadesa de anamichs que axi es com laygua que ab tot ben ses calda cau sobre lo foch e alciulo. Not fiys an amor de anamich per ço com lanel del fet siu en amistat e per ops que

(1) (Jo)

ha a hom mostra amor e cant a trobat ço que a ops torna a lanel de son fet e es axi com laygua qui escalfa lo foch e cant lan levare fredor. Demanaren a Jop cal cosa tes stada pus greu — dix — lo goig dels anamichs.—

De fenbres.

Fenbre a cor de diable. Legesa es acordador de fenbres. Contrasta ab ta volentat e ab fenbres e fe quet vules. Seny de fenbres es en sa balesa e balesa de hom an son seny. Dix I savi mon fil ve derera lo leo e lo drago e no veges derrera fenbres e dix pregua Deus quet guart de les males fenbres e tu guardet de les bones. No loets cativa qui cost poch ni donzela qui aport molt axovar. Qui es novi pensa esser rey. Bones foren les noses sino fos la mesio. Demanaren a I. savi—que dius de pendre muler—e dix que es bon saber de I. mes e aucia de tostemps. Demanarenli—que dius de fenbres —dix que axi son con a baladre qui a bela fula e bela flor e si hom ne menje mor hom. Plato viu I.ª donzela qui axia la finestra e dix—aquesta no hix per voure mas per tal que sia vista.—Viu I. casador qui parlave ab I.ª fenbra e dixli—casador guardet que no sies casat.—Seny de fenbra es an son saser e cant sen leva cauli. La vida del hom esta an tres coses anpla casa molts servidos e bela dona. Avol vida es an III coses avol vey e fol fil e muler ab avols custumes. IIII. co-

ses son letjes e altres IIII pus leges avaricia en rich e ira an savis e falsia an jutges e leyg parlar an fenbres. Quatre son qui nos sadolen ul de vesser e oreles de oir et terre de pluye e fenbre de home. IIII. coses son qui aucien lom qui masa les usa amar fenbres e casar e joch e vi.

De ben struch.

Bela esperansa es comensament de bon astre. Aquel es ben estruch qui viu molt e veu an sos anamichs so que li plau. Aquel es ben estruch a qui Deus dona bon seny e bona gracia e compliment de volentat e amor de la gent. Aquel es estruch qui per altre sa castiga. Aquel es mal estruch qui nos fia an nugu per avol dupte que a. Cel que en negu nos fia an el per avols obres.

De ansia.

Ansia es mitja valesa dix lo savi. Si duras lo dol axi com comença anciuria hom. Dix tota res comensa poch e crex levat lo dol qui comensa gran e minua. Tristor es malaltia del cos exi com la dolor es malaltia del cors. Guardet de ton germa com es felo.

De ira.

Qui segex sa ira pert son bon nodriment. Ira es rovel de seny e no conex cel qui fa ben ne mal quen aprengue. Ira de nici es venjade an paraules e ira de savis an fet. Qui sirex ab cel qui no ha poder longua es sa ansia. Qui es senyor de sa ira no es senyor de son bon nudriment. No es avol falonia daquel quis asaje debades. Aquel es avol custuma qui no es senyor de sa ira. Lo nici no es senyor de sa ira cor si no o fos savi fora. Qui segex sa volentat dona al anamich so que vol. Contrasta a la vostra volentat axi com contrastas al vostro anamich. Quis esforsa ab sa volentat es feble de consel. Contrasta a ta volentat e no faces ço que vol que ta volentat es anamich e contrastant a amich. Si vols esser segur que ajes so que desiges desige so que pots aver. Qui es senyor de sa volentat es sagur de no haver trebal. Si not volen donar so que demanes si ta falonia sobra tu matex per lo demanar que sobre cel qui not volra donar per complir ta volentat. Flixet de ta volentat que faries contra ton seny si la complies. Diu lo savi qui consegex compliment de so que vol deu aver regart que apres no aje so que li sia greu. Qui vench sa volentat no a seny son saber. Riquesa es paratje de cel qui no na. Dix lo savi jo he bastament mes que negun rey. Demanarenli com—jo e bastament prou com el a molt e no li basta e el au-

ciea de molts e jo no de negu.—Haver honra lo viu. Laver fa amar son senyor. Ordonament crex lo poch e lo mal mester degaste los molts dines. Son vostres les nafres del temps. Laur an la casa es axi com lo sol an lo segle. Dix I. savi—mon fil no sia la formiga pus certa que tu que ajusta an lestiu so que a ops an livern.—Mes val sperar so que hom ha que so que hom no a. Riquesa de cor val mes que riquesa de aver. Lo aver no pot tenir profit si no partex de Deu. A vegades auciu hom per son aver axi com hom auciu lo paho per les beles plomes. Laver es rel de ancia e de trebal per ço minuats vostra ancia. Dix laver se vol servir e qui servex altri no es franch. Dix com menjen ton aver ab I.ª ma menge tu ab dues. Lo pobre a menys anamichs que lo rich. Qui sofer pobresa a gran sa fe an Deu. Lo pobre a fe de esser rich e lo rich dupte de esser pobre. De la valor de la pobresa es que fa hom neguna cosa contra Deu per esser pobre axi com fa hom per esser rich.

Del freyturos.

Esser freturos de la cosa val mes que demanar a cel qui no li tany que hom li deman. Bona fora la pobresa e lo acaptar si no fos Deus vos en do. Pobresa es ajustament de molts vicis. No se qual es pus avol ho mor de rich ho vide de pobre. Les morts son dues mas la pobresa es la milor. Tres coses no han consel

balara ab enveje e malaltia ab velesa e pobresa mesclade ab peresa. Conort de hom pobre mes val salut que aver. Despei ton holi et torn pobre contaras noves de reys.

De loar lo benifet.

Loar benifet es manera de crexer aquel . . . . . quit a fet plaer e fe plaer a quit loa. Quit loa per poch merex molt. Qui pren plaer daltri es catiu del plaer tro que la gardonat al menys loan. Si ta ma es breu de retra guardo sia ta lenga larga de loar. Qui no loa Deu ne honrar homens. Benifet no pot durar si es neguat e nol col si es vedat. Dit lo savi guardet no sia lo ca pus conexent que tu que si hom li dona del pa no ladra. A loár benifet e servitut e retre guardo es reson. Benifet es comande. Si es franch loa lo poch si es avar menje lo molt. Mes val loar e bona fama que aver que alo roman e lo aver sesplegue. Demanaren a Alexandre—de qual cosa as haut major plaer—dix—com e haut plaer de retre guardo a quim feu plaer molt mes que el no men feu.—Deus retra bon guardo a quins ne trau nostros visis. Sofarir es manera de cels qui als no poden fer. Soferir es an dues maneres soferir hom so que no vol e soferirse de ço que vol. Qui no sofer l.ª paraule houna moltes. Qui vol viure se guart de erades. Masa contunuar es condiment e es atorgament de la erade. Acompayet ab cel quit ayda

al temps que el sap la manera. Qui compre so que no a ven so que a ops. No ya tan bo misatje com lo diner. Laur e sura an la mesio es mig guany. Amatsvos com a germans e mersen astranys mercades com se irex la roba li alta. Qui creu coredor roman menys de dines. De tota cosa es milor mercat com es hom ajusta e lo temp . . . . . pen. No loa lo mercat si no cel quin a guayat. So que nos vem es car si as (1). . . . .

. . . . . .

Noy a milor amich que salut ne major anamich que malaltia. Dues coses no conexen hom tro que les pert salut e jovent. Ab la dolor de la malaltia conex hom la delçor de la sanitat. Si ya neguna cosa damunt vida es sanitat. Si a neguna cosa aytal es riquese. Si y ha neguna cosa damunt mort es malaltia e si es neguna cosa aytal es podresa. Qui puye a LXX anys playse menys de malaltia. Guarits vostres malalties ab almoynes. Dix lo savi ancie es malaltia de anima e alegria sanitat. Qui viu molt pert sos amichs. Qui viu poch no li ve desastre sino de si matex. Pensa que ta vide es mesio que tan donade e que no la vules malmetre ço que despendras e axi no malmetras ta vide. Mort es vide del altre secgle. No veyg veritat sens dupte que parega dupte menys de veritat levet la mort. Mort es sageta anverinade. Qui servex e no fa preu hix menys de loger. Aquel fa sobres qui fa tort per fer paler a altri. Si fas tort e sobres a pus minue de tu sies sagur

(1) (Falta un folio en el manuscrito, que seria el XXVII.)

que tan retra guardo pus alt que tu. Fe servey e seras amat. Present fa hobrir porta tancade. Present fa gran loch al cos. Qui adenansa son present acaba so que vol. Guardet de mal compayo que axi es com lespasa qui fa bona vista e fa mal senal. Not acost a rey si es felo ni a la mar si es forts. Not acompayes ab mals que quils acompaye es leuge ancia.

Del mester.

Aprin calque mester per ço que si venies a pobresa no ajes mester negu. Guardet de contrastar ab seyoria de barale de pobol. Tratet de conexer tu matex abans que vules conexer altri. Mort ve a hom menys de comiat no oblits ela not oblide. Fort es gran castigament leximple dels morts qui si vol pensar. Pochs son cels qui an anvege de la mort e molts cels qui dien monsonegues. Not tars de penidre que la mort ve an dexopte. Diu lo savi fort me maravele de cel qui cerque aquest secgle e la mort cercha a el e es necligent e sab que non port storce. Un savi obrave I.ª case de cayes et demanarenli perque no obrave de feste e dix—be sta a qui deu morir.—Qui es bo mor e a posanse e qui es mal mor e an la gent pensanse. Mes val la mort que avol vide per ço com avol vide es mort del cos e de la anima. Deus reta bon guardo a la mor qui trau les animes de trebal e les acosta a Parays. Qui no fa a sa anima ja nol fara a altri. Deo gracia Amen.

Finito libro sit laus gloria Christo.

MAXIMAS POLITICAS. (1)

Aseren fo gran savi e dix—lo rey reeb dan per V. coses so es per furtuna de temps de grans sacades e per minua daver e de conduits en los a almatzems per usar molt ab fembres e an daports per aver males maneres de no esser dreturer e esser de cruel pena lla on nos marex. La V. es per aver molts anamichs e contrastadors.—

Les millors maneres quell hom pot aver son que sia franch e vartader.

Lom franch no pot aver mala vida ni al vartader no pot esser denostat ni lumil desamat ni al masurat an son comptar malalt ni aquel qui guarda be an so que fa panadir.

Nos cove al rey quis fiu an aquell quil menysprea ni an hom molt copdicios ni an hom qui age soferit gran pobrea ni an aquell qui age fet tal arrade qui maresque pena per el ni an aquel a qui aura tolt son aver e son sanyoriu ni an aquel qui reeb dan per son ragnament e amistat ab son anamic.

Lo pus privat conseler del rey es lo seyn e al milor trasor es la obra e lo millor dels homens son aquells qui son vartaders e al millor adoctrinador es lo savi e

(1) Códices del monasterio de Ripoll, núm. 155. fól. 55.

la millor riquesa es aquella qui es guanyada on sa voll que fos trobade.

Cove aquell qui ha guanyat alcun ragnat quel guart faent iusticia car molt greu cosa es guanyar ragnat e pus greu cosa es saberlo guardonar.

Lo pus complit seyn es aquell qui si mateix coneix encare que age gran riquesa e aquel qui no sentristeix nis lixa de obair a Deu per naguna occasio que li asdevenga mas asper del bon guasardo.

Lo savi punya en alunyarsa lu dan e lo nici punya an acostarlo a si.

Cove aquel qui ha seyn que acompanya al rey que si li veu fer alcuna cosa noible a ell o a sa terra que li trague eximplis dels fets que sesdevengren sobra tal rao per so quel desviu dallo enpero de guisa que no antena que ho diu per ell etc.ª

SENTENCIAS MORALES (1).

. . . . . .

. . . . . qui vol aver gloria faça que ell sia tal com ell vol resemblar. E diu Maximia quel hom vell loa les coses passades e blasma les presents per ço com nostra vida piiora continuament que les edats dels pares son piiors que dels avis e nos som piiors que nostres pares e encare seran nostres fills pus plens de vitis.

Com hus ensenya tot quant hom sap.

Fills yo son vell e ia havets hoit dir com en ma fadrinesa e servit lo rey En Pere e apres en ma iuventut lo rey En Johan lo qual senyor per sa merce no contrastant que yo fos son sobrecoch sen volia que yo regis lo ofici de algotzir qui per mi indigne fo regit

(1) Códice del monasterio de san Cucufate del Vallés, titulado *Sentencias Morales*, fól. 1.º

Falta algun folio al principio del códice, aunque no gran parte de la materia, como se deduce por el contenido de esta página, que es, sin duda alguna, la continuacion del prefacio hecho por el autor, antes de esponer las sentencias.

fins al dia de la sua fi ond yo fui present. E apres seguida la sua mort tornimen en Mallorques en los consells e negossis de la qual ciutat per sort qui mi a portat son entrevengut longament don he regits diverssos oficis iureditials e misatieria de aquella per la qual rao e çabut en diverssos e grans actes dels quals per ignorant que yo sia mes romas alguna practica e hus. E mes avant vehets que yo continuu de legir diverços libres guarnits de seny e de saviesa e si en mi no... aquell saber que volguera ia fora meny si los damunt dits actes no fossen car sapiats que hus ensenya tot quant hom sap e lo cors del hom se nodreix aprenent e coneix e enten raho en vehent. Adonchs legits e aprenets doctrina.

Car diu Jhesus fill de Sirach al comensament de ta iuventut reb doctrina e serus savi en ta vellesa quel vexell rete longament la odor que ell pren quant es nou.

Aristotil trantant de aquesta materia diu quel millor de philosofia sta en virtuoses operations per que del saber vullatsne obrar car lo saber es larbre e la obra es lo fruyt e hom qui no a saber es axi com ciutat menys de alguna gent.

E diu Sant Agosti que ben dir e mal obrar es condemnar si matex per son perlar e saber que no aprofita es axi com tresor qui nos despen. Los homens hau diversa manera de saber pero lo saber dalgu no es res si donchs altri nol sab.

E diu Sanct Pau que no deu hom pus saber que la fe catholica no requer.

Diu Senecha que aquell ha ia gran part de bondat qui ha voler per esser bo.

E diu Tulli que totes coses que nos volen per alt coratge son obtengudes per virtut de cor e les obres nobles e bones han delitabla remembrança per lonch temps. Apres totes coses per laugeres que sien vos seran greus si aquelles fets ab enug e moltes vegades se sdeve que per be obrar munten los homens en gran dignitat.

Car diu Juvenal que mes amaria esser fill de Tercides o que semblas Ector que si Ector lo hagues engendrat e que semblas Tercides qui fou lo pus dolent hom del mon. E per tal podets conexer quel saber no ha compliment fins que es mes en obra.

Diu Sant Matheu quel arbre que no fara fruyt sera tallat e mes al foch. Adonchs qui no fara bones obres sera tallat e mes al foch de perditio o ver tribulatio per ço com la bondad dels homens no es complida sino ab bon saber e obrar pero membreus que la anima es fermança de vostres obres. E com en ma continuada amonestatio e doctrina a vosaltres donada pochs dies ha passats haiats la hu de vosaltres a mi respost quel Evangeli diu que algun no pot ben servir dos senyos ço es Deu e lo mon dichvos que lo seny de aquexa paraula no es tal com vosaltres entenets car totes quantes coses son plasents a Deu son agradables al mon sino una ço es la veniança la qual es molt diferent entre Deu e lo mon segons davall entench pus largament a tractar.

Del peccat de argull.

Primerament dich que neguna cosa no es vil sino aquella que Deu no fa ço es peccat car totes les sues obres son bones e nobles el hom fa mal en dues maneres e en pensament o en obra e aquell de la pensa es appellat iniquitat e aquell qui es en obra es appellat peccat.

Pero David en lo comensament del Saltiri nomena tres maneres de peccat la primera es en la pensa la qual ve per tentatio la segona es en obra la terça perseveratio del mal per la qual lom dona als altres exemple de mal afer e peccat no es altra cosa sino trespassar la divina ley e no obeyr als celestials manaments e com lo primer manament sie amar Deu sobre totes coses e ton proisme axi com tu mateix lo qual manament diu Sant Matheu que es pus agradable a Deu que algun sacrifici certa cosa es que servant vosaltres aquest manament servarets tots los altres e squivarets ergull per la qual raho serets amats per Deu e greyts per lo mon e es ben rahonable.

Car diu Job que si ergull montava fins al cel o son cap tocava a les nuus a la fi covendria caure e tornar a no res. Negun hom no ha tan pocha pahor de Deu com hom ergullos e qui no tem Deu de totes coses aura pahor e qui tem Deu no tem altri el hom ergullos

tostems atribueix a si e a sos merits so que a per gratia de altri el ergullos parent dona a sos parents anuigs e treballs.

Diu Salamo que entre los argullosos tostems a conteses e com argullos ment cuyda dir veritat e per ço diu Cerveri tals hia per argull tenen la bocha uberta e tenen tanchat lo ull e no fan obra serta.

Argull engendra enveia e anveia engendra falsia e falsia engendra descebiment e descebiment engendra ira e ira engendra malvolensa e malvolensa engendra inamistat e inamistat engendra bregues e bregues trenquen la ley e guasta la ciutat quels ergullosos a totes parts aiusten a ells enemichs e si algun es fet amich de algun argullos cove que de molts sié anemich. El argullos no guarda de hon ve mas la on vol anar.

E sabets que Deus nos feu de terra qui es lo pus baix alament el argullos vol star pus alt que tots los altres alaments e per ço a la fi tribulatio es medecina per guarir la superbia car Lucifer axi com per natura devia puiar es caygut per argull o per humilitat qui es virtut contraria de aquest vici e peccat guanya hom Deu e lo mon perque vullats considerar que axi com ha enganats e morts aquells abans de vosaltres axi anganara e auciura vosaltres e axi com los dretures prenen guardo de les bones obres en gloria axi cove quels malvats sien per lurs peccats aturmentats e val mes lo hom avar o foll humil quel franch e savi altiu. Obedientia e passientia son fills de humilitat e pascientia plora en lo comensament e riu a la fi e obedientia val mes que sacrifici car obedientia compra

voluntat. Deu dix a Saul que obedientia volia e no sacrifici.

Pero diu Alanus que alguna persona nos pot guardar de mal si no ha conexença de aquell e nosaltres som tan frevols e tan obsegats que abans conexem lo mal quels altres fan que no aquell que nosaltres fem.

Avaricia.

Fills si vosaltres amats Deu e vostre proisme per aquella amor squivarets avaritia car diu Aristotil avaritia es gran fretura. E San Geronim diu que al hom avar defall tot ço que ha e tot so que no ha car hom pus ha lo coben e pus li defall e qui poch cobeia de poch afretura.

Diu Valeri quel hom es rich per poch desiiar e no per molt posseir e per ço diu que la pedra es refugi als arissons.

En lo mon quatre letgeses son la primera es avaritia de richs ira de savis falcia de vitios e leig parlar de fenbres e la pus avol costuma quel hom pot aver es avaritia e volpellatge es la millor que fembra pot haver quel hom avar tol los bens que posseeix a Deu e a si mateix e Deu qui es senyor dels bens e riqueses daquest mon presa poch aquells e tots los vitis envellexen en lom e lavaritia reioveneix pero lom avar no te la clau de son haver ans la te la fortuna.

Diu Pictagoras que aquell es rich que res no cobeia

el avar es pobre e tot hom avar fa mes per pahor què per amor e desconexensa abita mes en lom avar que en altre home el hom rich e avar es axi com lo aze carregat dor e argent qui no menia sino ordi e palla hoc ancara que hom rich avar no reb fruyt de la sua riquesa e null tems pert ancia.

Diu Cato quel malvat rich es senyor de son haver e no de si matex. Mes avant diu al rich avar que li aprofita la riquesa si per sa avaricia tostemps abunda en pobresa car lo rich avar de malla ha fretura com de moneda sie catiu e no senyor.

Diu Casiodoro que axi com la spenia no ret laygua si hom no la streny axi lom avar no dona res sino per força. E lom per tres coses fa crueltat per avaritia o per pahor o per cobeiança de dignitat e per ço no demanets consell a hom avar e siu fets vullatsen an aquell molt guardar e dubtar.

Diu Orati que la moneda o ella serveix o ella es servida perque ell diu yo vull sotsmetre mes coses a mi no pas mi a mes riqueses car la mesura de les riqueses es ço que necesitat requer el hom avar vol tresaurizar la sua casa don se vulla que vinga.

Diu lo Apostol que aquells que han cura de guanyar riqueses caen en tentatio e laç del diable e en molts desigs desordonats los quals acabuquem lon en mort de cors e de anima e qui malament aquista riqueses tots les despen que profit que vinga ab mala nomenada es dampnat.

Diu Salamo que al dia del iudici mes obrara iusticia que tresor e per ço lom deu mes amar ben des-

pendre que letiament guanyar car satisfactio en lome avar no ha loch perque donchs pus avaritia es axi reprensible haiats liberal franquesa ab tots aquells ab qui haurets a contractar e vensecrets tot lo mon sius sotsmetets a raho car hom franch e liberal es senyor del mon.

Diu Aristotil que a vegades per lexar hom poch guoanya hom molt e per ço siats larchs en donar e no gens agres en demanar quel hom deu mes amar no pendre que no donar quel piior haver es aquell qui no serveix.

Pero avertits en so que diu Tulli guarda que tos dons no nogen a çells a qui tu los dones o a altri car qui dona a altri coses que li noguen ell no fa pas benefici mas malefici e molts son axi cobens de gloria que ells tolen als uns per donar als altres e qui pren malvadament per ben despendre mes fa de mal que no fa de be. E per ço diu Sanct Isiodoro que aquell qui tol a tort no dona res a dret.

Diu Senecha quim dona per vanagloria dona a ella e no pas a mi e qui dona ab trista cara pert lo do e lo guardo car hom pressa lo do segons la voluntat e qui dona sens voluntat lo do no li es greit.

Diu Sant Gregori que totes les terrenals coses perdem per guardar estoiar e guoanyamles per donar pero cell qui dona no degudament per dues vegades ço que dona luxuriant e meniant so que ha e si mateix. E si volets prometre atenets e si no iequitsvosen car mes val dir de no a son germa que dir hoc e tardar car triga denigra lo do e minue lo merit. E per ço diu

Salamo no diguès a ton amich torna dema e donarte aço si tantost loy pots donar.

Car diu Senecha quel hom no sab grat del do qui longament triga entre les mans del donador e diu mes avant que qui tart dona longament pensa de no donar. E encara diu que de tant apoqueys tu la gratia com tu huses de triga que prometre de hom franch es de fet donar e donar de cobeu es prometre quel prometre es malaltia e attendre es sanitat e lo tardar es mort. Aximateix loprometre es com a nuvol el atendre es com la pluie mas qui dona ço que no ama no a largesa. E diu Pere Alberti que qui laugerament promet no ha cor de pagar e qui playn ço que dona no es larch car ell no dona per larguesa mas per vergoyna o per altra passio.

Diu Tulli que pus precios es hun petit do fet bellament que un gran do que ab pena es donat.

E Tobies diu quel do qui va al encontre e que es fet sens requesta sobremunta tota natura de do. Perço com donarets haiats a memoria so que diu Tulli que la ley de ben fer entre dos es tal que la hu deu tost oblidar ço que li ha donat e laltre se deu tot jorn recordar de ço que ell ha rebut.

Per ço diu Cerveri si tu servici prens a molts o deus e sil fas maiorment a tots o deus celar e si algun nous sab grat de ço que li darets ell no fara tort a vosaltres mas a ell e cells qui fan retrets os peneden de lur do cremen tota la gratia hoc e una cosa es iactarse de dar cosa que hom nos pot retenir e vullats caritativament satisfer a cascun segons lurs merits e

conditio car si hun home per sperança de goanyar vos dona e vosaltres li retets cantar per paga ell no sen tindra per content. Mas avisvos quels bens factors qui fan be als altres amen mes cells als quals ells fan be quells no son amats de cells quil be reben quel ben factor ama per deute de gracia car ell es en loch de prestador e cell quil benefici reb es en loch de deutor e lo prestador ama mes son deutor que son deutor a ell. E yo crech quels bens fets son mills smersats als pobres bons que als malvats richs.

Que per squivar avaricia no sie hom guastador.

Enpero per stablir a vosaltres salut publica vos denunciu que necessitat es mare de peccats e son mes aquells quis peneden de trop dar que de trop retenir que dir no guarda hom de treball e dir hoc tol beneventurança car riquesa no creix per donar mas per aiustar e guardar e tot ço que hom dona a persona indigna es perdut e qui dona ultra mesura escampa e vessa so del seu e tost ve a la riba de amargosa pobresa. E per ço lom deu guardar son haver que per fugir a avaritia no sia guastador que si lom qui posseeix grans riqueses es avar ell no ha res e si es guastador no li durara gayre son haver.

E diu Plato que la terra devora los homens e lo guastador devora la terra. Adonchs mes val esser avar que demanar al avar.

Car diu Cato que cell qui son haver consuma follament als strans demana vergoyosament e la gracia de cell qui dona aminua si a ell cove pregar los altres.

E diu Senecha que neguna cosa no es pus car comprada que ço que hom compra en pregant.

Tobies diu aximateix que pregar es veu de miserable e paraula e dolor car aucell plomat no canta be. E per alguns es feta questio qui ancara no es dicernida qual es maior dolor la mort del rich o la vida del pobre ia quel pobre a fe que sera rich e lo rich a pahor que sera pobre pero cell qui ab pobresa de ben viure se ordona rich hom es car pobresa be amnistrada sab a una cominal riquesa.

Car diu Pictagoras que mes val malanansa qui prou te que benenansa que prou no te e qui a ço que vol no es pobre.

Diu Cato que pus segur passa hom per hun petit riu que per un gran e pregon flum. Lo pobre a menys enemichs quel rich e no es home al mon qui volgues haver totes les riqueses del mon per viure reclus e sol.

Dimostides quant volch maridar sa filla dix que ell amava mes hom sens diners que diners sens hom.

Car diu Socrates que departiment a entre riquesa e seny car riquesa pot esser guoanyada per hom avar e ab poch de seny mas seny no pot venir sino per gratia de Deu mas per ço com riquesa es hu dels tres bens de fortuna e deu cascun honestament voler aquella maiorment com lo linatge sens riquesa no es stimat esser de alguna valor car riqueses fan honrar lom vil que molta mala taca es cuberta per les riqueses e vuy

cascun ha tanta fe com a diner en la caxa. Lo diner es axi com iusticia sens anima per ço com ell es miia per lo qual les coses son egualades. E diners son enguents per les nafres del temps pero qui daquest segle vol mes de aço que li pot bastar donchs tot no li bastaria. Alguns han poch e bastals altres han molt e nols basta e per ço lom deu squivar los strems viciosos ço es avaricia e prodigalitat e anar per lo mig qui es carrera virtuosa la qual es plasent a Deu e al mon e stendre lo bras en tal manera quel muscle nos descobre quel molt el poch de mesura fretura e haver diligentia e fretura son anamichs entan que no poden habitar ensems e a gran necessitat gran diligentia que hom diligent a tart es repres car cell qui ha diligentia ab discretio tost aten ço que vol.

E diu Boeci que diligentia destroueix la grosseria del enteniment.

San Bernat diu quel hom negligent fa la casa ruynosa e aquella caura e perira car negligentia diu que es foch ences que crema la casa axi que negligentia es mala cosa mas piior cosa es son treball vanament despendre.

Luxuria.

Item que si amats Deu e vostre proisme squivarets luxuria e amarets castedad car hus de carnal delit que es la luxuria es destructio del cors e abreviament de

vida corruptio de virtut trespassament de la ley e engendra costums femenils.

Diu Cato no sies luxurios ni avar car aquests vitis son contraris a honesta vida.

San Geronim diu per ço que la luxuria ensutza la anima aflaqueix lo cors tol la fama ofen lo proisme e porta lanima a dampnatio que peccat de luxuria es de maior infamia entre les gens que negun dels altres. Richs ornaments son instruments de luxuria.

Diu Pictagoras que ver ornament de dona es millor la castedad que no la vestidura de que diu Juvenal que bondat no sacosta gens ab castedad.

E diu Sant Agosti que axi com la erba vert neix prop laigua axi lo peccat de luxuria neix en lome per la vista de les fembres e per tal deu hom fugir en aço que es legut per ço que hom no caia en ço que no es legut pero aquell qui no fa obres de castedad contra son voler no deu esser comptat per cast.

Diu Sant Ambros que no es casta aquella qui per pahor es forsada de servar virginitat.

Salon diu que pus noble do de dona es vida casta que castedad corrumpuda nos pot reparar per alguna art.

Diu Santa Annes quel cors iames no es ensutzat sino del consentiment de la pensa.

E diu Salon que aquella dona es casta de qui fama dupta mentir ço es de que les gens han pahor de mentir.

Diu Valeri que hun home avia una bella donzella casta e hun gran senyor per nom Aprius Claudius vo-

liala corrompre e lo pare de la donzella sabent aço aucila dient que mes amava esser omeyer de sa filla casta que pare de aquella mateixa corrumpuda. E aximateix se diu en lo libre Deuteronomi que si alguna verge era sposada e algun la havia corrumpuda o ella no ha cridat per tal que li fos aiudat que aytal verge deu esser allapidada.

En lo terç libre Dialogorum diu quel papa presta lo seu cavall a hun savi quel feu cavalcar a sa muler e apres com lach tornat lo cavall no consenti quell papa lo cavalcas daqui avant. Don apar que de gran reverentia es la quasta vida pontifical a la qual tan gran reverentia feu lo bistia inrational. E David qui era home rational mogut per luxuria de la bellesa de Berzabe feu homey e adulteri.

E Salamo fill seu per amor de Idumea adora los ydoles e falsa la ley.

Samso descobri a sa amiga la força que ell havia en sos cabells per ço que ell perde sa força e sa virtut e mori ell e tots los seus.

Aristotil e Merli foren desebuts per fembra.

Alexandre que fon molt virtuos e trihunfant senyor qui vence XXII nations de barbaros e XIII nations de grechs fo vensut per luxuria e per vi e a la fi mori per veri.

Grans senyors e princeps Troya e altres moltes terres foren destruydes per folla amor de luxuria segons recompten les istories de que romangueren ronechs molts castells e cremades sgleyes destryts monestirs de homens e de fembres e foren despoblades moltes

ciutats axi que negun poseidor en aquelles no habitava mas besties occupaven los lochs los quals primerament multitut domens ocupaven e tenien. Per quem par que hom luxurios qui per inmundes obres e per folla amor qui es fondada en bellesa qui ve de volta e passa laugerament e qui ab sega pença e perversses maneres vol incorrer tantes abhominations es axi com a boch qui es bestia luxuriosa pudent. Donchs si tan explicables e males obres concorren en aquest vici e peccat de luxuria no es dupte que no sia desplasent a Deu e al mon e virtut de castedad per lo contrari e son molts homens qui hun per hun se defenen de un altre e nos saben defendre de una fembra mas les coses acostumades inclinen e tiren lo cor pus aparelladament a la amor e al desig que pertany a les coses usitades qui al contrari.

De ira.

Encarus dich que si amats Deu e vostre proisme servarets los altres manaments e guardarvosets de ira.

Car diu Cato que ira ampatxe lo coratge que no pot conexer veritat e sabets que ira es rovell de seny e qui no a seny no es senyor de sa ira que ira no vol esser regida e torbas contra veritat car lome irat fa mes que no cove pero aquells qui sens ira contrasten a la veritat ab simples paraules no son orbs sino per ignorantia els altres per malitia que calige de ira tor-

ba la vista e ira engendra manasses e troba armes per fer e dir tota malvestat.

Diu Aristotil que ira perlongada es manera de corregir molt fort e ira qui poch dura es manera de infant.

E per ço diu Plato quel seny no a ira mas mostrala.

E diu Senecha que ira e cuyta son contraris a consell.

Diu Tulli quel hom irat se pensa que la fellonia sia consell.

Diu Ovidi que la ira del foll es en paraules mas aquella del savi es en fets car la ira quis cela aquella nou al enemich. Moltes vegades lo diable se lexa de mal a fer per paor de Deu e lo mal christia iros no sen lexa per paor ne per amor a inclinarse a pietat e pascientia ni trempa la ira. E per ço donchs sciats pascients e benignes car mes val seglar benigne que no fa lo monge iros.

De guola.

E mes avant si amats Deu e vostre proisme squivarets peccat de guola que jatsia que sie destructio de la anima encara destroueix lo cors car glotonia es peccat qui consuma sanitat.

Que diu Cato que molt meniar e beure es occasio de malaltia car lom glot com ell no menia plora e com a meniat se pinet que ço que menie ab talent ell o me-

nie e ço que menia sens talent menia a ell.

Per ço diu Salamo que mes val temprança en voluntat que sabor en bocha car diu que qui no ha temprança prop es de malaltia e de mort e qui ha temprança no fretura de metge. Mes avant diu que vera temprança compra mort. Encara mes diu com seras convidat convida tempransa pero convit de meniar entrels bons es aiustament de amistat e entre los malvats discordia. El hom glot ab ventre ple sospira e penitse e nos castiga e com glotonia plora temprança riu e molts son qui resplandirien per consell sino fos la gola quils ha rebabats.

Diu Senecha que gran multitut de aucells se farten en hun petit bosquero el hom glot per molt que menyge nos pot fartar de totes les viandes del mon pero la terra menia a tots aquells a qui dona a meniar. Donchs no haiats amistat dome savi que sie nodrit entre folls e glots que persona qui es glota de piment ab tan gran placer lo beu ab anab de fust com dargent. Lom glot comunament desiie lo vi e com es enbriach per folles paraules acusa son vici e algu no deu portar la corda ab la qual sab que deu esser pres e lligat. La taverne es temple glorificat per los ambriachs e gola es antecedent preparatori de luxuria.

Car diu Sant Ancelm que lo golosament de les viandes comou la luxuria de la carn e lo glot malalt lexa ço que li diu lo metge e pren ço de que ha sabor de que per son defalliment se abreuia la vida que en la vianda contraria no troba hom remey si hom no la cambia. E totes coses onestes deu hom fer per haver

sanitat quant mes que per squivar peccat de gola puxa hom conservar aquella.

Lemperador Costanti per salut volch donar tot son imperi car dien los pobres que mes val salut que riquesa car malaltia e velleza son raels de totes tribulations.

Diu Sant Gregori que una gran malaltia fa sovent estar temprat e amesurat aquell qui en sanitat era tot embriach de peccat.

E per ço diu Job que la malaltia del cors es sanitat de la anima que les coses aspres maduren la pensa e an aquell ve mal per be qui de mal afer se abste.

Sobre aço diu Serveri que lo meniar deu lom desiiar per tal que haia vida e no viure per voler meniar que es vida hunida pero lo maior amich que tempransa es pobresa e abondar es pestilent veri el hom qui te triaga no deu beure veri per fiança daquella ans es lom de molt savia manera com sa voluntat obeex a raho.

De enveia.

E si amats Deu e vostre proisme squivarets enveia. Car diu Serveri enveia es causa de les iustes del mon que sell qui ab si la aiusta primerament confon. E enveia es de tan ambitiosa cobeiansa que ella vol esser riqua sens bondat quel enveios amagreix tot iorn de les coses grasses dels altres.

Lo enveios no pot soferir quant de negun altre ou ben dir. Lenveios se condol de tots los bens que als altres venguen e qui de algu no a enveia sera maior e si a enveia sera menor.

Al enveios es veiares quel avansament dels altres sia abaxament seu car ell desiie esser sobre tots e per la sua verinosa enveia no pot aturar en loch on haia altres mellors que ell. E en aço sembla al calapet qui per ço com ell es verinos o enverinat avorreix tota cosa que sia pura e neta e per tal fuig de les vinyes quant son en flor car no pot sofrir la bona odor. E algun no deu haver enveia daltra bonesa qui bes confia de la sua pero costuma es del enveios qui a enveia del be que veu en los altres lo qual en si no vol haver.

E per ço diu Senecha daltra bona fama no sies enveios ne de la tua parler. Lo enveios no sta may sens dolor nel ypocrit sens temor. Lenveios dona consell an aquell qui nol damana.

Diu Cleobodo que mes nos devem guardar de la enveia dels amichs que dels aguayts dels enamichs car aquell es mal cubert e aquest es manifest que de noure aytant es pus poderos com hom meys sen dubta.

Axi apren al enveios com als fadrins qui alcansen los papallóns que dementre quels ancalsen cauen en les fosses.

Diu Oraci que tot enveios desiie coses diverses car lo bon desiie fre e sella e lo cavall desiia laurar e yo —diu ell—iutiaria que caseun se tenga aquell mestre al qual ell es liurat.

Quel rey Husias iatsia que ab devotio se acostas per

encensar laltar fou greument punit e repres per ço com usurpava lofici qui no pertanyia a ell o a son stament ans pertanyia als preveres als quals Deu ho havia acomanat. E per ço diu Sant Pau que quascun se deu esforsar en servir Deu en aquell stament o ofici que Deu lo ha appellat.

Car diu Boeci que algun vici no es sens pena ne alguna virtut sens loguer. Finalment al enveios no fretura quel trameten misatge o algun per deute de son loguer car ell mateix se paga de son treball.

De peresa.

Item si amats Deu e vostre proisme guardarvosets de peresa car peresa e tristor son veynes e per ço diu Salamo que desigs maten lo pereos e hom qui es pereos nó fa gran son viatge.

E per ço diu Serveri quel pereos vol son prou e no vol e ades diu faras aço hoc no spermo al mayti. Perque diu Oraci tu perlongues los bons fets tu seras tal com lo vila qui vol tant sperar a passar laygua del riu que ella sia tota decorreguda mas ella corre tostemps.

E per tal diu Socrates quel hom que ha peresa anadeix en sa triga. Mes avant diu que la carrera per la qual lo pereos aconsegueix so que vol aquella destorba al savi so que demana.

E diu Ovidi que laygua qui nos mou soveny torna podrida. E per semblant diu Pallari que laygua que a

molt que es an la sisterna no es guayre sana. E axi apren al hom desestruch per esser occios e pereos. Lom occios desije oyr novitats.

Diu Luchan quel hom occios muda sovint diversos pensaments e ociositat es mestre de molts mals. Car diu Cato que fa lom descurat que dona occasio de peccat.

Pero diu Sant Bernat tart poras lunyar mala fortuna de peresa e si lo pereos pensava en ço que es a venir res no li seria sobtos car qui en son temps no fa la obra nos profita del fruyt daquella.

Pero diu Salamo que si tu no est pereos ton blat vendra a tu com a font e fretura sera luny de tu quel senyor de les coses es lo recapte.

Lo anet vegue en laygua la luor de una stela e pensant que fos peix volchlo pendre e noy troba res. E un altra vegada viuhi un peix e pensant que fos tal com laltre no si volch acabusar e endura per sa gran peresa.

E per ço diu Isidoro que humana cosa es peccar e diabolical perseverar e angelical smenar. E aquest vici de peresa entrels altres es del pus veces del mon entant quel hom pereos me par pus abil e mills dispost per esser porch qui es brut animal que per esser persona e home rational.

De virtut de noblesa e de fama.

Fills ya podets veure que qui ama Deu e son prois-

me squiva los VII peccats mortals e serva los X manaments en los quals penia tota nostra ley e qui aquells serva a la gloria de Deu e la gloria temporal e ab loabla vida remoguda veniansa serveix dos senyors ço es Deu e lo mon. E per squivar prolixitat e sumariament continuades les rahons damunt dites maiorment com lo libre de vici e virtuts tracta dels dits actes largament e difusa e molt pus distinctament que mon pobre saber no basta mas dichvos que si peccat no fos no fora ni malitia ne virtut pero moltes vegades los vicis simulen de esser virtut.

E per ço diu Plato que qui a pau ab les virtuts ab los vicis a guerra mas los folls tanquen les portes a les virtuts e obrenles als vicis publicament e manifesta.

Diu Oraci que virtut celada no es diferent de mavestat amagada. Los mals homens ayren peccat per paor de pena e los bons lo ayren per dreta virtut e per ço la virtut va e deu anar primera que no la honor.

Car diu Boeci que honor de virtut no fo atquisida per la dignitat mas honor de dignitat ve per les virtuts. E axi diu Senecha que qui vol be iutiar lom tot nuu lo deu guardar e iutiar.

Diu Salamo axi com ab virtuts pots ennobleir la novelletat de ton linatge axi ab vicis pots envilenir la antiguitat de ton linatge car moralment res no es bo sino virtut ni mal sino vici.

E diu Senecha que virtut es segons natura mas vici es son enamich. E per ço val mes resplandir per virtuts que per riqueses.

Les mosques seguexen la mel els lops los corsos morts e los viciosos seguexenlos los vicis. Virtut es abstinentia de cosas plasents e delitables.

E per totes aqueste coses diu Tulli quel maior heretatge quells fills han de lur pare e qui sobremunta tot patrimoni si es gloria de virtut pero la valor e noblesa del pare no val al fill si lo fill no val e es bo per si per ço com al mon no es res bo si ell no es en si bo mas lo vil hom de paratge de son paratge fa scut per cobrirse de ses errades cual mes lom virtuos fil de pobre quel vicios fill de noble.

Car diu Sant Geroni que la claredat de virtut es sobirana noblesa. E diu Alexandre que noblesa no es altra cosa sino qui aorna lo coratge de bones costumes. Donchs aquell no ha en si neguna noblesa qui usa vida desonesta que noblesa no es als sino resemblar en obres la natura que mes val e viltat no es altra cosa sino resemblar en obres la natura pus baixa que la sua.

Diu per ço mestre Arnau de Vilanova que alguna creatura no fa obres de noblesa quant fa so quis pertany a pus minnue de si car lo lebrer que cassa rates no es noble per ço car fa obres de gat ni lo falco qui cassa los polls de la gallina no es noble per ço car fa obres de mila mas si lo lebrer cassava ço que lo leo cassa e lo falco ço que la aguila pren serien nobles que tant quant lom es de pus alta natura aytant deu fer pus altes e pus nobles obres e ab pus alt e pus noble enteniment car tot vici es pus leig de tant com seell qui pecca es maior.

Diu Juvenal que de tant es lom pus blasmat del mal afer com les gens cuyden que ell sia de pus gran linatge que ab gran treball se conserva la gran fama pero aquella fama es mellor ques diu per la bocha dels bons que no fa dels mals car aquella es neta de tots crims.

Bona fama resona per tot lo mon e als bons resta fama en lo mon e premi eternal en lo cel e alla on bona fama se absenta tota virtut y defall e quant lom es tacat de mala fama ell a mester molta daygua pera si allavar. E donchs pus tan virtuosos homens testifiquen en los dits actes be es digna cosa que la peraula del hom savi sia creguda quant ses obres testifiquen a les sues peraules car lo ben dir no saccaba sino ab les bones obres e mes deu hom creure la obra quel parlar que molts son actors e reprenedors de hun mateix crim.

Diu Sant Jeronim per ço guartse del mal afer qui de altre aquell vol reprendre.

Sant Gregori diu dret es que la preycatio de aquell sia en menyspreu la vida del qual es menyspreada quel prevere deu confirmar per obres la preycatio que fa per ço que cells qui ell ensenya per paraules adoctrin per bon exempli quel foll e mal preycador no edifica lo poble en la religio christiana ans enderrocha ço que hi es edificat e tant com en pus alta dignitat es posada la persona indigna aytant se manifesta los seus defalliments e per ço maior desonor es a la persona idiota e ignorant muntar a grau de magisteri que romandre en stament de dexeble. Donchs no vullats

menysprear algun prelat ni persona per linatge mas per les males costumes.

Que la veniança pertany a Deu.

Segons damunt avets oyt lo voler de Deu ab lo voler del mon es tant solament diferentiat en la veniança car Nostre Senyor diu en lo sinque libre de la ley quels juheus appellen Addarim e per nosaltres es appellat Deuteronomi diu que la veniança es sua e que ell la retribuira a cascu segons lurs merits. E per ço algu no la deu usurpar a si mateix car si alguna privada persona usurpava la iuredictio real cometria crim de leza magestat e aquest aytal axi com a colpable e transgressor de la ley seria incorregut en pena de cors e daver donclis quants mes aquells qui fan contra la magestat divinal. Sert be es necesari que Deu hi vulla usar de misericordia que segons ley culpable es aquell qui sentremet daço que nos pertany a ell.

Diu Sant Matheu que tots aquells qui salvar se volran cove que entren per streta porta car la via per la qual hom va a Paradis . . . . . e molts passen per aquella. E per ço segons Deu lo seny del home abans deu esser inclinat a merce que a veniança e si lom qui es iniuriat en lo mon se vol veniar fa contra lo manament de Deu e ia la veniança no tol que ell no sie stat eniuriat. Mas lo mon mesqui ha intreduyt que la segona iniuria que es feta al adversari es appellanda ven-

iança la qual lo peccador desestruch te a honor e a remey de la sua.

E per tal diu Cato que deport es als mesquins haver companyons en lurs penes.

Diu Pariando que obra de hom savi es no voler noure com puga que mes val haver gloria per enginy que per força.

E diu Senecha que mes val perdonar que penedir appres de la veniança per ço com pascientia es remey de tota dolor e qui dobla sos mals per dolor amplia.

E diu Aristotil que per negun fet no deu mostrar fellonia tro que en aquell fet haia pensat. E aço diu ell per ço com lo penedir es fruyt de la cosa feta sens algun acort.

Diu per tal Arnau Alexandre retarda la veniança tro sus la ira te sia passada.

Diu Isidoro mes val quet guarts de mal afer que smenar ço que mal hauras fet car maior victoria es vencre sos enamichs ab cortesia que ab armes e qui vol viure segur guartse de errades car tot hom qui es segur en lo dia present se deu tembre de aquell ques a venir que molt es perillosa cosa voler massa afectadament star viure perseverar en divisions bregues guerres e batalles. Mas proprietat del hom foll es voler noure e no poder e lom qui una vegada storç de una gran paor no es segur que non haia un altra maior. E aquell qui una vegada calsiga la serp e nol mord no si deu tornar altra vegada mas les males voluntats ofollen los bons fets.

Diu Tarenci quel savi hom deu serquar spediment

ans de totes coses ques combata que mes val preveure que rebre lo damnatge e pux veniar car lo ligam se met al coll qui provoca o aremoreix son enamich.

Diu Cato ques val lom sofirent quel fort que pus laugera cosa es moure la casa asvanada que asvanar la casa moguda. Axi donchs que segons Deu val mes perdonar per haver la gloria celestial que no haver la gloria mundanal qui dura poch que aquest segle pont es per ond passam sens aturar e mal qui no dura val mes quel be que no dura e per ço deu hom pendre aquest segle per vida el altre per mare.

Car diu Socrates que aquest segle es cosa de treball e de perill.

Aquest segle e laltre en la veniança son axi com lom qui a dues mullers que com la una te pagada se ireix ab laltra.

E sobre aço diu Nostre Senyor en lo Evangeli que axi com nos pot fer quel blat del camp sia ensems erba e gra tot axi nos pot fer que ensems puxa hom entendre en la gloria daquest segle e ser fruyt celestial ans mereix que li sia dit axi com dix Elies al poble quels dix perque renquellaven de dues parts que apres bell iorn ve la negra nit.

E diu Tarenci aquel qui gosa descebre son pare que fara dels altres e qui no perdona a si mateix com perdonara als altres.

Pictagoras diu que si la ma ofen ulls e les dents a la lenga algun no pren veniança car siu fahia assi mateix ofendria. E per so diu lo desestruch guardati capa que io garte vull.

Com lo mon diu que hom se deu veniar.

Per lo contrari diu lo mon al hom quis te per eniuriat mesqui pauruch com not venges sino seras appellat sach de iniuries e la memoria de ta honor sera del mon rasa. Donchs fe ta honor e no haies paor car diu Senecha quel hom pauruch veu los perills la on no son e axi disponte ab aquell preparatori quis pertany.

Que diu Tulli que lonch apparellament de batalla fa breu victoria. E si aquell ta feta tal ofença per guisa que ell ne port pena aquella que mereix que les pènes deuen esser correspondents a les erros. E en lo mon virtuos la paor no ha durada car mes dura vergonya que paor e a cent paors I. dan que la ofença yrosa deu fer brava la tua pensa que si aquell se mor abans quet siés peniat tostemps viuras envergonyit quel hom pauruch e sospitos pus covinent es a morir que a viure.

Mas diu Senecha quel hom pus sovent a paor per pensa que per obres car la ocha ab pensa spaordida alsa hun peu per paor que aquella terra no sen entre ab ella ensems e aço es paor femenil e dolor e paor abaten les obres de virtut. E son tres coses de cascuna de les quals tot hom a tan gran part com hom se vol ço es paor e vergonya e ardiment. Donchs membreus que aytant dura la brega com lom cuyda esser

vensedor e en brega deu hom mes fugir coardia letia que no a la mort que hom que veia lo coart lo fugir no li aiuda car ab ell porta lo vergonyos carrech e ardidament avança lom en batalla e vergonya rete hom de fugir.

E per ço diu Vesesci que vergonya dementre veda hom de fugir fa esser hom vensedor pero aquell qui mes que no deu ama la vida corporal laugerament enlegeix letia fuyta.

Diu Aristotil quel hom no deu molt encalsar lom qui fuig de brega.

Diu Lucham que fugir es letia cosa en la qual algu no cau sino per mesquinesa e per defalliment de cor pero be deu hom fugir quant have hun gran perill quel hom no pot sostenir. E lladonchs lo ben fugir es gran peresa.

Si fets comparatio entre peresa e paor la peresa sera ardiment.

E si fets comparatio entre peresa e ardiment la peresa sera paor que ardiment neix de amor e vollpellatge de paor.

Mas lom se deu guardar de foll ardiment axi que ell no cayga en paor car cell es ardit qui ampren ço que fa empendre e que fuix en ço que deu fugir.

Mas lo pauruch no fa la hun ni laltre el foll ardit fa la hu e laltre e per ço savi ardit sera a duptar foll ardiment. No pot durar paor car ardiment corromp la peresa car lom qui ha paor fuig per totes coses el ardit empren totes coses e axi peresa es amar per lo mig entre ardiment e paor. Pero mes val

morir gloriosament que viure dolorosament.

Quel hom se deu lunyar de contesa.

Axi podets asi veure tota la diversitat e discordança qui es entre Deu e lo mon. Perqueus prech queus lunyets de contesa e no haiats privadesa de homens occasionats de folls ni de viciosos.

Molts son per lo mon qui son tan mal acostumats e radicats en mal que a mitga requesta serquen roydo ab folls esguarts ab musclades ab paraules punyitives quasi qui diu a tu o dich filla ententi nora e aço los mou de follia dargull e de enveya e volense mostrar ardits e ferse tembre a la gent menyspresant an aquell e al altre.

E per ço diu Cato que qui a tots menyspresa a tots desplau. E cells qui volen esser temuts necessariament hauran a tembre aquells que ells volen quels temen. Per ço val mes esser amat que tement car los homens ayren cells qui temen.

Perque hom savi no deu fer per vent que veia an aquells sguarts. E deuse lunyar del ancontra ab manera innorant o dissimulada. E nos deu entendre en aquelles paraules maiorment pus del tot non declara bastarli deu com aquell foll no lin vol o no loy gosa dir pus clar e axi o aconsella Salomo qui diu a tos enamichs fes tos ulls stranys e tes orelles. Car diu que qui soven membra e soven parla de son enemich sovent a

passio e apres pus a conexensa de la follia de aquel deuse tolre de conversar en loch on aquell sia car defugir de mal es saviesa. E a la fi aquell foll continuant sa bofonia Deu qui fa sos fets per ministres li prepara un altre foll qui a tot punt li diu a mitga requesta de cascu dientli que guardes o com nos axi o so que dius diuso per mi. E laltre replicant per lo veri de lurs paraules ladonchs venen a brega de que fan mal de lur prou e aci no si guoanya res ans son causa de criminosa mort que mal qui fa mal e piior quil pren. Don apres pot ell dir qui serqua mal el troba Deu lo endressa e aquell qui abans li difugi que digne sia qui sofresqua que deu paga que les coses poques laugerament se deuen remetre axi com a un petit.

Serventesch diu perdona tost pauch fayt com sesdeve e de leig fayt hages fera merce.

De contesa de par.

Encara fan mes los dits folls que com houen parlar algun tantost tantost ab gran arogantia dien lo contrari perque ells cuyden mes saber o mes valer o mes poder e per qualsevol daquests sia raho tot es discordia e gran follia. E per ço diu Jhesus fill de Syrach quel hom discordant e foll de paraules es spaventable a la ciutat. Donchs guardatvos de contendre e de parlar ab home discordant e foll de paraules per ço que no metats lenya en son foch que maior saviesa es callar per

son profit que parlar a son dampnatge quell foll com li defallen paraules ab aiuda de garrulitat recorre a la follia.

E son molts qui ab so de batalla dien verament yo valech mes que no feu vos.

Per ço diu Salamo no respongues al foll segons la sua oradura per tal que no sies fet semblant a ell.

Mas si per ventura se sdevenia que semblans paraules vos fossen dites per algu nous ne agreugets. Car molts son los homens en lo mon qui valen mes o molt mes de vosaltres empero encara son mes aquells qui valen menys que vosaltres e donchs sius dien veritat nous fan algun tort maiorment com per los lurs dits no es derogat lo vostre esser ni vostres fets no sen milloren ni sen pioren.

E diu Socrates que qui dona passada a les coses dona repos a son cor.

Diu Senecha usa pus sovent les orelles que la lengua.

Car per aço diu Plato quel hom qui molt parla e poch scolta les sues orelles e la lengua hixen de dret que les orelles son dues e la lengua es una. Adonchs mes operatio deuen fer dos que no hu e si dien falcia ia hi devets dar menys com a algu no es honest esser stimador de sa propria valor car propria valor no mereix premi que la laor en propria bocha es fosca e sorda.

Diu Aristotil que james no veurets algun que ell mateix se lou que sia loat per algu.

Altres de meno stament dien aytants de mos predecessors havia en larcha de Noe com dels vostres e par-

len per arbitres e fastig han de parlar ab raho be es ver que del pus trist catiu que sia vullas moro o tartre o de qualque nassio se vulla sia ni havia de sos predescessors en la dita archa com de qualsevol rey que en lo mon e en una matexa manera son engenrats e nexen e moren los reys els fematers.

Diu Josephus que nuus ich entram en aquest mon e nuus ich exirem. Pero sperientia es mare de veritat e ia que aquella comparatio sia magra e vana vosaltres nous devets pensar que algun nous gos dir res quens desplacia. Molts han perdonat a lurs enamichs douchs perque vosaltres no perdonarets als pereosos als negligents ne als folls parlers de aquest enganable mon.

Com ha diferencia de huns homens a altres.

Encara dien mes que tots som fills de Adam e Eva e jatsia que diguen veritat no entenen que dien e vens perque. Nostre Senyor Deu en lo comensament del mon feu una grossa materia sens forma e sens figura la qual appella Illem e de aquesta feu lo cel los angels los homens los aucells les besties los peixos e los tres alaments e tot quant es e daquell nom Illem ham pres nom los alaments e posat que tot sia fet de una matexa materia cascun qui seny haia pot conexer que molt son diferenciades les unes coses de les altres axi en valor com en poder saber e altres virtuts. Lo perque ell ho sap.

E per ço dix hun savi pus Adam es nostre pare e mare de tots sia Eva perque donchs no som tots aguals per noblezes. Respos ell mateix e dix degenerem los homens e per vicis son fets menors e virtut exalsa los seus per noblesa.

E daço frare Francesch Ximenis mestre en Teologia del orde dels frares menors ne tracta molt copiosament en lo libre de doctrina compendiosa. Mas no obstant aço jous ne dare figura e sperientia molt grossera aparent en lo mon.

Un vidrier fa de hun mateix vidre dos vaxells als quals dona diverça talla e a la hun met nom taça e al altre orinal.

E un jarrer fa de huna mateixa terra altres dos vaxells axi diverssats de talla e de non la hu dels quals appella scudella e al altre berenguera e la taça e la scudella asseu hom en la taula propria e quiy metia la berenguera el orinal seria tengut per foll e lansaria hom aquells vaxells en terra. E per ço val mes lo loch on fan hom ascure que cell don fan a hom levar. Donchs si la cosa morta qui no es res sol per lo nom o talla quel hom hia donada es axi diferenciada quant mes la creatura rational virtuosa o viciosa qui per nostre Senyor Deu es stada formada. Pero no dich pas quel hom per talla ni per belleza de cors tan solament deia mes valer que per virtuts car diria follia que lo baladre que a belles fulles e flor quil meniava tantost morria.

En lo cavall deu hom guardar forma belleza e bondat e color. Mas cascun home deu hom presumir que

sie bo si lo contrari no es provat.

La belleza del hom es en son seny e seny de fembra en sa belleza pero mes val virtut de cor que belleza de persona car belleza de fembra es perdissio de ella e de altre.

Diu Sant Ambros que en la belleza del cors la vergonya li resplandeix. Mas a la fembra sobre totes coses la ret pus ampla e bella quant a vergonyos sguard e temprat la qual vergonya si en lo mon es loada molt mes resplandeix en la fembra que al home.

Diu Socrates que de la belleza de la fembra qui podia tornar so que sta dins son cors a defora veuria hom com es bella e neta e los bells homens comunament son pus abtes a amar que a batallar. Donchs callense de axi folles allegations car no saben ques dien ans son buyts de raho e de virtuts axi com tebal que sil tochats lança gran veu e sil obrits trobarlets buyt o axi com la ydola o ymatge qui per la figura mostra que sie hom o fembra mas dins si no ha sperit.

Per ço diu lo vercificador que sciencia jovent e riqueses tollen al hom conexer ell qui es.

E si ab aquell concorre alguna de aquestes coses quasi no es maravella si nos coneix perque es gran seny respondre saviament al foll cortesament al vila benignament al fello e humilment al ergullos car tot hom menia del fruyt de sa lengua.

E som tres coses qui no han durada hom barallador cavall saltador e odre de bon vi e per ço vagen serquar girgoles la hon ha panicalt que contendre ab pus fort de si es follia e perill ab agual de si dubte e

temor e ab menor de si gran vergonya. Perquem sembla bona cosa fugir a contesa e discordia.

Car diu Alexandre que totes les coses del mon nexen petites e tornen grans sino lo dol que nex lo maior que esser pot e apres va minuant. E per ço de cascun mal deu hom usar lo contrari car lo ase qui sovent cau porta la coha pelada per ço com ha la aiuda de son levar tirantlo per la coha arranquen les serres.

E prechvos donchs que vullats axi viure ab los menors de vosaltres com volrien que ab vosaltres visquessen los maiors de vosaltres e tota vegada queus sotsvendra lo poder que vosaltres havets sobre vostres menors membreus que maior poder a lo rey sobre vosaltres car axi com lestament baix e minue qui comensa a puiar en honor deu esser favorit per les notables persones no pas menyspresat car sovent lo lop es vianda de formigues e tal cosa la aranya mata punyint que lo leo no nafra mordent.

La ratta panada qui no es ornada no pot altres ornar ans de nits scarneix les aucells e si es trobada de dies los aucells la destruen. Axi que donchs cell qui ab moltes coses descerneix de moltes coses es blasmat e qui saviament serveix ha huna gran part de senyoria.

Diu Aristotil quel bon servidor deu esser viu en guardar la honor e coses de son senyor e mort en secret tenir e aquell no es bo ni leal servent qui ha vergonya de servir son senyor davant la gent. Car diu Salamo que negu no pot ben servir son senyor si nol ama.

De requeridor e defenedor.

Altres folls ha mes avant per lo mon que son parlers occupats qui ab tiranical sobergueria volen a tota lur requesta volen moure de brega an aquells qui sen volrien lunyar. E per aquests les leys dien e enterrien que hom pot defendre força ab força e enganar a enganador. E per ço callar es lo primer saber lo segon scoltar lo terç delliberar e lo quart es obrar axi que hom deu defugir e scusar aquella tant com sie possible.

Car diu Tulli que nos devem fer semblant que duptem e amem a aquells ab qui nos perlam.

Pero diu Plato que sius humiliats al hom flach lavors se ret pus brau e si li contrastats callara e si contrastats al hom quius te en vil seraus pus brau e sius humiliats callara.

E per ço si a tals folls homens no pot be scapar tostemps deu hom fer per guisa que hom romanga defenedor si fer se pot e vaia com se vulla car justes dolors porta quis vol veniar e al hom iniuriat no li manquen pregadors e gran favor es donada continuament per la cort als defenedors e tot lo contrari als requeridors.

Lo defenedor fa obres de christia e no lo requeridor e lo requeridor vol ofendre e per conseguent tot ensemps se ha defendre e lo defenedor solament es

tengut a defendre e defenent guanya son ioch e per hun valedor que lo requeridor haia si los parens son aguals lo defenedor val V. dementre e empero ques vulla regir per bon consell.

Car diu Tulli que poch aprofiten les armes defora si lo consell no es dins la casa e axi mateix per bona ordinatio car sovent sesdeve quels pochs ben ordonats son vensedors de la multitut desordonada jatsesia qae casouns viuen ab trebal destructio o perill mas sovent passar perill fa menyspresar perills. E açò es quant en aquells que son lurs cors defenents son forsats de brega per la qual defentio poden lur cas dignament iustificar.

Que deu fer lòm que es iniuriat.

Ara vosaltres me pregats queus diga que deu fer lòm quis veu eniuriat e en aquell cas que vulla mes entendre en la gloria celestial temporal que no en la gloria celestial. E yo per moltes rahons estich molt dubitatiu de tractar de aquesta materia ni donar consell sobre aquella. Mas sabent que ab vosaltres no puch res perdre dir vos e de mon pobre consell ço que men par e nous callare res que a dir faça en aquest loch e en aquest temps mas callare de les coses e altres partides de dins de les quals lo cor parla mills que la lengua que la scriptura los dictats la prosa parlen de diverses actes e los homens han diverses oppinions e glo-

sen e per diverses intentions e parlen segons lur calitat o complectio quel molto negre com bella diu be e los altres diuen me. Perqueus dich que en aquesta terra principalment on es proybit lo garreiar quel home que entrels altres ha conversar per tal que per aquells no sie menyspresat per mills satisfer assa honor tant com puxa deu disimular sa iniuria e nos deu absentar per ço que publicament nos reta iniuriat si donchs la sua iniuria no es massa greu e molt aparensar la sua absentia e deyximents sils tramet denoten menasses e los oys publicats e manifestats perden loch de venança e armen los enamichs e aquells quils grans greuges e les grans nafres soste passientment e ab scilenci laugerament se pot veniar. E per ço vos dich quel hom de be no deu menassar mas la sua proesa deu fer tembre los enemichs e maiorment en temps de adversitat que no son bones manasses car lo manassar es cosa que aytant ne sab fer lo pus coart hom del mon com lo pus ardit. E qui menassa e nos pot veniar dobla sa onta e pert son parlar.

E si del tot en tot lom vol manassar no deu molt parlar ni cridar ia que tot es errar per poch que sie e nos vulla massa cuytar que pus lo deutor no muyra lo deute no mor car qui massas cuyta molt ensopega mas lo dit iniuriat deu consideras lo cas lo loch qui es ell ni qui es aquell ab qui a depertir.

E notats aci que axi com es gran diferentia de cavaller triumphant al cavaller civil axi es en tot altre stament.

Diu Senecha que qui fa sos fets a ventura aquest tal passa cors de natura.

La iniuria es stimada segons la condicio e grau del factor e dequell a qui es feta car amelles e aglans ab basto se abaten e qui volia abatre figues ne raims faria mes que nos deu.

Diu Tulli que en dues maneres pot esser feta iniuria a algu e per força axi com a leo o per frau axi com a volp pero qui per frau nou per frau pereix e moltes coses aconsegueix hom per stucia o per art qui nos poden aconseguir per força ans cascuna cosa fuig a son contrari si no li pot contrastar e tal cosa aconsegueix hom fugent que nos pot aconseguir encalsant.

Diu Senecha que qui res no pensa daço que es passat pert la vida e qui no cura preveure de ço que pot o deu sdevenir en totes coses menyscaba descuydadament.

Pero no faça tant com fer poria mas sa intentio sia per acabalar e que pus forçat sia per la vergonya mundanal que per crueltat deve manca. Car crueltat qui tant com pot no dupta de somoure e axecutar tots aquells e maiors mals que no son los mals comuns fa cruel fi caent facilment de la sua cruel cadira e donchs si per paraules se pot veniar noy meta les mans ne faça obra de impietat e si per metre les mans de colps es de son adversari asats reintegrat segons lo mon deuli prou bastar e no deu voler fer sanch ne homey que ab tant prim fil es texida la nostra vida.

Obra de bestia salvatge es e no pas de hom desiiar la sanch del adversari mes que la victoria e axi faça

sos fets ab delliberatio que les coses mal comensades a tart o negun temps fenexen be pero guart no ser avantatge per tal que no li avenga axi com al molto de Perpenya qui ana en Arago per comprar lana e com fou alla tolguerenli la sua que cuyda poder mes quel seu poder matex.

Pero dlu Salamo a ton enamich no dons los teus anys. E per co diuen los castellans que qui a su enamigo popa a sos manos muere. Car segons lo non mes val asvavar sa dolor ab sanch dels enamichs que congoxa ab proprios lagremes e ia que la dita veniança no sie plasent a Deu yo crech que aquella sola abstinencia que ha que no vol usar de cruelitat sera a ell algun remey de la sua pena pero apres que sie veniat nos deu glorieiar de la veniança per ell feta mas si per algun es del dit negoci tractada pau quey vulla dar de bon grat oreylla e si a rao se acosten no contenen per les pugezes nos vulla tan amplir la falda de honor que apres despux no la puga aportar.

E notats asi quel jorn quel hom fa pau per finar sos debats fa sa honor o lo contrari car daqui avant en lo dit fet no pot reparatio fer ne alguna altra smena.

Moltes altres coses concorren en aquests actes les quals per les rahions damunt dites vos ham mes dir de paraula que aquells reduyrvos en scrits per ço com la letra seria sabent los secrets de la amagada pensa.

Com la victoria es incerta.

Aço es art qui bonament nos pot mostrar sino per praticha la qual praticha es stucia dampnada qui per actes provocatius e destructio ab promtitut de morir porta los homens a final perditio. Car los fets de la brega no venen toda vegada axi com hom se cuyda ne volria abans es be cosa incerta axi com diu frare Anthoni Canals mestre en Theologia del orde dels frares preycadors en huna letra que trames al duch de Gandia ensemps ab lo parlament de Scipio e Anibal sobre la lur batalla comensant ond diu axi —

No trop entre totes quantes coses son jus Deu materia pus inserta que comprendre la rao e causa de les victories en les batalles car en una batalla yo lig que son stats vencedors los christians e en altra los infels e en huna los mes e en altra los menys e en huna los requeridors en altra los defenents en huna quell qui havia feta la iniuria en laltra lo iniuriat en huna lo iust en laltra lo peccador en les quals victories no es hom vivent que be hi puxa asingnar alguna rabo.

E com qui dara raho ne suficient causa perque stant Luys rey de França conbatentse contra los infels fon pres en Egipte e mori en la preso. Deu es aquell qui sap perque ne la causa e la raho lo quals dona consell dues vegades als fills de Israel que isquessen a combatre contra los de Beniamin e los fills de Israel

foren vensuts en la primera e segona batalla e no hagueren victoria fins a la terça.

Adonchs sis fa en aquesta perque Anibal qui fo axi victorios en moltes batalles fo vensut en aquesta. Noy ha mellor resposta sino que lo secret de Deu o sab clarament si donchs ia no dehiem que per ventura li fallirien algunes coses qui solien donar gran speança de obtenir victoria en les batalles.

La primera es auctoritat de princep sens lo qual algu no deu combatre car al dit princep es comenada la cura del ben publich al qual pertany stirpar ab guerra o ab batalla los enamichs de la cosa publica.

La segona cosa es causa iusta car diu Sant Agnosti que aquelles batalles e guerres son iustes qui ponexen les iniuries e fan tornar a iusticia la iniuria colpablement comesa.

La terça cosa es la intencio dreta e correcta la qual deu haver sguard a una de dues coses ço es quel be sia promogut o quel mal sia squivat.

La quarta cosa es folla presumptio car Deu tol lo cor als qui massa presumexen de lur força e per tal diu Sant Agnosti que cobeiança de voler noure crueltat de veniança coratge superbios iniquitat de rebellio e desig de senyoria fa n culpables e iustes las batalles. E donchs guartse cascun de folla presumptio o que nos moga sens iusta causa e que en la bregá haia saviesa per companyona a la sua força car per les arrades se perden los iochs e tals arrades venen ab la exequutio ensemps e aço es lo letouari on a de totes sabors pero la fi de tot qualsevol fet es lauhor o blasme. —

De pau.

Diu Tulli que amor de ciutadans es força que nos pot combatre.

E diu Aristotil que pau en los fets de la ciutat es mantenguda mas los demes se combaten per alguna cobeiança que jatsia que no haia pus gloriosa cosa al mon com la victoria pero nous es serta ans la sperança de vencre es congoxosa car gloria de batalla no ve menys de suor. E per ço la pus bella cosa del mon es la pau que pau es huna digna virtut la qual Deu en son testament lexa als bons christians e beneyta es la iornada quel hom se desperta ab pau que sol per lo nomenar de aquella tota la cara se alegra e qui nomena guerra tota la cara arronça car lo fruyt de la pau es repos.

E per ço diu Salamo que mes val hun boci de pa sech ab pau que la casa plena de viandes ab renyina e baralla.

Diu Senecha quels homens viurien molt ab pau si dues paraules no fossen ço es teu o meu. Anibal qui tot lo temps de sa vida havia guerreiat contra los romans e vensudes diversses e grans batalles a la fi ço es en los seus derres dies com se degue combatre ab Scipio Africha vench ab ell a parlament dientli ab tals paraules—dicte Scipio que molt fora stada bella cosa si haguessem hauda cura per haver pau entre nosal-

tres car dicte que Scicilia ne Serdenya sera cruel ne la gran tenguda de tota la Spanya no son premis suficients qui valguen a tantes morts de tanta gent darmes ne a la sanch tan abondosament escampada en les guerres que havem haudes mas conditio e natura es de les coses passades que les podem rependré e intitular no pas corregir ne mudar.—

Adonchs notats car be son paraulés de gran exemple a nosaltres e provocatiu sermo per squivar tota manera de bandositat e cobeiar la pau e amistat car per bandositat van los homens per mal cap e lurs cases son destruydes e discipades car bandositat es dampnatio de la anima corromp lo cors e destruu los bens e per rao de bandositat cove comportar e sostenir mals homens e qui nodreix e soste mals homens es perçoner dels lurs peccats.

Car diu Sanct Sebria que no es luny de peccat qui en peccat daltri cosent e pau e amistat es loable ornament entre aquells qui ensemps conversen.

De amichs.

Sapiats fills que axi es lom menys de amichs com la anima no es ab lo cors. E diu Aristotil que com maior es lo arbre tant ha mester maior sostenimont e tant com la persona es maior aytant ha mester maiors amichs. Car les rames tallades e separades de lurs branques perden la bellesa de lur verdor e de les er-

bes si he son flaques fa hom ligams o sogues per ligar los orifanys e amichs se guayen per tres coses honrarlos en presentia loarlos en absentia e valerlos com los fa ops. Axi donchs que de amichs asats ne pot hom conquerir mas poch valen qui nols guarda.

Per ço diu Oraci que no es tant gran seny de percassar bens e amichs com de guardar aquells.

E donchs sofriu a vostres amichs lurs vitis per ço que ells sofiren los vostres qui sell qui vol amich sens vici roman sens amich e en son cas e loch feulos obres de amichs.

Car diu Senecha que aquells qui no servexen lurs amichs quant poden seran abandonats quant o hauran mester.

Diu Sant Bernat que mossio per aiudar als amichs rahonabla es. Amichs e metges en les necessitats son conegnts e qui ama tem e qui tem no ama e per ço amor deu anar primera que temor car bon amich tostemps ama mas no prova tro als ops. Diu Sanct Gregori que aquell no ha vertadera amor qui no la geta defora si mateix ço es que la amostre als obs. Car poch val la candela qui no pot donar lum e afarta hom de fum. Diu Sant Agosti que amistat es dolça per hunitat e aiustament de molts coratges. Amistat es axi com dos rius quis aiusten ensemps. E diu Sant Johan Bocha dor que amistat fa ço que natura no pot fer que dos amichs lo hun a Barchinona el altre aci son hun voler e l cors.

Diu Sant Geronim qui lonch spay no departeix aquells qui vera amor aiusta.

Diu Serveri que hun sol amich volria aytal com la ma es al hom car prou nauria mas al mon non es gens semblant. Sil ull deu pendre algun colp la ma si para davant per lo colp a defendre meys al pendre nos guara.

Si honrats lo amich de vostre amich mes ho presara que si honravets a ell e si vosaltres no duptats de servir quells quius cuydan queus servirien que deuen fer an aquells qui iaus han servits.

Diu Senecha que aquell es malvat qui no ret guardo e pus malvat quil oblida. Bon amich es axi com aspecier que encara que nous do de les spicies sius dara de la bona odor e mal amich es axi com a ferrer que si nous crema donaus anuig ab lo fum. Natura es de diable destruir aquells quil servexen. Molt son grans los bens quis seguexen per deute de amistat e molt dignes de consolatio e entre los altres si foren dos amichs per nom Demon e Ficias que foren axi bons amichs que Dionis lo tiran iutia la hun per sos merits a mort e aquell demana hun poch de terme que pogues anar assa casa per ordonar sos fets e laltre romas en guatge per conivença si aquell no tornas que ell moris e quant aquell torna lo iorn promes lo tiran se maravella de la lur amor e sils prega que ells lo acullisen per tercer e aquell fo restaurat per virtut de leal amich. Amistat alegra al amich e sapientia al savi e iusticia al iust.

Diu Salamo que qui despita son amich es pobre de virtut. E mes avant diu qui si vols rependre ton amich castigal secretament e loal manifestament ja que en

trop loar pot haver sospita de malvolença. Pero diu Sant Bernat que no tingues per amich aquell qui en ta presentia ta loat.

E diu Catho que no deu hom mes creure los altres de si matex que la sua propria consciencia car cell qui creu quel hom consenta a son voler lo loara el amara mes per ço com lome loa ço que coneix e ama.

Diu Tulli que lagoteria es contraria a la amistat per tal com ella deleix e anulla le veritat sens la qual nom de amistat no val ne pot res aprofitar. Car no es alguna cosa segons que diu Sant Aguosti que axi corrompa los coratges dels homens com fan lagots. Car mes nou lengua de lagoster que no fa lo coltell de perseguidor.

Diu Beda que qui es amich de dos enamichs abdos lo hauran en sospita. Pero dichvos que qui no fa diferentia de fets a fets e de hom a hom e de amich a amich e vol endiferentment esser amich de tots aquest no ha algun amich.

Diu Bias que pus greu es iutiar entre dos amichs que entre dos enamichs. Esser bo assimateix no es prou mas que hom sia bo per si mateix e a sos amichs. Car mes val amistat que parentesch per ço com lo parentesch ve per sort de nativitat aytal com sia aquell qui neix en vostre linyatge vullas sia avol o bo aytal es vostre parent vullats o no. E algu no es per vosaltres amat sino aquell qui es elegit per vostra voluntat mas bo per bo vos dich que leix exempli es amar mes los stranys quels dom. Car diu Salusti que si tu est enamich dels teus com seran tos amichs los stranys.

Com deu hom usar de amistança.

Diu Bias que axi deu hom usar de amistança que hom sia membrant que pot tornar en gran desamistança que amor no ha alguna cosa de certanitat car ella es mutabla cosa e si ellas muda tost fa e apenes reve. Diu Socrates que aquell quis dona molt als homens no pot esser que nos acompany ab los mals e per ço cove al home ques acost als homens per mesura e ques allonch dells ab mesura.

Hun amich dix a hun altre — quem te prou la tua amistat sino fas ço quet prech. — Aquell li respos — más quem fa a mi la tua si per tu he res afer desonest. — Que si hom fa tot ço quels amichs volen ia no es amistat ans es coniuratio.

E diu Senecha que aquell qui solament se fia en sos serveys ell no ha tan perillos mal ço que ell cuyda que aquells sien sos amichs los quals ell no ama e per semblant aquells qui amen per delit e per profit no amen gens per dreta amor.

E per ço diu Sanct Ambros amistat es virtut e no pas mercaderia.

Diu Salamo que no cregues gens negun de tos parents qui ham mes tos bens que ta persona.

Diu Boeci que fortuna dezcobre la certenitat dels amichs.

E Senecha diu que ço que tu de la amistat no pots saber per ton benefici tu sabras per ta pobresa. Car

molts son los amichs en hombre mas pochs son hen los fets de la necessitat.

Però lo bon amich axi ama en advercitat com en prosperitat e amistat que tost se presenta laugerament se pert. Car tota cosa defectiva produeix tost son fruyt que laygua qui tost se scalfa e tost refroda desmostra que es laugera.

Diu Sanct Bernat que gran abondantia es de amichs de paraula e axi diu ell mes te fia del amich qui del seu te dona que daquell quit profer de paraula. Lo fals amich ab fenta dissimulatio aporta plant en loch de consell mas si algun amich havia fallit en cosa don corregues perill e havia mester esforç nol vulles la donchs rependre per no donar smayll mas forçar e aconsellar tro sus que sie fora de aquell perill.

Diu Tulli que entre males persones no ha vera amistat mas fictio.

Lo piior amich es aquell qui falleix e la piior muller la descovinent el piior rey aquell del qual hom se tem sens culpa e la piior terra es la temporosa però axi com lo falç diner es tost conegut tot axi la cuberta amistat es tost descuberta que tres coses son que no ha durada ombra de la nuhu amistat dels mals homens e fama mensonguera. Car diu Senecha que tostemps trobaras en males amors occassio de dampnatge e per ço val mes morir que tembre mortalment axi dels amichs com dels enamichs. Lo savi hom no passa amor ab aquell qui es stat son mal enamich sino en cas de cuyta. Car los fills de les besties seguexen lurs mares e axis segui entre lo gat e la rata segons

es continuat en lo libre de Dinna e Callilla quel arbre qui amarga si tot lo untats de mel nos mudara de la sua sustantia. E donchs nos recoldets en canya trencada car si o fets intrarvos ha per la ma.

E aço diu Senecha mes val morir per son amich que viure ab son enemich que si mon enemich me ofen fa ço que deu. Diu Pere Alfonço que not acompanys ab tos enamichs com ab altres te pugues acompanyar car si tu fas mal ells o notaran e si fas be ells o damnaran. Diu Serveri not sera sanitat si ab masells prens companyia qui sacosta als malvats greu es que no sen planya que cell qui ab sago se mescla porchs lo mengen.

Diu Salamo haies molts amichs mas entre aquells haies hun conseller entre mil.

De consell e de seny.

Natura de hom savi es pensar e examinar en son consell car consell sens delliberatio es duptos. Pero diu Salamo tos ulls vagen danant tos peus ço es quel consell vaia davant les vostres obres. E donchs fets ab consell tot quant farets e apres nous ne penedirets. Car qui damana consell sil ave es loat e sil erra no es blasmat hoc encara la anima se endolseix per lo consell del bon amich. Pero consell de hom savi val mes que no de rich e consell de home iuve fa greumeint squivar o al menys duptar. Car los demes no han lo seny madur.

E per ço Roboam fill de Salamo perque segui lo consell dels juvens perde la maior part de son regne.

E diu Aristotil que hom no deu pendre consell de hom molt vell car axi com aflaqueix lo cors axi aflaqueix lo seny. Mas alguns son als quals natura ha denegada força qui resplendexen per consell ia que tota persona ha maior sperança en aquells qui mes creu. E per ço prech a vosaltres queus aconsellets ab aquell qui ha provades les coses e dar vos a debades lo consell que li haura costat car. E en vostres consells no tembrets agres paraules mas les blanes car aquell qui pus suau va pus ferm trepegia e laygua qui corre no aporta veri.

E per ço diu Jhesus fill de Sirach que mal consell tornara sobre aquell qui tal lordonara e no conexera don li ve. Molt dona qui bon consell dona e poch dona lo consell aquell qui calla. Diu Sanet Bernat qui si aconselles ton amich no cerches de plaureli mas encercha de plaure ab raho e diguesli ayxi mes veiares que devets fer e no li digues afermativament axi farets o axi devets fer car si lo consell a mal exement o mala fi pus laugerament sen segueix repreniment que no fa laor quant lo consell no ha bona fi.

Diu Plato que mes val esser savi per altres savis que foll e poch per si mateix. Car peguesa es mort dels vius. E per ço qui segueix son seny no erra e segueix sa voluntat pinetse quel seny no val res la on hom vol seguir la voluntat. El hom al qual la voluntat venera lo seny cau en vergonya. Car qui per voluntat se vol regir molt ensopega e viu desordonada-

ment e tal voluntat es nuda e dezpullada de tota raho. Les bisties han voluntat menys de seny e la creatura que a enteniment no a res tan propri com la voluntat per ço com Deu li ha donat lo franch e lliberal arbitre. Lo seny es rael de totes coses e la prova son les branques pero lo cap del seny a pres la crehensa de Deu e la benvolença dels homens.

Diu Aristotil quel cors es ciutat e lo seny es rey e la anima es governador e tant quant lom a mes seny tan es pus car e aço en cascuna provintia es contrari de totes cosses nessesaries de vida humanal car en les Indies val mes lo poliol quel pebre. Jatssia que al mon yo no se res pus agualment partit quel seny car cascun ne cuyda haver assats.

Per ço diu Mosse Atan del home quis pensa que savi es de son saber no fius en res. E diu Socrates que dreta e covinent cosa es guardarse de tot hom qui no haia seny.

Diu Salomo de folls.

Diu Salamo quel foll quant va per vila tots aquells te per folls per ço com ell nos conforma que ell sia foll no coneix lo savi car null temps o fou mas lo savi be coneix lo foll per ço com es stat foll. Lo amich del foll es enganat quel foll ha variables moviments ara aci ara aqui ara lop ara anyell ara tenebres ara lum e es anamich de sa anima donchs com sera amich dal-

tre. E per tal val mes aspra vida entrels savis que benaventurança entrels folls.

E encara val mes la malvolença del savi que la benevolentia del foll e qui va ab los savis sera savi el amich del foll sera son semblant car malaltia es contagiosa car la paraula del foll no approfita à si mateix ne altre car no sab dir be e diu ço que sab e per ço aquell qui ab lo foll parlla de saviesa fa axi com aquell qui parla en dorment e qui vol de aygua omplir la bota qui no ha sol e aquell quil repta dient perque no has seny fa axi com aquell qui repta lorp e diu perque nos veu.

Diu Salamo a les orelles del foll no digues res car ell despita los ensenyaments de ta paraula.

E encara diu mes que no reptes lo foll en castigà ne per tal que ell not ayr car per lo ayrar esdevendria alre piior. E diu no vulles castigar lom qui abans apehdries tu de la sua follia que ell no faria de la tua saviesa car lo fust dret nos pot ben coniunyir ab lo tort ne ab follia no val medecina ans axi com al foll es franch arbitre scampar folles paraules axi es loat al savi scoltar aquelles e no respondre. Car ab les folles paraules es coneguda la follia de quell qui la diu e vostres paraules seran inportunes si per força volrets castigar aquell qui nous scoltara e seran axi com qui toque sturments entre aquells qui ploren. E aquell qui per Deu no sia tengut en guarda no pot esser corregit per altre per ço com no es laugera cosa trastornar per paraules aquells qui son endurayts en malitia.

Car diu Salamo quel mal hom pus que es vengut en

lo abis del peccat menyspresa tots amonestaments e tota correctio.

O tan bella cosa es sobremuntar tots los altres de seny e mala e letia cosa es decaure e folleiar e esser no sabent e esser desabut pero aquells qui totes les coses del mon posehexen defall hom quils digue veritat. E per ço qui castiga lom savi maior gratia deu trobar ab ell que aquell quil engana ab lausengeries.

Com cascu deu entendre a coses en que ell sia covinent.

La raho es cosa propria al hom car si lom a força lo leo a força e si lom es bell lo pago es bell e si lom es lauger lo cavall es lauger e axi donchs de totes les altres virtuts. E donchs vullats be entendre ço queus dire que tot hom qui ha desig de saber ha desig de oir mas tot hom qui ha desig de oir no ha desig de saber.

Diu Claudianus que scientia closa defall o la uberta reve. E per ço qui als altres ensenya si mateix adoctrina car axi com lo foch no mimva quant prenen dell sino per ço com no ha lenya axi mateix lo saber no mimva com aprenen dell mas los savis lo fan perdre e mimvar per ço com nol volen mostrar.

Diu Tulli que hom deu metre sa intencio en coses que ell sie covinent segons sa talla. Car si ell es feble de son cors e a bon enginy e viva memoria no deu pas seguir cavalleria mas studi de letra e de clerecia.

Car algun no deu anar contra natura ço que ell no pot aconseguir.

Diu Senecha que qui no appreu desapren e qui es ver savi daltri desiia saber. Car qui de tots vol apendre pus savi sera que tots e qui per si mateix no sab e altre no creu ab tot son seny cau.

Diu Tarenci que algun no fo iames tan ple de seny que la cosa o la edat ol usatie no requira tot iorn alguna cosa novella que ell no sap e vol provar. Car moltes coses semblen esser bones abans que sien assaiades qui apres hom les troba malvades.

D diu Senecha que no basta pas al home que ell veia e que no conega les coses qui son danant sos ulls. Car per les coses clares devets entendre les scures e les petites per los grans e per les propinques les lunydanes e per una partida les devets entendre totes.

E porque adonchs si volets apendre scientia per aquella porets conexer les coses terranals per les quals conexerets les naturals dels elements e de les coses fetes dells.

E per sapientia coneix hom les coses spirituals axi com los secrets de Deu de la Trinitat e dels angels.

Prudencia es conexensa de bones costumes per les quals sab hom viure entrels altres lo qual no dona mals exemplis ni rep aquells.

E per ço diu Tulli que prudentia va davant les altres virtuts.

Mas diu Aristotil que scola complida talent dapendre. A la scola malestruch a repos e desesperes de apendre.

Les arts liberals son VII.

Primera la gramaticha qui es comensament e nodrissa de totes les arts.

Logicha qui argumentant disputa.

Rethoricha qui ensenya dient en bell parlar o ordonar.

Jaumetria qui ansenya de mesuras les terres.

Arismeticha qui ensenya de comptar.

Musicha qui ensenya concordança de cant e deaturments.

Estronomia qui demostra la natura del cel e steles.

E aquestes scrivi Cam fill de Noha abans del diluvi en VII colomnes de matall e en VII de terra entrels cuscuns dels diluvis ço es de foch o daygua. E aquelles de matall dien que son en terres de Siria car aquelles de terra dien que foren destruides per lo diluvi.

Les tres primeres son carrera e les IIII apres seguents a les dites tres ensenyen a parlar e les IIII donen a entendre.

Les tres demostren natura de les coses. Les IIII informen la lengua. Les IIII informen la pensa.

Igromancia no es de les dites arts car tracta de actes diabolicals.

E diu Algatzell que Stronomia axi poch no es de les dites arts per ço com parla de coses simples axi com de Deu e dels angels e les VII arts parlen de coses compostes.

De rethoricha.

Marchus Tullius Cicero consol de Roma fo lo millor parlant hom del mon e mestre de rathoricha lo qual diu que la pus alta scientia de guovernar ciutat es rathoricha ço es scientia de parlar car si paraula no fos no foren ciutats ne algun stabliment de iusticia ne de humana conpanyia.

E mestre Brunet Lati diu que axi com lor sobremunta tota manera de matall axi es la scientia de ben parlar e de governar gent pus noble que neguna altra art del mond.

E devets saber que les paraules son de quatre maneres car huns homens hia qui son guarnits de gran seny e de bona paraula e aço es la flor del mond. Los altres son buyts de bona paraula e de seny e aço es gran defalliment. Los altres son buyts de seny mas son ben parlants è aço es gran perill. Los altres son plens de seny mas ells callen per la pobresa de lur paraula e quant hun hom ha bona lengua e no ha gens de consell sa paraula es molt perilosa a la ciutat e als amichs.

Diu Catho que paraula es dada a tots mas saviesa a pochs pero ab les paraules coneix hom la valor del seny e aquell sap verament parlar qui primerament callant sap apendre.

E diu Tulli que tots los dits son de V maneres o

son onests o contraris o vils o duptosos o scurs. E per tal com vosaltres volrets parlar guardats VI coses la primera qui sots vosaltres que volets dir e a qui e perque e com e en qual temps. E diu mes que la sòla paraula es per natura mas en la bona peraula se convenen tres cóses çó es natura hus e art.

E diu Jhesus till de Sirach que citòles e viules fan suau e plasent melodia mas la lengua suau les apaga totes. Car los savis homens ab bell parlar fan moure les roques ço es los homens durs de cors com a pedres. E per ço lo savi parler com proposa deu ab veu sonorosa e grasciosa primer dir les bones rahons e apres les flaques e apres deu dir en la fi los fòrts arguments en los quals ell mes se fia per tal que son adversari no li pusqua contrastar e que diga aquella ab bells mots propris e acostumats car hun bell mot una similitut un exemple una istoria que sie semblant a la materia confirma totes les paraules a les quals fa belles e credibles.

Istoria es comptar les coses antigues qui son stades e faula es dir coses que no son veres ne de ver semblant evidencia alguna.

Argument es dir alguna cosa fenta qui be poria esser la qual se diu per semblança de alguna cosa mas quant la materia de que hom parla es axi onesta que per sa dignitat sens altra dauradura de prolech plau als homens qui la ouen no men cal fer larch prolech ò sermo car lo qui a compliment de seny abrevia ses que de poques paraules trau grans e belles rahons e molt profitoses.

Car per ço diu Salamo que la lengua del savi enbelleix la scientia. En axi hom deu dir la cosa al pus breu que puga que sembla que la memoria sia renovellada no pas lo parlament. Car longues paraules tost assadollen aquells qui les oen. E molts son qui lo dic los defall abans que les paraules. Hoch encara que moltes vegades se sdeve quel parlar es pus confus per longues paraules que no per les scures.

Conclusio del home grosser e atrevit.

Pero veiats si es confusio del grosser atrevit qui en totes congregations vol parlar e per ço com no sap ne troba lo cami scup moquas ab lo dit encara que no haia res en lo nas e tosseix pux badallant ab lengua mal diserta diu tals e semblants inhutils paraules — Verament senyors com dix aquell ara veiats senyors. — E apres com o ha entonat ab gran prolixitat e treball debat la lengua maneia lo cap alça les celles cluca los ulls obre les narils fenyse les galtes diforma la bocha ell mateix se scolta e no senten torç lo coll e alça los musclos maneia los brassos e signa ab les mans trau lo gavinet de la daga hi escures les ungles apres garda al taguinat quasi que deboxa ço que vol dir.

Diu Serveri sobre aquest que la ma no deu parlar ne la bocha veser ne la orella guardar ne lull dar ne tenir. Inclina lo cors vincla los genolls mou los peus exeques de puntes e tot se carmena abonda en parau-

les e no clou res. Don sapiats que pus segura cosa es esser mut que dir paraules que negun no entena. No sen sap lexar ne desexir e quant a dit vol tornar recapitolar.

E per ço diu Plato que quant te bastara una paraula no parles pus. Repren los altres e nos sap smenar. Per dret a qui fet vol comensar en la fi deu entendre. Ell mateix se blasma ell mateix se loa dient — jo nou se dir tambe com altres mas del entendre non daria avantatie a negu. —

E per aquests diu Catho no lous a tu mateix net vulles inculpar car manera es de foll. E per conclusio ab viciosa parleria diu axi—que es ara seny yo mo entench axi que o fas.—E aço es defalliment de rao qui per la gaya sciencia es appellat pedasser perque li valria mes callar que parlar ne apedassar mas vol luytar ab natura quen ordona lo contrari e a la fi com a molt garrulat res no a dit e si algu li diu — que dieu senyer — respon — dan consell a vostra collatio que ia ho e dit e no se pintar paraules aci ha quim entenen — e altres paraules degenerant tot lo parlament. E aço es resposta mular car a hum mul fo demanat qui era son pare e ell respos quell cavall era son oncle e lo interrogant romas ab la ignorantia precedent. Pero hun conort podets haver de tals fexuchs o grossers parlers que tostems hauen pler de lur parleria que jatsia no oiau com comença a parlar sin haveu pler com sen lexen per raho de aquestes axi tals incongruitats. E sobre aço diu Epitus que la millor cosa e la piior que esser puga es la paraula.

Com hom deu dir veritat.

Diu Aristotil que bell parlar es poques paraules ab veritat. Car diu que veritat es rael de totes les coses del mon per huns son loades e per altres blasmades sino veritat e lealtat que per tots son loades. Veritat val mes a hom pobre que mentir a hom rich.

Diu Sant Pau que veritat es odor de vida als vertaders e odor de mort als monçonaguers. Mas axi com a vegades la veritat a cara de falcia axi la falcia es cuberta ab semblança de veritat.

Diu Pere Abellart que aquell qui diu ver no trebella molt al dir mas aquell qui ment cove ques fenya les galtes e pux parlar que mentida no ha ardiment ne veritat pahor. Car veritat no sercha rahons.

Diu Sant Jeronim que mes val grosserament dir veritat que discretament dir falcia. Car paraules cauteloses son lebres del diable. E per ço val mes grosseria virtuosa que subtilitat viciosa.

Diu Ysidoro quel enganador comensa paraules de veritat. E axi longament diu sentament veritat tro sus que ell puga dir enganant falcia. E axi los ne pren com a la abella qui aporta la mel en la bocha e lo fiblo en la coha mas los homens mes creen als ulls que a les orelles car no es ver ço ques diu en noces. Car sovent la veritat es cuberta ab vestidura de monçonega per tal que no sie coneguda ia que la falcia abans mor de

son temps. Pero axi com falcia creguda te loch de veritat axi veritat que no es creguda es en loch de falcia. E per ço diu Sanct Euzebi quels aguayts de falcia no criden veritat.

Diu Ovidi que les verinoses bevendes son cubertes ab dolçor de mel mas ab lo sonar del canter coneix hom si es sencer o no.

Diu Serveri que aquell qui vol molt perlar usant moltes paraules vol sa anima nafrar metent per veritat falcies. E mes avant diu que per les tues paraules seras iustificat si com gint les entaules o ben leu comdamnat.

Diu Socrates que aytals com son les paraules aytal es la vida del hom e leties paraules corrumpen bons constums car ço qui es letiesa de fer es desonestat de perlar.

Diu Salamo quel hom acostumat de dir paraules folles nos pot smenar de tota sa vida.

Diu Aristotil quels sofistes ab moltes paraules cuyden enganar los savis mas no fan car no dien sino falcies. E diu que aquests han desig de semblança e no han cura del saber e son semblants als ypocrits que ab fenta sanctedad e honestat par sien bons christians e de la fe no han sino la semblança car ço que fan en presentia dezfan en absentia. E per tal diu ell que ypocresia es vestidura del foll quar ells volen plaure ab parença de sanctedad.

Diu Sanct Matheu en lo Evangeli que maledictio sera a vosaltres maestres de la ley e phariseus ypocrites qui sots tals com sepulcres exalbats los quals

defora semblen bells a la gent e nets e de dins son plens dossos e de sutzura. Car axi sots semblants vosaltres a la gent de fora vists e dins son plens de ypocresia e de iniquitat car ab dolçes paraules e ab benedictions enganats los innocents.

E per ço diu Salamo que mes val esser ladre que tot iorn mentir. E encara mes vos dich que manera es de malicia dir alguna cosa amagadament e mostrar lo contrari a pales.

Diu Sanct Agosti que mes val iustament blasmar que falsament loar. Mas cascuns cuyden esser tals que per dret deien esser loats.

De secret e de natura.

Cor de bon hom es fossa de secrets e callar sach de errades. Diu Socrates que qui son secret diu la on no deu si mateix engana. Car com vosaltres retindrets vostre secret ell es en vostre carçre mas quant lo aurets descubert ell vos tendra en sa preso.

Diu Senecha que si tu no saps callar com pregaras altre que call que les peraules no han retran.

Diu Catho quel secret teu digues a ton leal companyo e ton mal al leal metge mas guartse aquell companyo o amich al qual los dits secrets en fe seran comanats e revelats que si cas o desastre portava entre ells alguna separatio de lur amistat que aquells tals secrets no vulla denuntiar ans aquells tingua perpe-

tualment tancats dins lo arxiu de son secret. Car en altra manera cometria axi greu e letia malesa com si dins lo temps de lur amistat hagues aquells manifestats. Car fe guarda ço quel hom li comana e aten ço quet promet. E qui pert la fe daqui avant no pot res perdre. Be seria follia haver sperança en la fe daquell per la traicio del qual algu fos stat enganat e descebut. E per ço Sant Fabia abans volgue esser pobre de patrimoni que no de la fe.

Pero guardatsvos de secreteiar ab fembra que secret de fembra solament cela ço que no sap car natura es de fembra e cosa comuna que no saben callar ni cobrir les coses secretes e en aço semblen en part la seguonya qui no ha lengua ab que pusca parlar ne cantar e per apetit que a de parlar fa tan gran brogit de son bech que de miga leugua de luny se fa sentir e no ha conexença si diu mal o be.

Diu Serveri que si fas alguna cosa selada de ta muller te guarda car si la fas irada cridant te dira com tarda. Mes avant diu a cell deig comanar secret sil haia dir que haia vergonya de errar e paor de fallir. E per tal algu no deu metre son tresor en la caxa de la qual es sert que noi pot esser guardat ni segur.

Diu Oraci que si lo corp podia callar quant menia ell auria mes vianda e meys de nosa e de enveia. E jamay no veurets hom gran parler que sia gran obrer car molt parlar buida lo cor. Mas si hom com perlava les paraules non despendria hom tantes.

E diu Jhesus fill de Sirach quel savi calla fins al temps e lo foll no guarda saho. E per ço diu Sant

Agosti que costuma es altra natura.

E diu Aristotil que natura es tal que per ella totes coses se mouen o reposen per elles matexes. Car lo foch per natura va amunt e la pedra reposa mas qui enclou lo foch que ell no puxa montar e qui geta la pedra en alt aço fa força e no natura e lla hon a força raho no ha loch.

Diu mes que totes les coses del mon se poden cambiar sino la natura car de lavor de ceba no cullirets pebre e mudar hus e costum es pus laugera cosa que mudar natura. Car la taupa presa natura viu de terra e lo papallo viu del aer e la salamandra viu de foch e la granota viu daygua e quils volia fer viure contra lur natura no haurien durada car lur natura es incomutable mas a vegades en alguns nodriments venc natura pero natura no ha que fer de cosa que Deu rete en sa potestat.

Diu Salomo quel hom parler no sera endressat sobre la terra. Lo ca ladra al so de las campanes e cascuna veu que ell ou e no pensa si es veu de amich ja que mes ha a fer aquell qui vol conexer si matex que qui vol conexer los altres. E per tal aquells treballen follament qui volen haver conexença de les coses foranes e relexen lestudi de conexer si mateyx. Pero digats perque no venen los richs a les cases dels savis e van los savis a les cases dels richs. Diuse que per ço com los savis conexen la melloria del haver e los richs no conexen la noblesa del saber.

Com lom deu parlar poch.

Tots los savis homens del mond se acorden quel poch parlar es saviesa e entre los altres Salamo qui diu parla poch e fes assats de be e en callar e parlar segons damunt es dit deu hom guardar temps e saho. Car dolç cantar desplau en temps de dol.

E per ço diu Salamo que tems hia de cullir pedres e tems hia de triar aquelles e mes guanya hom per scoltar que per parlar que qui mal scolta mal respon e lo bon respondre de bon seny mou. E per ço lom qui no es savi ne bel parler deu callar e scoltar volenter.

Diu Socrates que mes val callar ço que hom sap que dir e manifestar ço que hom no sap car altrament es appellat de superflua parleria mes que de certesa.

E diu Aristotil quel dir nom se es mig saber e per tal algu no deu respondre fins que la demanda es finida. Mas no fan axi los folls que al primer mot interrompen ab lengua solta responent dien ja se que volen dir.

E per ço diu Salomo que qui primer respon que oge foll se demostra e digne es de gran confusio.

Diu Aristotil quel tost respondre fa hom errar perque ell diu que aquells qui poch saben tost responen e pronuncien. E los savis allonguen la sentencia fins al temps mas lo qui veritat demostra pot apres la de-

manda laugerament respondre pero lom qui ha vici de parlar yo crech que quil forçava de callar ell sclaturia. Los cans no ladren a lurs privats ne an aquells quils donen pa els mals parlers primerament difamen lurs amichs e per molt quels donets no sestan de mal parlar e dir pero lenga solta mata son senyor.

Un home furios parlava ab hun seu parent dient mal dell e quasi de tots sos propris parents e aquell dixli responent — tu has apres a dir mal e yo e apres a menyspresar aquell e per ço e fet manament a les mies oreylles que sien diligents a oyr e a la lengua de callar e al cor que no sen fellonescha. — E departirs dell car parlar e depertir ab hom qui no enten es axi com qui rega larbre sech.

E per ço diu Ysidoro que mes val la mal volença del malvat que sa companya. Car axi com lom sa iutie les coses dolçes per dolçes e les amargues per amargues e lo malalt iutia tot lo contrari tot en axi lo mal hom les males coses li semblen bones e les bones li semblen males obres. Diu lo libre de vici virtuts quels mals homens tostems se cobren ab qualque pali de be e en error don se enboliquen molts.

Com hom deu pensar en obrar en be.

Diu Salamo que sapientia no es trobada en la casa de aquells qui viuen delicadament. En axi poch la

aiuda de Deu no ve a la voluntat de aquells qui volen viure com a fembres. Lo cor ordona e lo cos deu servir. Mas diu Ypocras quel cor a dues malalties pensament e tristor e la tristor es per les coses passades e fa lom dormir e lo pensament es per les coses sdevenidores e fa hom vellar quel cor es axi com a moli qui no fa sino rodar de pensament en pensament e de desig en desig e taut quant es maior lo pensament tant es maior lo suspir. E per ço lom deu procurar quel seu moli molga forment ço es quel cor pens bons pensaments en desigs virtuosos car lo moviment del cor es doble la hun es pensament de rao laltre es desig de voluntat e desordenades maneres de viure corrumpen los bons husus e costums de les ciutats.

E per ço diu Sanct Agosti que la virtut es la bona manera del cor per la qual algun no fa mal pero mala costuma tostems es desplasent a la vida dels bons. Car la gloria dels bons es infern als malvats.

E si hom malvat es en alt pugat o posat senyal es que Deu lo vol damnar car a vegades Deu dona lo be als mals homens en aquest mon per guardonarlos de algun poch de be que hic hauran fet en aquest miserable mond. E axi Deu se quita dells que pux nols deu res e pux donals en laltre mond perpetual pena. E per ço cascun se deu lunyar de malezes e de vanitats car axi com la pols que fan les ovelles es medecina als ulls dels lops axi lo vent de vanagloria es medicina als ulls del diable e deu squivar desordonats pensaments car del desordonament del cor nex lo desordonament del cors.

De que diu Senecha que richs e mals ornaments defora son misatgers de mala pensa e que en tots sos actes se vulla dispondre e ordonar segons costums e manera dels altres semblants a ell e per ricor ne per bellesa no faça res inpertinent. Car diu lo libre de Dinna e Calilla que hom seria tengut per foll sil ornament dels peus portava hom al cap e aquell del cap aportava hom als peus. E aço no seria menyspreu dels ornaments mas follia de qui o faria.

Diu lo libre de vici virtuts que si lo pago se glorieia de la coha e lo gall de la cresta no es maravella car natura los ho dona mas lom o fembra per cobrir lur miseria cerqua ab art e trebal la lana de les besties no sen deu glorieiar.

Ans sobre aço Sant Bernat diu que vestidura de gran despesa prova es de poch seny. E per ço diu ell studia que placies a la gent per bonesa no pas per vestidura ne vulles vestir grans beneficis. Car diu lo dit Sant Bernat que gran e desordonada cobeiança de edificar no es tolta per fer edificis ans speira quels edeficis son a vendre.

Diu Oraci que en petita casa pot hom menar real vida.

E diu Senecha que alguna casa no es trop petita qui acull assats amichs e gran casa on algu no intra es onta a son senyor.

Diu Tulli que lo senyor no deu esser ennobleyt per la casa mas la casa per ell. E diu Sant Bernat quel hom deu esser induyt a edificar casa per sa necessitat e no per voluntat. E deu procurar per haver los mi-

llors maestres que de mals manestrals no pot haver bon mercat que mellor logar los faria per cessar de la obra que reber lur obra menys de loguer.

Diu Platho que no demanets ques fassa tost la vostra obra mas ques fassa bona car los homens dien bona es aquesta obra e no demanen gens scis feu tost.

E sobre aço diu Sant Agosti que les pompes de les exequies de les sepultures dels morts son mes solas dels vius que en aiuda dels morts. Car honrada sepultura no te prou als dampnats ne desonrada e vil sepultura no te negun dan als dampnats.

Ans diu Salamo que tot es vanitat de vanitats e vanitat no ha veritat.

De muller.

Diu Senecha que tot axi com no ha al mond millor cosa que haver bona muller axi no es piior cosa que haver mala muller.

Diu Salamo que qui atrobara muller savia e bona haura gran alegria de Nostre Senyor car los parents donen les riqueses mas la muller savia es donada de part de Deu.

O tant bella vida es ampla casa molts servidors e muller avinent e mala vida es foll fill e mal vei e muller davols costums.

Diu Salamo mal vei nol cregues ne dessa muller ne de la tua mas si volets viure priminent haiats cativa

de gran preu e muller ab poch dot.

Diu Catho que fuges a la muler que no la prengues tan solament per nom de son dot.

E diu Cerveri que per cobeiança dargent la muller no pendras lexala mantinent que adultera la sabras. Mes avant diu ta muller despagada no cregues tota ora dits de muller irada decep son marit quant plora car la mala fembra despen lagremes qui saben falseiar. E per ço diu Salamo que not fius a muller que sia mentidora.

Diu Sanct Bernat que mala muller castigaras abans ab rialles que ab basto e no la cobeiets tant solament per bellesa car bellesa de muller no es tan gran exuovar com hom se cuyda.

Car sobre aço diu Salamo ama mes ta muller per bondat que per bellesa que abans deu hom voler aquella ab virtuos propoit per haver fills a conservatio e perpetuacio de son linatge. Pero Avicenna en lo libre dels animals diu que la gallina que fa molts hous o la dona que fa molts infants envellexen abans de lur temps mas no obstant aço cascun ab savia pensa e per stament loable o deu axi zelar. Car mills nes enbellit lo talam nupcial jatssesia quel multiplicament de la specia quils fa en lo matrimoni no es obra principal de aquells qui hi son en aquell stament car si ver fos tots aquells qui hi son haurien infants mas principalment es obra del Creator quils dona alla ond li plau. E per ço aquell quis met en matrimoni per dar servey a Deu dels infants que nexeran ell se force de servirlo daço que li dara en o daço que ha.

Car diu Salamo abans nodreix ta muller ab amor que ab temor. Pero diu ell ab amor sies privat de bona muller e ab temor de mala.

Mes avant diu que davant sa muller no deu hom parlar de les circunstancies de druderia. Car diu quel marit ab la sua fornicatio nodreix fornicatio en voluntat de sa muller e qui soveny tempta sa muller soveny se pinet. Car fornicatio es la maior contrarietat que pot esser entre marit e muller. E per ço diu ell que sies cast per ço que ta muller sia casta.

Car diu Sant Bernat que dolor de mala muller sera asvenada quant sabras mal de les mullers dels altres.

Diu lo libre de vici virtuts que de sa propia spaza se pot hom auciure e aquell viu ab pesar quis aiusta ab muller bella e no la pot arrezar don ella li ha dir son pesar. Salamo diu a ta muller no sies avar.

E sobre aço diu Sanet Pau que les fembres son sotsmeses a lurs marits axi com a senyors de aquelles car lo marit cap es de la muller axi com Jhesu-Christ es cap de la Iglesia e que axi com la Sglezia es sotsmesa a Jhesu-Christ axi son les mullers sotsmeses a llurs marits en totes coses. Donchs vosaltres marits amats vostres mullers axi com Jhesu-Christ ama la sua Sglezia.

Lo scaravat volador mira diverses fruytes e flors e posa tot son delit en abrassar e contorvar sutzura e les abelles de flor en flor tiren a elles la sustantia de aquelles e per lur gran virtut no obstant que sien petites de doble fruyt servexen los temples don apar que tota creatura naturalment vol mes esser ab ço que mes ama.

Dels sinch senys Corporals.

En lo libre de natura dels animals diu del sinch senys corporals que toquar e gustar son pus poderosos en lom que en altra creatura pero lo veure el oyr el odorar son de menor poder en lome que en altra animal. Mas lo home los ha pus intellectuals e lo odorar per ço com es pus alt vers lo cel quel tastar sobremunta a ell e oyr qui ia es pus alt que tots sobremunta a tots que de pus luny vehem que no ohim. E per ço diu Jhesus fill de Sirach que la vista dels ulls alegra lanima.

A un orb digueren la tua casa se crema e ell respos bem plaguera que ho pogues veure. Car la lum no serveix als orbs. E per ço es be foll lorb qui scarneix lo sort car aquell de qui sos ulls son malalts lo seu cors es tot tenebros.

Diu Sanct Agosti que als ulls malalts la lum es odiosa la qual es sens amable. Pero lo metge no diu al hom qui ha los ulls lagremosos quels se fasse traure mas guarir e sanar que ells no pequen si la discretio del cors los governa e qui va de nits molt ençopega.

Del oir vos dich que algun maldient no seria qui volenter audir nol volia. Diu Seneca que res tant no defall als grans homens com verdients car de flactadors e de mentiders han sobres de gran merchat.

Una serpent qui a nom aspis a tanta de discretio

que com la volen encantar ella se clou a la una desses orelles ab la terra e laltra ab la coha que no hoge lo ancantador qui la vol auciure.

Pero diu Mestre Brunet Lati quel cap ha tres teles una davant per apendre altra al mig per conexer la terça detras per la memoria per les quals lon deu tot iorn apendre per haver conexesa de mal e de be car saber mal no es mal saber mas fer mal es mal e deu remembrar les coses passades per proveir el present e al sdevenidor. E per ço diu Mosse Natan que somada que hun pot dressar dos ni ha obs al levar que molt membrar e entendre fan atemprada volentat. E donchs qui te la ma en la maça no prenga en lestaca.

De oracio almoyna e confessio.

Com feu oracio diu Sant Ysidre que ab Deu parlam e com legim que Deu lavons parla ab nos. E diu Sanct Sebria fill com fas oracio si tu mateix not ous e not entens Deu not audira nit entendra.

E per ço diu Socrates que la lengua es servici de la oracio pero les ales de la oratio per muntar a aquella alt al cel son deiunis e almoynes car almoyna apaga lo peccat axi com aygua al foch.

Diu Lapostol que mes bens o mes obres de caritat nexen de les almoynes que de la missa car caritat es amar Deu sobre totes coses per amor dell e no amar res sino per amor dell.

Diu Sant Pau que caritat es pacient sofirent e benigne. E diu que per moltes virtuts que hom haia sino ha caritat no haura la vida eternal abans li aprofitaria axi poch com lo so a la campana qui dona informatio als altres e no aprofita res a si mateix.

Car caritat diu Sant Johan que no es altra cosa sino diligentia de observar e complir la doctrina e manament de nostre Senyor Deu.

Diu Salamo que qui ha merce del pobre presta a Deu ab usura mas advertits en aço que almoyna que sia sembrada en loch gras pert son non e sa virtut e si es sembrada en loch magre ret de una quartera set. Car si en un vaxell que sia ple de alguna licor o metre mes avant licor tota vessara. E per tal no deu hom metre la ond no na.

Diu Ysaies que com veuras los pobres mesquins o despullats cobrils de tos draps e no menyspreus ta carn e ta natura que piatat e misericordia apaguen molts peccats e alguna cosa no es fexuga quis faça per medecina.

Diu Sant Pau que medecina governa lom en aquesta vida e en laltra dona salvatio. Medecina adonchs es gran virtut e ferma cosa la qual neix ab lom e per aquella hom se reprem molt de peccar. Per la qual reprentio diu Seneca que peccat qui tost se castiga tost se perdona. Mes avant diu que vera confessio e humil es companyia de ignorantia mas aquell qui ab rialles se confessa mor sens confessio e aquell cuyda decebre Deu qui son confessor angana. E per ço dien per vila que qui al cel scup a la cara li torna.

De la valor del Sol.

De la valor del sol no la conex hom tro fins ques amaga sa calor. Car lo sol es flassada del pobres. E dien los strolechs quel sol es cent sexanta vegades maior que la terra. E les steles no poden sustenir la lum del sol qui ab radiosa resplandor hix apres de lalba ans totes se amaguen com lo sol se mostra.

Nostre Senyor Deu lo primer iorn que feu lo mond mes lo sol en signe de Aries qui es lo cap e axi es encara. E per ço aquel iorn qui fo migant març es axi gran con la nit e pux lo iorn va crexent e la nit mimvant fins a quinze dies de juny e ladonchs es lo sol al pun alt que esser pot. E los philossops faeren en la ciutat de Cirnia hun pont de quaranta colzes de pregon e en lo mes de juny lo sol de dret en dret entra per aquell e apres de dret en dret avant lo dia e crexent crexent la nit fins al quinse dia de setembre el altre iorn apres es ell en dret contra de aries e axi mateix en aquell temps es lo jorn agual ab la nit e lo dia natural a XXIIII hores mas lo dia artificial dura tant com lo sol illumina la terra.

E la luna a XXIX jorns VII ores e set dezens de huna ora. E jatssia que lo compte de la Sglezia diga que la luna a XXIX jorns e mig pero los XII mesos de la luna han CCCLIIII iorns axi quels mesos del sol han mes XI iorns mes que aquells de la luna.

Numan Pampalio qui fo lo segon rey dels romans dien que aiusta dos mesos en lany ço es febrer e gener car dabans no posaven sino X mesos.

E mes avant si volets saber en quin signe es la luna comptats quants jorns ha que es girada e doblats los dies e aiustatshi V e la suma partits per sinquenes e tantes sinquenes com hi trobarets aytants signes ha passats la luna despuxs que es girada e tant com hia mes que no basta tant es ella dins lo altre signe e de IIII en IIII anys ço es en aquells anys que hom pot partir per quatre sens fer mig axi com de XX podets fer quatre parts sens partir algun dia enadexhi hom per raho del baxest en lo mes de febrer hun iorn lo qual iorn es en la letra F qui es a XXIIII del dit mes que es la festa de Sant Matia. Axi donchs que com sesdeve a II dies la dita letra F.

E per ço prenent figura dels pobres quils abriguen e fan del sol flassada vos prech queus abriguets de claror de virtut. Car si lo iorn de vuy es clar dema sera scur. E axi com damunt havets vist en lo capitol qui tracta de virtut. Car tots los vicis fugen es amaguen del home qui virtut alguna en si demostra.

De Justicia.

Esdras scriva e mestre de la ley per divinal revelatio rescrivi la ley que Moyses havia donada als jueus la qual los caldeus havien cremada e destruida. E en

Gretia lo rey Judis abans ach cura per haver leys que blat car abans que laurassen ne sembrassen ia havien leys. E per aquest rey foren los oficis servils imposats al poble.

E Numa Pampalio rey segon dels romans lo qual fonda lo Capitoli fo lo primer qui dona sou a cavallers els dona leys sobre les guerres e sobre moltes altres coses e fets.

E apres gran temps lo emperador Costanti comensa a fer altra novella ley e per semblant apres feren altres emperados. E mes avant Justinia les corregi totes e ordona segons que vuy son. Pero no fon mellor cosa trobar leys que servar aquelles car iatsesia que les gents haien ley a vegades los plau mes usar de la inforçada que de la digesta nova o vella.

Axi com diu Valeri quels ciutadans de Atenes havien los drets bons e sans mas ells havien malvades e antigues voluntats e mals enginys e volgueren mes usar de lurs malvades costumes que de les leys iustes e per ço la ciutat perde honor e vench al baix.

E per tal diu Sant Agosti que regiment de regne remoguda iusticia no es sino ladronici que justicia filla es de la ley. Justicia es quasi lo quint element sens la qual les gents no porien viure car no solament es necessaria als bons ans encara als homens malvats.

Car diu Tulli que ella es de tanta eficacia que si lo capita dels ladres en partir la roba no usava de iusticia no hauria durada car lo companyo lo mataria el derelinquiria. E per ço lo rey qui vol usar de iusticia obs es que conega la causa e si volia usar de poder no

li calria sino manar. Pero lo princep irat contra son poble es semblant al tudor qui perseguex son popill el degolla ab la spasa la qual havia presa per defendre aquell.

Diu Aristotil que axi com lo rey nos deu combatre ab son poble axi nos deu irexer contra ell car lo poble—diu ell— que es axi com a verger on a molts fruytes e que no es axi com a blat que fassa a tallar e ques renovella cascun any. Axi que iusticia no es solament en voluntat mas encara en obres e donar a cascun segons lo seu bon dret o mal.

Rey e iusticia son germans e no pot durar la hun meys del altre.

Diu Tulli que qui ha hun fa tort a molts menaça e fa paor a moltes gents. E diu que res no fa pus tenir senyoria que esser amat e alguna cosa no es pus stranya que esser dubtat.

E per ço diu Salamo abans fuig de mal poble que de mal princep. Mas obediencia a la senyoria es obra sobiranament dignificant los observants. Que les abelles no hixen de lur statgé abans quel rey ans son tots obedients e amables a ell sens rezistir.

Mas diu lo libre de moribus hominum quels lombarts de totes parts costrenyen e aprenien a ells batalles e grans guerres. Mas aquells no feren ne hafren molt ab armes ne ab darts mas ab traysions engans e falsies cascun dia costrenyen e treballen e enderroquen lurs enamichs no guardant ley sagrament lealtat ne algunes covinences. Car los vassalls contra lurs senyors se leven e fugen a les senyories naturals e volen

esser donats a llibertat. E per tal es iusta cosa que axi com lo traidor es personer en la traiycio axi sia personer en la paor e per conseguent en la pena car algun nos deu pensar que li sia res legut qui per ley sia vedat als altres mas ço que es legut a tots e ço que es vedat a tots. Car vasall qui per rey es encalsat tot lo mond li es poch spay a fugir.

Be son alguns qui per lur dignitat e oficis axi com son clergues moneders e altres alguns singulars privilegis dels quals les altres gens en general no sen poden alegrar com a tots generalment no sia atorgat. Car privilegi de pòch no fa ley comuna.

De jutges e de advocats.

Tostemps lo jutge deu seguir justicia e veritat que sciencia sens iusticia deu esser mills apellada malicia que sciencia car tota sciencia es bona en si matexa si enpero es recoldada ab veritat. Mas los advocats seguexen alguna veu ço que sembla veritat e volenla defendre ia que no sie veritat. E vuy lo maior enganador es pus digne de loar en pledeiar per ço com ab dilations frustatories e vanes prolonguen los fets de ques seguexen grans dans que pus profitos seria als pledeians perdre lurs plets prestament que goanyarlos ab longa tarda. Pero iuristes ells ab ells no pledeien ans tantost se avenen car jamay hun corp no trau lull al altre corp.

Diu Sanct Gregori que aquells qui han la saviesa terrenal deuen jutiar los terrenals negocis.

E diu Sant Pau que molt es bon jutie qui tost enten e tart jutia. Car en jutiar cuyta es blasmada e aquell qui tost jutia de penedir se cuyta e si algun dona sententia sens oyr la part posat que sia iusta es justie iniust.

Car diu Alexandre que juy paga la hu e despage laltre e veniança paga les dues parts.

Sinch coses son qui rompen la iusticia amor oy preu temor e pregaries. Car al temps de vuy lo juy es publica mercaderia e veritat qui no ha preu no deu esser per sert preu. Pero les mans qui no entenen sino en vendre cuyden quel dret sia alla on a maior loguer e aquell qui ven justicia ven ço que ell no ha e si lo ladre es tengut a restitucio de molt mes es tengut aquell qui falsa contra la ley.

Diu Serveri que non es hom dret iutiat si tot sa rayso bona per iutie despagat si primer del seu nol dona. Car ab falcia artificiosa volen esser tost richs. E la pitola que tost puia tost devalla pus tost. Car mal eximent a aquella cosa la qual per virtut e per merits deu esser feta com per diners es comprada.

Diu Tulli quels iuties soven tolen al rich per enveia e donen al pobre per misericordia e aço es frau e no es gloria loabla. Car aquell roba qui tol manifestament e aquell furta qui pren celadament.

E són altres tresfigurats en semblança de ministres de iusticia qui ab graciosa e falça parleria sots color de stipendi de bon grat se aturarien les coses dels al-

tres sino per paor de pena. E lom qui les coses dels altres ret o lexa per pahor e no per voluntat no es iust per si mas per altre.

Lealtat va de dia e falcedat de nits. E lealtat nos pot comprar per moneda mas solament per virtut se guanya.

Diu Forforis aquell de qui sa lealtat es poqua sos enamichs son molts e lo iutie dezleal porta closa huna cosa en los pits e laltra en la bocha. E aquests ab cara discordant ab les paraules son hereus dels fraus de lurs pares. E per ço poden esser dits fills de iniquitat pares de malvestat e doctors de perversitat sens fermetat de bon exemple.

Diu Sant Matheu que aquests scupen lo moscart e beuen lo camell. Axi quel falç doctor ab gran sanctedat mostren de fer huna cosa e fan pux tot lo contrari.

Mas diu Sant Gregori quels ulls que peccat tanqua la pena los obra. Mes avant diu que la consciencia acusa la raho iutia la pahor ligua e la dolor turmenta.

De oficials.

Diu Tulli que dues maneres hia de torts la una es quil fa altra qui nol fa contraria an aquells quil fan. E es axi blasmable consell qui no aiuda a sos fills ne a sa ciutat.

E per ço si en la ciutat las leys e statauts son ser-

vades la cosa publica es ben conservada car tals son los pòbles de les ciutats com es aquell quils regeix ells governa. Mas aur e argent exorben e fan muts als oficials. E malicia de oficial prosseeix de miseria de senyor car oficial iniust increpa lo princep de iniusticia.

Diu Serveri que qui te loch de senyor mes deu tembre fallir sil senyor a valor mes que altre deu ponir.

Justicia proceeix del iust Deu del qual diu En David que anch no viu lo iust desemparat ne la sua semença queris pa.

E diu Senecha que a la iusticia te cove haver mesura car tu no deus esser negligent en governar les coses grans e les petites. Car la tua fas no deu esser trop molla ne trop cruel. Ton ris no sia trop aspre que no haia algun semblant de humilitat.

Car diu Sant Gregori que vera iusticia ha compassio e la falça a indignatio. Pero lo iutge deu anar per dreta senda axi del civil com del criminal segons los merits de cascun quels crims crexen dementre que nos punexen. E qui no castiga peccat mana que sia fet peccat. E per ço diu Senecha que als bons nou e als mals perdona e si la intentio del iutie es dreta ab legitima actoritat per ministrar iusticia squivant les V coses damunt dites Deu sera son conseller.

Mas sobre tot en lo criminal vulla squivar crueltat e usar de alguna misericordia. Car iusticia sens misericordia es dita crueltat e misericordia sens dretura es dita flaquesa perque del hu ne del altre no vulla usar que ço que sembla dret al iutie sembla tort al

sofirent. E no punir los crims engendra gosar per ferne mes.

Diu Salamo que fer obres de misericordia e de dret iudici mes plau a anostre Senyor que sacrifici.

E mes avant devets saber que aytant desplau a Deu condempnar lo iust que iustificar lo malvat. Pero la pena que es iniusta ab dolor es sustenidora.

De fortuna.

Fortuna varieia la sua favor e no varieia a tuyt egualment en un punt les subiranes coses aguala ab les insanes que fortuna es forma de luna ades crexent ades mimvant ades plena ades nulla. E com diem que la fortuna ades es bona ades es mala aço es vici de nostre parlar qui a les delectacions diem bens e a les tribulacions diem mals.

E per ço diu Senecha que Deu es fortuna quins dona les coses delitables daquest mond variablament e instable car a huns les dona e a altres les toll a qui les a toltes les dona e a qui les a donades les tol ades ne dona molt ades poch a huns les dona per lonch temps e altres per poch segons lo beniplasit de la sua voluntat.

E per ço diu Catho que en temps de prosperitat se deu hom guardar de deastre e en tems de tribulatio star en bona sperança.

Diu Senecha que la fortuna dels homens ço es a dir

la ventura es vidriença que com mes resplandeix pus tost se trenca.

Diu Sant Gregori que lom no pert sens dolor sino ço que te sens amor e que de tant de quant es lom pus alt puiat de aytan es pus greu lo caure.

E per ço diu Plato que axi com lor el argent se proven en lo foch axis proven les persones en les tribulations.

Diu Senecha que vida segura es semblant a la mar morta en la qual hun dia las naus hauran iagut en laltre perexen.

E per tal diu Boeci que fortuna ladonchs mostra lo seu gran poder com dins una hora fa lom esser benaventurat e miserable.

Encara diu mes que la fortuna no fara ia aquelles coses sien certes qui a vosaltres son stranyes per lur natura. Car heretats en tres maneres son de be huna de la anima altra del cors altra de fortuna.

E los bens de fortuna son altres tres ço es riquesa gloria e senyoria.

E los bens del cors son VI lo primer es bondat noblesa bellesa força grandor e sanitat. Aquells de la anima son los bens de gracia axi com son almoynes deiunis oracions e altres semblants virtuts. Pero dels bens del cors sanitat val mes que riquesa e riquesa val mes que força de cors e bona sanitat val mes que grandor e força es millor que bellesa e gloria val mes que riquesa e renda de ciutat val mes que de camps.

Diu Senecha quel camp massa gras fa caure lo blat quant es en erba e massa gran pes de pomes fa

trenchar les pomeres e les branques dels arbres e massa gran multitut de fruyta ofega la huna e laltra e no ve a temps de madurar. E moltes coses son qui poch aiuden e molt deliten. E aquell qui de pocha cosa se exalsa es appellat no res car prosperitat es ventosa e corrent axi com aygua de torrent.

Hoc e intemperancia de felicitat es massa destemprada la quall appella e crida e fa venir males cogitacions en lo cor dels homens dels bens de fortuna.

Car diu Sant Agosti que continua benaventurança de bens temporals es serta demostrança de perpetual dampnatio.

Pero veiam quals coses netes vos pot dar lo mon qui es sutze que prosperitat com appar blana dolsament engana.

E mes avant diu lo dit Sant Agosti que amor de bens temporals es vida de penes sperituals.

E per ço no deu hom res desiiar de ques puxa penedir que fredor no fa mellor lo cavall mas parlant ab lenga honesta laiuda dels homens es carrera del tot ignorada per tal com algu mentre que es viu no pot esser beneuyrat per ço com fins al dia de la mort es sotsmesa a fortuna.

E per ço diu Salamo que no lous lom en sa vida mas loal apres sa mort.

Car diu Tarenci que nos som grossers e petits segons que fortuna ns porta.

Com tot lo mon es subiugat a fortuna.

Tot lo mond es subiugat a fortuna la qual es miserable e transitoria e an aquell qui tost ve la mort e mor no li ve desastre sino de si mateix. E qui molt viu pert sos amichs e navega per lo gran pelech de fortuna ades prospera ades adverssa segons orde de mutabilitat. Car fortuna en la huna ma porta veri e en laltra triaga.

E diu Sant Bernat quel stament de les coses mundanals el eximent dels negocis sots fortuna trebalen.

Donchs si fortuna prospera segueix lom deu loar e beneyr Deu e nos deu desconexer ne follament glorieiar de la calor de la sua fortuna car seria obra miyonencha quel miyo a subtosa alegria el hom es conegut en ço que husa de fer e pert sa valor en massa riure e es meyspresat per massa tenir solas que molt riure toll al hom reverentia e fa al hom tornar vell e lom qui ha la lengua ioglaresa no sera amat sobre la terra.

Diu Serveri que si puies en riqueses quant may poder hauras te membre la pobresa que suferta hauras.

E per ço algun nos deu massa alegrar de la roda variabla la qual es instabilitat de fortuna. Car los bens de fortuna o per nostra mort los desemparam o ells en nostra vida nos desenparen. E fortuna de ço que dona nos despulla car ço que ha uns a donat com se vol los o sab tolre.

Pero diu Sant Agosti que alegria de virtut es axi com fontana de alegria qui neix dins la casa e aquella alegria es rahonobla e meritoria e tal ioya no ve tan solament als homens richs.

Diu Catho mescla alegria a vegades en los fets e soferas mills lo treball.

E Salamo diu que algun delit no es maior que aquell del cor. Apar donchs que aquests be lohen alegria mas que sia ab balança de discretio. Car axi com damunt es dit qui massa riu es blasmat mas qui gens no riu es appellat salvatge e cruel axi donchs quel home deu riure mas no fadeiar semblant dels folls que a cascuna paraula fadegen. Pero a vegades se sdeven que tristor no pot auciure en aquells qui goig mata. Car Titus com hoi a dir que Vespesia pare seu fo elet en emperador per sobres de goig torna contret e Josephus metge jueu cura aquell donantli certa occasio de tristor.

E per ço Ypocras venint ab gran fama de son studi trames a dir a son pare e sa mare que ell havia perduda la vista iatsia que no fos ver mas feuo per tal que per gran goix non morissen.

E per lo contrari lom al qual fortuna segueix nos deu molt entristar car la balança que puia lo poch abaixa lo molt e qui be se conorta be se sforça.

E diu Plato que no deu hom pensar en so que a perdut mas en asso que roman.

E diu Socrates que ab la cosa ques la alegria ab aquella se fa lo dol. E acostas molt mes a natura de be la bella cara e alegra ab la bona voluntat del ho-

me pobre que no fa la cara trista ab la bona voluntat del home per molt que sia rich.

E son alguns malvats qui ab criminos pensament se desesperen de la gracia de Deu en tant que per dubtosa sperança se donen a mort don perden aquest segle el altre.

O folls mesquins sperança axi com diu Salamo no fa gran despesa mas sperança e amor entrecambien la crehensa. Pero sperança per merit precedent es iusta.

Car diu lo mestre de les Sentencies que sperança sens merits no es sperança ans es ergull e gran presumptio.

Car diu Senecha que sperança es la derrera consolatio de tots mals e bona sperança es vensuda per pahor anciosa e la persona quis mata ho fa per tristor ho per temor o per odi o per sperança de maior be.

E diu Aristotil que aquell qui mata si mateix es flac e moll que no ha cor per sustenir la pena que li ve al davant ans per fugir en aquella se mata. E per ço qui pert sperança pert moltes coses e totes sufirences quel hom fa de bon grat son loables e dignes de merits e aquell es digne de merits que sia loat qui contrasta als perills del mudament de prosperitat.

E per ço lom deu rebre consolatio. Car dolor reb en si consolatio e vella tristor fa lome scarnir e aço no es sens causa car ella es fenta e folla que donar o detolre es ofici e obra de fortuna. E en les fortunes apar qui es bon mariner temprat en popa e mar de bonança no mostra qui es bon mariner ne bon timoner.

Mas diu David que lo diable abat los forts a destra per vanagloria e a sinestra per advercitat.

Pero aquest enamich no deu esser tamut car no pot vencre sino aquell qui vol esser vensut.

E per ço lom quis veu afortunat deu forçadament acorrer al remey saludable si algun ni ha sino a passiencia que assats es pocha la dolor qui pot rebre consell. Car ab aygua calda apaga hom lo foch enses.

Mas veig que molts homens son christians per fe la qual cosa es creure so que hom no veu pero en obres se discorden de la veritat christiana. Quel loguer de la fe no es acabat fins a tant si tot quant crehem podem veure.

Que per legir sab hom totes coses.

Encaraus prech que no vullats metre en oblit lo legir. Car diu Alexandre que la ploma es mostradora del seny e de la lengua.

E per una de tres coses es fet lom savi la primera ço es per molt viure e per molt legir e per molt veure. E si volets entendre a la salut corporal legits los libres de Galien.

E si legits los libres de Catho aquest tracta de bones costumes per les quals lom vil es exalsat.

E si volets legir los libres de saviesa legits aquells que feu Aristotil e los libres que feu Salamo lo qual dels dons de Deu elegi saviesa.

E diu Catho que si volets coneixer la manera del conrear de les terres que legiats lo libre de Virgili. E aquest feu libres com hom pusques haver riqueses.

E si volets haver conexensa de la virtut de les erbes que legiats lo libre de Maser qui es versificat.

Mes diu Socrates que no deu hom tastar alguna erba que hom no conega.

E si volets saber les batalles e fets dels romans legit lo libre de Luchan.

E si legits lo libre appellat de Ovidi appellat de arte amandi aquest tracta de folla amor la qual es amargor de vertadera amor. Car per lo legir porets saber en breu ço quels altres han sabut en lonch temps de studi los quals ha hom trobat e apres registrat en diverses libres. Car entre tots los homens del mon han trobades e sabudes totes les sciencies arts e astucies e artelleries qui per hun sol no son totes stades trobades e sabudes.

Car Cahim fill de Adam lo qual diu Aristotil que era roig e vermell que mata Abel son frare de que fo lo primer qui edificha ciutats e mur e fo lo primer homicida e per ço com era ladre e mala persona e temies de aquells a qui feya mal e posa termens a les possessions e arterosament troba lo pes e la mesura.

E Tubal fill seu troba obrar de ferro e de matall.

Norma filla del dit Cahim troba lo tenyir.

Jael del linatge de Cahim troba tendes e cabanes e separa les cabres de les ovelles e comença a fer senyal al bestiar.

Juban de aquell mateix linatge troba cant e muzi-

cha e sturments de viula e orgens e altres sturmens de corda.

Enoch fo lo primer qui troba letra.

E Cahim e Noeme fills de Lamech trobaren les arts machamques.

Los lidians foren los primers qui trobaren navili e comensaren a navegar.

En Gretia en la regio de Liburnia foren comensades de fer galeres.

En Creta qui es illa comensaren de fer rems e sagetes.

En la illa de Carpatos de Grecia que es entre Egipte e Rhodes foren primer comensades les grans naus a les quals dihien carpaties.

Saturnus troba quels navilis anassen ab vela e troba quels cavallers en Italia portassen schut e capells de ferro e fon apres que son fill Jupiter lach quitat de Creta de hon Saturnus era rey e mostra a les gens que ancara eren rudes en edificar cases aqui car dabans habitaven en balmes e cabanes e quoves e barraques de rama els amostra de plantar vinyes e arbres e laurar les terres e viure ab costums humanals car solien viure com a besties de aglans e de semblans viandes e troba esser diners e primer mes aqui la semença del forment.

E per ço Janus rey primer en Italia apres fi li lexa son regne e les gens dehien que Saturnus era Deu.

Minerva fo huna dona savia qui per stucia artificial troba diverses arts axi com obrar lana fer oli e fer

fabrichar edificis perque digueren que era Deu e ferenli hun temple.

En la ylla de Sanio se comença a fer vaxella.

Erutamo fill de Ulsa troba carro.

Tloyolo troba la carretha.

Apollo troba la art de medecina.

En la ciutat de Corinthi per Deanta fo atrobada la art del pintar.

Catinus rey Destines qui abans quels grechs la destruissen era appellada Tebes troba letres gregues.

En la ciutat de Nola qui es en Napols comensaren a fer campanes e per ço en lati son appellades noles.

Pinatheu fo lo primer qui troba anell e feulo de ferro e apellalo ungo car axi com la ungla sta encastada en la carn sis fa la pedra en lo anell e ordona que per ornament lo aportas al quart dit de la ma squerra car es de maior dignitat per tal com diu que daqui partex huna vena la qual va a frontar e ferir en lo cor.

E Picto fill del dit Saturnus fo lo primer qui ensenya femar los camps e per ço li dien Stercos.

E Numa Pampalio senyor rey dels romans feu fer ymatges en los diners scriure son nom e per ço en lati son nominats numos.

E Thesalia fo feta la primera dor.

Tullius Ostilio terç rey dels romans fo lo primer que troba que hom pagas sens en la cosa publicha.

Tarquino e Superbo sete e derrer rey dels romans ab terrible rigorositat fo lo primer qui troba cadenes

seps carceres e ligaments bandeiaments e diverses maneres de turments.

Los curribans trobaren la manera de ballar correr e saltar ab so desturmens e aço trobaren en los fets darmes e per ço ballar es dit corritzar e fo en vida de Moyses.

Dien los ebreus que Salamo trencava lo marbre molt laugerament ab sanch de vermens qui son appellats samir de la qual tantost com hom tocava la pedra se partia es segava e aço troba per tal manera. Ell feu ancloure hun pull de sturç dins en hun vaxell de vidre e quant lesturç vahe que ell no podia dar a meniar al pullet anassen al desert e aporta daquells vermens e de present que tocha lo dit vaxell se trencha e Salamo pensas que aytal faria la pedra e de continent provaho.

Lamech fo lo primer qui hac dues mullers ensemps perque fou lo primer bigamus.

Abraam fo lo primer que predicha Deu esser hun creador e qui de tota la presa que feu com ach vensut lo rey Godor Laomor senyor de Sodoma e Gomorra dona delme a Melsiscedech rey de Jherusalem lo qual era cappella e per ço aquest fo lo primer qui dóna lo deuma.

Abel dona la primicia e fo lo primer pastor lo qual fou molt iust car les mellors coses oferia a Deu per sacrifici pero algu no pot esser dit Abel qui us de la malicia de Caym.

Samuel fo lo primer qui ordona covent de religio per loar Deu e aço feu apres que hague vensut Saul.

E totes aquestes coses e moltes altres sciencies e coses pot hom saber per molt legir e qui de aquelles vol be usar en son cor brotaran tans bells pensaments que viure ab gran sperança franch segur e alegre entre totes les altres gents.

Car diu Sant Pau que totes coses son scrites pera nos qui son venguts al derrer temps del segle. Pero dien los studians que qui no lig en los domenges e les festes aquell tal no sab del Codi ne de les Digestes.

De la archa de Nohe e de les edats del mond.

Jatsecia que de la present ordonacio yo haia algun treball pero lo pare es tengut per be avenir seu e de sos fills ab diligencia studiosa sustenir aytals e molts maiors treballs segons en gran part havem exemple de Nohe que no obstant que per dispositio divinal faes la archa encara per amor paternal ab excessio de treball e despesa no contrastant que per les gents fos notat scarnit e repres fo induyt continuar aquella obra. Car diu Salamo que Deu scarneix los scarnidors e dona sa gracia als humils. La qual archa feu de fusta e havia de larch CCCCL colzes e dample CCC e dalt XXX e dien que aquella junyi ab lim qui hix dels stanys de Siria lo qual lim es appellat batum e es tan fort que fusta o altra cosa que ab ell sia juncta nos pot solre sino ab sanch superflua de fembra axi com son mosques papallons e vermens. E al cap de un any

semblant dia mateix quel dit diluvi fo passat per manament de Deu isqueren de la dita archa e la primera terra quis descobri fo la ylla appellada Delos la qual los grechs appellen Ortigia. E ladonchs fina la primera adat del mond.

E comença la segona adat qui dura fins Abram en lo qual temps segons los demes dien ach mil e XXXI any els dits tres fills de Nohe se partiren per terç tota la terra del mond. Sem hague a la sua part tota Asia la gran Cam tota Africa e Jafet tota Europa.

E apres del diluvi Nohe visque CCCL anys e vegue de sa generatio XXIIII milia homens menys de fembres e dinfants.

E daquell batum en aquesta segona edat per Nambrot lo gegant fo obrada la torra Babel e ladonchs comença la diversitat dels lenguaties car dabans totes les lengues del mond parlaven en ebreu.

La terça edat qui fo de Abram fins a David dura DCCCCLXXIIII anys e Abram ab voluntat de Sarra muller sua qui era vella e no havia infants ach de la sua serventa appellada Agar un fill lo qual fo appellat Ismael e en adat de XIII anys feulo circumçir e de aquest son procehits los moros qui en semblant adat fan a XIII anys la lur circuncisio.

E apres per voluntat de Deu Abram ab la dita Sarra engendra Ysach e Ysach engendra Esau e Jacob e Jacob engendra Joseph e sos frares del qual isqueren los XII trips de Israel. E del iorn que Deu promes a Abraam la terra de promissio fins al iorn quel seu poble isque de Egipte hague CCCCXXX anys.

E la quarta adat dura D anys qui fo de David fins al temps de Pharao al qual dihien axi per la sua crueltat car son nom era appellat Centes.

La quinta adat fou de Pharao fins a Jhesu-Christ a la sua nativitat e en aquesta quinta adat qui dura segons dien los demes MCCCCLXXXIII anys foren los poetes els philossofs. E per los romans fon Herodes elegit per esser rey dels jueus.

E la sisena adat es ara da la Nativitat de Jhesu-Christ fins a la fi del mond.

E com lo dit poble de Israel fo exit de Egipte alguns malvats murmuraren com tots los sacerdots eren del trip de Levi e no dels altres e per ço Moyses feu aportar XII vergues seques de ameller segons los XII trips e posarenles en lo altar e en cascuna scriviren lo nom de hun trip e huna altra en la qual eren scrits los noms de tots los XII trips e an aquella qui per miracle florira de aquell trip daqui avant fossen los sacerdots e de tots si la comuna floria e trobaren que aquella de Levi era fullada e florida e hague fetes amelles e daqui avant callaren e manals Deu guardar la vergua a memoria de aquest fet. Axi que del dit treball de Noe se son seguits e posseits no tant solament los bens que fins al iorn de vuy a gloria e honor de Nostre Senyor Deu son stats en lo mond ans encara la sua generatio nes stada conservada e multiplicada.

E per ço algun nos deu star per res de be obrar.

E qui del be no pot fe ço que volria vullan fer ço que pora. Car de pocha semença creix gran blat. E de petites fontanes nexen grans flums. Mas de la se-

ment soterrada algu no sap sa bondat fins que appar sobre la terra. Per ço que ço que yo vull non puch di donchs Deu no ho vol.

De multiplicatio e disminutio dels animals.

Alguns stan admiratius pus en la dita archa havia de cascuna manera de aucells e de animals egualment sengles mascles e femella. E de aquell temps en sa les gens qui abans del diluvi no solien meniar carn haien continuament meniat e mengen de aquells aucells o animals que menien erba e gra axi com son gallines e perdius coloms bous moltons cabres e altres semblants los quals tots aquests axi mateix son devorats continuament per aucells de rapina e per altres animals que menien carn axi com son aguiles voltors stors falcons leons lops e altres semblants per que daquells aucells e animals meniant erba e gra se tròben tan innumerable multitud e tants grans esbarts e mandras e de altres qui menien carn son tan pochs en sguard dels altres maiorment com la vacha la ovella e la cabra cascuns no fa sino hun pull dins en lany e totes ne fan cascun any e la leona fa dos o tres cadells la locha VII o VIII e axi dels altres per semblants animals dels quals alguna persona no menia de lur carn don apar que aci haia divinal secret. Mas gran e sovenyeiada sperientia nos demostra que aço no es sens algun gran misteri car los ocells e bisties que menien erba e gra

viuen ensems passificament axi en gabies com en corrals e per tots e qualsevol altres lochs viuen tan solament de la influentia del greix de la terra qui per Deu a ells es atornada e de les bistics e aucells qui mengen carn lur linatge requer art agresta per ço com ensemps habitar no poden tant son cruels e plens de argull de ira e de enveia e iatssia que per lur iniquitat a vegades ells ab ells se aucissen ia per ço la hun no vol meniar de la carn del altre ans tan solament volen meniar dels altres benignes e suaus e passifichs animals e de aquells viuen. E per tal sabent aço lactor de Dinna e Calilla dix que bestia qui menia erba no deu fer companyia ab bestia qui menia carn. E si algun diu quels corps qui menien carn han conversatio ensemps ne diu quels voltors e altres menien carn de ca que aximateix los cans menien carn axi menien gra els cans qui menien carn per semblant menien pa. E per ço los corps els cans axi com lo mul es en terça specia del cavall e de aze e lo somniar en terça specia de dormir e vellar axi son ells en terça specia de carn e de gra. E sobre aquesta petita bleuma poria hom hedificar un gran castell pero no vull caure de mon roci ans tornare a mon primer proposit.

E dich que daquesta general multiplicatio e diminutio deuen be los homens daquest mond pendre figura maiorment aquells qui volen viure axi com aucells de rapina o ab continuada bandositat o guerra. Car diuen los castellans que riu buelto ganancia de pescadores ço es guany del diable.

Mas diu lo Evangeliste Sanct Matheu que cove que

en lo mon sien scandols o mals mas guay per aquells quils faran.

E Nostre Senyor diu que benaventurats son los passifichs car ells seran appellats fills de Nostre Senyor Deu.

E la nit de Nadal en aquella ora que Deu nasque los angels cantaren gloria sia a Deu en les altezes e pau entre los homens de bona voluntat.

E aquests aytals la maior gracia que Deu antigament en lo mon los prometia era bona generatio. E per ço aquell no es pas gens profitos als altres.

Mas diu Serveri quels corps han gran plazer tosts temps del mal que fan los lops.

Que la destruccio de Troya fou Roma hedificada.

La ciutat de Troya qui antigament havia nom Friga la qual havia DCCCCLXII anys que era hedificada fo per Antheneor qui apres fonda la ciutat de Paris e per Eneas e Polidemas de nits traida e liurada als grechs qui la tenien assetiada la qual per aquells fon destruida.

E aquests Eneas e Polidemas foren aquells qui ab Paris anaren a pendre Elena per raho de la qual presa comença la dita guerra la qual dura X anys VII mesos XII iorns e dels grechs qui ab ma francha fahien batalles sangonoses moriren en la dita guerra DCCCLXXXVI millia.

E dels troyans en les dites batalles abans que la ciutat fos presa havia morts entorn DCLXXVI millia segons que recomptem les lurs istories.

E Romulus rey primer dels romans en edat XVIII anys en la quinta edat del segle que del seu comensament havia IIII^m^DCCCCLXXXXIIII anys.

Apres CCC anys de la dita destructio de Troya comença fondar o fer Roma la qual per ell e per altres VI reys hun apres altre fo senyoreiada CXXXXIIII anys. E apres gitarenne lo VII rey appellat Tarquinus Superbus e son fill Tarquinus per ço com aquest força Lucretia per la qual occasio no volgueren que daqui avant hagues rey en Roma ans fou governada DXXXIII anys per consols los quals appellaven senadors qui vol dir aiustament de homens vells.

E apres CCCCLXXXIII anys que la ciutat de Roma fou començada moguese malvolença e guerra entre Roma e Cartayna per rao de la qual Anibal capita de Cartayna passa en Ytalia ond vençe moltes batalles contra los romans e sotsmes a ell quasi tota aquella terra e aqui atura XVII anys iatssecia que per gran temps abans per raho de la dita guerra hagues molt aturat en Spanya qui es tota la terra dessa los munts Pirineus los quals comensen entre Elna o Coblliura e finen entre Bayona de Guascunya e Bordeu e tot lo romanent es engirentornat de mar.

E apres per ço com Scipio Africha qui dabans havia nom Corneli era ab molta gent darmes dels romans passat en Africha ond havia goanyada una batalla dels carthaginesos trameteren per Anibal lo qual tantos

vench ab totes ses gents e com fo assats prop de Africha feu muntar un mariner a la gabia de la sua nau si veguera la terra lo qual mariner stan alla sus dix que no vehia res als sino huna sepultura rota e cavada en moltes partides de la qual vissio sensenya molt Anibal tanint aquella per mal senyal.

E a poch temps fo Anibal per lo dit Scipio vensut per batalla e tota Africha sotsmés a Roma e aço fo a DXXXXVI anys apres que Roma fou fondada. E per concordia que era entre los dits romans trihumphant ab fama e gloria abondosa conquistaren tota la monarchia del mond car ab concordia les poques coses crexen e ab discordia les gran coses amimven e per concordia es la comunitat en si mateixa fort e als enamichs tarrible.

E les terres quels romans fora de Italia en temps de lur concordia subiugaven appellaven provincies. E daqui pres nom Prohensa.

Virtut de concordia es de tant gran excelencia e dignitat quel sturment incensible per son acort ha sentiment daquella. Car en los morals de Sanct Gregori es continuat que si dos lauts ensemps temprats de hun acort la hu es de squena posat en algun loch e que pozets de traves una palla sobre dues de les sues cordes mas que sia tan curta que no toch les altres e apres tochats aquelles semblants cordes del altre laut concordant a ell que aquella palla tremolara en tal manera que tremolant de fet en tal manera la dita palla caura per sentiment de la veu de son acort. E de fet axi es per alguns dignes de fe e per mi stat sperimentat

Mas diu Sanct Aguosti que concordia axi com es profitosa entrels bons que axi mateix es dampnosa entrels mals.

E per ço diu Sanct Gregori que per metre discordia entre mals homens goanya hom merit.

Com fo Carthaina destruida.

En la dita ciutat de Roma fo lo primer miracle del mond ço es hun temple en lo qual havia aytantes ymatges com eren maneres de gents en lo mond. E cascuna ymatge tenia scrit al pits lo nom de sa gent e huna campana peniada al coll e per encantament eren axi consagrades que si alguna gent volgues rebellar a la senyoria de Roma tantost aquella ymatge daquella gent girava lasquena a la ymatge dels romans e la campana que tenia al coll peniada sonava. E los capitans del Capitoli denuntiavenho als senadors qui de present trametian lurs osts per calsigar aquella gent de ques seguia que per rebellio que veyen que fahien los carthaginesos apres DCII anys que Roma fou hedificada los romans posaren en Africha e abateren e cremaren la ciutat de Carthayna que havia DCC anys que era fondada e los romans aturaren IIII anys en Africha per destruir aquella terra.

E apres com la hagueren destruida ab les veles plenes de gloria honor e audacia tornarensen en Roma ab gran influencia de coses mundanals e per exalsar

e prosperar la senyoria de Roma inseparablement causant utils e notables ordonaments ab acort de comu de tots entenien en lo ben publich e entre les altres per conservacio del lur linatge e poblacio.

Diu Valeri que com Camilio regis en lo ofici de la senyoria posats iutges per corregir les costumes dels homens feren una statud e ley per la qual obligaren e feren tributaris aquells qui no volgueren de lur vida pendre muller venint a la lur velleza manantlos que portassen lo dit trabut al erari qui era loch ond metien la moneda del publich e denunciarenlos quels punirien pus agrament sis gosaven en res clamar de la ley o constitucio que tant iustament havien feta e increparenlos per la seguent forma dient —

Natura humana axi com vos ha donada ley de creixer axius ha donada ley de engendrar e si havets vergonya del acte de generatio guardats vostres pares quius engendraren eus nodriren obligantvos quels engenrrassets els nodrissets nets car desiiaven perpetuar lur linatge e per ço havets aconseguit do de fortuna quius ha prestat lonch temps per engendrar semblants de vosaltres mateys e durant aquest temps los vostres dies son passats e perduts e vosaltres romanets de nom de pare e de marit. Anatsvosen donchs e pagats lo tribut a vosaltres aspre e profitos als homens qui apres de vos seran engendrats pus axi havets menyspreada la humana generacio.—

Com los romans hedificaren Cartagina e apres entengueren en lur ben propi.

E DCXXVI anys que Roma fon hedificada los senadors acordaren que la ciutat de Carthagina la qual ells havien destruida fos redificada e poblarenla de gent romana axi que del seu destruiment fins a la sua redificacio hague XXIIII anys. E puys Roma per infusio de nobles consellers passificament posseiren tota la damunt dita monarchia del mond.

Mas apres gran temps se segui discordia entre los romans per ço com Gratus qui per ordinacio dels senadors fo elet qui per hun any fos mahestre e poderos del poble dels romans.

E en aquell any mori Atalus qui era rey de Azia e lexa tot son haver e son regne als romans e lo dit Gratus qui encara cobeiava haver la senyoria per lany apres vinent lagoteia lo poble dient que tots los bens que lo rey Atalus havia lexats als romans devien esser dats e compartits entre la gent menuda. E encara contradigueren Scipio Nassicha lo conseller e Quintus Pompeius per la qual contradictio e porfidia mogue gran divisio en la ciutat e lo poble ab armes correch a la cort e aqui hague gran brega on mori lo dit Gratus e CC de sa partida ço es del poble. E apres la dita mort fo de la dita divisio feta pau entre ells en Roma.

Mas per avant a DCLXIIII anys que Roma fo hedificada los ciutadans de aquella ciutat ab vida pomposa entengueren en lur be propri de ques seguiren enveges divisions bregues e a ells moltes males ventures per la qual raho los consols posaren la vestidura de plor la qual appellaven saga.

E per ço com los dits consols havien elet Silla qui era absent de la ciutat per anar contra lo rey Mitidrates qui tenia la menor Erminia e Gayus Maurus volia que ell hi fos elet per aquella enveia entre ells multiplica maior divisio guerra é mal que dura X anys metent en exequucio tots aquells mals que havien temuts de fer en temps passat.

E en aquesta guerra ciutadana moriren XXIIII consols CC senadors VI princeps de pretori LXX barons e CL millia homens dels romans ultra altres pobles de Ytalia e daltres nations de que apres la cosa publica de Roma enbolcada en tantes tenebres es venguda en gran menyspreu e per inflada ira ha subportats innumerables e perpetuals mals e treballs. Axi adonchs que per cobeiança de privada riquesa han obtenguda comuna pobresa.

E per occasio de la dita divisio Julius Cezar qui fou lo primer emperador de Roma com per ley no posques esser rey obtench lo dit imperi lo qual tench tres anys e VI mesos e los romans aucierenlo a traycio.

E apres fo emparador Octovia nabot seu qui abans de la Nativitat de Jhesu-Christ regna XXXXII anys e VI mesos e apres de la dita Nativitat XIII anys. E aquest destrui tots aquells que havien mort Julius Cezar.

De cobeiança de senyoria.

Ara pensats e comprenets quant fou gran la felicitat e alt stament que Roma per indivisa unitat obtench per lo mond e daltra part quantes males destructions e afanys inportables ha obtenguts per lur divisio e ira cullida e aiustada per diverços actes prosseyts per ambitio de senyoria qui dignament si vol haver deu esser mills appellada servitud que senyoria. Pero veiats quina o qual fin han feta ne fan tots aquells qui abusant de tals actes son causa.

Car Ninus qui fou net de Nambrot lo gegant fo lo primer qui per ambitio de senyoria sens iust titol aiusta gent en guerra e per nafra de huna sageta mori a mala mort.

Anibal e Alexandre moguts per la dita ambitio moriren per veri.

Nabugadenazor qui fo rey de Babilonia no per dret car ell no era de linatge real ans era hom strany nat de adulteri e aquest destrui Jherusalem e crema lo temple e enpresona tots los jueus e feu moltes perversitats per que ell subtosament perde tota sa senyoria e torna bou he habita VII anys en lo desert ab les bisties salvaties ia que aquests volien la senyoria criminal e qui te senyoria es loat e qui la pert es blasmat.

Lo damunt dit Gratus qui fo lo primer començador

de la divisio de Roma lo qual mori axi com damunt es dit.

E axi mateix lo damunt dit Maurus Guayus lo qual per semblant feu mala fi.

Per ço diu Salamo ama mes leal servitud que falsa senyoria.

E donchs si tots aquests aytals volia aci continuar maior sens comparatio seria lo volum daquest material que no es tot lo precedent libre.

Mas quens cal pendre figura sino de nosaltres e de aquesta ciutat qui dins en tan poch de temps apres que de ma de moros fo gloriosament conquistada fo ab concordia axi novament e singular redificada en tant que apenes ich trovarets sino fort poques en nombre e petites cases qui sien de obra morischa.

Los alberchs dins la ciutat los monestirs sgleyas e unes ab altres molt pus belles e belles que de qualsevol altra ciutat de la senyoria del rey e los alberchs de les possecions foranes los demes dels quals par sien castells o palaus menobrat solien haver CCCLX naus de gabia e vuy entre tota la christiandat de ça lestret de tants grans no sen troben tantes en nombre de les quals ne havia XXIIII cascuna de tres cubertes.

Mes avant trobarets per levament e summa per serta causa feta la qual es en lo arxiu de la procuratio real que ich havia XXX millia DC homens de mar ultra altre stament de gents les quals ich eren sens comparatio en gran nombre.

E encara mes ich havia moltes altres singularitats de honor e de riquesa de que vuy en gran part freturan.

O Deu e perque havets permes que apres tanta prosperitat e claror de fortuna sien sobrevengudes tantes persequutions diminuicions e obscuretat de tenebres.

Mas si volem considerar perque trobarets que tres coses son stades e concorren en nosaltres.

De les quals diu Senecha que destruen la ciutat ço es odi amagat singular profit el consell de homens juvens.

Pero demanats de aquells qui viciosament en los negocis de aquesta ciutat han tenguda lur ma sabrets segons damunt es dit quina fi han feta ne que hi roman de lur exida de carn com de ploma. E per causa no vull aço mes ampliar ans vull pintar aquest cap meys de coha maiorment pus medicina no es bastant a repellir antiga malicia.

Mas diu Sant Gregoro que paraula general aquells constrey als quals tocha.

Pero mestre Francesch Eximenis bisbe Delna del orde de Sant Francesch diu en lo libre dels angels quels sancts doctors dien que com molts se procuren honors dels quals son indignes e Deu tot poderos nols hi appella ans li dezplau que ells haien no contrastant que permeta que les obtenguen per tal que a la fi ell los gitara a terra els confondra axi com a homens viciosos e ladres qui les honors qui son coses divinals se han procurades axi com a robadors qui com volen robar no curen entrar per la porta mas per la paret amagadament e per ço per la porta hixen axi com a ladres davant tot hom. Car a ond que tasts la mar salada la trobaras.

Per queus dich que algun no deu tastar la cosa qui tastada dona mort en altra manera en breu ne aportaran pena si ia Deu no es fadigat de fer iustes veniances. Car Deu dona les penes aguals als merits de cascuna ley.

De fills.

Fills es fruyt del cor e com a hun home fos damanat qual fill amava mes ell respos quel poch fins que era gran e lo absent fins que es vengut e lo malalt fins que es guarit. E per aquesta variable resposta denotava que ell no podia delliberar qual amava mes pus tost fossen bons jatsesia quel fill apres que es nat es senyor del pare V anys e altres V son servidor e V son companyo e apres bon amich o gran enamich.

Lo piior fill es lo desobedient. E per ço Malio Torcato. . . . . (1)

. . . . . hom ni fembra no pereix sino en cors com ancara aquells viuen en anima.

Los fills qui son obedients prenen benignament les amonestacions virtuoses e la doctrina e art quels pares los vol mostrar ia quel hom qui vol esser bo en

(1) Falta algun folio, y tal vez no sea mas que uno, si, calculando la estension que han tenido los capítulos anteriores, se observa que, en esta página, continúa la materia á que alude el tema del que precede.

alguna art no li cove sino saber aquella. Mas de la virtut lo saber no es pas suficient sens la obra. Es semblant al malalt qui sap lo consell del metge mas ell nol serva.

Que saber les coses huniversals no es segura cosa sens la speriencia. Car molts metges son qui per sola speriencia saben fer molta medicina que ensenyar no la poden als altres. E per ço aquell sera perfet maestre de la ley qui les particulars coses sap per speriencia.

Car diu Aristotil que per longa prova de moltes coses es fet lo hom savi.

E longa prova algun no pot haver sino per longa vida. Donchs posa ell que lo iuve no pot esser savi be pot haver bon enginy de saber.

Per tal diu lo libre de vici virtuts que tants colps pren huna bota abans que hom hi meta vi e tant son trepeiats los druts abans que sien bons per vestir e tant es batut lo forment e carmenat abans que sia fet.

E donchs vullats les dites coses entendre moralment e virtuosa e no pas viciosa que en hun mateix foch lor se purificha e la palla se crema. Axi que si algu se sforça ab alguna folla opinio es son dan. Car qui liga foch en la sua falda no ofega pas lo foch mas crema les vestidures.

Que tostems es stat mal e be.

Per supplir a vostres prechs hoc encara per satis-

faccio de la respota damunt dita per hun de vosaltres a mi feta e narrada en lo segon capitol del present libre e continuades totes les rahons precedents mesclant peraules apsres ab dolçes axi spirituals com mundanals.

E encara per conclusio daquelles en lo present correlari vos dich que tostemps fo e sara mal e be tant com lo mon durara e no sera algun mal que per linea de iusticia no sia ponit e algun be que no sia remunerat.

E cascu pot e deu esser iutge de son peccat e es tengut a punir si mateix per penitencia e satisfactio.

E los peccats per greu que sien daquell qui ab discrecio fara penitencia e satisfaccio seran consellats e remesos o anichilats en lo libre del racional de nostre Senyor Deu.

Per ço diu Salamo que aquell qui pecca per sperança de la misericordia de nostre Senyor Deu que aquell tal es damnat.

E diu Catho que sperança de perdo per sacrifici menys de satisfactio es follia.

Mas diu Ezechiel propheta que en qualque ora lo peccador en son cor haura dolor es penedira de sos peccats Deu li dara gracia de vida eternal.

Car la sanch que scampa la ora de la sua passio sera en redemptio daquells car aquell es bastant a smenar la fallida de la desobediencia de Adam e Eva quar lo merit de la sua passio es molt maior que la culpa de aquells.

E de aço no duptets res que clarament ho havem per notissia e nota speriencia de Sant Pere qui renega Deu Sant Pau axi mateix que ab armes faent omeys perseguia los christians Sant Mhateu lo qual era gran usurer Sancta Maria Magdalena qui era publicana e altres sants e santes qui dabans eren grans peccadors los quals per discreta penitencia sanctament han obtenguda la gloria de Paradis.

E per ço dich discreta car los sants dien que indiscreta penitencia es peccat. Car discretio e mesura informen totes virtuts. Car aço es pura candela del enteniment.

Pero diu Sant Agosti que aquell qui permet perdo a aquell quis penidira no li promet lo dia de dama mas de present. Mas Judes que tray Jhesu-Christ Lucifer que li volia furtar la sua gloria e altres malvats peccadors no confiatne reclamant la misericordia de Deu e que no han volguda fer penitencia han obtengudes ab tristor perdurable les ombres infernials. E qui tal fara tal pendra e gara.

Jatssia que Deu puga dampnar quis vol mas son voler no vol dampnar null hom sens raho.

E sabets perque per ço com raho e iusticia si convenen e com la voluntat e justicia de Deu sia huna cosa per ço nostre Senyor Deu no dampna null hom sens culpa.

Com per occupacio de altres negossis don breu fi al present tractat.

E per tal com de altres negocis al present son molt occupat no puch lo tractat de aquesta materia pus largament continuar. Car aquell qui son cor en molts lochs te schampat apenes lo pot recullir.

Mas lo pobre qui no ha entendre sino en la sua vida crema son oli comptant noves o istories de reys.

Hoch encara qui de la pluia qui tot ses profit e vida de la gent si dura molt es massa privada e anugensen.

Pero fills no entanats que aquest libre yo haya tret de mon cab ni de mon saber lo qual es assats poch ans axi com lom qui cull de totes flors e de aquelles axi com venen totes ensemps no servant orde fan hun ram lo qual liga ab hun simple e pobre fil e lo qual ram axi com es de diverses flors axi es de diverça fragancia e colors tot en axi e yo cullit de diversos libres les rahons e actoritats damunt spacificades e aquelles axi com a referendari per supplir a la requesta de vosaltres ab mon simple e pobre saber no servant orde grosserament aiustades compilant lo present tractat e ordinacio lo qual ha diverça fragancia e diverses colors de les quals si res hi a que sie util ne digne de lahor allo ne vullats atribuir a Deu qui de

bon obrar te la ploma car tot lo defalliment qui hi trobarets prosseeix de la mia ignorancia la qual sotsmet a correctio e esmena de la Sancta Sglesia Romana. E nostre Senyor per sa merce e infinida clementia vos leix viure al seu sant servey eus port a vida perdurabla e per semblant a mi si fassa. Amen.

Finito libro sit laus gloria Christo. Amen.

Orate pro scriptore.

Exegi totum pro pena da michi potum.

Digitized by Google

LIBRO DE CATON. (1)

Cum dels homens constituits en hus de rao se pertangua enquerir e serquar la via e carrera la qual mitiansant puscham haver conexensa de Deu e atquirir la gloria e repos de la sua anima en laltre mond e en aquesta visquen e sien fets dignes de honor e reverentia e agradables a les gents e atquiresquen de gran hutilitats e profits e tal carrera sia la via de virtuts aquelles donchs devem inquerir ab summa diligencia. Les quals virtuts son IIII ço es a saber Justicia Temprança Fortaleza e Prudentia les quals entre los altres libres son ab gran brevitat posades per aquell gran savi apellat Catho en lo seu petit libre lo qual per los maestres e doctors es stat constituit legir or-

---

(1) Códice del monasterio de San Cucufate, titulado *Sentencias Morals*, fól. 72.

Este libro no es mas que un breve fracmento que comprende unas cuantas páginas del principio, pero hemos creido conveniente colocarlo á continuacion del que precede, ya por ser análoga la materia de ambos, ya por parecer que es obra de un mismo autor, á juzgar por el estilo y hasta por el carácter de letra con que está escrito, ya, finalmente, por hallarse en el mismo códice.

dinariament per tots studis e scoles a gloriosa introductio dels juvens per la sua gran preciositat de sentencies.

Com adonchs lo dit libre sia compost en leti e no sen aprofiten sino los gramatichs per tal que daqui avant sen pusquen aprofitar los qui no son gramatichs axi homens com dones e pensat reduirlo al vulgar romans encara que per ventura altri lo haia abans splanat so que no he vist. E aço es fet vuy a XXVII de juny de MCCCCLXII.

Per ço com de tot bon pare se pertany adoctrinar lo seu fill lo qual li es molt car per amor paternal lo gran savi Catho pren asi loch de pare e apella fill a tota persona que vol pendre los seus consells e doctrina. E de aquesta orde que primerament posa hun prohemi e apres son tractat lo qual prohemi comensa axi.

Pensant yo Catho dins lo meu cor que molts homens vivien en gran erros e vicis per sola ignorançia de virtuts e bons costums himagini soccorrerlos de bons consells perque visquessen gloriosament e que atanguessen a honors. Ara donchs fill car yot vull mostrar en quina manera hordones los costums del teu coratge e lig los documents que yot posare asi en tal manera quels entengues car legir e no entendre e

no volerhi posar lo cor allo es menyspresar la scriptura. Primerament en totes les tues obres humilment invoca a Deu. Ama e honra ton pare e ta mare. Honra tos parens. Conserva donatiu quet sia fet. Sies subiecte a la rao. Si alguna cosa hauras a donar donala mas guarda a qui dones. Ves ab bones companyies. Not vulles aplegar a consells daltres sino ti damanen. Viu net e pur en ta conscientia. Saludaras liberalment les gens. Donaras loch a maior de tu. Hauras temor a ton senyor e maestre. Seras vergonyos. Guardaras so del teu. Seras diligent en tos afers. Haies cura de la tua companya. Convida a tart. Dorm per mesura. Ama la tua muller e servali lo sagrament. Sies temprat en lo beure. Deus puiar per lo regne celestial. Guardat de creura follament alguna cosa. Fuig de tota mala fembra. Usa de virtuts. Juga a la trompa e a les taules fuig. Apartet de tot altre pech. Lig libres e mette en la memoria so que ligiras. Instrueys en virtuts los teus fills. Apren de letra. Not vulles enfellonir sens causa. Guardat de scharnir a negu. Entreven en iuy. Seras en cort. Seras donador de consell. Jutgeras los homens a meys que no merexen. No vulles cobeeiar ço daltri. Treballa en obrar la casa iusta. Fes be als bons. Sies recordant de benefici pres daltri. Parlaras poch en los convits. No scarniras lo miserable. Porta liberalment bon voler a tota persona.

Per ço com Deu es scondrinyador del cor axi com scriptures nos ho dien aquell Deu colre e honrar ab

pura pensa. Vella molt not deus adormir car la folgansa de cade dia ministra nodriment a vicis e a peccats.

Yo crech que la primera virtut es refrenar la lengua. Aquell es mes propinque a Deu qui sab callar ab raho.

No vulles esser contrari repugnant a tu matex car nos convendra ab altri qui nos conve ab sí matex.

Si be guardas la vida els costums dels homens com huns enculpen als altres no es qui vischa sens peccat. Desempara so quet nou encara que li ports voler car lo profit es preposador danant les coses poseides.

Seras fort e constant e blan segons que la cosa o demanara car lom savi muda los costums sens perill en sos temps.

No vulles creure follament a la muller clamantse dels serveys car moltes vegades la muller en odi aquell que lo marit ama.

Com tu amonestaras a algu e ell no volra esser amonestat no ten vulles lexar si ell sera a tu car e acostat.

No vulles contendre ab paraules contra los parlers car la paraula es donada a tots e parlar ab saviesa a pochs.

Ama en tal manera als altres que sies car amich a tu matex sies en tal manera bo als bons que gran damnatge not seguescha.

Apartat de baralla no sies de aquella comensador car callar no nou e nou a vegades lo parlar.

No vulles prometre a altri en ser so quet sara pro-

mes car no qual donarse en les paraules dels homens.

Quant algun te loara sies iutge de so quet loara e no vulles de allo creure mes a altri que a tu mateix.

Los fets virtuosos que altri fara be los pots publicar e si tu obrares coses virtuoses callar los as.

Si tu seras vell e contaras coses virtuoses daltri fes que en ton juvent haies axi obrat quet servescha a la vellesa.

Not fassa cura si alguns parlaran de secret car los sospitosos pensen que tot hom parla dells.

Quant seras en prosperitat guardat de adversitat car la fi de les coses no responen en una matexa manera als principis.

Com la nostra vida natural sia molt frevol e duptosa no vulles posar la tua speransa en la mort daltri.

Com lo amich pobre te fara donatiu e sera poch pren aquell ab cara alegra e loal planariament.

Com natura te haia creat infant nuu e despullat porta ab pasciencia lo treball e carrech de la pobresa.

No haies paor a la mort perque sia fi de la tua vida car aquell qui massa la tem per tot plaer de la vida.

Si per los teus desmerits tos amichs se volran apartarse de tu non vulles inculpar a Deu mas a tu mateix.

Tracta los teus bens en manera que no vinguen a menys e per tal que sien conservats sta ab temor que not falleguen.

Si poras prestar alguna cosa no la vulles prometre dues vegades per tal que volent esser vist bo no sies vist ventola.

Si algun se mostrara ton amich de paraula e non sera de cor fesli atrestal e asi la sua art sera scharnida per la tua.

No vulles ab paraules massa blanes loar altre car lo brill canta dolsament quant lo brillador descep lo cel.

Si hauras fills e los teus bens seran pochs mostrals oficis ab que pusquen guanyar la lur vida.

La casa que es cara en preu stimala en vil e la vil cara e axi no seras a tu cobdiscios ne avaricios a daltri.

Si tu te fas castigador guardat que no peque en so de que castigaras car gran vergona te sera si la culpa redarguhia a tu matex.

Demana so que es iust o al menys allo que veuras onest car folia te seria demanar so que iustament te poden negar.

No vulles lexar lo conegut per lom no conegut car iat conte lo conegut per ton iuy lo no conegut solament a chas.

Com la duptosa vida del hom se gira en serts perills fes que tots los dies que treballaras te vinguen en profit.

Encara que tu poguesses vencre ton companyo donali loch car los amichs ab plaers e aserveys se sostenen.

Com tu demanes grans coses no duptes de donarles qui tes car ab semblants coses se conserva la gracia entre los amichs.

Guardat no haies discordia ab lo teu amich car la desamistat engendra avorriment e la concordia amor.

Quant la culpa dels teus serveys te provocara a ira deuste temprar per tal quels pusques perdonar.

Venç algunes vegades ab pasciencia al que pots vencer car la pasciencia es entre les virtuts molt gran virtut.

So que tens guoanyat conservau per ton poder car quant lo treball es damnatge creix mortal pobresa.

Sies algunes vegades al conegut flach e car als amichs com seras benaventurat seras tostemps proisme a tu.

Si per ventura volras conexer los laurаments de la terra legiras un libre quen feu Virgili.

E si mes avant vols saber les virtuts de les erbes lig lo libre de Mascer.

Si desiges saber les batalles romanes o les de Africha lig lo Lucha qui posa les batalles del deu Mars.

Si a tu plau amar ho apendre de amar legint legiras lo Ovidi de art de amar.

E si desiges viure savi ou tot so que pusques e lig de saviesa per les quals coses la vida del hom es apartada de vicis.

Donchs disponti e apren legint quina cosa es saviesa aprofita a tot hom e encara als no conaguts si pots car mes profitos es atquirir amichs ab merexements que regne.

Lexat de serchar los sacrets de Deu e quina cosa sia lo cel. Ton pensament sia en les coses mortals axi com tu est mortal.

Lexa la paor de la mort car folla cosa seria que tostems per tembre la mort haies a perdre los goixs de la vida.

No vulles pendre ira ne contendre de cosa inserta car la ira empatxa lo enteniment que no conega la veritat.

Fes la tua despesa tempradament axi com la cosa o reguerra car segons la cosa o lo tems demana es la cosa de donar.

Lexa so qui es massa. Alegrat de la cosa . . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

DOCTRINA MORAL Y POLÍTICA (1).

. . . . . Maria nostra Dona. *Et misericordia eius a progenie in progenies timentibus eum.* Terçament amor e obediencia a Deu car scrit es per sants doctors *qui timet Deum diliget illum et obediet ei.* Vol dir qui tem Deu ama aquell e li es hobedient. Quartament ajuda e proteccio de Deu car scrit es per lo Profeta *qui timent Deum speraverunt in Domino adjutor eorum et protector eorum est.* Vol dir aquells qui temen nostre Senyor Deu han sperança en ell e ell es lur ajudador e guardador. Quintament esser temut per tots altres car scrit es per sants doctors *qui timet Deum omnia timent eum.* Vol dir que qui tem Deu totes coses lo temen. Sisenament guany sens treball car scrit es per sants doctors *timor Domini sit negotiatio tua et veniet tibi lucrum sine labore.* Vol dir a cascu de nosaltres la temor de Deu sia ta merchade-

(1) Códice del monasterio de San Cucufate del Vallés, titulado *Collació*, fól 7.

Faltan los seis primeros fólios, y algun otro mas adelante, como se advertirá.

ria e vendra a tu guany sens treball. Setenament abundancia de tot be car scrit es per lo Profeta *Timete eum omnes sancti eius quoniam no est inopia timentibus eum*. Vol dir temets Deus tots los seus sants car no han fretura de be aquells quil temen. Vuytenament clau e hubertura a tot be e mayorment a la celestial gloria car scrit es per los los sants doctors *Timor Domini clavis est ad omne bonum et ad perçipiendum gloriam conductu*. Vol dir que la temor de Deu es clau he ubertura a tot be e a conseguir la gloria de Deu en segur. Novenament beatitut o benaventurança car scrit es per lo Profeta *Beati omnes qui timent Dominum qui ambulant in viis eius*. Vol dir que benaventurats son tots aquells qui temen nostre Senyor Deu e aquells qui van en les sues carreres. Deenament e derrera que per la temor de Deu aconseguirets que totes vostres hobres seran bones. Car scrit es per lo gran maestre Casiodoro *Semper bene agitur qui celestis mecus humanis moribus aponat*. Vol dir que cascun hom tots temps fasa be sos afers qui en aquells preposa lo temor de Deu.—

De virtut de justicia.

Dites aquestes paraules los ciutadans digueren al frare que gran consolacio sentien daquelles e quels era vigares que aquelles tochaven lur instruccio e edificaçio a part de dins ço es en la anima e quells semblava que a part de fora es a saber en les obres fora-

nes haguessen obs instruccio e doctrina. E per aço lo pregaven que de ben obrar los donas doctrina breu he en breus peraules solia engendrar enuyg e dar materia doblidança. Lo frare pensa un poch puys dix — poria esser caritat sino que valria com digue Lapostol *Caritatem autem non habeam nichil sum.* Vol dir quel hom sens caritat no es res. E sapiats que de obres de caritat hi ha de dues maneres la una es de obres corporals e laltra es de hobres spirituals ço es quant al sperit. Les obres de caritat corporals son VII. La primera dar a menyar als que han fam la segona dar a beure a aquells qui han set la terça vestir los despullats la quarta albergar los pobres pelegrins la cinquena ajudar a rembre los catius la sisena visitar los malalts e los encarçerats la setena soterrar los morts. Les obres de misericordia sperituals son VII. La primera donar consell als ignorants de saber la segona corregir los herrants e fallents e ferlos tornar a via de salut la terça consolar los trists la quarta remetre o perdonar les hontes e injuries a hom mateix fetes la quinta mostrar la santa doctrina a aquells qui no la saben e instruirlos en aquella la sisena exibuir e mostrarse perticipant en la tribulacio del proisme e ajudar a aquell la setena pregar devotament a Deu per tots feels defuncts e per los vius treballants. Ara a cascu de vosaltres dic si vehies ton proisme perir de fam o de set o de fret series tant cruel e tant desastruch que de ço que Deu te ha donat soberch no li acorreguesses non pens vulles tant errar com dretament tul mataries car scrit es *Quando potes esurienti subvenire si non pas-*

cis extinguis eum. Vol dir quant pots ajudar a aquell qui mor de fam si nol peix o no li dones a menyar tul mates. Item si Deu te ha dotat de seny e de saber e veus ton proisme qui per feblesa de seny o per fretura de consell o de saber se va perdre nol instruyras nol aconsellaras nol metras en via dreta gran carrech nauries e seria perdut en tu ton seyn e ton saber. Car scrit es *In mundo sunt duo que nil abscondita prosunt fossus uni senssus et clausus sub pectore senssus.* Vol dir que en lo mon ha dues coses les quals amagades no tenen prou la una es tresor amagat dejus terra laltra es seny e saber enclos dins los pits de alcu que nos mostra ne fa exerçiçi. Per semblant podem dir de les altres obres de caritat axi corporals com sperituals de que no cal pus declarar car ço que dit hi es basta pera bon entenedor.—

Auctoritat e aximplis a induccio de obres de caritat.

—Empero per mes induhir cascu a les dites obres de caritat se poden fer grans obres. La primera es quel dia del juy final e general Jhesu-Crist segons ell matex diu en los sants Evangelis no dara raho als bons de lur salvacio ne als mals de lur dampnacio per altres bones o males obres sino de caritat o del contrari a caritat ço es que no dira als bons—car fos humils e cast e abstinents e devots e axi daltres semblants virtuts — mas dirlos ha — car hagui fam e do-

nasme a menjar hagui set e donasme a beure e fuy nuhu e despullat e vestisme e axi de les altres hobres de caritat venits benehits del meu pare possehits lo regne celestial lo qual es apperellat a vosaltres. — E als mals no dira — no fos humils ne casts ne devots e axi daltres semblants virtuts — mas dirlos ha — con hagui fam e nom vestis e axi de les altres obres de caritat anats maleyts del meu pare al foch infernal qui es apparellat al diable e als angels seus reprovats. — Diran los mesquins — yamay not veem nosaltres famolent sedejant ne nuhu ne posat en altres necessitats. — Respondra lo Senyor — e nous donaren mos apostols evangelistes e altres sants moltes doctrines daquesta raho e yo mateix de ma propia bocha dix *Quod uni ex minimis fecistis michi fecistis* es a saber ço que a qual se vol daquests poquellets pobres faes a mi ho faes. Encara vos dix *Date elemosinam et omnia dabuntur vobis* ço es dats almoyna e totes coses vos seran donades. Hoc encara haviets un ves tan vulgar e tant publich que no solament en libres ans en parets stava scrit qui dehia *Dum sedes in mensa primo de paupere penssa nam dum pacis eum.... amice Deum. Pauperis in specie nam latet ipse Deus.* Vol dir com seus a la taula primerament pensa del pobre com peix aquel Deu peix car en la semblança del pobre sta amagat Deu. E totes aquestes e altres doctrines soven vos eren prehicades en esgleyas en monestirs o encare en plaçes. A aço los mesquins no hauran que dir ans tantost hiran al foch dinfern del qual per sa merce nos defena e cascu que si ajut. La segona de les di-

tes rahons dues sap a valor corporal e encara mental. Digatsme — dix lo frare — qual es pus honorable e pus benaventurada cosa dar o reebre. — Respongueren los ciutadans — parnos que donar. — Dix lo frare — massa que es ver e no de poch. E per ço los savis doctors e los philosofs se acordaren e digueren *Beatius est dare quam accipere* qui vol dir que pus benaventurada e pus valerosa cosa es donar que reebre. E tot hom qui seny ha no pot he deu conexer al menys en ço quel donador mostra mayoritat de sa valor honor richositat e liberalitat e lo reebedor en son demanar e en son reebre demostra de si poquesa mesquinesa pobresa vergonya e altres miseries. Vejats quant ha de la una condicio a laltra. Empero — dix lo frare — sapiats que açi ha una cosa asenyalada ço es que aquestes dues rahons derreres o alguna daquelles no prengats o façats per causa principal o final o per primera intençio a fer obres de caritat. No la primera per sguart del primer cap ço es de haver guardo car semblaria voler cambiar dues mealles per un diner o fer la merchaderia que dien les leys imperials *Do ut des facio ut facias* ço es yot don perque dons et faç perquem façes car ab Deu no cove tal cambi ne tal merchaderia ne per sguart del segon cap tochant temor de la pena de infern car seria temor servil qui es cosa dolenta e reprovada segons es dit. Ne aytantpoch la segona raho car poria saber a vana gloria e seria cosa perduda mas la principal e final intencio e causa de fer obres de caritat sia per sola amor e reverencia de Deu e per caritat e compassio del proisme en

sguart de Deu. E si ajustar hi volets les dites dues rahons hagesles per accessories e inductives he empero pots haver ferma sperança en Deu que per les dites e altres bones obres que façes Deu te endreçara e perdonara tos peccats et dara de ça la sua graçia e de lla la sua gloria. E prechte quet sovenga lª cosa la qual quaix tots dies veu hom hanc no fou ne sera hom qui per donar per amor de Deu vengues a menys ans la sua casa e dels seus succçehidors tots temps fo e sera prosperada e multiplicada. E per contrari uns homens dolents trists e buyts de caritat encara que per tots temps sien vists avançar e multiplicar empero ells a la final en lur vida e vellesa o apres mort daquells lurs hereus encorren desastres e perden ço que han e romanen deserts e desfets e van per mal cap e no sens ratio car scrit es *Quod non habet Christus tollit fiscus.* Vol dir que ço que no ha Jhesu-Crist o sos pobres se pren o toll lo fisch ço es la senyoria temporal. E donchs — dix lo frare als ciutadans —parvos que fer obres de caritat sia obra sancta profitosa e justa e per conseguent acte de justicia. — Respongueren los ciutadans — certes hoc. —

Que virtut de fe es acte de justicia e axi daltres virtuts.

— Parlat havem — dix lo frare — dels dos caps dactes de justicia un enves Deu altre enves lo prois-

me. Resta que parlem (1) . . . . . .

. . . . . .

ment creem que de la disposiçio divinal e dels seus secrets e abisals juhiis axi es ver sens tot dupte—dix lo frare — e per corroboratio — dix — aquestes coses se poden allegar. Primerament les peraules del apostol Sent Paul com dix *Invisibilia Dei a creatura mundi per ea que facta sunt intellecta conspiçiantur.* Vol dir que la creatura ço es lom pot e deu entendre les invisibles coses de Deu per les visibles coses que son fetes es fan ço es altres e maravelloses axi com aquelles que havem dites desus en les dites proves e axi com son altres moltes e diversses a les quals entenimment creat no bastaria mas sola ordinaçio he voler de Deu e la sua omnipotencia infinida. Encara mes —dix lo frare— volets veure pus hubertament e conexer la gran virtut e gran merit de la fe legits e considerats en los sants Evangelis e trobarets que la sanitat de anima e de cors e les gracies que les gents aconseguexen de nostre Salvador beneit Jhesu-Crist totes los eren per ell atorgades per merit de fe. Eximpli de la Magdalena de la Cananea del Centurio dels lebrosos dels cechs dels contrets e de diversses molts e altres languents que lo Salvador com fahia la gracia a cascu dehia *Fides tua te salvum fecit* ço es la tua fe te ha fet saul. Donchs — dix lo frare — provat me par que la virtut de fe es cosa de gran raho e justa e per conse-

(1) Faltan aquí los fólios, 25, 26 y 27.

quent acte de justicia. — Respongueren los ciutadans — per cert hoc. — Ara pus tant ses — dix lo frare — proceiscam a altres virtuts e demanats de quals a vosaltres placia. —

Que squivar vici de gola e altres e a exerçir lurs contraries virtuts es acte de justicia.

Respos un dels ciutadans — parriam nous deguessem enuyar ne fer pus proçes daquesta materia car de ço que dit es tot hom discret pot traure semblant juy de altres virtuts en acte de justicia segons la calitat de cascuna daquelles mas parlassem de viçis squivar specialment de alscuns que no se entendre com se puxen squivar del tot en acte de justicia axi com es viçi de gola car covendria que tota vegada jo menjas a çert pes e begues a certa mesura ço quem sembla cosa dificil e inconvenient. — Lo frare respos e dix al çiutada — parme que de poch siats empatxat. Ara entenets açi. Sapiats que alscuns vicis son que de fi en fi tota vegada per la frevolesa humanal nos poden squivar. E per ço en tal cas lom no pecca almenys mortalment. Axi mateix les virtuts contraries a aquells per la dita frevolesa nos poden metre tota vegada en operacio de ple en ple ja per ço lom non pert son dret ne son merit ans guanya aquel segons mes o menys de la operacio. Ara per veure e per entendre aço pus palpablement dich a cascu de vosaltres

parlant daquest viçi de gola e de la sua contraria virtut qui es abstinencia en la tua ymaginacio fe un cercle redon ab compas e per conseguent ab punt al mig vols saber qual es lo ple daquesta virtut dabstinencia dichte que menjant o bevent poch a sola abstinencia del cors e vols saber en esta aquest ple de virtut dich que en torn o prop lo punt del mig del cercle mas hauras e poras tota vegada e en tot cas e loch estar en aquest çest o punt egualment dichte que no car sdeve que has mayor talent e mayor set mes vegades que altres o que has alcun aventatge de viandes o que est en convit o en noçes e ladonchs per aquesta virtut pots del punt del mig anar tro a la ralla del cercle de part de dins sens viçi menyant e bevent soficientment e be segons lo teu apetit e segons comu menjar e beure cortes atemprat en altra manera en convit o en noces poria irritar los convidants e convidats car daries a parer quet agradasses poch dels o del convit o de les noçes empero guardahi aquests nodriments car sens aquells lo poch menjar tornaria en vici per les males circumstancies. Primer que si est convidat no sies corios ne ansios de la calitat o cantitat de les viandes axi com alscuns folls que tantost que son en la casa se prenen daço sment eu susanyen ço que es gran vilania. Segon que ans de seure digues o dir leys o spers lo vers o la oracio special ques pertany a la taula e si lo dit vers ve a tu e noy sabs als senya al menys la taula e tu mateix e los altres e digues lo pater noster e a la fi del menjar fe gracies a Deu e al convidant que si pertangue en cas que tu sies convidat. E no ten

prenga axi com alscuns que tant es mal lur nodriment e lur cuyta que res no speran ne encara se curen senyal e merexerien quel primer boçi los entras un bon diable e axi sesdeve a vegades. Terç que abans que començes a menjar te vage ell cor als pobres que hagen lur bona part en quant sia en tu. Quart que prengues per tandes de les viandes ab convinentesa de temps o de tempre e no cuytadament ne soberga axi com alscuns que apenes son aseguts a la taula ja volrien haver tota la vianda e a colp en lo ventre e sen meten sobres en la bocha e la mengen mal mastegada tant son glots de glotir hoc que sen cuyten tant que a vegades per la calentura de la vianda sescalden los paladars e la lengua ço que es gran legesa e dan dels matexes. Quint que scies e mengs asentadament e ab bon gest e no axi com alscuns que no poden star seguts a la taula ne callar e fan leig galig dels matexes specialment que quant prenen la vianda mes acosten la bocha a la ma del boçi o en son cas de la copa que la ma a la bocha ço que es gran bestialitat. Sise que en general de la vianda e del vi prengues en tal o tanta cantitat que sia de ça he luny de golofria e de ça luny de ambriaguesa car si axi nou fahies passaries la ralla e exiries fora del sercle de la virtut e daries en lo dit viçi de gola qui es fort vil e molt nohible a la anima e al cors. E per ço diu una auctoritat de mediçina *Plures occidit çibus quam gladius*. Vol dir que mes homens mata vianda que coltell. E aços diu de vianda presa diverssament e destemprada hon consellen los metges a cascun que en pendre la vianda

no vullen asseguir tot lur apetit ans la prenguen axi tempradament que a la fi del menjar li romanga que acom de apetit car aço es cosa de gran sanitat —

De occiositat.

—Semblant podem dir de altres vicis e de lurs contraries virtuts que hagen o haver puxen ralla o mida axi com occiositat que es speçia de peresa. Pensats que tota occiositat sia viçi ans es escrit *Oeçium non quo evanisti sed quo recreatur virtus irreprensibile judicatur.* Vol dir que occiositat no aquella per la qual la virtut se svaneix hos apaga mas aquella per la qual la virtut es recreada no es reprenedora. E per abrevyar dirvos ne un eximpli quiu mostra assats clar. Ere un prom ermita de santa vida que lonch temps havìa estat en son ermitatge dins pregon desert e un dia com ell hagues dites totes ses hores e apres daquelles hagues fet exercici corporal lavorant en sos petits ortellets de son hermitatge e fam nol mogues encara ha son pobre dinar presse a jugar ab qualque petita bestiola mansa axi com lebre e perdiu o semblant. E jugant axi vench un ballester demunt acostantse al hermitatge e viu lo joch quel promenava ab la bestiola e dix entre si mateix — o daquest pages orat hom lo te per sant e veus quines balomies fa be jugaria ab als si podia. — Aço en sperit de Deu conech lo prom e per tal que lo ballester no son anas mas edificat quant foren prop es

foren saludats lo prom faentse ignorant demana al ballester que ere aço que portava signant en ves la ballesta. Respos lo ballester que ballesta era. E lo prom li demana a que era bona. Dix lo ballester que ab aquella tiraven e matayen les besties salvatges. Lo prom li prega que li mostras com ho fahia. E lo ballester per mills amostrarloy para la ballesta e encastay una sageta e asesta a qualque senyal donant a entendre al prom que axi asestave a la caça e puis despera la ballesta e axi matava o nafrava si podia la caça. Lo prom faentse maravellat e mirant a totes parts la ballesta axi perada tenia a noves lo ballester tant que ell dix que massa tardava a desperar la ballesta e lo prom dix quel lexas mirar que quina cuyta ne quin afany li era. Respos lo ballester e dix que si gaira tardava trenchar sia lo braç o la corda de la ballesta os aflaquiria molt. E ladonchs lo prom parla a daveres e dix al ballester — tot aço he fet per dar a tu entendre la follia de ton pensament. Diguesme si aquesta cosa dientho de la ballesta que es sens anima e sens sentiment no pot soferir durada de treball ans trencharia o aflaquiria segons que tu matex dius quant mes la mia carn senssible e flacha e dolenta defalliria per continu treball que no poria servir Deu. E axi not maravells si apres mon treball que vuy he ans primerament de la pensa dient mes ores e puys del cors lavorant en aquests ortellets faç aquest petit deport per alcuna recreatio. — Lo ballester confessa son peccat e demanant e obtengut perdo dell prom partis dell.— Continuant ses noves dix lo frare als ciutadans — ha-

prou en aço ho voletshi mes declaracions. — Respongueren — prou hi ha parlem daltres coses. —

De ira e fellonia.

— Axi mateix — dix lo frare — podem dir de ira e de fellonia que tot es una cosa. Cuydatsvos que tota ira sia peccat no pas ans vos dire pus fort que quaix pot haver que no hirexer o no enfellonir seria peccat axi es scrit per sants doctors *Sicut irasci ab ira peccatum est.* Vol dir que axi com hirexer o enfellonir sensa raho es peccat tot en axi no hirexer o no enfellonir quant hia raho es peccat. En la santa Scriptura se lig daquel valent hom Finees que per zel de la ley de Deu feu homey e diu alli mateix *Et reputatum est ei ad justiciam* ço es que tengut li fo a justicia car ço per que feu lo homey era capital injuria de la ley de Deu. Que mes lo profeta David he toquenho en alscuns lochs los sans Evangelis digue *Irascimini et nolite peccare* ço es que diu a cascuns enfellonitvos e no vullats peccar. Yo dix a cascuns — dix lo frare — si hoiets dir o fer alcuna malvada cosa specialment que fos blasfemia de Deu o de la sua ley o de nostra Dona o dels sants callar ho iets cert starieus mal si no donavets apars que fos mal dit o mal fet e quey fessets ço ques pertany a bon zelador de Deu e de sa ley e de la sagrada mare sua e dels altres sants. E ja per aço dix lo savi Salamo *Interdum melior est ira risu.* Vol

dir que a vegades mes val ira que rialles. Car per la tristicia de la cara se corregeix lo coratge del delinquent. Pero notats açi que les desus dites paraules alla on diu *Et nolite peccare* no son dites sens gran misteri e los sants doctors noten sobre aquelles moltes coses special que la cosa mal feta o mal dita poden tantost ahirar mas no tantost la persona del mal dient o faent ans la deuen caritativament corregir segons la doctrina angelical e fer en quant sia en nos penitencia e smena e si era tant obstinat que res non volgues fer que procuren que senyoria o cort hi meta la ma e que si faça ço que si pertany per zel de la ley de Deu e de la sua justicia. E ço que dit es desus en lo present capitol se pot millo averar e fundar per les paraules e obres de nostre Salvador beneyt Jhesu-Crist recitades en diverses e molts lochs dels sants Evangelis los quals son nostra instruccio e nostra doctrina car porets veure per aquells clarament que dient quis vol o faent devant lo Salvador cosa no deguda tantost dell en allo mostrara de paraula e per obra asenyaladament en la temptacio diabolical aci fare per ydolatria que era acertiva injuria de la santa divinitat. Item en les peraules de sent Pere cuydant e entenent embargar la passio de Jhesu-Crist Salvador nostre quant ell ley revella secretament. Item en lo embargament quels dexebles fahien als fadrins pochs de no acostarse al Salvador hon spressament sent March diu alli del Salvador *Quod indigne tulit*. Vol dir queu pres ha indignaciò ço es a fellonia. Item com en lo temple derrocha o gita les taules de les venderies e dels cam-

biadors e foragita del temple los venents ells comprants blastomantlos e dient que del temple qui era casa de Deu e de oracio fahien spluga dels ladres. E per semblant en diversses altres lochs dels sants Evangelis. — Continuant ses paraules dix lo frare als ciutadans — entenets enpero que ço que he dit en los presents e preçedents dos capitols nos pot entendre aquells vicis ne lurs contraries virtuts los quals no han o no poden haver tala ho mida ne tempre enans en qualque manera tochasses a aytals vicis peccaries mortalment. E sapies que son molts mes e pus greus axi com homey furt adulteri sacrilegi fals testimoni e semblants. E axi guardatsvoshen e pregats Deus queus en guart Amen.—

Declaracio de misericordia e com no es contraria envers res a justicia.

Un dels ciutadans qui molt en la dita collacio havia callat dix al frare — en gran pensament estich e veus de que altament e be havets lohada virtut de justicia e yo hoit dir tots temps que gran virtut es misericordia e par que aquestes dues virtuts hagen contrarietat e nos puxen fer ensemps almenys en juhiis. Car faent justicia çessa missericordia e faent misericordia cessa justicia. Donchs com ho farem.—Respos lo frare — o Deu e quants son qui anomenen misericordia

e no saben que ses. E parme que vos siats un daquells sino no diriets tan gran error com misericordia sia tan gran virtut ver es mas que haia contrarietat e que nos puxen fer be ensemps ab justicia es gran error o gran ignorancia com en veritat justicia he misericordia se avenguessen fort be e pugen star ensemps sens fer nosa la una al altra. Ara vullatsho apendre. Sabets que vol dir misericordia a la letra miseria en lo cor e sabets qui es son significat e son exerciçi o sa operacio jous ho dire. Posem axi que vos sots jutge o assessor o consseller en fet o en juy dun criminos que a veritat se troba colpable dich que li devets haver misericordia e veus com dich que vos haiats miseria e desplaer en vostre cor com aquest ha errat e com vos lo havets a jutjar o a punir e que no li façats cara ne gest cruel ne terrible ne proçes de capcio mas cara e gest de just e de compensible jutge e li façats lo proces just sis vol sia expacxat ell induischats benignament a paciencia hoc encara a penitencia e a fer fi de bon christia pus aparega de sa colpa de manera que ja que pert lo cors no perda la anima en quant que puxats e aço es la medicina e son significat e son exerciçi e sa operaçio mas que en tot o en part la pena o penes de la ley o del fur sia misericordia ja Deu nou vulla ans aço appellen los teolechs cruel miseracio he es capital peccat. E veus per quantes rahons. Primerament que es fet contra la justicia de Deu e contra espres manament seu que diu *Malificos vivere non paciaris* ço es que diu a cascun senyor o jutge no sofires viure los mals feytors. Segona que es emblar o tolre

son dret a la part privada acusadora e denunciadora no sens gran peccat ne sens gran carrech de restitucio. E per ço aytal misericordia com cuydats dir no es ne pot esser en jutge mas en la part. Posem axi a cascun de vosaltres dich si contra tu principalment ere comes alcun delicte o crim e per reverencia de Deu volies haver compassio del criminos e remetre e perdonarli ta propia ofensa en ton dret propi aço seria caritat e hauries merit mas que tu sies jutge o assesor o consseller e per compasio flixes en la justicia en tot o en part no es sino levar lo mal al criminos he carregarlo a tu mateix de que romans obligat a restitucio a la part per aquell cas e a la cosa publicha e a cascun singular de aquella en son cas per tots los casos del crim dalli avant sdevenidors. Car segons que recita Saluçius e foren peraules virginals de Catho la punicio dalcun crim nos fa tant per aquell crim car ja es passat e no ha altre remey com hom ho fa per los sdevenidors crims que sien squivats. Donchs si tu est jutge ho assessor o conseller e no castigues los passats crims romans e es causa e occasio dels crims sdevenidors. Considera donchs e veges quants carrechs ne prens e si tu e tot ton linatge series bastant a restitucio del carrech. La terça que per conseguent es fraudar nafrar e destruir la cosa publicha la qual los singulars daquella cuyden estar segurs en confiança daquella e trobensi desçebuts e dampnificats car cert es que no punir los criminoses es multiplicar mals e nodrir molts malsfeytors. Daço puix dar e mostrar dues proves clares. La una es molts e diversses

dits de Deu e de sants doctors e philosophs e savis morals que tots temps cridaren per aço en scriure diversses auctoritats entre les altres les seguents. Lo Salvador nostre beneyt Jhesu-Christ *Nolite judicare secundum faciem sed justum judiçium judicant.* Diu a cascun jutge no vullats jutgar segons la faç mas jutgats dret juy. E lo Profeta diu *Beati qui custodiunt judicium et faciunt justiciam in omni tempore.* Vol dir benaventurats son aquells qui guarden juy e fan justicia tots temps. Sant Crisostom e altres parlen pus larch daquesta materia e prenenne les lurs pus breus peraules digueren *Impunitas parit ausum* ço es que no punyir los crims engendra guosar de ferne molts. Encara digueren *Scelera dum non vindicantur increscunt* ço es los crims dementre nos ponexen crexen. Item Senecha excellent moral dix *Bonis nocet qui parcit* ço es que aquell qui perdona als mals nou als bons. Encara dix *Qui non noçet peccare cum possit jubet.* Vol dir que aquel qui ha poder de vedar o de castigar peccat e nou fa aquell aytal mana que sia fet peccat. Finalment molts altres hoc e les leys imperials han parlat tan largament daquesta materia que seria enuyg de reçitar. Laltra prova es clara esperiencia quaix ha tots dies veurets dun temps ha en ça quants homeys furts violencies invacions e altres crims se son fets es fan crexen e multipliquen de dia en dia e queu fa cert la pocha punicio e la pocha justicia que sich fa de aço crida tot hom he negun noy proveeix gran temor e que no torn sobre lo cap daquells quin son en colpa o en causa e ells no deuen duptar que nos faça a la larga

o a la breu per obra o per misteri de Deu e pus no dich sobre aquesta materia.—

Quant es carregos e enorma peccat fer fals testimoni per stalviar hom criminos de mort.

— Per ço que dit es en lo preçedent capitol e per altres rahons — dix lo frare — son fort reprenedors e leyalment punidors uns niçis homens ultracuydats que dien que per stalviar un hom criminos de mort no dupten de fer fals sagrament e fals testimoni. Ha falssaris traydors abhominables a Deu e al mon com poden ymaginar tanta malvestat veus quant cuyden fer que molt pus greument pequen e delenquèren que no ha fet lo criminos lo qual cuyden stalviar. La raho es aquesta. Certa cosa es que molt pus greument es peccar en la persona de Deu que no en la persona del proisme e com Deu segons ell mateix diu e axi es sia veritat e jurar en ell no sia sino fer del e en ell fer mal de veritat e en tal cas los traydors falssaris aytals en tant quant es en ells façen de Deu e en Deu fer mal de mentida de falsedad e en quant poden lo falsifiquen ell reneguen segueixse que pequen en la divinal persona ell ofenen molt pus greument que no feu lo criminos sia homeyer ladre o quin se vol qui pecca en la persona del proisme. Mes avant aquests aytals emblen e tollen a la part privada son dret no sens carrech de restitucio he dampnatge de tota la cosa pu-

blicha segons declarat es desus en lo semblant per que merexeria que hom li tallas la lengua sol per dir tals peraules e fi de fet ho fahien quels cremas hom tots vius he encara no seria condigna punicio.—

Que per prechs ne per sguart de hamichs no deu hom fer res que sia desonest e provau per moltes auctoritats he eximplis.

Dix un altre dels ciutadans al frare — senyer cove que hom faça que ha com per sos hamichs sino poria pertir la amistat. — Dix lo frare — nous enten declarat vostres paraules. — Dix lo ciutada—veus per queu fem vullvos dir. Un hom es caut en qualque crim es mon hamich o men prenguen mos hamichs no li sere favorable ho ajudador en son cas ha tan avol peraula. — Dix lo frare — ha qui axi que vos volets dir que si en lo juy daytal hom cabets com a jutge o assessor o conseller quel favorejarets e si es provat quel emperets e li ajudets per tot axo ho dich. — Dix lo ciutada — o mala anch nasques. — Dix lo frare — e no havets vergonya de pensar ne dir aytals paraules. — Donchs que fare — dix ell — perdren yo mos hamichs. — Donchs — dix lo frare — mes amats perdre Deu e vos mateix que vostros hamichs. Ara scoltats e conexerets vostre gran error. Sapiats que dix un sant doctor appellat Prosper *Sic diligendi sunt amici ut errores eorum non diligantur qui enim diligit alium con-*

cenciendo malum non illum diligit set pocius odit et se ipsum dampnabis enim peccat qui peccatum acomodat. Vol dir los hamichs axi volen esser amats que lurs errors no sien amades car qui ama altre consintentli mal no lo ama ans lo avorreix e dampna si mateix com dues vegades pecca aquell qui al peccat daltre dona consentiment. Item dix lo gran maestre Tullius *Nulla est excusacio peccati si amici tam peccaveris et maxime in re turpi ubi duplex peccatum est.* Diu a cascu no has escusacio neguna de peccat si peques per raho del amich e mayorment en cosa leja on ha doble peccat. Item dix ell mateix *Amici vicia si feras facis tua.* Diu que si tu soferts los vicis del hamich aquells fas teus propris. Item digueren alcuns sants doctors *Propich defensor est qui defendit innoxium* dient que aquell es propiament defenedor qui defen lo colpable. Encara digueren *Soçius fit culpa qui nocentem juvat.* Vol dir que aquell qui ajuda al colpable se fa companyo de la colpa de aquell.—E lo ciutada qui les desus dites peraules havia posades e dites se envergonyi pero per alcuna color dix al frare—gran veritat dehits pero no van a vegades alscunes pregarias armades que noy pot hom tenir. — Hosta — dix lo frare — com tendriets a prova de ballesta que a peraula no puschats tenir vos fetsho axi com un ciutada de Roma apellat Rocilius del qual recita Valerius Maximus aytals peraules *Cum amicis cujusdam injuste rogacionis resisteret ad quod hic per sumam indignacionem dixisset quid ergo michi opus est amicicia tua sid quod rogo non facis. Respondit immo quid michi tua si propter te facturus sum*

aliquid inhoneste. Vol dir com Rocilius contrastas a injusta pregaria de un seu hamich e aquell ab gran felonia li digues que he obs yo ta hamistat si no fas ço de que yot prech. Respos Rocilius mas que he obs la tua si per tu he a fer res desonestament. E aquell hamich conexent sa herror anassen envergonyit.—

En qual manera pot hom guanyar e possehir riqueses sens peccat.

Los altres ciutadans digueren a lur companyo—lexem axo que es posat en lo precedent capitol que en bona fe es de avol materia e parlem de una cosa la qual pus comunament tocha los homens del mon e fala bon saber. — Que es axo — dix lo frare. Digueren ells — guanyar riqueses e possehir riqueses es peccat ho no. — Respos lo frare — maravella es que axo ignorets vosaltres pero dirvos he ço que yo hi enten. Sapiats que jatsia les riqueses sien causa de molts laços e de molts perills empero responent dretament a vostra demanda dich que si hi servats les coses que declarare no es peccat en altra manera hoc. E darvos ne eximpli e prova. Cert es que molts sants patriarques reys prinçeps barons e altres guanyaren e possehiren grans e poderoses riqueses sens peccat mortal ans visqueren e moriren sants homens e veus breument tres coses quey servaren e quey servarets. La primera es guanyarles justament e honesta e sens en-

gan e sens frau e sens barateria e sens jactura e sens perjudici daltre mas planerament ab cura e correament de cullites de fruyts de la terra e de hamichs o ab justa merchaderia o altra art honesta o ab just e honest servey e per legittima successio. La segona es dispensar o administrar les degudament delmes y primicies a la sgleya e als servidors de Deu e faentne part covinent als pobres per caritat e per reverencia de Deu e prenentne a la tua persona o a la tua casa e companyia suficientment e no ten prenga axi com aquell per qui Senecha dix aytals peraules *Magna sentencia est heredis sui res procurare et sibi omnia denegare.* Vol dir que gran follia es procurar les coses de son hereu e denegarles totes a si mateix axi com fan alseuns malestruchs servents de la peccunia que nan assats e per ells e per lur casa o companya non guosen o non volen pendre part alcuna sino ab exerçiva scasedat e mesquinesa ans ho avançen he ho estogen per son hereu e no saben a vegades quis sera e viuen e moren fort miserablement de que en aytals comunament e de mes sen segueix dos desastres. Lo primer es que muller o altre de sa companya fan per necessitat alcuns incovenients. Car diu Casiodorus *Sub quadam necessitate peccare creditur cui necessarie non prebentur.* Vol dir que segons e sots alcuna necessitat creu hom que pecca aquell al qual no son dades les coses axi necessaries. Lo segon desastre es que per aquest com lom aytal es scas e cruel axi mateix e a sa companya Deu permet la heretat venir en ma de avol hereu qui prestament ho gualdeix eu guasta en

tant que quaix es vist desexirsen tost axi com de fexuga carrega. E la terça de les dites tres coses servadores es lo consell quey dona lo Profeta dient *Divicie si afluant nolite cor aponere.* Vol dir que si les riqueses hi habunden noy vullats posar lo cor. E yo — dix lo frare — dich no posar lo cor ne la sperança en les riqueses mas en nostre Senyor Deu retentli laors e gracies daquest benifet regonexent que aquells e tots los altres devallen de la sobirana font de la sua infinida bonesa. E axi — dix lo frare — si aquestes coses hi servats podets guanyar e posseir riqueses justament car lo mal no es en elles com sia cosa creada per Deu mas es o pot esser en lom per mal guanyar o per mal administrar aquelles. E axi sertvatshi les coses que dites he e Deu prosperarvos ha de ça per gracia e de lla per gloria.—

Comença la segona part del present libre de doctrina compendiosa.

En aquestes peraules fo vist als ciutadans quel frare volgues fer fi e calleren mas ell los dix — tro açi me havets interrogat e jous he respost ara parriam que jous degues interrogar de alscunes coses e quem responesets a aquelles. — E ells digueren — plau nos digats ço queus placia e respondremhi axi çom Deu nos administrara. — Jo dich — dix lo frare — e tot hom sap que vosaltres soven cabets e sots en consell dis-

post a caber en los oficis e en lo regiment daquesta ciutat volria fort saber com hi va e no pensets que aço deman per suspita que hage de vosaltres ne per encerchar vostres obres car si Deu me ajut jo creu que vosaltres e daltres que conech que hi hajats retuda vostra leyaltat e vostra diligencia mas demanvosho per zel que he a la cosa publica daquesta ciutat la qual volria que Deu prosperas e avanças. E si ma pobre doctrina hi podia res profitar fariahi ço que fos en mi volenter. — Respos un dels ciutadans e dix al frare— ans ardidament cerchats les obres de cascun. E en aquest cas cascun deu parlar per si mateix e dich primerament per mi que son prest de starne a compte devant Deu e homens. — Un altre ciutada respos — jo dich axo mateix per mi que son prest de starne a compte devant Deu e homens. — Mas un altre dells stech un poch penssiu e puis dix als dos qui ya havien parlat — havetsvos pres smen de les peraules dels frare pus prop dites. A mi es viyares que son dues e han gran substancia ço es que hagen rebuda leyaltat e diligencia. Per ma fe quant a la primera jo juraria de creença quen vaya be a tots mas de la segona ques diligencia si bens strenyen hi ha prou que dir e que fer.— Los dos çiutadans que dits havem perech que sapitrasen e stigueren pensius e un altre qui era pus jove de tots e no havia tengut ofiçi en cap dix — semblem que daço qui passat es no dejam tenir temps ca poch valria sino cascu guart e regonega sa consciencia e si hi troba res que be no hi stia façenne penitencia e smena mas parriam si a vos senyer frare plahia quens

deguessets instriur com ne en qual manera cascun en tals coses se deya haver e profitar molt en sdevenidors hoc encara que quant al passat mills poria veure e entendre cascu sa culpa sin ha e ferhi ço que ja he dit. — Respos lo frare — per ma fe vos havets dit mills de tots e es raho que axis faça. Ara vos e als altres entenets açi.

De dues maneres de oficis publichs primera de juradiccionals e del orde dels afers daquells.

Certa cosa es e cascun de vosaltres ho sap que dues maneres son de ofiçis la una es de ofiçis juradiccionals ço es que usen de juradiccio axi com governador batle vaguer justicia mostaçaf e altres semblants e laltra es de rejiment sens juradiccio sino en poques coses que pertanyen als fets de tals oficis axi com jurats consellers e semblants. E aquests aytals dretament son procuradors de la cosa publicha de la ciutat perlant dels primers qui exerçexen juradiccio dich que aquests fan ho fer deuen e solen tres maneres de fets e de plets. La primera es dels pobres de Deu e per conseguent de Deu. La segona es del fisch o de la senyoria temporal ço es del senyor rey. E la terça es de les privades persones del ço es de les gents comunes. Ara digam de cascuna de aquestes per son orde axi com les he desus posades scientment.

Dels plets e afers del pobres de Deu.

Car primerament tot bon oficial e jutge deu entendre en los afers dels pobres de Deu e aquells devant tots altres deu donar bon spacxament e deuen loy moure dues coses. La una es compassio del pobre e flacha persona per amor e per caritat de Deu e la segona la gran remuneratio que li nes promesa per Deu. Car scrit es per lo Profeta *Beatus qui intelligit super egenum et pauperem in die mala liberavit eus Dominus.* Vol dir benaventurat es aquell qui enten sobre lo freturos e lo pobre car en lo dia mal lo deliurara nostre Senyor. E sabets qual es aquest mal dia aquel de que santa mare Sgleya canta en lofiçi dels morts *Dies illa dies ire calamitatis et miserie.* Vol dir es dia de ira de miseria e de mesquinesa ço es lo dia del general e final juy del fill de Deu e si los oficials o jutges volien entendre en les peraules del Profeta com he quant entendrien en lespacxament dels plets e afers dels pobres e flachs donantlus lur dret complidament quant son demanadors e deliurenlos de la ma del calumpniador con son defenedors cert nit e dia hi entendrien pensant que tanta terribilitat com sera en aquel mal dia del juy serien deliurats per nostre Senyor per sguart de tals obres mas aço nos fa axi vuy per tots ne dich que en los seguents capitols veurets dues coses. Empero notats açi la una es que en aquest cas

solament he dit e dich de entendre primerament e asiduada a dar bon spacxament als plets e afers dels pobres e flaques persones on les entench a compendre vidues e pubills. E no dich pas que per compasio o en altra manera los sia jutjat res mes avant de lur dret car segons dret divinal e humanal fort son reprovadors aquells jutges que per compassio ajusten al pobre ultra lur dret e per enveja tollen al rich de son dret com ja no seria justicia la qual vol que cascun haja ço que seu es. E laltra cosa es que no tots aquells quis mostren pobres e flachs prengats e tingats per aytals com a vegades alsgunes persones axi homens com dones e assenyaladament uns qui han gitat a mal ço del lur trobarets de tant mal hagre que ofiçi fan de pledejar a tort o a dret e altra faena no volen fer. E continuament seguexen les corts e criden es planyen devant rey e oficials seus grans e pochs e cerquen maneres assenyaladament per via de miserabilitat ab les quals calumpnies aquell e laltre ells fan citar e anar del loch de lur domicili a la cort reyal en han a vegades reschats quells donen alscuns simples homens per reembre vexacio aquestes aytals persones squivarets com a diables car dretament fan ofiçi del diable cerchant e ordint ribalderies e calupnies e mals.

Dels plets e afers del fisch.

Segonament tot bon oficial he jutge deu entendre

en los afers del fisch ço es del senyor rey e es gran raho car lo ofiçi e les juradiccions son sues e per ell se regexen e axi lo segon loch apres aquell de Deu e de sos pobres deu esser seu e aquests afers del fisch han o haver poden dos caps. Lo primer es si quant lo procurador fiscal mena alscuns plets o procesos ordinariament per lo fisch demanant o defenent en aquests plets aytals lo fisch o el jutge deu entendre ab diligencia e ben spacxar e dar son dret a cascu en manera que per temor amor o hoy o per res als no decant de neguna part. Lo segon cap es en la execucio dels bans calupnies e penes. E sobre aço entenets diligentment car açi penya la ley e los profetes daquesta materia jo dich que les gents solen e han acustumat e acustumen tots dies de caure en penes e en bans en una de tres maneres a vegades per ignorancia a vegades per necessitat a vegades de çerta sciencia o per malicia cessant necessitat. Quant sdeve la primera manera que es per ignorancia e aparega provable en tal cas lo oficial o lo jutge pus hage lo poder no deu res levar del ban o de la pena ans ho deu del tot absolre e remetre corregint de peraula lo errant per ignorancia e ques guart de errar sino que pagaria per lo passat e per lo sdevenidor. Quant sdeve la segona manera que es per necessitat lo fiscal e lo jutge pot e deu lavar a covinent tempre partida de la pena o del ban segons la cantitat de la persona o del defalliment de aquella car ja per sa necessitat no deu errar ne fer mal. Mas quant sdeve la terça manera que es de çerta sciencia o per malicia dich que lo oficial o lo

jutge no tant solament deu lavar tota la pena ho ban ans si lexava aquella en tot o en part faria gran peccat car daria enteniment o atreviment e gosar aquell qui ha errat de certa sciencia o per malicia e als altres de mes errar en menyspreu de Deu e de la senyoria temporal e en dan e destruccio de la cosa publicha. Quants he quantes son axi homens com dones que per confiança de mantenidors e de pregadors se atrevexen de çerta sciencia a malicia a fer fraus e engans e falssies e mal avenir o fer contra les statuts profitoses de la ciutat que no sen volen star per res que hom los diga ne los faça ans diran espressament e a pales via Deus me prest mon compare o mon hamich naytal que no he pahor de bans o de penes ne de negun oficial. E en confiança de aço fan tots desastres. E en bona fe si la pena o ban ere levada de ras en ras daquest aytals ells e ells altres se castigarien e la cosa publicha no seria fraudada ni dampnificada e poria daço cascun oficial o jutge pendre eximpli e doctrina de la santa Sgleya que es nostra mare e nostra maestra. Car en les cartes o bulles papals de les planaries indulgencies e remissions qui vulgarment son dites perdo a pena e a culpa trobarets tots temps de comu ço es una aytal clausura. *Et ne quod absit hujusmodi graciam redderis proclivior ad illicita imposterum comitenda volumus quod si ex confidencia remissionis huiusmodi aliqua forte commitreris tibi quo ad illa predicta remissio nullatenus sufragetur.* Diu lo papa a cascun daquells a qui atorga la dita indulgencia e remissio tals peraules. E per tal ço que a Deu no placia que per

aquesta gracia not retes pus inclinat a cometre daçi avant coses no legudes volem que si per confiança daquesta remissio tals coses per ventura cometries que quant aquelles la dita remissio en neguna manera not valra net aprofitara. Donchs be es raho e justicia quel oficial ell jutge seglar faça semblant a aytals herrants maliciosament e de çerta sciencia que daço que han peccat o herrat per confiança de pregaries o intercessions damichs nols aprofit. E si lo oficial o lo jutge fa lo contrari axi com los preguen se carreguen al coll e a la anima carrech de restitucio tots los fraus e tots los mals que aquells aytals fan. Per conclusio daquest capitol dich que lo oficial o lo jutge en la execucio dels bans o de les penes se deu haver per les III vies o maneres que dites he e que la sua intencio principal o primera sia per zel de justicia e de castich e per squivar dan e mal en la cosa publicha. E la segona intencio pot esser per haver los drets e moluments del senyor rey del qual ço es propia regalia e faent aço axi lo oficial o lo jutge fa actes de justicia en guanya en aconsegueix gran lahor e merit de Deu e del mon.

Dels plets o afers de les gents.

Terçament tot bon oficial o jutge deu entendre en los afers de les privades persones ço es de les gents hoint assiduadament examinant diligentment o determenant justament e presta lurs pleyts e contrasts e

preservantles tant com en ell sia de treball de despeses de occasions e altres mals. E notats be que en les prop dites peraules se toquen IIII coses. La primera es ohir assiduadament. La segona es examinar diligentment. La terça es determenant justament e presta. La quarta es preservar los pledejants de treballs e de despeses de occasions he daltres mals. A la primera dich quel oficial o lo jutge deu hoir assiduadament les gents e lurs plets e contrast e faent aço fa be a aquells e assi mateix a ells per entendre be la questio car si be no es entesa no pot esser be examinada ne determenada. Encara fa be a si mateix car aytals afers han semblança de cans ladradors los quals sils girats lasquena venen rosegan tro a les faldes e á vegades morden a les guarres e sils girats la cara fugen axi es de tals afers que sils girats la squena sotsobrenvos es rebellexen e si los stats de cara fugen ço es que ab menys afany e ab menys temps cessen e lo oficial o lo jutge nes menys infestat e per conseguent en aço fa be a si mateix. A la segona que diu examinar covinentment dich que cove de neçesitat axi sia fet sino sera fet juy a les obres no sens gran carrech hoc encara destruccio. La terça que diu determenar justament e presta ha dos caps los quals ensemps covenen a bona determinacio en altra manera no tendrien prou car determinacio encara que sia justa si molt tarda un perdre val e si es presta e no justa ja val menys es sdeve que alscuns sants doctors son entre los altres papa Innoçent terç que dien que digue que a vegades pus profitos seria als pledejants perdre los plets pres-

tament que no guanyarlos ab gran tarda car mes li munten los treballs massions e dans de pledejar longament quel fruyt del plet de la sentencia. Per mills observar la quarta que diu preservar los pledejants de treballs e de despeses e de occasions e daltres mals dich que tot bon oficial o jutge se deu ben pendre sment no tant solament de la cantitat del pleyt mas de la condicio dels pledejants e de lurs advocats e procuradors e si coneix que alcun daquells sia malicios o cavillos o inclinat a tardar lo plet deulo hom refrenar per caritativa correccio o per savia manera de restrenyer les asignacions e abrevyar los procehiments e spacxar les sentencies axi interlocutories com difinitives. En altra manera proçehir sumariament e de pla com aço puxa fer e deja per son ofici segons leys o furs ho usacges e ab aço lo oficial o lo jutge preservara los pledejants de treballs de messions e si acun daquels o son advocat o procurador sera tant obstinat o abituat en malicia que res daço que dit es no vulla en tal cas lo oficial o jutge pot e deu ab riguor aquells aytals reservar de lur malignitat ab penes moltes e cominacio e ab legittima privacio de ofici a temps o per tots temps del advocat o del procurador a castich lur e aximpli dels altres qui sen apitrarien. Car diu un proverbi aragones qui uno fostiga cento castiga. Si lo jutge o lo oficial veu o sent lo plet esser odios o aparellat a materia scandalosa deu squivar totes occasions ab riguor o ab savies maneres e assenyaladament impensat les forts penes e provehint que los prinçipals tant com possible sia no venguen o no sien

ensemps personalsment als actes del juy mas lurs procuradors o la I dells e puis laltre si obs hi seran e ab altres covinents maneres. E ab aço lo oficial o jutge preservara los pledejants de scandols e de occasions axi com vol la dita quarta cosa. E sapiats que alscuns savis homens parlant daytal materia han dit e scrit que tots bons oficials o jutges se deuen mostrar a esser balança als simples e aspre als malicioses benigne als humils rigoros als superbioses plaent als plans brofech als rebustechs misericordios als penidents infexible ço es no doblegable als abstinats o induhits a mal dreturer a tots volenteros a escoltar o entendre asentat en examinar mudar (*madur*) en deliberar diligent en spàcxar discret e just e dreturer en jutjar riguoros en executar e ferm en be acabar. —

Que les coses en los precedents quatre capitols contengudes no son observades per tots al temps present ans sich fan abhominacions.

— Ara vejam — dix lo frare — si les coses posades en los prop preçedents quatre capitols se serven es fan axi vuy. A bona fe yo crech que res no sen faça pero descorregamho tot e veuremho millo. Yo primerament pose orde als afers dels pobres de Deu. Segonament del fisch. E terç de les gents e aquesta obra serves vuy placiausho veure çertes tots los oficials del mayor al menor e prenetsvos sment de lurs obres e

trobarets que tots a una ma no tant solament ho serven lo dit orde ans ço que piyor es del primer e del terç nons curem sino poch. Mas del segon quant al primer e segons cas daquel parlant de execucio da bans o de penes agues ni car daço es lur registre e en aço es lur estudi. E aço es lur cura e lur treball e almenys si sobre aço era lur intencio e lur operaçio per zel de justicia e de castich o per squivar dan e mal de la cosa publicha axi com desus es posat no seria tan greu. Mas noy ha res daço ans hubertament e ab hulls avists fan sobre aço dues horribles abhominacions sens tota temor de Deu e de la senyoria temporal e sens tota vergonya del mon entenensi — dix lo frare — aquells quin fan e no los altres. Car sens tot dupte dix Sent Gregori *Generalis sermo quos tangit angit.* Vol dir que la paraula general aquells costreyn los quals tocha.

Primera abhominacio.

Dichivos que la primera abhominacio es quels dits oficials no tan solament no squiven los peccats fraus e engans e altres mals ans per haver diners los nodrexen ells mantenen contra propi e spres manament en gran ofensa de Deu e en difamacio de la senyoria temporal en dan e destruccio de la cosa publicha e en dampnacio de lurs animes. Eximpli e prova. Certa cosa es que en aquesta o en tota altra bona ciutat per

statuts daquella e per privilegis reals e penals los quals cascun oficial a qui pertany jura specialment e spressa de tenir e observar aquells fermament. E com sien esquivades coses de tafureria com sia scola del dimoni en la qual continuament se fan es canten liçons a gran plaer e gloria de aquell e a gran vituperi e blastomia de nostre Senyor e de la Verge sagrada mare sua e dels altres sants e santes de Peradis e los oficials aquests per be empaliar e omplir aquesta scola arrendenla per çerta cantitat de diners e a cascun dia mes avant segons statuts e previlegis que axi mateix juren. E per bona honestat les avols fembres no deuen star entre les bones a esquivar contrari ans deuen star en lur deputat loch e los oficials aquests per reschat de tals fembrès lexenles romandre e star alli mateix en axi que ans del rescat les fan avols e apres dèl reschat les fan bones e ço que es piyor que per copdicia del reschat ne difamen alscunes sens tacha e sens culpa calumpniades se han a reschatar e per haver compliment al reschat fan mal de lur prou que nou havien fet nil faeren si per als no fos. Mes encara segons statuts e previlegis los quals semblantment juren totes les obres e coses ya fetes fraudoses sofistiques e corruptives o vedades deuen esser a no res tornades per foch o per trenchament o per squinçament o lançament daquelles segons la calitat de cascuna a tolre dan o frau a la cosa publicha e los oficials aquests fan sobre aço dos desastres la I que per reschat permeten e lexen star e vendre la cosa ja feta fraudosa sufistichada e corrupta e vedada. E laltra qui es piyor que

per reschat permeten o lexen als maestres o feadors daquells feyna he ferna e vendren tantes com se volen.

Segona abhominacio.

La segona abhominacio es que com tot bon oficial per son ofiçi e per la caritat de Deu que loy streny deya e sia tengut preservar en quant sia en ell les gents e mayorment simples de fallir e de errar aquests mals oficials no solament aço no fan ans ço que piyor e pus leig es fan enginy e preenzes als mesquins de caure en bans e en penes prehen e alegrense tals oficials que eximpli prenen de noble e de valoros animal e de quin de leo o de orifany o de unicorn certes no car aquests animals per lur valor als humils son benignes e als rebelles son braus. Donques de quin animal prenen eximpli e ofiçi dichvos que de un mesqui e fort dolent ço es aranya e vejats com primerament fan ofiçi de aranya. Tot hom veu que les teles e preenzes de la aranya son tan flaques que solament prenen e retenen les coses petites e flaques e mesquines axi com mosques e moscallons e semblants e no aquells que tant o quant hagen força ans aquells aytals trenquen e desfan les dites teles e preenzes dretament axi es de aytals oficials que en lurs teles e preenzes prenen he retenen solament les persones simples e flaques que tant o quant hagen de roba mas no men tem que prenguen ne encara assagen de pendre

aquells qui han sanch en luyll. Car aquests be sabrien e guosarien dir lurs malvestats e trencharlos lurs teles e lurs preenzeries ne aytant poch retenen los que han compares e pregadors per delinquens que sien ans aquests aytals enganen les preenzes que noy son retenguts. Parvos—dix lo frare als ciutadans— que aquests aytals oficials deguessen esser appellats de propi nom aranyes pus fan lur ofiçi. — En bona fe — respongueren ells en somris — hoc. — Sembleus encara que sien coses leges e pudentes les dites abhominacions. — Respongueren ells — nou poriets prou enquarir o squivar. — E lavors lo frare ab gran suspir respos e dix

Suspira esclama lo frare de ço qui mal es fet per oficials.

— O çel o terra o elements e com podets soferir tanta ofenssa e tanta blasfemia de nostre Creador e tantes e tant manifestes malvestats en dan e destruccio de la cosa publicha com no husats de vostres forçes contra aquests malvats he perjurs oficials. O princeps catholichs e com noy girats la cara per servir e gloria de Deu e lahor e profit de vosaltres matexes que dels diners que daquestes extorcions qui son planes roberies vosaltres non havets part ne quart car com se hagen de illusions e vergonyoses rahons los dits oficials çelen e abçeguen les dites storcions e tota la rebuda daquelles hoc encara que dels emoluments que

justament e per justes rahons se han aytant poch vos ne havets part ne quart car ells per prechs o per importunitat han de tu tant sobergues gracies e asignacions sobre los dits emoluments ultra lur salari ordinari que res noy basta per molt que excorxen que es gran peccat que de salari ne de gracia hagen asignacio sobre los emoluments de lur ofiçi mas quells fos pagat lo salari daltre loch. Si noy provehits Senyor haure a creure de tu la peraula que Casiodoro dix *Tunch princeps suorum oficialium malefacta retificat cum eius torpet correccio in delictis.* Vol dir que lavors los princeps ratifica o conferma les malifetes de sos oficials com la sua correccio es pererosa e no corregeix los delictes. O feels crestians e com nous sentits de tants mals al menys per vostre propi interes. E vosaltres çiutadans qui açi sots perque no fets quey sia provehit com sia en vos entre los altres de esserhi provehit perque no squivats la ira divinal la qual per tal e tantes enormitats vulla Deu que no venga sobre vos e sobre los altres qui mal hi meten.—En aquest pas lo ciutadans stigueren apitrats e quaix trists. Empero un dels dix al frare — senyer ço si fa que fer si pot ja hi ha inquisicions contra los dits oficials. Vejam que mes si pot fer que inquisicions. — Dix lo frare — testimonis volets dir car jatsesia aquestes malvestats sien tan manifestes que layre les veu e les parets les senten. Empero james no viu ne sabi que vostres inquisicions de bou hic faessen una punicio ne un castich ne res als de be e no es maravella car son de vosaltres matexes e aquells qui enguany son inquisidors laltre any

se speren esser oficials. E axi serien vists fer contra si mateixs e amen mes usar de una de sa peraula vulgar qui diu prestamen una prestar ten he altre. Mas en bona fe si un strany sis vol fos lombart e hagut tirant fahia les dites inquisicions o que al menys se fessen per la manera antiga los oficials se guardarien de follejar mills que no han fet ne fan en lo present temps erech que per tal com Deus nols poneix tant hagen la intencio del foll que diu lo Profeta *Dixit insipiens ni corde suo non est Deus.* Vol dir que lo foll dix en son cor que no es Deu mas jom pens que no haurien tal intencio si consideraven dues coses. La primera es una auctoritat scrita per alscuns doctors e philosofs que diu *Lento enim gradu ad vindictam divina proçedit ira tarditatemque vindicte suplici gravitate compensant.* Vol dir que al pereros o al tardivol grau o moviment la divinal ira proçeeix a sa venyança mas gara que la tarda compresa ab la gravitat del suplici o del turment ço es que per sguart de la tarda fa la punicio tan greu que mal ho val al peccador tota la spera. Siats certs — dix lo frare al ciutadans — que sils tarda nols pert que com mes los tardara pus greument seran punits si nos convertexen e no fan penitençia e smena de aço que mal han fet. E que noy tarden car dix lo savi Eclesiastich *Ne tardes converti ad Dominum et ne diferas de die in diem subito enim venit ira illius et in tempore vindicte disperdet te.* Diu a cascuns no çeses de convertirte a Deu e non alarchs de dia en dia car soptosement ve la ira sua e en temps de la vengança destrouirta. E la segona cosa es ço que desus en lo ca-

pitol de fe ves la fi daquel capitol es posat parlant de les obres altes e maravelloses de Deu e de la leya punicio e greu fi de les malvades persones. En aquest pas me sove — dix lo frare—de un gran inconvenient que he hoit dir a vegades ço es que si sdeve jatsesia a tart que Deu dona a alcun oficial regent covinentment son ofici o que alcun privat diga o faça qualque cosa tochant honor ho be de la ciutat tantost se meten al cap de haverne paga o remuneracio de la ciutat ço que es gran follia car prenlosne axi com aquell qui vertaderament e justa deu a un altre qualque deute o cantitat e vol e demana que per pagar aquella hom lon pach. Certa cosa es que segons ley divinal e humanal cascu deu esser bo e virtuos e es tengut de fer bones obres e haverse leyalment e be en tot ço que diu e fa de que deu sperar merit e guardo de Deu mas demanarne tal paga com dita es desus veja cascun hom discret de quin seny pot pertir pero ja plagues ha Deu que per aquesta manera se pogues servar tal egualtat ço es que lo oficial qui diligentment se fos haut en lo regiment de son ofiçi fos ultra son salari ben remunerat per la ciutat ab que aquell oficial qui hagues fet lo contrari fos ben punit car tot seria profit de la cosa publicha mas es e seria tal mal que tals remuneracions veurien sovent e tals punicions no james ans ço que piyor seria si alcun oficial hi sdevenia covinent vendrienne molts altres la I negligent no vuyll dir dolent e altre que hauria fetes rabies e metria en ver e forcarien ab amichs que haurien fetes virtuts e haurien la dita remuneracio ço que seria malvada cosa.

E axi en negun cas no lou la dita remuneracio ço que seria malvada cosa. E axi en negun cas no lou la dita remuneracio car menys mal es sostenirne un mal que dos. —

Alscunes scusacions de oficials e repulsa de aquelles.

Aquel qui paria mayor de dies dels dits ciutadans he avia regit per sos anys quaix tots los oficis de la ciutat dix — tot sia ben dit per castich e bona doctrina ço que dehits mas no haiats creença que axi mal vaja com denoten vostres clamors. Car a Deu merçe aquesta ciutat entre les altres que se ha stat comunament e sta prou be he ab sos oficials qui ab veritat sobre los bans e falliments e calumpnies passen assats benignament e be ab les gents en tant quels emoluments de lurs oficis pagades messions tornen a poch que a vegades no basta a lur salari ordinari e a la gracia quells es feta de comu uns per sguart de la poquesa del dit salari. E aço se yo entre los altres qui per tots som passat.—Deu vulla—dix lo frare al ciutada — que vos cuydant scusar vos mateix e los altres nous acusets pero si volets que comptem prim poretsho trobar. — Comptem sis vol — dix lo ciutada.— Demanvos — dix lo frare — perque foren trobades leys statuts e ordinacions penals. — E lo ciutada respos — per mills refrenar los homens que no facen mal e per squivar dan a la cosa publicha car seran e son

alscuns folls que mes dupten de errar per la pena temporal sia corporal o sia peccuniaria que no fan per bonesa e per virtut ne encara per la temor de Deu.— Veritat es — dix lo frare — e per ço san Crisostom e daltres han dit *Oderunt peccare mali formidine pene. Oderunt peccare boni virtutis amore* ço es que los homens mals avorrexen de peccar per pahor de la pena e los bons avorrexen de peccar per amor de virtut. Han dit encara *Facilitas venie incentivum perit delinquendi* ço es que leugeria de venia o del perdo engendra o perceix enteniment de delenquir o de peccar. Diuse per tant que quant los homens del mon vehen e saben que leugera cosa es abstenir (*obtenir*) perdo del mals quis fan prenen guosar o enteniment de fer peccats e maldats.—Mes avant dix lo frare—vos deman sis cometen es fan molts mals e delictes o falliments e si debades bans e calumpnies se cometen assats. —Respos lo ciutada — de tot se fa obres.—Com es donchs — dix lo frare — quels dits emoluments segons que dehits tornen a tant poch. — Lo ciutada respos —com no es obs que tots los mals vagen a tayll ne tots los bans e calumpnies se prenguen a tot levar sino seria tengut a rabies al oficial qui axi o fes ans es obs que axis comport es tempre en diversses maneres segons lo fet e les persones.—En vostra leyal e bona fe—dix lo frare al ciutada—digatsme veritat e nom çelets res de ço que ara vos dire hous demanare. No curem daltres afers vos qui per tots los oficis sots passat havets observat en levar e en remetre tots los bans e les calupnies los III pertits per mi desus posats. Lo primer

es daquells qui erren ignorantment. Lo segon es daquells qui erren per necessitat. Lo terç es daquells qui erren de certa sciencia o malicia cessant necessitat.— E lo ciutada stech un poch penssiu e puix dix quaix forçat — a ma fe no ans hi haguera obs milloria. — E no declara pus ans calla puis. — Tant ses — dix lo frare — que vos ne havets vergonya jous ho dire tot qui ho se per confessions e en altres maneres hoc e a vegades ho he vist de fet lom gran e maravellos he poderos e lo batallero scaltrit malendri tafur e alcavot o en altra manera vicios e la fembra malvada lengua de vibre alcavota o avol de son cors o regatera falsa e daltre mal viçi qui son de casades o han mantenidors o pregadors forçors encara que de fer mal façen ofiçi e per ells mes que per altres sien fetes les leys e statuts e ordinacions penals tots aquests aytals be passen ab vos e ab altres oficials ab poder de prechs e ab dons de qualque laqueria ques valra poch e a vegades ab menaçes dels grans homens per si o per aquells que ells emparen e mantenen. Mas al simple hom o a la simple dona lo peccat mortal los es venial e ell venial mortal e si hi cahen cahenhi mala per ells e quaix eslos força ear com lo carrech del ofiçi se hage a portar ab los emoluments e nols vullats haver daquells que devets ço es daquells qui erren de çerta sciencia o malicia cove quels hajats daquells que no devets ço es de les persones simples herrants per ignorancia o per qualque cas fortuit hoc e a vegades sens errar. Mas a qualque exaquia o occasio son calumpniades e destretes almenys de avinença e los

malvats van a regna solta he aço es qui fa avenir los emoluments a poch e a mal profit e los malvats van a regna solta ne los mals nos castiguen. Vejats açi quanta revesia e quanta abusio en ofenssa de Deu en lesio de justicia en menyspreu de les leys e ordinacions en perjudici de les regalies e del dret del fisch e en dan e destruccio de la cosa publicha no es sens gran carrech de vos e dels altres semblants. — Lo ciutada quaix cridant dix al frare — gran veritat dehits e molt men tench per peccador ab ferm preposit de men smenar. —

Sermo repreensible al poble.

— Passem carta — dix lo frare — e vuyllme girar al poble e dirli de les sues. Saps poble don e perquet venen aytals oficials e ten vendran de pus greus si not adobes dichte que venen de la sobirana Providencia e provisio divinal per tos peccats. Parria per ventura a alscuns que he impugnats en los preçedents III capitols hagues dit solament per los mayors de la ciutat en los quals cahen comunament los mayors oficis ver es que dels ho dich hoc e de tu poble e de tots los singulars teus miyans e menors car nols ne pusch ne sen poden scusar e vet perque sabs e se que en los mayors oficis caben molts dels miyans e dels menors homens per ajudants o per lochstinents o per alscunes branques o pertides quels comanen dels dits ofiçis ma-

yors. Item cahen en ells matexes los miyans e menors oficis aquests aytals fan de les sues. Deus ho sap e gents ho saben e jo ho se que hoc e les que dites he e piyors una pur ni ajustare e declarare que aquests aytals faent lo pech çerda assagen e cuyden enganar Deu asi com si fos leuger de enganar ab un pardal novell. E fan per aquesta manera que han fet que lur ofici les strenga a fer o no a fer certes coses e ells per vergonya de les gents mes que per religio de sagrament no les volen fer vedar personalment mas comanan lur loch e lur empacxament a muller o altre domestich e privat lur sçientment sens tot sagrament e aquel o aquella aytal cuydense pus no han fet sagrament que totes coses li sien legudes de fer fa desastres per diners scientment e sabent aço lo oficial aquel car los diners entren en son mal profit de que ell roman perjur tot pla e tengut a restitucio del dan que fa al qual no bastaria ell ne tots sos perents e hamichs. Ha miserables persones e no saben que a Deu no solament les obres de fores mas les pregones de dins del cor de cascun son huberts be ho sabem mes presumpcio e avariçia los ençegua ells ho fa oblidar o vedar com nols mou ço quels altres veen a hull tots jorns que aquells qui tals obres seguexen viuen pus pobrement e pus mesquina en moren pus lojament que altres. Car Deu no soste que guanys malament hauts façen fruhit ne profit ne que en la lur vida o en la mort daytals no aparega senyal de lurs malvades obres. —

Altre sermo de semblant materia.

— Espert poble not cuyts que encara hi ha mes. Printe sment e veuras com molts dels teus sigulars son plens de diversses e molts vicis specialment de enveja de iniquitat de inobediencia de impaciencia de desconexença de moviment de barateries de engans de mal parlar de greu difamar de larch variar de poch ajudar als obs de pocha humilitat e quant poden de gran superbia e crueltat no tements la senyoria divinal ne terrenal ne prehan los mayors cascun cuyda esser egual. Finalment no volen esser sots altre ne regir ne corregirse per altre ne poden ne saben mas desigen esser sobre altre e com no hagen sçiençia ne sapien ne entenen la cosa no la volen apendre ne scoltar ne creure les sciencies qui les saben e la entenen ans los menyspreen e los scarnexen e dels e daltres se reten sospitoses res nols ve be. Si fets provisions a la ciutat de coses neçessaries a humanal vida e a tots obs no basten ploren e si res no saben criden e en tot cas blasmen e maleexen a tort e a traves sens raho e sens discrecio. Cascuns dels altres vicis damunt dits poria declarar e aximplificar mes seria sobres larch e enuyos assats me par a tot sa entenedor. Empero a confusio daquests aytals pos aquests eximplis aytals e doctrines. Certa cosa es que nostre Senyor Deu Creador del çel e de la terra e de tot quant fo es e sera feu di-

ferencia e depertiment e graus en los cels en la terra en los inferns car en los çels totes les stelles no son de una egualtat ne granesa luor ne influencia ans son be diferents segons que hom veu ab hulls del cap o del enteniment los angels no son tots dun egual geratxia ans hi ha mayors miyans e menors los sants en lo çel no han tots egual grau de gloria empero tots e cascuns se tenen per pagats e ben contents de lur grau los menors son obedients als mayors e tots a Deu. Axi matex en infern tots los dampnats no son en egual grau de penes. Item per tot lo mon ha diferencies senyaladament que unes son pus temprades que altres e pus plenes e pus bastes los animals son deseguals en forma en força en leugeria los homens no son eguals de statura de força de leugeria de bellesa de aptesa daltres dots les partides del cors del hom no han paritat la ma no val tant com lo cap ne la melsa tant com lo cor los dits de les mans no son eguals los graus e staments del homens no son eguals la un es papa e alcuns son cardinals altres son patriarques altres archabisbes altres bisbes e dalli devalla en diverses stats tro a simples clergues lurs sciencies ne lurs virtuts no son eguals. Item alcun es emperador alcuns son reys altres son duchs altres son marqueses altres comtes altres barons altres cavallers altres ciutadans altres menestrals altres pageses cascun en son grau de valor don ve certes de la volentat de Deu e de ordinacio de natura creada per Deu e en les dites altres coses meravelloses se demostra la sua omnipotencia e tu poble e los teus singulars fets vostre poder de fer venir

contra la volentat de Deu e contra ordinacio de natura car lo menor cuyda e vol tant valer com lo miya e lo miya tant com lo mayor ell ignorant no vull dir bestia cuyda tant saber com lo scient tots volen esser desobedients e plens daltres vicis que dits he desus e axi not maravells net entranyors si Deus te dona tals oficials e altres adversitats car tos peccats ho merexen e tos merits ho requeren. Nous penssets nes penssen los dit oficials que quant aço ve per disposicio e permissio divinal ells ne sien scusats ans tots aytals van a çent millia diables. Car la infinida saviesa de Deu ja ho permet uns mals homens esser executors daltres mals. En axi exemplarment parlen ab uns seus enemichs se venguen daltres seus enemichs. Doncs poble converteixte a Deu e tollte dels dits vicis he daltres e fe obres de justicia e Deu darta bons oficials e bons regidors e altres prosperitats e mostrarto he de present si usar ne vols un remey jatsessia grosser mas profitos a guardarte de mal e encara de mals oficials. Sabs be que un proverbi vulgar diu axi vols que cans not ladren mitte en loch que not vegen. Per semblant te dich vols que oficials not pengen guardet de errar e de venir contra los furs e stabliments penals car pus sabs e saber pots aquells en tu es de guardarten e si fer nou vols culpa es tua. E axi sofirte lo dan e calleten no ten clams. Car diu Oraçius *Leviter ex merito quitquid patiaris ferendum est que venit indigne pena dolenda venit.* Vol dir parlant a cascun la passio o lo mal que has per ton merit deus soferir leugerament e callant mas la pena qui ve indignament ço es sens cul-

pa daquella aytal pena te pots doler o planyer adaveres. —

De ofici de jurats de consellers e regidors de ciutats.

— Resta — dix lo frare — que parlem de la altra manera de ofiçials ço es a saber daquells segons dix que solament han juradiccio en poques coses axi com jurats consellers e semblants. Car en diversses ciutats son apellats en diverses noms pero lo ofiçi es semblant ço es de regir e de procurar los afers de la cosa publicha de la çiutat. E dicvos e altres ho han dit que en aquests va lo tot del be o del mal de la ciutat aquests son lo tot de tots los altres oficials en lo be o en lo contrari de la çiutat segons dejus aparra los altres oficials son vists fer afers de singulars ço es de juy entre aquell e laltre. E aquests fan e fer deuen los afers de tota la cosa publica e dels singulars de aquella. E per ço son drets comendataris e regidors de la çiutat per lo princep ço es per lo senyor rey. Los altres curen dels juhiis de lurs oficis e aquests curen e curar deuen del be e de la vida de tots recaptant e havent les coses neçessaries a humanal vida e procurant stament pacifich de la ciutat qui es vida de tots e de cascuns singulars daquella e altres bens e profit lurs los altres o alscuns dells assagen a vegades per inadvertencia o en altra manera fer o venir contra furs usacges previlegis e libertats de la ciutat e aquests

los forçen els mantenen e deuen sforçar e mantenir si alscuns oficials fan ço que fer no deuen aquests son bastants e deuenlos afrontar e ferho tornar a raho. Aquests son e deuen esser port de salut als tribulats adjutori als ffachs refugi als calumpniats contra justicia finalment son e deuen esser be als bons e mal e pena als malvats. Si nostre Senyor Deu es irat contra la çiutat per peccats e dona afliccions a aquella aquests per ordinacio e execucio de devotes oracions e de caritatives obres deuen procurar de placcar la sua ira. Si lo senyor rey per presumpcio de veritat o en altra manera es indignat o per importunitat e en altra manera fa o vol fer ço que li plau sia de injusticia o sia contra libertats o previlegis de la ciutat aquests ab humils suplicacions lo deuen lunyar de sa indignacio e fer oblidar aquella e fer retornar los afers en be. Considerats e vejats si cove que hi sien elets e meses homens de prova çert hoc per tants bens com dits son hoc encara per tal que si son aquels que deuen les malvestats que dites son desus de oficials e exercint juracdicio nos farien e los vicis dels singulars del poble qui passats son desus serien refrenats e adobats e nos farien encara sen seguiria a la ciutat molts altres bens e prosperitats. E per mills entendre la dignitat e preheminencia del ofici daquests regidors sapiats quels senadors ço es quels regidors de la ciutat de Roma son entitulats e appellats per tots hoc per lo emperador *patres conscripti* que vol dir pares ensemps scrits e diuse per tant car los noms de tots ells eren ensemps scrits en taules daçer. E la raho per-

quels appellaven pares es per tal car axi com lo pare natural se ha enves sos propris fills allimitat regint instruint aquells en virtuts e procurant a ells honor e be lunyantlos tot sinistre axi los dits senadors e regidors se havien e haver devien enves la cosa publicha. Item lescriure de tots los noms ensemps significave que tots ells ensemps de I cor e de un voler deuen esser e entendre en lo be e bon regiment de la cosa publica. Item com sia çert quel açer es pus fort e pus durable que tots los altres metalls per ço scriure lurs noms en taules daçer significave la magestat del imperi. E sobre aço dien alscuns doctors quels regidors de la ciutat han participacio de la magestat de lur prinçep representants aquella per lur ofiçi en loch seu. E per aquestes rahons son e deuen esser hauts en gran reverencia. On devets açi notar que no tots aquells qui si afayten deuen esser reebuts e meses a aquest ofici mas aquells qui no tant solament sapien e puxen ver semblant aprofitar en la cosa publique mes encara que lurs peraules e obres sien tals que apareguen honorables e denoten qual es la çiutat e lur ofici e que de reverencia pertanyent a la dignitat del ofiçi no porten menyspreu e scarn en minua de la ciutat he gran confusio daquells.—

Lahors de diligencia e quant es necessari a tot regiment.

— Item — dix lo frare al ciutadans — parlant de-

sus a principi daquesta materia tocha dues coses les quals supposava que aquells de vos qui havets tenguts oficis specialment aquests de regiment hi haguesets retuda vostra leyaltat e vostra diligencia e jatssia tots vos acordassets de haver retuda vostra leyaltat empero un de vosaltres feu dupte en la diligencia dient que hi havia que dir e que fer e perech que tots vosaltres vos apitrassets perque a mi apar que al present yo deja parlar de la diligencia la qual es tan necessaria a tot regiment e a tots afers que sens aquella no valria res ne porien venir a bon cap encara quey hagues axi com haver deu tota leyal magestat de oficial. On per vostra instruccio a esmenar lo passat si cove a provehir al sdevenidor. Devets saber que molts doctors e philosofs en moltes maneres e en diversses peraules han loada diligencia tan altament e tant larga que seria enuyg de reçitar mas lur suma e lur substancia breu pot esser aquesta que diligencia es aquella cosa que fa guanyar al hom lo cel e la terra. E per contrari negligencia faria perdre al hom lo merit del çel e la possessio de la terra com tot lo mon fos seu. Prova. Si era un hom axi simple que en si no hagues peccat actual e en fer bones obres de caritat e altres obres virtuosses fos axi negligent que res non faes e que li valria sa simplesa çertes poch o no res. E per ço los teolechs determenan que encara val mes lom que fa be e mal que aquel que no fa be ne mal. E mayorment pus lo be de tant o de quant sia mayor. Item si a un hom per legitima successio o per altra raho justa pervenien bens en gran o soberga valor con fos

un renegat e que no guardas ne procuras aquel nel conservas diligentment no li valria res car tot e tost se perdria. E per aço digueren alscuns savis que no es menor virtut conservar que guanyar. E encara digueren que diligencia e freytura son enemigues e contraries en tant que no poden star ne abitar ensemps. E axi mateix negligencia e riquesa han semblant desamistat e contrarietat que ensemps no poden star. Interrogat un hom qui es de poch estat e pocha riquesa ara muntat a gran stat e gran riquesa com ni en qual manera li era axi avengut respos que ja mes no li avench que aço que pogues fer al vespre queu speras al mati quaix que vol dir que so la diligencia ho havia fet. Molts altres eximplis hi poria allegar mas quey cal sino raho queu dicte. Donchs pus diligencia fa tant de be e negligencia fa tan de mal parvos cosa necessaria — dix lo frare als ciutadans — quels regidors de la ciutat degen haver de gran necessitat sobirana diligencia e squivar negligencia com a foch cremant. —Respongueren ells — no ha dupte. — E si axi nou fan — dix lo frare — demanvos si es gran carrech lur e sin som tenguts a restitucio e sin merexen blasme. E encara tal pot esser lo carrech quen merexen punicio en aquest segle e en laltre.—E los ciutadans callaren e aperech que sentristasen. — Noy cal—dix lo frare—callar ne fer mala cara que axi es com he dit sens tot dupte e perque noy puxats metre scusacio declararvos ho he mills eus ho provare per dret e per raho. Dit he desus e dich quels regidors de la ciutat son dretament procuradors de la univer-

sitat daquella e fan los afers de aquella los quals ells prenen e tenen en comanda e en procuracio o en administracio car nos pot dir que sien lurs propris. E es axi per dret divinal e humanal que sobre la cosa que yo prench en comanda o en procuracio o en administracio yo deig e son tengut haverhi diligencia tal he tanta com cascun hom diligent ha en sos propris fets. E sino yo lon son tengut de ple en ple. — Respos la I dels ciutadans *Durus est hic sermo.* Vol dir que dura es aquesta peraula. — Dix lo frare — dura o blana axi es e negun nou pot neu deu ignorar com sia vulgar proverbi que saben les velles encara los minyons qui diu ço quis comana car se ven. Donchs que bona volriets vosaltres lo bell bell ço es la honor e la bomba del ofici o lo salari e que noy fesets profit negu hoc si Deus ho vol no va axi no guarden sino solament regidors de ciutat o de loch hoc encara lo Papa e los reys he tots altres grans senyors eclesiastichs e seglars que dos mots ensemps e no la I sens laltre tenen al dors ço es *preesse hac prodesse.* Lo primer es gran dignitat e honor ço es *preesse* que vol dir exalçat mas lo segon es de gran e fexuga carrega ço es *prodesse* que vol dir profitat es a saber que aquests aytals deuen e son tenguts aprofitar los lurs sotsmesos car per ço los hi ha posats Deu de qui tenen loch. E sino ells hi erren sobres en compten en aquest segle e en laltre e per ço diu una auctoritat *Non est honor sine honore.* Vol dir que no es honor sens carrega. E per tal dix un savi rey de Castella — Ora fuesse yo un aldeano richo asseado e apar todo

que ni conosciesse ne viesse ell rey a mi —veus com conexia aquest savi rey quanta carrega tenia sobre si ensemps ab la dignitat real. Mes avant havia yo dit desus queu provaria per raho. Digats per vostra fe tota afeccio cessant seria cosa rahonable que la universitat e lo poble qui esta e dorm en confiança de sos regidors en corregues perill o dan per lur negligencia e ques anas per aytal. — Respongueren los ciutadans — massa poriem compendre axo car be entenem que si per colpa de algun regidor la qual sdevenga per sa maldat o per engan o per altra mala raho de çerta scientia sua la universitat o lo poble han dan queu sia ell tengut o encara quen sia punit. Mas no sabets vos que sis sdeve per oblit o per inadvertencia de ques segueix alcuna negligencia que per aço no sia tengut. Dura cosa seria e mal guardo de son treball lo qual tots dies sosten entendre rahonar acordar consellar ordonar sobre los afers de la universitat. — Segons vostres peraules — dix lo frare als çiutadans — perque vosaltres entenats que basta solament lur parlar e ordonar sens altra obra e execucio e no va axi cor sapiats quells antichs philosofs disputaven en que stave lo mes e millor de philosofia e vench derrer Aristotil e determena que en virtuoses operacions e no entenats que no dix virtuoses peraules e ordinacions mas virtuoses operacions. E aquesta determinaçio fo e es per tots los savis aprovada de ques segueix que ultra lo perlar e ordenar hi ha als millor ço es lo fet e la operacio o execucio si no valria bell no res segons la dita determinacio qui atribueix lo be de phi-

losofia ha obra e no a perlar ne ordenar. Ara no curem de Aristotil ne daltres suptils ne grans maestres más anem a grosseria e palpable raho e natura e esperiençia quin mostra. Vosaltres vehets dels auçells e dels animals quals cantants son acomperats a folls e negligents e los obrants e faents a savis e a diligents. Eximpli de la cigala e de la abella e de la formiga e daltres. Quant es de humana natura non cal dir prenets vos sment de unes persones axi homens com dones qui abunden en molt perlar e en pintat rahonar a tart los trobarets que prosperen ne medren e no es maravella car lur enginy e lur temps meten e despenen en perlar la obra e la prosperitat anatsla çerchar a loure e trobaretsla en persones de poques noves e de bon asentament. E per ço dix lo savi Salamo *In omni opere tuo habundancia ubi autem plurima verba ibi frequenter egestas.* Diu a cascuns en tota la tua obra haura abundancia mas hon ha moltes peraules alli soven es pobresa. No tengani temps que sens dupte als regidors en tot ço que acorden e ordenen e en lals de lur ofici es tant necessaria la operacio e execucio com es la vianda a la vida del cors. E si non meten o fan metre en execucio carreguenso al coll e a la anima en son tenguts a restitucio car nos poden scusar de culpa. Debets notar e saber quels drets fan tres graus de colpa. La primera es appellada lata la segona levis la terçera e derrera levissima. Declarantles per orde regirant dich que la derrera apellada levissima ço es molt leugera es aquella la qual fort leugerament pot sdevenir ha hom diligent sobre sos fets propris.

E de aquesta es acusat cascun regidor o qui vol tenir administracio de afers daltres. La demig que es dita levis ço es leugera es a vegadas scusable a vegades no segons les circunstançies e la calitat de la cosa e de la persona a savia testa de bon jutge. E laltra que posa primera apellada lata ço es manifesta es tal ço es que cascun non es scusat ans los drets lo acomparen a engan. Yo no puix veure ne entendre quals regidors de la çiutat per molt que diguen ne ordonen sobre los afers de aquella si allo e lals que ha ops fer o execucio no meten o fan metre en obra se puxen scusar de caure en lo maior grau de colpa no puix creure que sia sino la del mig que es levis o leugeria en tal specia que no es scusable. E per aço hi son tenguts segons dit es. —

Disputa sobre culpa comença per negligencia.

Respongueren los çiutadans al frare dient — nons tingats per tant tepats que no entenam a breu perlar que lla on es obs fer execucio sia bastant ni tinga prou sola peraula o ordinacio car no seria als sino començar sens acabar la qual cosa no val res ne entenem haver contrast ne contrastar mas rahonar al menys per apendre si aquell carrech es dels rigidors de la çiutat per no esser mesos en obra e en execucio lurs ordinacions e altres coses de lur regiment que han obs fer execucio. Com sia çert que en aquell re-

giment haja altres ajudants los quals jatsia sien sots los regidors empero en lur ofiçi e lur execucio axi com son advocats sindichs scrivans vaguers e altres com si vendria doncs que ço que a altre se pertany de fer haguessen carrech los regidors posem que sien appellats jurats.—Açi fermem la ungla—dix lo frare — car gran res de nostra alterchacio sobre aquesta materia stara. En aço per mills venir en concordia e en determinacio daquella fas tres supposits. Lo primer es que en aquest e et tot altre regiment es neçessari gran diligencia segons desus he dit e provat. Lo segon es que noy basta sola peraula e ordinacio ans necessariament se requer fet e hobra o execucio axi com vosaltres matexes havets dit e be. E lo terç es que si lo contrari sen sdeve qui ha la colpa haia lo carrech e lo dan. — Tots aquests supposits son vertaders eus atorgam—digueren los ciutadans—mas tornem al punt e vejam de qui sera la colpa. — Ara be — dix lo frare — e per entrada demanvos qui son los caps e principals daquest regiment. — Respongueren ells — los jurats e semblants per qualque nom sien appellats. — Tals vos vuyll — dix lo frare — donchs segueise que ells son caps de la negligencia e de la culpa sis sdeve ara la haguesen comesa prinçipalment ells ara qualsevol dels altres. —Parlant ab honor — digueren los ciutadans — no entenem que en tot cas sia axi. Posem un cas aytal a qual se vol ofiçi a daltres ajudants al quals se pertanyen ordinariament execucio dels altres de aquells oficis axi com al advocat ordonar en scrits o rahonant de paraula en los plets e afers

de la universitat al sindich posar e pledejar e tenir a prop los afers e plets de la universitat e dar bon acabament a aquells al scriva dictar e scriure los actes de son ofici e axi dels altres ajudants. Item posem altre cas alcuna cosa es rahonada e acordada per tots la execucio daquella per comu acort de tots es comenada specialment e spresa a alcun dels altres ajudants o a altre per ell acceptada de fer e de complir e la cosa es tal que requer cuyta o prest spacxament e aquel a qui es comenada non fa res ho tarda tant que per sa negligencia la cosa se pert o la ciutat na dan e perjudiçi sera raho que en qualsevol de aquests dos casos los jurats hi sien tenguts no pensam alcun de bon seny ho vulla dir que no seria als sino per peccat duns punir altres e seria contra aço que dien los doctors *Quod culpa suos debet tenere actores* ço es que la culpa de l compendra aquells qui la fan. — Respos lo frare — a simple parlar e a simple entencio veritat dehits mas gran dupte he què aqui nons caygue lase. Vullats entendre e a cascun dels cases que he posats yo declarare aço. Al primer posem que jurats vehen e saben que qualsevol dels dits ajudants comet e fa altra e altres faltes e negligencies en ço que es despacxament de son ofici e senten e conexen que aquell aytal de sa compleccio o de son hus es adormit e tebeu o negligent perque noy proveexen com sia en ells pus son caps. Item al segon cas que digues posem quels jurats ab temps sabessen o sentissen la tarda o negligencia aquella e noy proveysen jo hi ajuste altre cas posem que la execucio de la cosa nos pertayn ordina-

riament a alcun altre sino a ofici dels jurats e no es specialment comenada a altre e ells tots no hi donen recapte qual o quals dels ley daran car pot esser tal la cosa que per alcun o alscuns dels de voler dels altres se pot executar e uns per altres no sen curen ans aquella cosa roman sens execucio demanvos si en qualsevol dels dits cases la universitat pert o pren perjudici qui sera tengut a aquella. — Respongueren los ciutadans — que entenem que mala hi van tots e jurats e ajudants a qui tocha e que tots ensemps e cascun dells per lo tot ne sien tenguts. — Dix lo frare— nostra alterchacio es finida e nostra obra acabada e non enten ara a dir pus sobre aquesta materia mas comenar vos he a Deu. —

Allegacions daquells quis retrahen de fer be a la cosa publicha.

— Volets queus diga — dix un dels ciutadans al frare — alscuns son quis retraen de fer be lo qual porien a la comunitat de la ciutat per dos sguarts. Lo primer es per un proverbi vulgar qui diu qui serveix a comu no serveix a negu e laltre es per eximpli dels antichs axi de Roma com daltres ciutats e encara dalscuns de nostra ciutat e de nostre temps que molt haguessen servir a la comunitat e treballat per aquella longament a la final ne havien mal guardo en axien per mal cap e a vegades punits a tort. — Dix lo frare

a aquell çiutada — entre aquells qui axis retraen com dehits sots hi vos mateix. — Respos lo çiutada—per ventura hoc. — E entant li dix — e daquests versses proverbis e eximplis sabetsne mes sino aquests que dits havets. — Respos lo ciutada — no. — Donchs— dix lo frare—jous ni afigire un altre perque mills vos puschats perfundar sius volets en avolesa. Lo proverbi veça queus hi afig es aquest mes mal (*val*) meu que nostre. Donchs vos entenets segons ço que dehits que de bon servir e de bon afer reportets bon guardo. — Respos lo ciutada — a vegades per la revesa hi entra hom mills. — Ha mal guany faça — dix lo frare—ell primer qui dix ne feu tals verssos e follies e quin pren doctrina e intencio jous promet que no hisqueren de Salamo ne de Sent Paul ne de Sent Agusti ne encara de Aristotil ne de Tullius ne de Senecha ne daltre tant ne quant savi o discret ans hisqueren de testa de qualque foll hom ultracuydat o amant massa si mateix e no altre conexent ne enteniment (*entenent*) de entendre ques Deu ne caritat ne que es comunitat ne cosa publique. E per ço que mills ho entenats eu conegats devets saber que Sent Agusti Sent Greguori e altres sants doctors han dit *Bonum comune bonun divinum.* Vol dir comu be es divinal. Encara devets saber que tots los antichs philosofs e los drets canonichs e civils e los sants doctors teolechs concordantment digueren e scriviren que la utilitat publicha o de la comunitat deu esser proferida ço es mesa primerament o devant la utilitat privada ço es de les singulars persones. E aço posarem tots ab gran raho e per evident

necessitat segons dejus sera pus larch declarat e entre los altres Tullius dix tals peraules *Cari sunt nobis parentes cari liberi cari conjuges et amici sed de omnes ominum caritates patria una complexa est.* Vol dir pare e mare son cars a nosaltres e cars los fills e cares les mullers e los hamichs mas una caritat ço es de la patria o de la comunitat o cosa publicha abraça totes les caritats de tots los altres que dits son en les quals peraules es notat que apres la de Deu sobre totes les caritats e amor de aquest mon es e deu esser de la cosa publicha e daço nous maravellets car axi es necessari e forçat segons mills apar dejus. Item Valerius Maximus apres que hac molt parlat de la amor e caritat que deu esser hauda per cascun envers pare e mare e fills e germans e altres perents e hamichs dix aytals peraules *Artissimis sang inis vinculis pietas satisfecit restat nunch ut patrie exhibeatur cuius magestati eciam illa que deorum numinibus equatur actoritas parentum vires suas subjecit fraterna quoque caritas animo equo ac libenter çedit summa quidem cum ratione quia everssa domo interdum rey publice status manere potest urbis ruyna penatos omnium secum trahat necesse est quid attinet verbis ista complecti quarum tanta vis est ut alii salutis sue impedio testati sint.* Vol dir que als molts strets ligaments de sanch la pietat hi ha satisfet entenho a dir per ço que ell havia desus declarat. Resta ara — dix ell — que sia atribuyda la pietat o retuda a servitut e favor de la patria ço es de la cosa publique a la magestat de la qual encara aquella auctoritat de pare e de mare es aguallada ab la auc-

toritat de les sobiranes divinitats e sotsmet he subjuga les vigoroses forçes suas la caritat fraternal ab egual coratge e volenterosament li dona loch e tot aço ab molt gran raho car destrouida a vegades alcuna casa de singular lestament de la cosa publicha pot romandre e star la ruyna ho destruccio de la ciutat o de la terra força es que ab si sen port les cases de tots los singulars. E que val diu ell ell abraçar ab peraules aquestes coses la força de les quals es tanta com alscuns han testificat e han mostrat que han donada lur propria salut per lo be comu o publich. E apres de les quals peraules tantost Valerius per prova daquelles nomena e recita alscuns valents homens qui per salut e be de lá cosa publique no rebuyaren de soferir mort e altres dans en lurs persones e bens voluntariament e de çerta scientia. E de totes les dites peraules podem traure — dix lo frare — dues coses substancials. La primera es qne la amor e caritat enves la cosa publicha es posada tant alta ques aguallada ab aquella dels Deus quels gentils en aquel temps collien. Car Valerius fo gentil e fo ya abans del aveniment del fill de Deu e de la sua ley de graçia segons la qual e segons los dits dels sants catholichs ans e primerament e mayor sobre totes coses es e deu esser la amor enves Deu e en apres enves la cosa publicha. Mas ço que dessus es stat dit e posat segons la secta e creença dels gentils es per demostrar o enquerir quanta deu esser la amor enves la cosa publicha. La segona de les dites dues coses es que la amor enves la comunitat o cosa publique deu esser primera o ma-

yor que enves pare e mare fills germans e altres parents e hamichs e tots altres singulars. Ja conech yo — dix lo frare — que vos En ciutada dehits en vostre cor o com se pora fer que los homens del mon se vullen inclinar a aço e responchvos que per mal peccat nes fa de molts enves la amor de Deu e del proisme pero fer se deu e aquells e aquests si nou fan mala hi van. E dichvos que si enves la cosa publicha nou volets fer per sguart de Deu e per consell de tants e savis homens sino que almenys ho façats per necessitat e per sguart de vos mateix car en lo fe e contrari de la cosa publique vostra part vos hi va. E si lestament de la cosa publicha per axo cau aytant be vos perits e cahets vos mateix e los altres singulars. Ara posem que vos sots tant flach de cor que per la neçessitat de la cosa publica si cas sdevenia nous metriets a martiri de mort o de turment al menys siatsli confessors e procuratsli be sens tochar a la vostra delicada persona o al menys no li façats dan de certa malicia ne per negligencia e mogueushi si valor o amor no almenys temor dels perills ja denotats e nous nestiats per los verssos folls e no vertaders proverbis e eximplis que demunt diguem e los quals james isqueren de testa savia segon ja digui ne tenen prou segons porets veure e entendre per ço quis segueix.

Satisfacio e foragitament de les dites allegacions.

Tot hom per grosser que sia pot e deu entendre e

conexer clarament quel primer dels dits proverbis qui diu qui serveix a comu no serveix a negu es fals e foll manifestament. Dich primerament que es fals e negar nos pot que faent servey a comu fa hom servey no tant solament a Deu e a la comunitat mayorment e al princep qui es cap de aquella ans encara als singulars daquella. E per ço lo mayor servey apres aquell de Deu principalment que hom fer puxa es de la comunitat car lo servir de la comunitat aprofita a aquella e a sos singulars segons que ja es dit e provat desus que en lo be e en lo mal de la universsitat va sa part a cascun singular de aquella e no es axi per contrari ço es que servint a un singular servescha a la comunitat e per conseguent molt mayor e pus comprenent e pus meritori es lo servey quis fa a la universitat que a singular. Voletsne pus huberta e pus palpable conexença. Certa cosa es que tot covent de religioses mendicans axi com frares menors preychadors e daltres semblants es dit e es comunitat. Ara posem que algun volgues fer caritat o almoyna a alcun monestir qual sera pus comprenent e pus meritoria si la fa al covent en comu o si la fa a alcun o alcuns pochs en singular de aquel covent clar es que si la fa en covent en comu car es feta ha molts mes. E per ço lo covent sera mantengut e perseverara en lo servey de Deu e sis fahia la almoyna en singulars cascun daquells la volria convertir en son propri hus. E ab tant lo covent poria perir e si pereix un singular lo covent no pereix. No dich si per qualque special raho alcun vol fer almoyna a alcun singular del covent que no

sia ben fet ab que lo covent no perda sa almoyna la qual deu esser en moltes dobles mes que aquella quis fa al singular car ha a servir ha molts mes. Semblant es e deu esser en nostre proposit que si volets fer servey o bona obra a singulars de la ciutat fetsho car meritoria es mayorment si es en tal cas que puxe tochar interes de la comunitat axi com es mantenint o ajudant a alcun singular sobre son propri fet en qualque libertat comuna de la universsitat mas lo servey de la comunitat sia molt mes e mayor encara primer car molt compren e per conseguent es pus meritori. Donchs apar clarament quel dit proverbi segons que digui es fals. Dich encara que es foll. Sabets qui troba de dir tal veçea uns folls los quals entenen en jactança e si qualque be o bon servir fan volen que tantost ne hagen les gracies e lahors e bomba e vanagloria. E com la universitat no ha cors ne bocha ab quells pugues fer spresses gracias e lahors e darlos vent de pompa e de vanagloria entenem que tal servir es perdut no attenent que de tot bon servir e de tota bona hobra deu hom sperar principalment lo guardo de Deu e lals es plana follia. Mes avant dich quel altre proverhi qui dehia mes val meu que nostre isque de pocha caritat e pocha valor e malvada cupdicia e de fina oradura. Lapostol sent Paul qui fa a creure axi com aquell qui en santa Sgleya es appellat e es vaxell de eleccio entre les altres lahors de caritat dix aytals peraules *Non querit que sua sunt.* Vol dir que caritat no demana e nos cura de aço que seu es. Veus donchs quel dit proverbi es contra caritat ne aytant poch is-

que de valor alguna cor lom valoros tots temps te que ya Deus no li do be a soles mas quel puxa comunicar a altre per sa liberalitat e caritat. Mas lo dit proverbi isque de malvada cupiditat la qual volría tenir tot laver del mon secret en ses mans quel valent dun gran de miyll no lin scapas que pogues a altre servir o aprofitar. E per conseguent lo dit proverbi isque de fina oradura la qual se mostra manifestament per ço que proisment es declarat. Ara resta — dix lo frare— de satisfer al eximpli desus posat qui fa mencio de alscuns servidors de la cosa publica reportant mal guardo de lur servir. E sobre aço dich que jatsia que la mia ignorancia sia gran e molta empero si hom de ma edat discorregue james molts e diversses libres istorials de les gents de totes les partides del mon e libres de poetria cuyt esser yo mes que obs nou seria. E dichvos certament aytant com per aquells libres e en altra manera puix trobar e entendre que james no fo hom qui dretament anas e perseveras en lo servir de la cosa publicha e bones obres daquella quen hagues mal guardo ans sta en veritat que sdevenint algun a algun segons viyares seu o daltre tal guardo li sdevendra a sa colpa o a son peccat per tres rahons o per alcuna o alcunes daltres. La primera que alscuns dells qui tant longament e be havien servit a la cosa publique muntaven per allo en tant dergull e en tanta superbia que hom nat no podia viure ab ells de ques seguia que per lurs peccats Deu los lexava venir en juy reprovat e fahien tals coses que eren oribles a Deu e al mon de que venien a mal cap. La segona que als-

cans dells entre lo bon servey que mostraven secretament fahien alscuns enginys e profit lur o de lurs parents o de lurs amichs e en dan de la cosa publicha. E com sia cert que negun mal no es sens punicio nostre Senyor Deus aquests aytals per lurs peccats lexava caure en qualque desastre de que havien justa punicio. E per ço la ciutat de Athenes cap de la saviesa del mon a cascun de cascun bon servir remunerava be e aquel mateix se delenquia o sdevenia que delenquis punien justament dient que axi com del be havia hauda remuneracio ere raho que del mal hagues punicio. E la terça que altres dels fahien aquel servey per sola fama e gloria del mon e altantse de jactança e de pompa volien e demanaven e obtenien que per memoria del sdevenidor fos fet senyal en lur servey axi com linatge o pintura o scriptura en libre de gestas e atribuhien la obra no a Deu mas a lur propria virtut e ab aço perdien tot lur merit ells sdevenia qualque sinistre. E axi cascun de vos e daltres si fets alcun bon servir o bona obra a la cosa publicha esquivatshi ço que dit es e queus dire. Primerament que façats per sguart de Deu e que tot sia atribuit a Deu e lin façats gracias e lahors en tornets pus humils. Segonament que tots temps hi hajats neta e dreta intencio e noy mesclets res de meschara. Terçament que perseverets en be car si de un cap li fahiets be e daltre mal no tendria prou. Quartament quel principal e mayor guardo sperets de Deu. E si aquestes coses hi servats jous fare carta que james no haurets mal mas bon guardo de Deu e del mon. E per ço

que mills entenats quant es meritori fer be a la comunitat comptarvos ne un breu exempli. Ligse en la vida de Sent Cebria que ell navegant en les partides de horient un disapte per tempesta de temps se meteren ab lur fusta en un speragol de una poqueta e deserta ylla. Stant aqui sen Çebria isque en terra per recrear e pasejant allent viu un hom asegut a la vora de un pou e acostasi e aparechli que aquell hom fos molt las e que reposas. E sent Çebria demanali de part de Deu qui ere e lom li respos que ell era Judes lo traydor e lo sant maravellantse com e perque stave alli en aquella manera — yo ço — dix ell — son fort turmentat en infern continuament per tots los altres dies exçeptat lo disapte quem traen per aquest pou e repos açi per guardo de una obra de caritat que fiu en mon jovent a la cosa publicha ans quem acostas a la companyia del Salvador es a saber que caminant yo lavors fuy en un pont en lo qual sera fet un forat en lo qual homens e besties hi prenien son pesar e yo per compasio cerqui e mishi una bona pedra be stant en aquell forat el adobe en tal manera que stech be que altre daqui avant noy pres mal ne dan. — Considerats — dix lo frare als ciutadans —quant deu esser lo merit daltres mayors bens que hom faça a la cosa publicha que aquest per tant poch aconseguis repos de la setena part del temps ço es de un dia de cascuna setmana.

Que en neguna manera no sera fet dan a la cosa publicha e com es una de les quatre coses qui criden per si matexes a Deu.

Mas en tot cas e en tota manera vos guardats — dix lo frare als ciutadans — si tanta vol esser la volesa o peresa vostra o daltre que no vullats fer be a la universsitat o a la cosa publicha que al menys no li façats dan ne mal car aço es cosa que Deu poneix terriblement. Dien los sants doctors que quatre coses son que criden per si matexes a Deu e ell ne fa cruel venyança. La primera es la sanch del ignocent ço es daquell que hom mata sens culpa sua. La segona es treball de jornaler no pagar tantost car lo mesqui logat qui tot lo jorn malda e treballa sil pagues al vespre tot lo treball li fuig e li oblida e si nol pagues doblatsli son afany per ço no pagarlo tantost que ha fet son lavor es mortal peccat lo qual per si crida a Deu e ell lo poneix per son punt. E per aço consella e dix un savi *Mercenari merces non remaneat apud te usque ad mane dignus est enim mercenarius merçedem suam.* Diu a cascu lo merce o lo loguer del logader no romanga enves tu fins al mati car digne es lo jornaler de son loguer. Aço mateix dich — dix lo frare — de soldada de servent o de serventa. La terça cosa es afliccio de la vidua o del pubill e de la persona flacha o mesquina la qual cosa es desplaent a Deu e molt

punida. E la quarta cosa es lo mal o lo dan que hom fa a la cosa publica. Aci podets dir que mostra Deu sa omnipotencia. No curem de eximplis antichs car assats ne havem de novells prenetsvos sment de alscuns de nostre temps que los uns encorren desastres los altres en vida o tantost apres lur mort ells e lurs cases son venguts al bax hoc e del tot a destruccio que a fills e ha hereus lurs nols roman stapencia e que ho fa aço certes la disposicio divinal per lo mal que han fet a la cosa publicha. E notats açi que jatsesia fer mal o dan en tant o en quant o en qualque manera a la cosa publicha sia molt greu e desplaent a Deu empero notablement en dues coses de les quals vos guardats axi com de foch cremant. La una es himaginar o tenir manera e conservar per propri profit o per altra manera o raho que blats ho altres viandes si enqueresquen car aço es dretament matar la pobre gent. La segona es fer o consentir o dar loch que novell o no acustumat vitigal o carrech gran ne poch sia posat a la gent en profit de la senyoria. Alscuns oficials e altres son stats e son que per lagoteria o retrets suptils oficials e profitoses a la senyoria han trobades novelles maneres de vitigals o de carrechs e trobades per algun predecessor seu les continuen jatsesia sapien no esser justes e encara hi afigen he hi aprimen e no es sens afliccio de les gents specialment simples ay en tan mals anuys hi van tots ques sotsmeten a restituçio de ço que profit no han e noy bastaria tot quant han ells ne tota lur generacio e vanne a cent millia diables e lurs cases e fills venen finalment a mala per-

feccio. Mirem entorn daquests eximplis vists e veem en nostre temps prou e assats e noy declararia pus car jom pens que bem entenats. —

Que per tota la honor ne per tot lo profit de la ciutat no sia fet dan injuria o perjudici a alcun.

— Ditvos he desus — dix lo frare als ciutadans — quant es carregos e perillos fer dan a la cosa publicha e quant es meritoria fer be a aquella per lo qual alcun perill de mort de turment ne daltres adversitats nos deu tembre ne rebuyar a regir. Certes a allo vos enqueri aço nous encarrech menys que per tota la honor ne per tot lo profit de la çiutat no dampnegets injuriets o perjudiquets altra contra dret e raho car ya no seria justicia la qual vol no esser feta lesio a negun mas retre a cascun ço que seu es. — Donchs senyor frare — dix un dels ciutadans — com farem açi que si la ciutat no usa de les leys de la Enforçada mes que de la Digesta molt poria menyscabar de sa honor e de son be e molts se atrevirien a perjudicarla que per temor de aço no guosen. Car diu un proverbi que pahor guarda la vinya. Encara diu hom vulgarment que gran prinçep e gran ciutat deu haver manera de riu que en temps quey ve pocha aygua los vehins per crexer lurs camps li furten ades una punta ades un recolze o altre cosa axi com mills ve a cascun e lo riu calla e sofer un temps puys enfelloneixse e ve

ab gran força e ruyna e portassen tot ço que li ha furtat e mes avant.—Entenetsho vos En ciutada—dix lo frare — aquexes leys que cuydats dir no son totes de fin argent ans ni ha moltes de sofistiques. Consellarvos hi ha que nous altassets daquestes aytals o de tota força ho ruyna de riu sino porietshi negar o trencharvoshi lo coll. E per tal que vos e als altres mills ho entenats devets saber quels drets son pus favorables *Ad dampnum vitandum quam ad lucrum captandum* ço es squivar dan mes que a pendre guany. Diuse per tant que si negun fahia qualque incovenient per squivar son dan pus favorable seria que sil fahia per pendre e haver guany. E per ço quant algu fa homey defenent si mateix que per altra manera no puscha scapar de mort o de perill los drets lo han per scusat daquel homey e non farien si en altra manera fos stat. Dich aplicant a mon preposit que la çiutat pot e deu husar de les leys que vos dehits e de justicia axi com si algun de fet o per força o fer li asatjava ultratge o sobres o tort o tolliment o lesio de ses libertats o de sos drets o que en altra manera en dan o en perjudici daquella alcun de fet fos desobedient a juhi o a justicia. E mayorment la ciutat deu mostrar sa rigor e son sforç e punir e castigar los mals feytors e purgar si matexa de malvades persones. E aci deuria fermar los pits e los braços especialment en crims e enormes e scelerades persones sis vol passant un poch la ralla. Car vulgarment e be se diu a leig crim leja puniçio e tot aço va *ad dapnum vitandum* ço es squivar dan. Mas dir mes vos aquella ciutat per am-

pliar o stendre ses libertats o sos drets o per aplicarse ço que no li pertany o mes que no li pertany o per altre guany o aventatge sen usa de tals leys e plor qui ploren aço no seria menys que anar per terra o per mar a roba de tot hom. Car la ciutat si ampliar o stendre si vol ses libertats o sos drets ho profits allo deu fer per gracia o per gracies justament havedores del prinçep o per qualque bona industria sens detriment daltre e lals seria e es cosa molt desplaent a Deu e molt reprovada per leys divinals e humanals e per auctoritats morals e encara vulgars proverbis com entre los altres Corençius consella e dix molt breu e bell *Nequit nimis* ço es que negu no vulla ço que es sobres o massa. Item Valerius Maximus dix *Ea potestas demum tua est qui viribus suis modum imponit.* Puys diu *Nichil est tam preclarum aut tam magnificum quod moderacione temperari non desidetur.* E diu alli la glosa *Alioquin minime duraturum.* Vol dir finalment aquellà potestat es segura qui posa manera a les sues forçes. Car no es res per excellent o per gran que sia que no haja obs temprança en altra manera poch dura. E laltre proverbi diu mesura dura. E laltre diu qui tot ho vol tot ho pert e moltes altres auctoritats hi ha que si porien allegar. — Digats senyer frare — dix lo çiutada — si sdevenia cas de necessitat e de perill avident ho asenyalat irreparable dan de la ciutat que noy bastas juy ne justicia la ciutat no poria usar de les dites leys. — Respos lo frare — prou hi cuyt haver dit si res hi fall leixho a savies testes de bons regidors.—

Quals coses com a veri e a foch deuen esser squivades en la ciutat.

—Si desiyats e volets lo be e la prosperitat de la çiutat e de vosaltres matexes squivats com a veri e a foch ardent tres coses. La primera es que per scalfament de qualque ofici no injuriets negun car desplauria molt ha Deu e seria e esser poria cosa molt scandalosa ço es que per la potençia de la çiutat o per altre scalfament no dampnegets o perjudiquets a mayor egual o menor çiutat o loch o persona mas siats consents que vostra ciutat haia son dret bastantment ne donets loch ho manera que per calumpnia o per dileccio o per temor o per altre enginy qualque ciutat vila o loch o persona qui vos haia a partir o a fer ab vostra ciutat desempar son dret o sa justicia ans ab tota benignitat donats manera e loch a ton bon spacxament de a com seguir cascun son dret si no siats certs que Deu hi pendra e dara manera e remey que nous plaura car la cosa que mes li put es superbia e engan. E quant la çiutat o la persona es millor o pus noble entant li esta pus leig guinyonia e li pertany mes benignitat justicia e liberalitat e ab allo prosperara e millorara e del contrari hixen guerres dissencions e destruccions. E per aço dix lo Profeta *Disipa gentes que bella volunt.* Diu ell pregant a nostre Senyor Deu placiet destruir les gents qui volen guerres e batalles. Encara dix un

philòsof *Beata civitas que bellum in pace timet.* Vol dir que benaventurada es aquella çiutat la qual sta en pau e tem guerra e no es sens raho car çert es que de guerra hixen molts mals e asenyaladament infinides e importables despeses. E per ço diu un savi *Nemo in guerra constitutus satis dives esse potest quantumcumque enim sit dives operet illum si diu in guerra perseveratur aut divicias aut guerram prodere vel utrumque simul et personam.* Vol dir null hom constituit o posat en guerra no pot esser prou rich car quant es pus rich cove aquel si longament persevera en la guerra que perdra aquella o ses riqueses o tot ensemps e la persona. Item dix altre savi *Excelsis facilius casus.* Vol dir que aquells qui son pus alt pus leus o pus perillós es e no lo cahiment. No res menys — dix lo frare — vos consell que no vullats menysprear la minoritat daltra ciutat vila loch e persona car ab aquests aytals fa part nostre Senyor Deu quant sens raho injusta los es feta injuria o sobreria a tort. E per aço dix Catho *Corporis exigui noli contempnere vires consilio pollet cui vim natura negavit.* Dui a cascun no vullats menysprear les forçes del petit cors car aquell al qual natura ha negada força resplandeix per consell. Nous cal eximplificar sino ço que tots dies vehem quels menys vencen los mes los pochs als grans los ftachs als ardits. E aço permet la divinal disposicio per demostrar als homens la sua omnipotencia. Semblan ment en natura vehem e sabem que la mustela que es petita bestiola alçiu e mata lo leo rey e pus fort de totes les besties e lo beselis pus terrible que tots ells e aço fanho per

força no mas per engiyn. La terça cosa es e quaix sobre totes les altres es que squivarets discordia entre los ciutadans. Car aço es pus perillos que tots altres cas e pus cruel que tota altra guerra. E per ço Vegecius de re militari appella tal discordia *Bellum plusquam civile abintestinum* ço es batalla mes que civil e batalla qui es dins les entramenes. Ja sabets que segons evangelis recompta lo nostre Salvador benehit Jhesus qui dix de la sua bocha *Omne regnum in se divisum desolabitur et domus supra domum cadet* ço es tot regne e comprensi tota ciutat e tot loch en si divis sera desolat e la una casa caura sobre laltra. Item dix Senecha *Concordia parve recrescunt discordia maxime delebuntur.* Vol dir que per concordia les poques coses crexen e per discordia les molts grans son delides e anitxilades. Item dix altre savi *Nichil tham mortifex in civitate quam sedicio nam sedicio civium occasio est hostium* ço es que en la ciutat no ha res tant mortal com cedicio e discordia dels ciutadans car aquesta es occasio dels enemichs. Finalment dix Senecha *Unum est inexpugnable e no svayble guarniment ço es amor dels ciutadans.* No mi cal pus declarar car cascun tant o quant discret pot aço entendre clarament. Donchs altra vegada per gran voler e consell vos dich heus prech que sobres tot squivets com a veri e a foch la discordia e procurets com a salut e a pus principal be de la ciutat e vostro la pau e la amistat entre los ciutadans. —

Conclusio que tot ço que demunt es dit es rahonable e just e acte de justicia e de les benaventurançes dels justs.

— A donar fi a mes peraules — dix lo frare als ciutadans — per conclusio daquelles vos deman si tot ço que jous he dit dessus esser feador par a vosaltres just e rahonable. E per contrari si ço que jous he declarat no esser feador deu esser aço. Dich aci que sius plau res qui faça a millorar faria ço que Deu me administrara. — Respongueren los ciutadans — en bona e leyal fe a nosaltres apar que tot sia rahonable e just e molt profitos a les animes de cascuns e a tota la cosa publicha. — Donchs — dix lo frare — a plaer e lahor de Deu jo he mon preposit de ço queus prepose de virtut de justicia com era molt alta he molt comprenent axi com a regne de totes les altres virtuts car pus que vosaltres me atorguets que totes les coses que he dites son rahonables he justes per conseguent comprenen actes de justicia es dit just. E per tal tots vos devets sforçar a esser justs e a fer actes de justicia. E perque mills hi siats inclinats declarar vos he alscunes de les benaventurançes que nostre Senyor Deu per bocha dels seus sants profetes promet als justs. Dix primerament lo profeta David *Justus ut palma florebit sicut cedrus Libani multiplicabitur.* Vol dir lom just axi com la palma florira e sera multiplicat axi com cedra en lo munt de Liban en lo qual

munt es cert quey ha erbes de cedra e arbres qui crexen e multipliquen mes que en tota altra part. Item dix ell mateix *Dominus diligit justos* ço es que nostre Senyor Deu ama los justs e parvos poch esser amat per Deu quis vol hagues tot lo mon e yo hagues la amor de Deu car lo mon e lo çel tendria tot per meu. E per aço canta santa mare Sgleya *Servire Deum regnare est* diu que servir Deu regnar es. Aquest servir aytal fan principalment los justs. Encara dix aquell mateix profeta *Junior fui et enim senuy et non vidi justum derelictum nec semen eius querens panem.* Vol dir jo son stat jove e son envellit e james no he vist hom just esser desemperat ne la sua sament ço es los devallans del que retes lo pa ço es querents e freturosos o mendichs. Mes avant lo savi Salamo dix *Justi adque sapientes et eorum opera in manum Dei.* Vol dir que los justs e los savis e lurs hobres stan en la ma de Deu. En altre loch dix *Justorum anima in manum Dei sunt.* Vol dir que les animes dels justs son en la ma de Deu. En altre loch dix axi mateix *Stabunt justi in magna constancia adversus eos qui se angustiaverunt.* Diu que los justs staran en gran fermetat contra aquells quils havien angustiats o donada afliccio. E sobre aço notats una cosa la qual soven veurets sius en prenets sment ço es que lom qui justament viu ha tots temps fermetat en si e ben guosar e per contrari lom qui viu en peccats e en vicis es flach e pauruch e no es sens raho car temse que sos peccats nol compreenguessen. E per aço dix Senecha *Nichil hominem timidum facit nisi compreensibilis vite conscienciam.* Vol dir que res no

fa lo hom temeros sino consciencia de compreensible vida. Vejats quant val al hom just la vida bona e justa que en aquest segle viu pus segur e spera pus confiantment laltre segle e quant nou al hom mal fer mala vida que ne de ça viu segur ne li cal sperar si en tal cas mor la gloria celestial. Moltes altres auctoritats hi ha — dix lo frare — denotants les dites e altres benuyrances dels justs les quals serien longues de reçitar. Prou enten quey haia de ço que hi he dit. E per ço faç fi a mes peraules e comanvos a la graçia del pare e del fill e del sant sperit Amen. —

Prechs e atorgaments de esser meses en scriptura les peraules de aquesta collacio.

Los ciutadans tantost digueren al frare — ha per amor de Deu attenets un poch. Sabets que la memoria del hom es tant flacha que tantes peraules e doctrines com la vostra caritat nos ha dites no poria bonament retenir e seria gran peccat que tant altes peraules stiguessen en layre e en oblit hon pregam reverentment la vostra saviesa e religio quens ho metats tot en scrit a memoria e instruccio nostra e a daltres. — Respos lo frare — nom scus de ferho mar dir vos he una breu regla per mils a retenir ço que dit he. Sius havets pres sment totes mes peraules he posades sobre fonament de X mots dels quals los VII primers induexen lom a esser bo e virtuos com dix *Nichil est*

omni bonum sine ipso bono. E los derrers tres mots mostren al hom esser bo e virtuos com dix e lo VIIIe e IXe mot *De timore* e lo Xe e derrer com dix *Justicia.* E a pus stret parlar podem dir quel principal fonament es en los derrers tres mots a lahor e reverencia de la Santa Trinitat. E parme que assats leugerament porets retenir tots temps aquests X mots e per aquells venir en alcuna memoria de les altres peraules. Empero com es ver de la flaquesa de la memoria e instruccio vostra he daquells quiu volran fare ço de quem pregats axi empero que sius hi par res de be que allo atribuyets a la bonesa de Deu e lin farets lahors e gracias. E ço quey atrobarets que be noy stia tot allo inputarets a la mia ignorancia. E per ço tot ho sotsmet a smena de qui mes e mills hi entena que yo. E asenyaladament a smena de sancta mare Sgleya. — E en aquesta manera e ab aquesta condicio ho compli lo dit frare quin haia bon guardo de nostre Senyor Deu.

Amen Amen Amen.

Digitized by Google

BOECIO. (1)

. . . . . .

. . . La qual cosa en breu los vendria en ajuda contra lo dit Theodorich el despol posseyria del regne posant falçament titol de tracio al dit Boheci per ço cor era major e pus virtuos e pus poderos quels altres. Empero era innocent en la cosa. E en absencia del dit Boeci fo promulgada sentencia contra ell que fos exiylat e mes en preso en la ciutat de Pavia on per colpa malament fenta fo malmenat e per aço car era bo e discret e coratios e no frevol axi com virtuos e bo jat-

---

(1) Códice del monasterio de Ripoll, titulado *Vidas y milagros de Santos*, n.º 113, fól 141.

La materia que encierra este fragmento tiene marcados de vez en cuando unos espacios, que serian destinados para ocuparlos con el número respectivo de los capitulos en que se divide, de lo que se olvidaria, sin duda, el escribiente, menos en los espacios quinto, séptimo y octavo, donde efectivamente se lee la palabra *capitol* con el número que, por órden, corresponde á cada uno. Advertimos, pues, que hemos llenado los espacios donde se omitieron las indicaciones referidas, con las que les correspondieran; y esto lo hacemos, tanto paraque se note mejor la distribucion de la materia, como porque asi se deja ver claramente que el trozo que falta al principio ha de ser tan solo una pequeña parte del capitulo 1º.

sia que soferis tribulacio en lo seu cors empero temprava e vencia la sensualitat per bona raho per la qual cosa feu aquest libre en lo qual mostra que ell sentia be la tribulacio en lo cors mas empero axi com virtuos soferia valentment la fortuna contraria car humanal cosa es sentir les adversitats mas empero sil hom leva lo seu enteniment alt envers la veritat sobirana conexera clarament que nos deu del tot esmeylar ne si matex desemperar. On podets notar que en altre manera esta hom trebayllat per passions senssibles e en altra manera quant te lo enteniment exalçat envers los bens vertaders e per ço car Phylosophia qui vol aytant dir com saviesa feu levar lenteniment del hom envers los dits bens. E per aço lo dit Boheci en aquest libre posa si matex en loch de persona torbada per tribulacions e posa la Phylosophia en loch de persona qui seguex e conex veritat axi com si eren IIes persones ques rahonassen perque posa les sues dolors ab les rahons de les dites dolors e la Philosophia lo consolava anullant les rahons de les dites dolors perque lo dit libre a nom de consolacio de Phylosophia quaix que fossen II persones ço es la una malalta e laltre que fos metge e que fossen maestre e dexeble perque lo dit Boeci comença a dir planyent en axi.

Lo II capitol.

— Aylas jo qui solia esser estudi he qui he feyts

molts libres e diverses dictats e qui lie tresladats molts libres de Philosophia de grec en lati axi com la methafisicha de Aristotil e la arismeticha de Nithomachi pare del dit Aristotil mentre jo era en la flor del meu estudi estant en gran benanança aylas aram cove de fer dictats de plant e de dolor per los quals puxa mostrar la mia miseria regant ab lagremes de plor vertader la mia cara e jatsesia quem hajen tolt tot ço que jo posseya empero nom han poscudes tolre les mies sciencies ans aquelles me acompanyaran e nos pertiran de mi e aquelles soles son companyia mia.— On es notoria cosa que lo dit malvat Theodorich per la sua crueltat tolch a Boheci tota persona qui hagues ab ell privadea e negun seu amich nol gosa seguir ne li lexa negun seu conexent a son servey e part aço havial desposseyt de tot quant havia mas per ço car los bens e les riqueses de la anima no desemparen hom no poden esser toltes per mans estranyes per aquesta raho diu que les sciencies que ell se havia guanyades estegeren ab ell e no pogueren esser enpetxades per negun. E per ço dix Catho aprin alcuna sciencia o art car si per aventura se mudava e fugia la tua fortuna la sciencia tots temps romandria ab tu e not desemperaria dementre que haguesses vida. En apres Boheci fa comperacio del seu temps passat al present dient aytals peraules — ay mesqui la gloria de la mia benanança que e hauda en los temps passats e la verdor del meu jovent aram som tornats en desolacio dels meus fets en la mia triste veylesa.—Notats que compara lo jovent a verdor car axi com plan-

ta quant es be vert mostra que deu be aprofitar en fruyts axi la persona cant en son jovent comença ben faent bones obres e virtuoses es garda de mal demostra que deu esser bona e profitosa plasent a Deu e a gents. E per aquesta raho Boeci en son jovent era estat bo e virtuos e ara en se veylea se veya en tristor e havia major raho de planyer perque dehia — ara en aquest temps per los mals que sofir mes venguda soptosa veylea la qual se apar en aço car soptosament son tornat canut e magra e rugat. — Aci notats que per ço cor los mals e les tristors fan cuytar la persona a veylesa per tal quant tots los accidents de la anima exceptat goig e alegria sequen lo cors de la humiditat radical que es fonament de la vida e per aço cuyten hom a la mort per força cove de enveylir la persona per tristors. E per ço car per les engoxes de la anima lo cors pren mudament segons mes e menys per aquesta raho lo dit Boeci torna canut soptosament de la qual cosa se esdevench una gran meraveyla en Bolunya la grassa on quant I hom fos jutgat a mort li tornaren tots los cabeylls blancs dins espay de I die natural e empero non havia negun blanch. E axi mateix per ço car dolor toll a hom la sabor de les viandes per ço lo dit Boeci no podia ben menyar perque torna rugat e tremolos per ço car per defaliment de vianda la pell del hom no compleix ne la persona no pot haver força. En apres se clamava de la mort perque no venia car per la dolor que havia ne soferia la desiyave dient que la mort lavores es cruel quant ve a la persona estant en benanança e lavores

es bona quant ven a hom en temps de adversitat e de pobrea e de tristor car en aytal temps es per molts desigada e menys es temuda mas comunament fa lo contrari axi com a cruel car menysprea les pregaries e les lagrimes e los sospirs e gemechs de les persones que la desigen quant son posades en miseria e ve a aquells qui son en bona anda e han ço que volen e dix — o mort perque es axi cruel perque no vens ara quant me veus en tanta dolor de quem faries gran plaser e fugs a mi mesqui posat en gran tristor. — E en apres repren los henamichs dient axi — o amichs meus quim teniets per benehuyrat e mavets moltes vegades loat veus ara que son caygut e aterrat soptosament e mes venguda mala ventura perque podets conexer que la mia benahuyrança no era ferma ans era vana perque vanament son estat loat per vosaltres. —

Lo IIIe capitol.

Mentre ques penssava en les dites coses ab dolor e hagues callat e estigues tot consiros en son lit aperechli una dona a la part dreta del seu cap la qual havia la cara molt bella e digne de gran reverencia e havia los huylls flamajants e molt avists la color de la sua cara era tota viva e frescha en senyal de bona compleccio e de benignitat. Aquela dona havia molt gran força e era ten antiga e veylla que no poria jo

dir la sua hedat de dies e de ayns. La granesa del seu cors era molt duptosa car alscunes vegades era axi minua com les altres persones e a vegades era ten alta que del cap tochava al cel e sil volia l poch alçar trespassava lo cel. Les sues vestadures eren fetes de filadura molt prima e delicade e molt soptilment e eren de tal materia que nos porien corrompre les quals vestadures la dita dona havia texides e fetes per aximatexa. La color de las dites vestadures era semblant a negror de fum que roman en les pintures ennegrides per veylesa e per fum e en les estremitats de les dites vestadures eren texides dues letres ço es P e T la P era baix en les faldes e la T era entorn del cabeç e de la P entro a la T havia pintura a manera de grasons. La dita vestadura era esquinçada en alcuns lochs per ço cor alscuns robadors la volien pendre per força perque la havien rompuda e esquinçada ab les mans car fugi e no la prengueren. La dita dona tenia en la sua man dreta libres en la ma esquerra un ceptra.

Lo IIII capitol.

Aquesta dona era la Philosophia la qual es dita dona per ço car axi com a dona se pertany segons la sua condicio de nodrir lom. E per ço naturalment ordonada axi la Philosophia fa lom perfeyt e acabat nodrint e informant aquell nedeament ab ella. E estava sobre

lo seu cap per ço cor havia torbat lo seu enteniment per la ira que havia no la posa en lo cap lo qual es lo seu loch car ira empatxa lenteniment que no pot conexer la veritat clarament. Aquesta dona fou mare dells savis antichs perque Plato e Demostenes dixeren que havien haudes dues mares ço es natura e philosophya e dehien que natura los havien feyts materials e philosophia los havia denegats de vicis e informitats de virtutz. La dita dona havia la sua cara molt bella e digne de gran reverencia es deguda a persona virtuosa la qual cosa ço es que alcun sia virtuos segons los phisonomichs se demostra mes en la cara que en neguna altra pertida de la persona segons un proverbi qui diu axi la vostra cara mostra quina es la condicio vostra car per la cara conex hom en alguna manera la condicio de la persona. Encara mes la dita dona havia los huyls flamejants per ço cor la persona savia conex clarament e soptil veritat e bonesa e no pot esser tost enganada car gardes de engan. E la color de la cara sua mostrave benignitat car saviesa e fe fan esser hom benigne. La sua hedat de dies era molt antiga per ço car ja era en lo començament del mon perque diu Salamo en lo libre dels proverbis en lo VIIIe capitol quant Deus aparaylava los cels ja era ab Deu ordonant totes coses per la sua estatura duptosa. Dona entendre que a la persona savia se pertany que hage cura de les coses altes e axi matex algunes vegades de les coses baxes ço es de les celestials e terrenals. Per les vestadures lon enteses les sciencies car axi con les vestadures com-

prenen e encloen dins si la persona vestida axi les sciencies encloen dins si saviesa e la embeleexen los fils prims son los principis e les regles que son en cascuna sciencia los quals aparen e son soptills mas quant son be ordonades donen compliment a la sciencia los quals principis la Philosophia avia texits car a saviesa se pertany de fer e ordonar les dites regles. Mas per ço car los entichs savis feeren molts e diverses libres de philosophia molt escurament per ço car perlaren per semblances posa que la color de les vestadures eran semblants a ymages fumoses e veylles. Per les dites letres ço es P e T son enteses dues coses ço es principi e terme e la I deu esser ab laltre car poch valria començar la cosa si no la termanava hom. E axi com aquell qui vest es començа a vestir les faldes e puis vest lo cabeç e axi vest tota la vestadura quant de les faldes es vengut al cabeç tot en axi del principi ab grasons ço es poch a poch aconseguex hom lo terma ço es a saber començant obres virtuoses e meylorant en aqueles havent conexensa de les coses en guisa que depuis finalment puxa pujar a la contemplacio divinal on aura clara conexença sens miga e sens triga. La dita vestadura era estada esquinçada forcivolment. Aços diu per molts qui soptosament e per força volen saber les sciencies e prenenne de la Iª I poch e de laltre altre poch e finalment non han neguna empero volen esser comtats entre els savis. Per los libres que tenia son enteses les sciencies les quals deu ensenyar persona scient e les quals ell ha apreses per los libres mes que per altra cosa. Per lo cep-

tra es entesa correccio car al hom savi se pertany de corregir e de castigar los homens fols. Aquestes dues coses ço es ensenyar e corregir no poden esser fetes sens saviesa. Los filosops pintaven la dita Philosofya en altres e diverses maneres car alscuns la pintaven jahent en I lit per ço que la anima reposant conquer saviesa e pintaven IIII donzeles que aportaven lo lit. La primera havia nom amor la segona trebayl la terça cura la quarta vigilia car per amor obraz e trebaylant obran e acaban e ab cura provehim e veytlant nos guardam de coses contrarioses. Altres la pintaven estant en los portals dels temples e sobre lo seu cap scrivienhi aytals peraules—usatge ma engenrada memoria ma infantada avorresch los fols e les obres vanes. — Aquests breument dehien en quina manera a hom saviesa e ço de ques deu gardar tota persona savia. Altres les pintaven en los lochs de les justicies axi com a regina seent en cadira e als seus peus estaven II homens entichs qui tenien la I genoyl baix en terra e xuclavenli les mameles cascun la sua e ella estenia los seus braces sobre els per la qual cosa es entes que veritat e bonea de justicie e de jutgement es feta e formada e nodrida ab let de philosophya e per aquella es fortificada e perfeta e acabada.

Lo V^e capitol.

En apres posa que feu la Philosophya on devets no-

tar que per aço car havia compassio e pietat de Boecí tench manera de persona qui vol donar consolacio. E primerament li lunya ço qui li donava tristor e depuys posay ço que li devia donar consolacio perque fo I poch comoguda car persona savia nos deu fortment enfelonir. E quant hac vistes les rahons de la sua dolor les quals lo agrevyaven e uol lexaven tornar al dret juy de raho dix de aqueles—qui a lexades acostar a aquest malaut aquestes putanyones soylades les quals per manera de medicina li donen veri lo qual fa les sues dolors crexer perque no pot garir ans se agreuge quant mes va mes. — On devets notar que persona savia no deu retenir ab si los pensaments que torben la raho mas deulos lunyar de si matẽxa. E per ço car seguir mes la volentat que la raho fa hom esser quaix bestial e sutze e per aquesta raho la Philosophia dix de les cogitacions seguens la volentat que eren putanyones soylades car aytals cogitacions moven hom a coses sutzes afalagant ab coses plasents axi com fan les putes giten los homens de raho els fan delitar en sutzures. En apres giras deves les cogitacions dienlos felonament — anatsvosen en mala ventura car sotz axi com les serenes de la mar que cantant dolçament maten les gents. —Diuse en les faldes que les dites serenes son en forma de fembres les qualls canten molt dolçament e tiren les naus faent faent adormir los homens per la dolçor de lur cant e puis aucienlos. Axi aytals cogitacions paren plasents mas fan crexer la dolor en tant que fan venir hom a desesperacio si molt les aturave ab si. E quant aço ach dit

les dites cogitacions se pertiren de Boeci ab gran confusio e no pogren respondre axi com a malmirents. E apres la Philosophya posa aqui les sues dozelles ço es les rahons virtuoses e bones per ço que guarissen Boeci qui havia los huyls ploroses e la pensa aterrada lo qual quant hac viste la dita dona e hac vist ques era axi ensenyorida com no la conegues e estech tot meraveylat e gira los seus huyls e la viste fortment envers la terra e espera que faria la dita dona. Notats quel hom qui es sotsmes a la sensualitat per avols pensaments ans ques puxa de tot levar per la lum de la raho ha primerament batayla dins en si entre la sensualitat e lenteniment fort trenca hom los ligams de la sensualitat regonexent si matex. En apres la Philosophya acostas en lo lit de Boeci e asigues sobre lespona. Aquest lit es lenteniment del hom e la espona es la sciencia especulativa en la qual se posa la Philosophya. En apres parla reprenent Boeci e dix— o Deus e tan gran dolor es aquesta car la pença daquest baro es soptosament enderrochada pregon per vens terrenals de la fortuna e esli crescuda forment cura e ancia molt dampnosa e ha soptosament perduda la sua propia lum e es caygut en escures tenebres.— Aquest hom qui era virtuos e franch de totes ancies pegues e solia gardar e remirar lo cel axi com sil vees ubert es pensava en los moviments dels cels e del sol e de la luna e de les altres planetas e axi mateix de les esteles es pençaba en los mudaments dels elaments e de la mar e dels vents e de totes les dites coses vol saber raho pensaves encara en los sperits qui mouen los cels

e per quina fin e com e encara en tots los temps e en les natures e en tot ço ques feya en la terra e en lo cel e en la migania e perque era habundancia o freytura de les coses ara veus aquest aytal com jau e quaix te apagada la lum de la sua pença e premut efexugas e greus de tristor e de dolor e te la sua cara baxa. O e ten gran estranyedat es que aquest qui ab ten gran pleser solia contemplar les coses celestials e ara es forçat de gardar la terra nescia e folla car per ella ço es per les coses terrenals moltes persones fan follies e nescieses e lexen estar vertadera saviesa.

Lo VIe capitol.

Mas de huy mes temps es que prenga alcuna saviesa e medicina de bon metge. On devets notar que la Philosophya tench manera de bon metge qui demana e vol saber lo començament de la malauthia interrogant lo malaut e per aço fa interrogacions e demandes a Boeci cortesament. E axi com lo metge per les respostes del malaut revella e mostra al malalt alcunes coses que ell no sabia nes pensave perque lo malalt conex mils lo seu mal en es pus obedient al metge. E axi com lo metge comença a donar al malalt medicines leugeres e en apres les dona pus forts segons que a obs per ço car les forts farien mudaments massa soptoses per aquesta raho la Philosofya tench semblant manera en guarir Boeci consolantlo de les sues

peraules començal a rependre suau e leugerament guardantlo en la cara e dix — no es tu aquell qui eres nodrit ab la nostra leyt ço es ab la nostra doctrina e es crescut e vengut a perfeccio per les nostras sciencies e qui eres escapat a les persones de la sensualitat e eres posat en gran fortalea de virtuts al qual nos haviem dades moltes bones armes les quals sino haguesses lançades e desemperades te hagren virtuosament defensat e no fores estat vençut. Diguesme tu al qual tantes gracias havem fetes coneysme perque cales parla ab mi. Demante si calles per vergonya o per esgleyament car certes mes amaria que calasses per vergonya car la vergonya no tol la raho ne lo seny. Esgleyament empatxa lo sen el enteniment mas segons que jo conech a tu pren axi espaordiment. —

Lo VIIe capitol.

E quant la Philosofya vee estar Boeci axi mut e quaix peria que no hagues lenga posali les sues mans ço es conaxença del seu defaliment als seus pits aço es quant hom torna a regonexença de si matex e lavors jatsesia que la raho sia carregada empero no es de tal vençuda ne aterrada perque dix Philosofya quant lo hac toquat —aquesta malalthia no es periylosa car es litargia que es exir de dret e de juy e de raho. Exoblidades li son — dix ella — les armes que nos li haviem dades mas leugerament les cobrara sins pot co-

nexer e per ço quens conega tochar liém los seus huyls qui estan cuberts de gran foscura de les coses terrenals. — En apres torchas los huyls ço es la raho e lenteniment ab la sua vestadura delicada los quals eren carregats de lagremes ço es de volentats terrenals e fosques car levali les sues turbacions e felonies de la sua pença e lavores lexaren les tenebres de turbacio e tornali quecom de la prima vigor ço es que lo seu enteniment fo illuminat.

Lo VIIIe capitol.

E qnant Boeci se fo l poch regonagut e hac aclarit lo seu enteniment volch asseiar si conexeria la dona. E quant hac alçats los huyls deves ella conech que aquela dona era Philosofya nodriça sua ço es conexença del sobiran be lo quall era lo derrer e milor de la sua consolacio les esteles de la qual Boecii havia molt sovinyades. E quant la hac coneguda dixli — o maestre de totes virtuts qui es enviada en terra e avellada del sobiran be ço es de Deu qui la tremet a diverses e a moltes persones com ses fet aço que tu sies venguda en aquesta solitut e preso del meu exiyll es tu matexa axi com jo falçament acusada. — Resposli la Philosofya en axi — o especial amich meu e com seria aço que jot desemparas specialment ara com per amor de mi sofers ten gran trebayl per mantenir la mia doctrina ço es que tot philosof deu mantenir

sobre totes coses veritat e bonea e deu menysprear tota tribulacio qui li vinga per aquesta raho. E per aço nom estaria be que jo desemperas les persones ignoscens qui per amor mia soferen mal. Lo teu afany prench jo per meu ell vuyl ab tu soferir. E not pens que jom meraveyl del teu trebayll car a mi nom es novell empero ben saps tu que los antichs filosofs per conservar les nostras doctrines e per amor de veritat han sofertas moltes tribulacions. Car bet deu remembrar ço que has vist ço es que saviesa es molt menyspreada e avilada entre males persones car tots temps les persones folles contrasten a les savies e a les discretes. E no saps tu que ans que fos Plato amich nostre ja haviem haudes bataylles per los savis qui foren ans que ell dells qualls alscuns foren exillats e les altres hageren a fogir e alscuns prengueren mort. Ben saps tu que vivent lo dit Plato amich nostre Socrates maestre seu fo molt injustament perseguit e en presencia nostra pres mort per mantenir veritat. On devets notar que Socrates maestre de Plato feu I libre de unitat de Deu en lo qual prova per manifestes rahons que no devia hom fer honor ne reverencia divinal sino tensolament ha I Deu per la qual cosa foren somaguts contra ell los sacerdots de les ydoles qui preycaven molts deus. E acusarenlo ab lo princep de Athenes dient que ell havia dit mal dels deus per la qual cosa havia esser jutgat a mort en tant que fos sentenciat que begues I anap de veri en nom daquell deu que el creya la qual cosa ell no rebuja confiantse en Deu. E quant lo hac begut no li feu mal negun segons que diu

I doctor per nom Macer. En apres fo forçat quen begues altre anap en nom de tots los deus de Athenes e ell protestant que per aço moria lo qual quant lach begut tentost mori per lo qual fo irat tot lo pobla qui aqui era present. E levarense contra los dits sacerdots e ocierenlos tots. E prengueren lo cors de Socrates e ab gran honor soterrarenlo en lo templa axi com aquell qui era amich de Deu vertader. E apres la mort de Socrates los seus dexebles se depertiren en diverses oppinions e jatsesia que alscuns mantinguessen alscunes errors empero aytembe mantenien alcuna pertida de veritat e per aquella soferien molts trebays jatsesia que fossen fols en altres. E si a tu no baste la fuyta de Anagaras ne lo veri de Socrates ne los turmens de Zeno per ço com eren grechs e estranys de la tua nacio empero deuriat menbrar de Cani e de Senecha e de Sora car tots aquests foren molt excellents philosops romans axi com tu metex e tots hagueren molts e bons dexebles e tots han soferts diverses turments per amor de veritat e de bonesa. Car Senecha segons ques comte en la istoria dels romans fo mestre de Nero quant fo feyt emperador e faes I die gran convit estant en la sua emperial magestat e vees Senecha maestre seu qui era en lo palau remembrali com moltes vegades lo havia ferit per nodrir e per castigarlo e soptosament mogut de gran ira feulo venir denant e dixli que elegis en quina mort volia morir car daqui avant no podia mes viure e mana quel matassen denant ell en aquella mort que ell mes elegiria lo qual forçat elegi que fos sagnat de dos brassos e posat en I

bayn. E an axi nodri corp qui li tolch la vidà e mori. Donchs aquest e los altres damunt dits sofariren mort per los castichs que donaven a les persones malvades volentlos nodrir e sostengren moltes e diverses tribulacions empero es romasa excellent e digna memoria de ells e no havia molt temps passat que eren estats morts e no foren morts axi ne tentost sino per ço cor eren molt savis en sciencies e en custumes de les males persones perque foren perseguents car tots temps fo que les bones custumes son perseguides per aquells qui tenen mala vida. Donchs no veig raho perque tu lot deges meraveylar si los bons homens estant en la mar salada e tempestuosa daquest mon soferen amergures e tempestats per les ondes grans qui hi son. E axi com la mar es amergosa e salade e tempestuosa axi es la vida de les gents mentre son en lo mon e jatsesia que les bones persones soveny sofiren tribulacions e persecucions per los mals per ço car les bones persones son poques e les males son moltes e quaix sens fi ques mouen mes bestialment seguint la lur propia voluntat que no rahonablament seguint lo dret juy de raho e per aço perseguexen los bons en moltes maneres empero per ço car saviesa venç malicia e bonea sobrepuge a malesa e la intencio e lo proposit dels savis e dels bons homens es aytal que no deuen aver anchia dels desplers dels mals homens ans los plau quels sien desplasents per raho jatsesia que les males persones sien moltes e molt poderoses per poder mundanal empero no deuen esser temuts per aquests car les dites males persones no han ab si re-

gidor qui les govern car defall-los la raho qui deu regir e governar les gents ans son axi com la nau sens thimo e sens govern en la tempesta qui nos pot regir ans esta en gran periyll e per aquesta raho si ells se ajusten contra aquels quils donen les bataylles no poran haver victoria dels bons cor fermanse en aquella cosa qui no ha en si fermetat e los bons son regits per la virtut intellectiva que es regidora dels savis e informals de bonesa e de veritat e menals a la gran força e a la forts torra del sobiran e vertader ben hon han plasent contemplacio possehint los grans tresors de saviesa perques poden traure escarn dels fols los qualls han lexat lo vertader be e sonse occupats en coses qui res no valen ne poden profitar verament cor son transitories e decaybles e leugeres e frevols e altes e vallayades de molts bens. E axi o dix Enpodocles segons que recomte Theofautus en lo començament del libre de plantes qui diu que III coses son qui per lur excellencia sobrepugen totes les altres en aquesta vida. La primera menyspreu de la honor terrenal e de fortuna. La segona es desig de la benanança eternal. La terça es illuminacio del enteniment e de la volentat. La primera es ten bona que no es altre pus honesta e per res non es hom ten benehuyrat com per la segona e no es res que tant hom faça a conseguir les dites II com la tercera. E per ço car la torra es força dess. . . ta es ben garnida de les dites III coses per aquesta raho no ha pahor de res. E posar tene eximplis naturals en coses manifestes hon un hom qui ha lenteniment clar axi com lo cel com es

ben sere posa sots los peus tota fortuna contraria menyspreant aquella e aquel jutge be e dreturerament qui per fortuna contraria nos lexa decaure e per fortuna de benanança no exalça lo seu cor aquest aytal pot ben tenir sens temor la cara ferma contra tota adversitat e no li calra haver paor de les ones tempestuoses mundanals per torbades e irades qui vinguen ne sera sobrat per la tempestat de la mar mundanal ne sera enderrochat per enpenta de vent ne cremat per ardor de foch ne aterrat per colp de pedra de giny ne sera mogut de son loch axi com para la furor del poble a moviment de mar e la envege dels henamics lagoters a vent e la ira dels senyors mundanals a foch e al colp de pedra de giny les quals coses temen vanament les gents folles e per aço son vençudes leugerament mas les persones savies no les qual tembre. Seguexse en apres o mesquins de homens e perque havets temor e estats espaordits e meraveyllats de les ires malignes e cruels dels mals senyors car sius en prenets be esgart no han ab si regidor ne capita perque no deuen esser temutz car no han força ne vigor E per aquesta. . . . . .
. . . . . .

CARTA DE SAN BERNARDO Á SU HERMANA,

TRADUCIDA POR

FRAY ANTONIO CANALS MAESTRO DE SAGRADA TEOLOGIA (1)

—

PRÓLOGO DEL TRADUCTOR.

AL MOLT HONORABLE MOSSEN GALCERAN DE SANTMENAT

CAMERLENCH DEL MOLT ALT SENYOR REY DON MARTI FRARE ANTHONI CANALS EN LA SANCTA THEOLOGIA INDIGNE MESTRE DILIGENT E AFECTUOSA SERVITUT.

Molt ha stimulada la mia pensa la esvellada instancia que vostra devocio continuava requerint que espones lo libre que sant Bernat trames a la sua devota sor. Som determenat a complir vostre digne requesta per tres ra-

---

(1) Códice del monasterio de San Cucufate del Vallés, titulado *Carta de S. Bernat a sa germana traduida en catala per Fr. Antoni Canals*, fól. 1.º

hons. La primera per introduhirvos a desiig e ordenada amor de libres hon ha volgut Deu manifestar la saviesa als homens en sguart e comparacio de la qual les pedres precioses son carbons largent es fanch laur precios es fet arena secha lo sol e la luna son tenebres a la vista e la mell ensems ab la manna son al gust absina e fel amargos. O celestial do de la divinal liberalitat lo qual davallas del pare de totes lums per tal que leus al cel la pença racional. Tu es celestial vianda del enteniment de la qual quin menge haura fam e quin beu sera assedeyat. Tu es doctrina de les costumes e regle la qual seguint aquell qui obre no errara. Per tu regnen los reys e aquels qui ordenen les leys fan justs statuts. Per tu molts deposant o lexant la ruditat o rustiquesa quels ve per lur natura limant lurs enginys e expurgant lurs lengues de grosses e pagesivols parlars aconseguexen sobirans graus de honors car son fets pares de la cosa publicha collaterals de princeps los quals sens tu de lançes hagueren fets ligons e aradres o foren stats porquers ab lo fill dicipador. O tresor molt amat e on te trobaran les animes assedeyades. Certes mossenyer dichvos que la dita saviesa en los libres ha posat son thabernacle en libres le (el ?) ha fundadá laltisma qui es lum de les lums e libre de vida. Alli la resebra tot hom qui la demana aqui la trobara qui la cercha e als qui tocaran sera oberta la porta. En los libres estenen lurs ales los cherubins per tal quel enteniment de aquell qui liig sen puig en alt mirant de una part del mon fins a laltre de sol hixent al ponent e del mitg iorn a la tremontana. En

los libres Deu qui es incomprensible aprehensiblament es contengut. En los libres es manifestada la natura de les coses celestials terrenals e infernals. En los libres trob yo los morts axi com si eren vius. En los libres jutge de les coses sdevenidores. En los libres son dispostes les batalles. Dels libres ixen los drets de pau. Totes les coses jusanes se corrompen e cessen e la mort continuadament devora aquells los quals natura engendre. Tota la gloria del mon saria liurada a oblit si Deus no hagues provesit als homens mortals del benifici de libres. Alexandre subiugador del mon Juli esvesidor del segle qui ab art e ab guerres fou lo primer qui resebe lo imperi en unitat de persona Fabrici lo feel e Cato lo rigoros vuy no foren en memoria dels homens si la aiuda dels libres fos defallida. Les terres son derrocades les grans ciutats regirades les ymages triumphals son fetes sendre qui haura donchs memoria. Com sabrem quin privilegi ha lo rey nil papa si nons es demostrat per libres. Certes una cosa ha Deu acomanada als libres en que gran part del seu poder es comunicada car aquels qui son forçats de morir per lur natura per los libres son fets immortals. E per so diu Tholomeu en lo prolech del Almagest que nuyll temps mor aquell qui ha munificada la sciencia. E com tots los homens amen immortalitat molt deuen esser amats los libres qui contenen materia virtuosa materia divinal e celestial quins porta a la vera immortalitat. Aytal es lo dit libre de sant Bernat *ad sororem* com aquis tracte de Deu de cel de be de fe de anima de gracia de gloria de oracio de

contemplacio de caritat de speranse de amor de Deu e del proisme hon pengen tots los libres de la ley e dels prophetes. Imflames donchs mossenyer vostra amor en los libres car no veig res en les coses jusanes que tant dege esser amada com libres. Sab be vostra prudencia que la saviesa deu esser mes amada que totes les riqueses materials. Laristotil en lo libre dels Problemes fa questio perque aquells qui ordonaren que los qui combatrien corporalment fossen premiats no ordonaren premi a la saviesa a la qual questio respon e diu que en los trabals corporals lo premi o loguer es cosa millor quel trebayl e com no sia cosa en aquest mon millor que la saviesa per ço no li es assignada temporal retribucio e com la saviesa sia contenguda en los libres per tal sobre tota cosa deuen esser amats e presats. Sabets be mossenyer que mes deu esser amada la amistat que les riqueses car la virtut nos pot ab riqueses stimar e per ço diu Bocci en lo segon libre de con solacio que amichs son les pus precioses riqueses que pusquen esser. Sabets be que mes deu esser amada la veritat quels amichs segons que posa Aristotil en lo primer libre de les Etiques e aço apar en los nostres martirs que amaren mes la veritat de la fe que tota lur vida corporal e com la veritat sia contenguda en los libres qui sera qui nols ame ardentment e inflamada. Manifest es a tot enteniment que les riqueses temporals pertanyen a necessitat e vida del cors la virtut dels libres pertany a la perfeccio del enteniment e de la anima que sens comparacio deu esser mes amada quel cors. Qui es donchs qui no am libres. Item los

cavallers deuen molt amar les armes de lur cavalleria les armes de nostre cavalleria son la fe cristiana qui te lescut per defensar e lo coltell per esvesir ab la sua virtuosa veritat. Aquesta veritat sta en los libres. Aquestes armes pres Jhesu-Crist contra lo diable com dix scrit es no temptaras lo Senyor Deu teu. E com la Scriptura sia en los libres contenguda qual cavaller sera qui no am libres. Tot enteniment ben dispost sab que mes devem amar nostra benaventura que totes riqueses. La nostra benaventura sta en la obra del enteniment ço es quan nostra enteniment sta elevat e attent en la contemplacio de la veritat divinal e aquesta operacio es la pus delitable de totes. Perque diu Laristotil en lo X libre de les Etiques que la philosophia conte en si maravelloses delectacions. Sabem de cert que la contemplacio de la veritat reseb grau de perfeccio per los libres car la ymaginacio continuada per libres no lexa fer entrevayll en lacte del enteniment en les veritats quels libres li mostren. No sens raho donchs diuen los doctors que Deu en lo cel es libre de vida la qual com sobre totes coses sia mes amada no es meravella sils homens han ten gran amor als libres. La segona cosa quem ha mogut a espondre lo dit libre es per informar vostra devocio e quina forma devets servar en legir los libres car diverses vegades vos he trobat legint en la biblia vulgarizada. E per la present imformacio me occorre al endevant Senecha qui en la segona epistola sua parle en la seguent forma molt escampa lo coratge la multitut de libres. Tu qui litgs veges primerament que

tu ligint diverses doctors e molts volums de libres la tue pensa no sia feta vagabunda e instable. Obs es que hages alguns elets libres familiars si vols saber alguna cosa certa la qual romangue en lo teu coratge. Car no es en loch qui en tot loch es. Aquels que van en peregrinatga passen per molts hostals e han pochs amichs. Axin pren als qui volen passar los ulls per molts libres e nos apliquen a negun libre singularment. No aprofita res lo boci qui tentost hix del cors quey es intrat. No florex larbre qui soven se tresplanta. Adonchs com tu no pusques legir tots los libres assats has haver certs libres en los quals liges. Si dius ara vuyll cartayar aquest libre are aquell sapies que molt enfestige lo ventrell mengar moltes viandes car diversitat no aprofita ans nou. Litg los libres aprovats he sit vols divertir a legir altres libres torna als primers e de tot quant hâuras legit elegeix en aquell dia una cosa la qual ferms be en ta memoria en guisa que romangua ab tu per tostemps. Aci pot entendre vostra devocio que hom deu legir libres aprovats no pas libres vans axi com les faules de Lançalot e de Tristany nil romans de la guineu ni libres provocatius a cobeiança axi com libres de amors libres de art de amar Ovidi *de vetula* ni libres qui son inutils axi com de faules e de rondales mes libres devots libres de la fe cristiana hon sta nostra salvacio sabents que sant Jeronim fou agrament açotat per ço com ligia los libres de Tulli de apparent eloquencia e no deuen esser lests los libres segons doctrina de Sene-

cha per sol passarne los ulls car la letra qui no entra dins la anima cors mort es privat de vida segons diu sant Jeronim ans deu hom de aço que haura legit collir alguna doctrina e regle la qual posant dins lanima isque en actes forants virtuosos per lo imperi de la pura volontat. Perque mossenyer prechvos quel dit libre de sant Bernat vullats legir attentament en lo qual trobarets molta devota e speritual materia e de cada capitol elegits alguna bona conclusio la qual metats en obre recordantvos de la paraula del Salvador qui diu quel servent qui sab la voluntat de son senyor e no la compleix per obre sera fortament açotat. E nos maravell negu perque he volgut espondre a vos lo libre qui es endreçat a dona e maiorment religiosa car aço he fet per provocar los homens a obres virtuoses per exempli e doctrina de dones maiorment pus les ressemblen en vestits e ornaments raho es que hagen semblants doctrines e amonestaments. Gran vergonya es al hom que la dona sia pus virtuosa que ell e aço tracte sant Gregori en la homelia sobre Lavengeli *Loquente Jhesu ad turbas* hon parlant del martiri de una dona verge diu axi considerem nos qui som homens que sarem stimats en comparacio de aquesta fembre. Soven proposam fer algunes bones obres mas si una paraula leugera proceex de la boca de algun burler o de algu quins esquernescha tantost nos ne lexam empero aquesta dona no han poguda sobrar los turments durs. Nosaltres no volem donar almoyna de aço del nostre com ne haiam manament de

Jhesu-Crist e aquesta fembra per amor del seu espos ha donada la sua propia carn. E donchs lavors com vinrem davant lestret juhi de Deu que direm nosaltres homens qui veurem la gloria de aquesta dona. Quina escusacio hauran lavors los homens com sera demostrada aquesta que ha vensut lo mon ab tota la sua pompa la qual constituida davant los princeps armats es atrobada pus fort que aquell qui la tormentava e pus alta que aquell qui la jutiava. Que direm nos barba en coll flachs e debils qui vesem anar les infantes donzeles al regne celestial passants per coltels per lances e espases. Com per nostra flaquesa la ira nos sobre la superbia nos infla la ambicio nos torba e la luxuria nos macula cove donchs legir lo dit libre per tal que almenys per vergonya nos promogam a fer bones obres. La tercera raho quim ha mogut a espondre lo dit libre es per ço que com la cort de la senyora reyna sia una honesta religiosa que vos vullats comunicar lo dit libre a les dones de la dita cort specialment a les donzeles car aqui trobaran materia plena de tota pura honestat hon si attentament ligen veuran que aquest libre es pou de aygues vives hon les animes son lavades e lo coratge hi es sadollat plenament e habundosa e les fructificants spigues ab les mans dels apostols freguades per ço quen isque suau vianda pera les animes famolents. Aquest libre es la vena e cetra daur en la qual es contenguda la manera es brescha de mel e celer ple de vida. Aquest libre es arbre de vida e flum de Paradis divisit en IIII parts ab

lo qual la humanal pensa es sadolada e lanteniment assedeyat es regat habundantment e copiosa. Aquest libre es larcha de Noe e scala de Jacob e canals en les quals mirant les animes justes conceben perfeccions de diverses virtuts. Adonchs mosseyer suplichvos e requirvos que no siats avar de comunicar lo dit libre a la cort de la senyora reyna car del be que sen sequira ne haurets part. E yo qui prech Deu quem vulla reebre en lo me (?) per la sua clemencia piadosa en guisa que vos he yo ensemps ab los alets com exirem de aquest segle legiam mirem e contemplem nostra benaventurança eternal en lo sobiran libre de vida Amen.

Digitized by Google

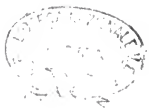

CARTA DE SAN BERNAT A SA GERMANA.

Lo prolech que feu sant Bernat sobre lo seguent libre.

La mia molt cara sor en Jhesu-Crist amada gran temps ha quem preguist que volgues scriure a tu algun tractat qui contengues paraules de santes amonestacions mas com la Scriptura Sancta digue que voler instruir a millor de si matex sia materia de manifesta superbia tenguim per indigne a fer e complir la present obra e per ço fiu alguna triga en la cosa de quem preguist. Mas per ço com has replicades tes pregaries lavors reduhi a la memoria la paraula del meu Senyor Jhesu-Crist qui diu sit força algu de anar mil passos ve ab ell no solament mil ans dos millia e liuret a tot hom quit demanara. Adonchs axi com a forçat per manament de mon senyor tirat per inclinacio de caritat e aiudat ab les tues sanctes oracions he colides miques sots la taula dels sants pares he si yo no ofer a la tua presencia e digne santedad en lo present libre la materia que deig fas empero aço que pusch. Adonchs molt cara sor reseb aquest libre e posal davant los

teus ulls axi com un spil e soven contempla en aquell car los manaments e amonestaments divinals son spills en los quals miren les animes e mirant en ells conexen les macules de lurs legeses car no es algu qui sia net e pur de peccat e les dites animes esmenen los vicis de lurs cogitacions mirant en los espills demunt dits e fabriquen una novella ymage ab la cara molt resplandent. Qui com ab tot lur coratge e pura intencio se donen a observar los manaments divinals e ellavors remogut tot dubte conexen quina cosa plau e quina es desplasent al espos celestial Jhesu-Crist amador de casta vida. Adonchs venerable sor lig aquest libre volenterosament e religlo moltes vagades car assi conexeras com amaras Deu e lo proisme com menyspresaras les coses terrenals e transitories en quina guisa cobeseyaras los bens eternals e celestials com ni en quina forma sostendras pacientment per amor de Jhesu-Crist les adversitats del present mon e com menyspresaras ses prosperitats e delectacions. Item conexeras con ni en quina forma en les tues malelties retras gracies a Deu e en la tua sanitat not superbiaras en quina forma not inflaras en la prosperitat nit desesperaras en la adversitat. Perque la mia cara sor en Jhesu-Crist molt amada prechte que la tua saviesa discorregua per aquest libre ligint en aquell ab gran studi e prechte que continuament plors los meus peccats en guisa que com yo no sia digne de impetrar venia ni perdo ab nostre Senyor Deu almenys ab les tues sanctes oracions pusque aconseguir remissio de mos peccats e ell qui es tot poderos sia en la tua gar-

da e portte ensemps ab tots aquels qui a ell servexen a la eternal vida Amen.

Capitol primer qui tracte de la fe catholica.

Diu Jhesu-Crist en lo seu Evangeli que totes coses son possibles a la persona qui ha perfeta fe e no es qui sens fe pusque venir a la eternal benuyrança car aquell es benaventurat qui creu perfetament e viu axi com creu e vivint be garda e conserva la fe que observa. E per so diu sant Isidre que sens fe no es qui pusque plaura a Deu. La fe no reseb força car no es algu qui cresegua per força mas bes pot declarar ab exemplis e ab raho. Aquells qui creuen e reseben forçadament la fe no poden perseverar en aquella a forma e semblança dell arbre novell car si algu pren la sua cima e forçadament la tira e la enclina a terra tentost que la lexera tornara al seu primer stat. Fe sens obres morta es. Debades se glorieya es adelita en la sua fe aquell qui no es vestit de bones obres. Aquell qui porta la creu deu morir al mon car no es altra cosa portar la creu sino mortificar si matex. Per ço portar la creu e no morir al mon simulacio e ficcio es de ypocrits. Aquell qui no dubtara en lo seu cor ans creura fermament tot quant demanara obtendra. Aquell qui creu en lo fill de Deu haura vida eternal e aquell qui no creu no veura la vida ans sta sobre ell la ira de Deu. E per ço diu sant Jachme axi com lo cors qui

no ha anima es mort axi la fe sens obres es morta. Sapies germana cara que molt es gran e profitosa cosa la fe mas no val res sens caritat. Adonchs sor molt venerable conserva en tu matexa la dreta fe e te la fe sensera garda la fe sancta persevera en tu la fe dreta sia en tu confessio de la fe pura no parles en res solament de Jhesu-Crist en jochs ni en trufes no cresegues de Deu cosa que sia mala ni iniqua no vulles per res ofendre la sua amor sta e persevera en fe iusta hages honesta conversacio ensemps ab la fe dreta gardet que no denechs per obra Deu lo qual invoques ab fe car lo mal qui es mesclat ab fe ensutseex la persona. Un mal destrouex molts bens. No vulles entrar en la obra pus que es perfeta en la fe no enlegeesques la tua fe ab mala vida no corrompes la integritat de la tua fe ab males obres no mescles vicis ab virtuts not acompanys mal prech Deus sor molt amable quet conserve en sancta vida Amen.

Capitol segon. De virtut de sperançe.

Jhesu-Crist diu en lo Evangeli nous vullats desesperar haiats en vosaltres la fe divinal. La esperançe que es vista ab los ulls corporals no es sperance. E com qui es aquell qui veu aço que spera e si nos speram asso que no vesem ab paciencia ho speram. E per ço diu Salamo que la speransa dells justs es alegria e goyg he que la speransa dels pecados perira. Adonchs

sor molt cara lunyet de mal e Deus exalsar e honrar ta en lo dia de la sua visitacio ço es en lo dia de la mort e en lo dia del juhi. Aquells qui no cessen de fer mal debades speren la misericordia de Deu e dretament la sperarien sis luyaven de mal. E de asso diu sant Isidre gran temor deuem haver que per raho de la speransa la qual Deus nos promet vullam perseverar en los peccats nins devem aximetex desesperar de la misericordia de Deu per ço com vesem que ell ponex los peccats stretament mas si volem elegir lo milor fugiam a cascun perill de aquests dos ço es quens luyem de mal e que posem nostra speransa en la misericordia divinal car tot hom iust viu en speranse hi en paor car la virtut de speranse lo leva a vegades en goyg lo qual damana a vegades lo fir la terror ho pahor del infern el fa abaxar ab gran tremolament. Aquell quis desespera de obtenir misericordia del peccat mes es condempnat per la desesperacio que per lo peccat que haura comes. Adonchs la mia sor molt cara tota la tua speranse sia en Jhesu-Crist espos teu en lo qual te ferma et assegura car misericordia de Deu circuira e enrevironara aquells qui posen lur speranse en Jhesu-Crist. Cara sor spera fermament en lo teu Senyor e fe bones obres habita en la terra e seras sadolada en lo regne celestial ab les sues riqueses. La mia sor venerable prechte quet poses en justicia spera en la misericordia divinal separa de tu la iniquitat he hageste sperança en la salut esmena tu matexa e spera en la divinal clemencia foragita de tu iniquitats he spera la indulgencia de Jhesu-Crist corregex la tua

vida e spera la vida eternal a la qual te vulla aportar aquell quit ha eleta ans dels segles Amen.

Capitol terç. De la divinal gracia.

Lapostol sant Pau diu que en la persona hon lo peccat ha regnat en gran abondancia sera molt pus habundant la divinal gracia hon axi com ha regnat lo peccat per mort raho es que regne la misericordia per gracia donant vida eternal. Loguer del peccat es mort e la gracia de Deu es vida eternal. A cascu de nosaltres es donada gracia segons la mesura de la donacio de Jhesu-Crist. Sapies la mia sor molt cara que segons que diu sant Isidre tot lo be quel hom fa es do de Jhesu-Crist. Adonchs si nos aprofitam en lo do del Senyor necessari es que de les bones obres no loem nosaltres sino Jhesu-Crist. No es qui pugue corregir si matex sino li ve de Deu. Lom no ha res de be que sia propi seu car la via e carrera de la present vida no es propia sua testificant lo Propheta qui diu yo se que no es del hom la sua via o carrera ni es en lo poder del hom que vaya per les petyades de justicia. Com algu haura resebut algun do no deman mes que no ha resebut car volent usurpar assi la una part del cors lo ofici del altre pert lo ofici al qual era dedicada. Hon aquell menbre qui no tenintse per content de son ofici se vol usurpar lo ofici del altre torba tot lorde del cors en lo depertiment dels dons. Diversos homens re-

seben diverses e depertits dons del Sant Spirit e tots los dons no son atorgats a un hom. E asso ha fet Deu per donar a nos materia de humilitat en guisa que la hun hage de ques pusque merevellar del altre car aço ques litg en Ezechiel que les ales dels animals sa farien la una a laltra signifique les virtuts dels sants les quals se promouen la una a laltra es provoquen a amor e a aximpli de bones obres. Verge sancta e honesta no vul quet sia amagat ne ignores en quina forma sens la gracia de Deu pervenient ço es que mou nostre cor a fer obres virtuoses e sens la gracia cohoperant ço es que ensemps ab nos fa les obres bones no poden fer res de be. Car la gracia de Deu nos desperta per so que vullam lo be ens aconpayne per so quel comensam a metra en obra e obra ensemps ab nos per ço que acabem lo be que havem comensat. Appar donchs que voler lo be comensar e acabarlo tot ve de Deu. E les virtuts son donades a nos per lo Senyor mas los vicis e los peccats hixen de nos. La caritat la castedad e la honestat son donades a nos per nostre Senyor Deu e la superbia avaricia e cobeiause proceexen de nos mateys. Sens Deu no podem fer res que sia bo. Per la gracia de Deu podem fer molta bona obre. Sens la gracia divinal som fets peresosos tardivols e tebeus a ben obrar e per la gracia de Deu som fets anciosos graciosos e devots a fer bones obres. Sens Deu som tontost aparalats a peccar mas per la gracia divinal de peccat som deliurats. Sens Deu nos amam desordonadament les coses terrenals e transitories mas per la gracia de Deu nos menyspresam totes quantes

coses son en lo present mon e desiram lo cel. Per lo peccat del primer hom nos som gitats de Paradis mas per la gracia divinal cresem retornar a Paradis. Per lo peccat del primer hom devallam en linfern mas per la gracia de Deu confiam de pujar al cel. Car posat que nos nos siam potens richs savis e virtuoses nons ve sino per la gracia divinal. La mia cara sor no vull que tu sapies que tots quants bens possehim en lo present mon tots nos venen de la gracia de Deu e tots los mals nos venen per nostres peccats. Deus nos dona los bens que havem per la sua santa gracia e misericordia e per nostres peccats nos venen los mals que passam. Per la gracia divinal havem les prosperitats e per nostres iniquitats nos venen totes les adversitats. Per la gracia de Deu obtenim les coses quens son necessaries e per nostres vicis nos sdevenen los contraris. O donchs sposa de Jhesu-Crist necessari nos es que retam grecies a Deu reduiscam tostemps a memoria sos benifets. E per so la esposa de Jhesu-Crist so es la sancta Sglesia diu en lo libre dels Cantichs al seu spos nos som remenbrants de la lèt dels teus pits qui sobremonta tota dolçor de vi e aquells qui han dreta consciencia amen a tu Senyor. Quax que digua aquells te amen Senyor qui son remembrants dels teus beneficis e de la tua gracia e misericordia aquells te amen Senyor qui son justs en lur cor aquells son justificats en lur cor qui no atribuexen a lurs merits res que sia de santedat e de iusticia ans ho retribuexen tot al do de la tua gracia aquells te amen Senyor qui remenbrantsse de la tua gracia son salvats. Verge honesta sies re-

membrant per tostemps que tot quant be es de vida es be per la gracia divinal. Oges lapostol sant Pau que diu de si matex gracia de Deu so tot quant so e tu molt cara sor gracia de Deu es tot quant es. Car que tu hages menyspresat lo mon que hages derenclida la casa del teu pare quet sies volguda fer serventa de Deu que hages proposat de servir a Deu en lo monestir que hages fet vot de viure entre les sposes de Jhesu-Crist tots aquets bens son prevenguts a tu per la gracia divinal. Car que tu sies verge he savia nou has de tu que sies aytal sino solament per la gracia de Deu. — O frare meu prechte quem digues que vol dir allo quis litg en la santa Scriptura qui diu no es qui sia sant qui sia bo ni just sino solament Deu. — Sant Bernat respon — sor molt amada axi es ver com es scrit car verament sol Deu es bo sant e just car per sa natura es bo. Los homens son bons no per si mateys mas per nostre Senyor Deu. E per so sol Deu es bo car per si matex es bo. Los homens son bons justs e sants no per si mateys sino per sola gracia de Deu la qual cosa manifesta lespos de la Sglesia Jhesu-Crist dient en lo libre dels Cantichs yo son flor del camp e liri de les valls car la odor de la mia virtut escampa per tot lo mon. Adonchs diu yo son flor del camp e liri de les valls ço es yo son santedat bonesa e iusticia de tots aquells qui confien en mi ab humilitat car negu dells no pora esser sant ni bo sens mi axi com digui en Lavengeli sens mi no podets fer res de be. Adonchs diu yo son flor dels camps e liri de les valls car axi com lo camp es ornat

de flors per semblant forma lo mon es enbelesit de la fe e de la conexensa de Jhesu-Crist. Yo donchs diu lespos son flor del cam e liri de les vals car dona la mia gracia a aquells homens qui no confien en lur sola bonesa ni en lurs merits sino solament en mi. Perque la mi sor molt honorable yo amonest la tua saviesa que no atribuesques res als teus merits no presumesques res de tu matexa no confius en la tua virtut ni en tes forces no poses ta speransa en tos juhis ni en ta justicia atribuexho tot al do de la divinal gracia en totes les tues obres ret gracies a Deu en tota la conversacio tua fera Deu gracies la tua confianse sia tostemps en Jhesu-Crist quit ha creada de no res et salvara per sa gracia Amen.

Capitol quart. De la temor divinal.

Sor mia molt cara oges asso que yot dich oges asso de quet amonest escolta asso de quet parle tem Deu sobre totes coses e serva per tostemps los seus manaments car los ulls de Deu miren aquells quil temen e tots aquells qui posen lur speransa en la sua misericordia. E Salamo diu tem Deu he lunyet de mal. Aquell qui tem Deu no posa res a negligencia. Per semblant forma dix un sant la temor de Deu es gloria alegria corona de goyg e de gran solemnitat. La temor de Deu alegra lo cor e dona goig e alegria ab longuesa de dies e aquell qui es sens temor de Deu no pora

esser justificat. La temor divinal es doctrina e saviesa. No sies incredul en la temor de Deu e not acostes a ell ab doble cor e fent. Vosaltres qui temets Deu sostenits la sua misericordia e nous lunyets dell per so que no caygats. Si temets Deu creets en ell e no sera va lo vostre loguer. Si temets Deu creets en ell e la sua misericordia vindra sobre vosaltres plena de tots delits. Si temets Deu amatslo e los vostres coratges seran illuminats. Aquells qui temen Deu no seran increduls a la sua paraula e aquells quil amen gardaran sos manaments. Aquells qui temen Deu es studien a fer so qui li es plasent e aquells quil amen seran recomplits de la sua ley. Aquells qui temen Deu apparellaran netament les lurs animes. Aquells qui temen Deu serven sos manaments he hauran paciencia com veuran la adversitat quells vindra. Los ulls del Senyor miren aquells quil temen e ell conex totes lurs obres. La fi de tembre Deu es saviesa. Al qui tem Deu no li sdevenen mals ans en lo temps de la temptacio Deus lo deliurara de tot mal. Deu conforta lesperit de aquell quil tem e en lo seu esgart sera benesit. La temor de Deu es axi com a Paradis de benediccio e tota la gloria de Paradis lo enrevirona. Benaventurat es aquell al qual es donat de haver la temor divinal. Temor de Deu es comensament de la sua amor. Sapies molt amada sor que no ha cosa en lo mon que axins gart de peccat e de nostres anemichs com temor de infern e amor de Deu. Tembre Deu es no fer mal e no lexar de fer lo be que hom deu fer. La temor de Deu es font de saviesa. Lo qui tem Deu haura be en la der-

rera hora e en lo die de la sua mort sera beneyt. Sor molt honorable bona cosa es a nos que temam Deu car la temor divinal foragita lo peccat. La temor de Deu fa lom cautelos e ansios. No ha temor de Deu alli hon ha dissolucio de peccats. Adonchs honesta verge prechte que temor e speransa habiten tostemps dins lo teu cor. Sien dins tu temor e consciencia. Perseveren en tu sperança e temor en tal manera spera en la divinal misericordia que temes la sua justicia. Mas la mia sor molt amada yo vull que tu sapies en quina forma son quatre temos. La primera es humanal la segona servil la tersa inicial e la quarta es temor casta. La humanal temor segons que diu sant Isidre es com nos temem de sostenir perills de la carn e com temem perdre los bens del mon per la qual temor peccam. Aquesta temor mundanal mala es la qual perex ensems ab lo mon la qual temor reprova Jhesu-Crist com diu en lo Evangeli no vullats tembre aquels qui maten lo cors. La segona temor es la servil e segons que diu sant Agosti es com per temor del infern hom se lunya del peccat e lo be que fa nol fa per amor de Deu sino per temor del infern. Aquest qui axi tem e axi com a catiu quil be que fa nol fa per amor de son senyor sino per paor dels açots e no fa lo be per temor de perdre lo be que no ama ans lo fa per temor de sostenir lo mal de que sera gran temor aquest aytal no tem perdre los abraçaments del espos dolç e amoros ans tem que no sia tencat e mes en les penes infernals. De aquesta temor servil diu lapostol sant Pau no havets resebut spirit de servitut en temor axi com los juheus

hans havets resebut sperit de fills adoptius. Aquesta temor servil es bona e profitosa posat que sia insuficient e imperfeta per la qual crex a poch a poch la custuma de bones obres. Com lora comensa creure lo dia del juhi de alli li ve la temor e lavors comensa a creure e a tenbre. Mas aquell qui encara tem no ha perfeta confianse en lo dia del juy. No es perfeta la caritat en aquell qui axi tem car si en ell fos la caritat perfeta cert ell no tembria car la perfeta caritat faria en lom perfeta justicia e lom lavors no hauria don se hagues a tembre ans hauria materia de haver speranse per tal que passe la iniquitat he vingue en lo regne de Deu. E com que es perfeta caritat sino perfeta santedad aquell ha en si perfeta caritat qui viu perfetament e no ha en si res perque deia esser dampnat en linfern ans ha fetes tals obres per les quals merex esser coronat en lo cel. Aquell qui ha perfeta caritat no tem esser punit en linfern ans spera ensems regnar ab Deu en la celestial gloria. E per so diu lo Psalmista en tu Senyor se glorieyaran tots aquells qui temen lo teu nom. Adonchs lo temor no sta ensems ab la caritat car la perfeta caritat foragita la temor. La temor ve primerament en lo cor del hom per tal que aparell loche a la caritat. Apres de la dita temor servil ve tentost la inicial la qual es quant hom comença a fer algun be per la amor de Deu lo qual feya primerament per la temor del infern. De aquesta temor inicial diu lo propheta Daviu en lo Psalm comensament de saviesa es tembre Deu. Adonchs inicial temor es com hom comensa amar Deu lo qual prime-

rament temia e aquesta temor foragita del cor la temor servil. Apres de la dita temor inicial se seguex tentost la quarta que es dita temor casta per la qual temen que lespos de les animes nos tarde o nos luny de nosaltres e que nol ofenam e que no pequem contra ell e que no perdam. Aquesta temor casta devalla de amor. Aquesta temor neix de amor. De aquesta amor diu lo Psalmista la temor del Senyor santa durara per tostemps. En lo cor del hom ve primerament la temor e perque hi ve certes per tal que apparell loch a la caritat e com la caritat comensara habitar en lo cor del hom la temor que li havia apparallat lo loch nes foragitada e com la dita caritat creix mes en lo cor del hom tant me se minva es apoqueix la temor car la caritat la gita defora. Sor molt amada ages propia semblanse de aquesta materia. Soven veem que com volem cosir alguna cosa primerament entra la agulla apres de la qual entra lo fil. Per semblant forma primerament entra en la pensa del hom la temor e apres la temor entray la caritat car per so entra la temor que introduescha la caritat e com hi es intrada la caritat foragiten la temor. Aquesta temor es santa la qual en la pensa del hom engendra santedat. Es temor santa per so com en la pensa del hom entroduex perfeta caritat e perfeta caritat es perfeta santedat. La temor present es dita casta per so car no reseb en si amor corrupte ans ame Deu sobre totes coses e no preposa res a la divinal amor. Aquesta temor es dita filial ço es temor de fill car no tem Deu en aquella forma quel catiu tem son senyor cruel ans lo tem axi

com lo fill tem lo pare dolç e benigne. Aquesta temor es dita filial car no tem axi com a catiu sino axi com fill. Mas que es asso que diu lo Propheta la temor de Deu santa dura per tostemps com sant Johan digua que la caritat perfeta foragita la temor. Aço es la cosa que demunt havem dita que aquell ha casta e santa temor qui no tem Deu per paor de les penes infernals ni per los torments del foch sino per sola reverencia e amor e aquesta temor que es de reverencia divinal dura *per secula seculorum.* Aquel qui tem Deu per paor de sostenir les penas del infern no ha en si amor casta car no ha caritat car si amava Deu perfetament ni havia en si perfeta justicia no tembria Deu per les penas sino solament per reverencia e amor. E la terror de pena per so no es en caritat car la perfeta caritat foragita la temor. En una guisa tem lo catiu lo senyor en altre forma tem lo fill lo pare. Lo catiu tem lo senyor ab desesperacio e ab oy. Lo fill tem lo pare ab reverencia e amor. Adonchs sor molt reverent amonestte que temes Deu ab amor e reverencia no vulles que tu jagues tostemps cativada sots jou de servitut ans te man quet leus per amor a Deu qui es pare teu e quit ha creada axi com a filla. Encara et consell que ams Deu castament e no preposes res davant la amor de Deu que li sia contrari ans vulles menyspresar per la sua amor totes quantes coses son en aquest mon. Verge honesta prechte e amonestte que ab singular studi corregesques la tua vida en tal forma que la tua paraula sia casta e honesta lesguart humil la lengua afable la pensa plena de amor les mans plenes

de bones obres. Aiudant a tu nostre Senyor Deu sens lo qual no poras fer res de be la mia dolça germana en Jhesu-Crist sim vols hoir axi com a frare e germa teu e vols tembre Deu de tot lo teu cor creu de cert que no solament en la present vida ans en la sdevenidora hauras molt de be Amen.

Capitol V. De la virtut de caritat.

En lo libre dels Cantichs se litg lo rey me ha introduyda en la cella vinaria hon stave lo vi e ha ordenat en mi caritat. La cella vinaria o celler es la santa Esgleya en la qual sta lo vi de preicacio evangelical. En aquesta cella es introduyda la sposa so es la santa anima en la qual es ordenada la caritat car totes les coses no deuen esser amades egalment hans hi devem fer diferencia. No devem amar totes coses egalment ans unes coses se deuen amar mes e altres menys car saber que devem fer e no saber lorde com se deuen fer no es perfeta sciencia. Si amam les coses que no devem amar no havem ordonada caritat e si amam molt les coses que devem poch amar o si amam poch les coses que devem amar molt no servam ordonada caritat. Ordonada caritat es que amem Deus sobre e davant totes coses e que la amor de Deu sia tostemps posada al davant. Devem amar Deu de tot nostre cor de tot nostre enteniment e de tota nostra memoria en guisa que tot nostre enteniment totes nostres cogita-

cions tota nostra vida endressem a Deu del qual havem tots nostres bens en tal forma que no sia part en nostre vida que romangua ociosa ans tot quant occorrera es presentara al coratge sia trames e endressat ala hon corre la amor soptosament en tota sa força. Adonchs sor molt cara fort es digne cosa e a nos molt necessaria que amem Deu sobre totes coses et en totes coses lo qual es sobiran be e sobirana veritat e amor. Lo sobiran be es sobirana benaventurança e tant com la persona amara mes Deu tant sera mes benaventurada. Qui ama a Deu es bo e si es bo es benaventurat. Salamo diu en lo libre dels Cantichs la amor es fort axi com la mort. Certes be es dita la amor que es fort axi com la mort car axi com la mort sapara la anima del cors per semblant forma la amor de Deu separa lom de la amor carnal e mundanal. Verament la amor de Deu es semblant a la mort car per la amor divinal som mortificats dels vicis ço es los vicis moren dins nosaltres. Aço que fa la mort en los senys del cors fa la amor de Deu en les cobeyanses del segle. Amat deu esser nostre senyor nostre Senyor Deu per la sua sola bonesa ço es per tal com es sobiranament bo e com nos ha creats de no res. La caritat es amor per la qual Deus es amat per la sua sola bonesa e lo proisme per amor de Deu. En lo primer loch es amat Deu segons que es dit en totes e sobre totes coses. En lo segon loch es amat lo proisme en Deu ço es amanthi Deu la caritat ha dos manaments. Lo primer pertany a la amor de Deu lo qual es lo maior manament de tots. Lo segon pertany a la amor del proisme e es semblant

al primer. Axi com es scrit amaras lo Senyor Deu teu e lo proisme axi com tu matex quax que digua aquella fi deus amar ton proysme a la qual ames tu matex ço es que sia bo e que pervengua a la eternal vida. Daquesta amor de Deu e del proisme parla Jhesu-Crist espos a la anima santa sposa sua dient en lo dels Cantichs o germana mia sposa mia e com son belles les tues mamelles. Les odors dels teus unguents sobrepugen tots perfums. E que es entes en aquest loch pus propiament per mamelles que la amor de Deu e del proisme de la qual damunt havem parlat car per les dues mamelles tramet la anima santa tots los seus sentiments a la divinal amor. Lavors com es coniuncta ab Deu ab ligam de caritat e com fa tot quant pot fer de be a son proisme diu lespos la odor dels teus unguents sobremunta tots perfums. Per los unguents entenem les virtuts que nexen e proceexen de caritat. Nos devem amar nostres proismes en be car aquell qui ama mal son proisme nol ama ans la en oy e qui no ama son proisme lo qual veu com pora amar Deu qui no pot esser vist ab los ulls corporals. E aquel qui ama son proisme lo qual veu ab ulls corporals ab los ulls de la pensa veu Deu qui habita en ell ço es la caritat car Deus es caritat. E aquell qui no ama son proisme lo qual veu ab ulls corporals no veu Deu qui es caritat lo qual habita en la pensa virtuosa car si en ell fos la caritat Deus fora en ell qui es vera caritat. Nos devem amar nostres proismes si son bons e si servexen a Deu. Molt mes devem amar los stranys qui son ab nos coniunts ab ligam de caritat que no fem los

parents qui no amen Deu nil servexen. La raho si es per so com pus santa es la coniunccio dels coratges que dels cossos. Tots los feels christians devem amar jatsia que ab tots no puscham aprofitar. Ab aquells devem conversar e pendre lurs consels qui segons requir lo temps lo loch e los negocis son ab nosaltres mes coniunts ab amor caritativa. Egualment devem desiyar la vida eternal a tots los homens e en asso devem esser tots los homens amats egalment. Amar devem los homens caritativament ço es per tal que servesquen a Deu perque sien salvats mas no devem egalment scampar en tots los homens les obres de misericordia car a uns ne devem fer mes e a altres menys. Germana mia molt amada si nos volem conservar la vera e perfeta caritat porem aconseguir ajudant nostre Senyor Deu la vida eternal. Los nostres enemichs devem amar per la amor de Deu axi com ell me diu en lo Evangeli amats vostres enemichs e fets be als quius porten oy e pregats per aquells quius perseguexen eus dampnifiquen per tal que siats fills del pare vostre qui es en lo cel. Adonchs venerable sor sapies que la caritat es molt necessaria a nos sens la qual no podem plaura a Deu. No ama Deu aquell qui avorrex lom no ama Deu aquell qui menyspresa sos manaments. La caritat es rayl de totes virtuts. Tot quant fem sens caritat nons aprofita res. Tot nostre studi es no res si no havem caritat la qual es Deu. Alli regne carnal cobeyansa hon no es la caritat de Deu. Lavors es lom perfet com es ple de caritat. Sens amor de caritat no pot hom venir a la eternal benuyransa. Posat que hage

dreta fe tanta es la virtut de caritat que si ella defall debades ha hom les altres virtuts e si es ab hom totes les coses son posseides justament. Qui no ama Deu no ama si mateix. Adonchs la mia sor molt cara amoneste que sies coniuncta per amor al teu spos invisible Jhesu-Crist en guisa que tota sies inflamada en lo seu desitg. No cobeyg res que sia en lo present mon. La longua vida del present mon te sia pena molt gran. Cuytat a exir daquest segle. No rebes consolacio en aquesta mortal vida ans sospira continuament a Jhesu-Crist lo qual ames ab tota la tua pensa desiyal sperel congoxet per venir a ell e la salut del teu cors te sia feta vil e menyspresada per amor del teu spos. Sies travessada e sagetada ab la nafra de amor en guisa que justament pugues dir yo son nafrada ab caritat. La mia germana molt amada en Jhesu-Crist prechte que oges les paraules de Jhesu-Crist spos teu qui diu aquell qui ama mi sera amat per lo meu pare e yol amare e manifestar me a ell. Adonchs la mia cara sor amel en la present vida per so que ell te am ensemps ab lo seu pare en la eternal gloria Amen.

Capitol VI. De les obres que comensen a fer los quis convertexen per penitencia.

Als qui comensen a fer bones obres es promes lo premi mas es donat als qui perseveren car diu la Scriptura aquell qui persevera fins a la fi sera salvat.

E elavors es plasent a Deu la nostra coversacio com portam a bona fi lo be que havem comensat. Diu la Scriptura maleits seran aquells qui han perduda la perseveranse he no han acabada la bona obra. Molts homens son quis convertexen a Deu per sola devocio de pensa altres son quis convertexen forçats per açots e adversitats qui nos convertirien per devocio. Axi ho diu lo Psalmista Senyor striny les barres de aquells qui a tu no sacosten ab fre e ab brida. Tot hom qui es convertit novellament per penitencia deu plorar al comensament axi plorant passara al desitg dels bens celestials. Sor molt cara primerament devem levar ab grans lagremes los mals que havem fets per tal que ab pensa neta e pura contemplem lo be que cercam e en guisa que com nos plorant lavant la macula del peccat mirem francament les coses celestials ab los ulls del cor depurats he deneyats. Necesari es a tot hom qui novellament se convertex a Deu que apres la temor se leu a Deu per amor axi com a fill per tal que no jagua tostemps catiu sots miserable temor. Los qui novellament se convertexen a Deu deuen esser aconsolats ab paraules dolçes e suaus car si hom los comensava axebucar espaordits per la forts reprensio tornarien als primes peccats. Aquell qui no amonesta e castiga lo novici ab suauetat e dolçor mes lo agreuya el torba que nol corregex nil castigua. Primerament deu esser castigat e corregit lo novici de la mala obra e puys de la mala cogitacio. Tota novella conversio encara es mesclada ab la primera vida e rete algunes coses de la vida prop passada. E per so no

es virtut al mon que deya de aquella exir als ulls del hom fins que la sua antigua conversassio del peccat ne sia del tot foragitada de la pregonesa del coratge. Com la persona se acosta al servey de Deu tant com mes si acostara tant mes se sintra de la batalla que li donen los vicis. Axi com lo poble de Israel qui era singularment pus apremut e agreviat per los egipcians de pus greu carrech lavors com Deu manifestave per Moyses la sua divinal conoxensa. Molts son qui apres lur conversio sostenen gran temptacio carnal la qual certes no porten a lur dampnacio ans los prova Deus donantlus enemichs ab los quals combaten continuadament per foragitarne la peresa si empero noy consenten la conversio tebea o freda fa caura a molts en les primeres erros els fa viure en vida peresosa. Aquell qui tebesament ses convertit no considera les sues paraules ocioses e vanes e folles cogitacions mas com lo coratge se desperta de la son e de la paresa hon dormia tant les jutge mes esser coses vicioses e malvades quant primerament les jutyave esser facils e leugeras. En tota obra de Deu devem esquivar frau engan e peresa. Lavors fem frau e engan a Deu com de la bona obra que fem loam a nosaltres mateys e no lo nostre Creador. Lavors erram per peresa com les obres de Deu fem negligentment e peresosa. Totes les arts e los oficis daquest mon han ardents amadors e molts spetxats a axeguirles e metrales en obre e la raho es aquesta car han ab si present la remuneracio de lur obre. La art de la temor divinal ha molts dexebles tebeus flacs e congelats ab peresosa negligencia

e la raho es aquesta car lo premi o loguer de lur treball nols sera donat en la present vida sino en la sdevenidora. Aquells qui novellament son convertits a Deu nos deuen enlaçar en les ancies daquest mon car si masse si freguen seran axi com larbre qui es novellament plantat qui no ha formades les rayls si es farit ab gran vent cau e secas. A vaguades val e es molt profitos als novellament convertits per salut de lur anime mudarse de un loch en altre car diverses veguades se sdeve que mudant lo loch se muda la afeccio de la pensa. Covinent cosa es e justa que hom se luny corporalment del loch hon ha per molt de temps servit als vicis e peccats. Germana molt honorable scolta les paraules quet dire. Molts son quis convertexen a Deu mes de cors que de cor la qual cosa nos no podem dir sens greu plor e gemech porten habit de religio e no han la pensa religiosa molts han habit de religio e no han coratge religios molts venen a conversio e stament de religio mes per necessitat que passe lo lur cors que per salut de la anima los quals no servexen a Deu sino a lur ventre dels quals diu Lapostol quel seu ventre es lur Deu no es lur intensio de servir a Deu dignament sino de ben menjar amplament e beura desmesuradament vestirse delicadament e que hagen be e repos en lo present mon e per so com amen les coses terrenals perden los bens celestials e de aquests diu Jhesu-Crist en Lavengeli aquells han reebut lur loguer en aquest segle. Perque la mia cara sor molt amada forment devem squivar les coses transitories e terrenals e amar los bens celestials en

guisa que no perdam ensemps lo cel e la terra e per so nos amonesta lo Psalmista dient si havets habundancia de riquesa noy vullats posar ni fermar lo vostre cor les coses terrenals devem posseir en us e les celestials en desitgs los bens terrenals devem despendre e los spirituals desiyar car en aquells spirituals ha una merevelosa cosa e gran multitut de dolçor la qual nostre Senyor Deu te amagada e stoyada a aquells quil amen de la qual es scrit que ull no ha vist ni orella no ha oit ni es puyat en coratge de hom asso que Deus te aparelat als quil amen de la qual diu lo Propheta seran sadollats com aparexera Senyor la tua gloria. Perque la mia sor preguem Deu que aquell sadolament sia nostre benaventuransa Amen.

Capitol VII. De conservacio.

Jhesu-Crist diu en lo seu Evangeli qui vol venir detras mi reneg si matex e prengua la sua creu e seguesquem. Mas que vol dir renegar si matex sino renunciar a sos propis delits e ples en aquesta manera que aquell qui era superbios sia humil qui era iros sia mans e benigne qui era luxurios sia cast qui era enbriagos sia abstenent e qui era avaricios sia liberal e larch car aquell qui renuncia a tot quant possecx e no renuncia a ses males costumes no es dexeble de Jhesu-Crist aquell qui renuncia a sos bens renegua asso del seu e qui renuncia a ses males costumes re-

negua a si matex. Los servents de Deu fugen axi com a coses contraries e males als bens los quals amen los amadors de aquest segle. Los servents de Jhesu-Crist mes se alegren en les adversitats que en les prosperitats daquest mon. Sapies molt cara sor que les coses dolçes del present mon son molt contraries als servents de Deu e asso fa nostre Senyor Deu per tal que consenten aquestes coses esser a ell aspres e contrarioses lavors sospiren ab gran desitg de anar al regne celestial. La persona que es menyspresada daquest mon resplendex davant Deu ab singular gracia e onor car necessaria cosa es que aquell qui es avorrit per lo present mon sia amat per nostre Senyor Deu. Los sants homens peregrins e viandans son en aquest mon e sant Pere per so fou repres com volch fer tabernacle en lo mont car los sants no deuen haver lur tabernacle en aquest mon als quals lo cel es casa e terra propia. Sor molt amada sapies que totes les coses temporals son axi com a erbes quis sequen e passen dins breu temps e per so los servents de Deu les menyspresen per amor de les coses eternals que nul temps passen e no son semblants als bens de la present vida qui no han neguna fermetat que sia al mon. Les persones santes les quals menyspresen perfetament lo mon axi moren al mon que solament troben dalit en viure purament en Deu e tant com mes se departexen de la conpaya del present mon tant mes contemplen la presencia divinal ab los ulls de la pensa e jatsia que Deus conserva e tengua sots la sua garda la vida dels alets qui habiten en mig dels homens carnals empero fort es a

tart que lom qui es posat entre los delits de aquest mon visca sens peccats car no sera ben segur aquell qui sta prop del perill. Sapieste sor molt amada que bona cosa es que lom sia lunyat corporalment del mon mas molt mes val esserne separat de cor. E per so diu Job que lase silvestre menyspresa la ciutat e lo servent de Jhesu-Crist menyspresa la compayia dels homens seglars. Los homens divinals menyspresen perfetament aquest mon e los seus ples per tal que com aquesta vida sia per ells viltenguda se adeliten mes en les coses celestials. Aquell coratge es luny de Deu al qual aquesta present vida es molt dolça e aytal no sap ques desiya de les coses celestials ni ques menyspresa de les coses terrenals car scrit es que aquell qui creix en sciencia creix en dolor. Tant com lom mes comensa a conexer les coses sobiranes les quals cobeseya he desiya tant mes deu haver mayor dolor de les coses terrenals e transitories en les quals es enboltat. Los servidors de Jhesu-Crist qui procuren ab massa gran diligencia los profits de lurs amichs e parents se lunyen es separen de la amor divinal. Los spirituals deuen en tal forma aprofitar a sos amichs e parents que com se studien de aiudarlos en la favor carnal e mundanal nos lunyen nis saparen de la bona obre e del bon proposit spiritual. Germana mia en Jhesu-Crist molt amada oges la sentencia e paraule de sant Isidre qui diu molts canonges monges e santes fembres monges per amor de lurs parentes se ambolquen es giren es regiren en les ancies terrenals barales querimonies e grans plets e per fer profit a lurs parents perden lurs ani-

mes com empero la discrecio deia esser ordenada en tals coses car la misericordia que mostran als stranys no deu esser deneguada als parents ans es digne cosa que donem a nostres parents asso que misericordiosament donam als estranys. Piadosa sor sapies que no devem haber en oy nostres parents ans solament devem avorrir los ampatxaments de aquelles coses quins fan desviar del dret cami. Per les vaques dels philisteus que portaven la arca de Deu a la terra de Israhel entenem lestament de aquells qui lexen lo mon per amor de Deu car axi com los philisteus junyien les vaques al jou e tencaren e enclogueren los vadells en una casa e passaren la archa de Deu sobre lo carro aximateix lo jou de Jhesu-Crist leuger e suau es stat posat sobre lo cap dels servents de Jhesu-Crist e axi com les vaques mugien per amor de lurs fills empero nos giraven a la dreta part ni a la squerra ans anaven per lur cami dret fins al loch de Bethsames qui era en la entrada de la terra de Israel per semblant forma deuen anar los servents de Jhesu-Crist per dret cami e ja per amor de lurs parents nos deuen declinar a la dreta part ni a la sinestra de lur bon proposit ans deuen anar dret cami fins a Bethsames ço es fins a la intrada del regne celestial e axi com les vaques mugien per lurs fills per semblant forma les persones religioses deuen mugir per lurs parents ço es pregar Deu per ells que visquen en bon stament e que sien deliurats de mal e comformats en bon proposit. Germana mia en Jhesu-Crist molt amada axi com demunt he dit no devem avorrir nostres parents ans los

devem amar mas segons diu sant Augusti en tal forma los devem amar que sins son contrariosos ens ampatxen la via per anar a Deu sol nols som obligats de donarlus la sepultura. Tu cara sor es exida ab Abraam de la tua terra de la tua generacio e de la casa del teu pare e es venguda en la terra la qual Deus te ha mostrada ço es en lo monestir. Prechte donchs que perseveres en aquell en boñes obres e en bona vida en guisa que apres la tua mort pusques reposar en lo si de Abram ço es en lo repos benaventurat de Paradis. Tu germana mia en Jhesu-Crist molt amada es exida ensemps ab Lot de Sodoma ço es de la vida del segle perquet prech que no mires detras ab la muler del dit Lot car saries feta a les gents eximpli de gran perversitat ço que Deus no vulla ans te prech quet salves ab Lot en lo munt ço es en lo monestir en lo qual dons als altres eximpli de santedat. Tu honesta verge es exida ab Josue de Egipte ço es de aquest segle prechte que muyres ab ell en lo desert ço es en lo monestir hon Deus te ha apleguada manna car donat ta pa de paraule celestial. Perque sor molt amada en Jhesu-Crist amonestte e prechte que perseveres en lo monestir axi com has començat vellant pregant cantant e contra lo diable vigorosament batallant en guisa que vencent tots los enemichs e sobrant totes les delectacions de aquest mon pusques venir ab Josue a la terra de promissio ço es a la benaventuransa de la vida celestial hon meresques veure la fas del perpetual sol Amen.

Capitol VIII. Del menyspreu daquest mon.

Germana molt cara oges Jhesu-Crist que diu en lo seu Evangeli tota persona que desrenclira casa o pare o mare o germans o sors o fills o camps per lo meu nom en cent doblaries lo reebra e posseira la vida eternal. Molt es a nos profitosa cosa desrenclir totes coses terrenals per amor del nom de Deu per tal que puscam reebre dell los seus bens celestials. Tota persona que volra esser amigua de aquest segle sera feta enemigua de Deu perque la mia sor molt amada no amem lo present mon per ço que no hajam Deu per enemich. Facilment e leugera menyspresa tot lo mon aquell qui tots jorns pensa que deu morir. Si tots jorns reduym la mort a nostra memoria volenterosament menyspresarem si en nostra pensa havem lo dia de la mort tentost menyspresarem totes les coses de aquest mont.—Mas porietsme tu dir frare meu volenterosament gequire tot quant es en lo mon present si havia res mas com no haia aur ni argent ni riqueses de aquest mon nom se quem lex per amor del nom de Jhesu-Crist.—E tant lexes si has volentat de lexar. Molt lexes si dispons de haver desitg de no possehir res. Molt derencleys si per amor de Deu menyspreses les delectacions daquest mon. Molt lexes si renuncies a les cobeyances e als desitgs terrenals. Sor honorable tant val lo regne de Deu quant tu has. Deus

not demane ço que not ha donat. Adonchs donali aço quet ha dat ço es la tua pensa santa casta neta honesta religiosa tement Deu e ornada de totes bones costumes. Adonchs honesta sor tant val lo regne de Deu quant est. Tu dona tu matexa e hauraslo. Dona tu matexa a Deu e reseb dell lo regne dels cels. Liura tu matexa a Jhesu-Crist e compra dell lo seu regne not torbe lo preu e tu not torbes per ell not sia dificil not sia greu car Jhesu-Crist rey dels cels ha donat si matex per tal quet desliuras del poder del diable et conquistas al seu pare. Adonchs dona francament tu matexa car lo teu spos Jhesu-Crist per tal quet salvas dona tot si matex. La mia sor en Jhesu-Crist molt amada menyspresa les riqueses terrenals perque pusques aconseguir les celestials. Les riqueses porten lom fins a la mort. Molts son cayguts en grans perills per les riqueses. Les riqueses son stades mortals a molts. Les riqueses han engenrada la mort de molts homens. Null temps ha repos de pensa aquell quis entreligaça en ancies terrenals. Les ancies del mon torben la pensa. La pensa que es occupada en ansies terrenals tostemps viu en congoxa. Perque honorable sposa de Jhesu-Crist si tu vols esser reposada no demans res de les coses que son en lo mon. Tostemps hauras pau de consciencia sit sostraus et separes del brogit de les faenes temporals. Tostemps hauras repos de pensa sit sapares de les ansies daquest mon. Sapies de cert que quax no es algu qui les aconseguescha ni les aministre sens peccat. Fort es a tart que aquells qui posseexen riqueses visquen ni vinguen en repos. Aquell quis

mescla en ansies terrenals se lunya es separa de la amor de Deu. Aquell qui sapregona en la amor de les coses temporals no troba delectacio en Deu ni en obres sues. Les ansies de les coses temporals regiren lo coratge de la consideracio divinal. No es algu qui pusque amar ensemps Jhesu-Crist e aquest mon dificil cosa es servir ensemps a les coses celestials e a les ansies terrenals. Dificil cosa es amar ensemps Deu e lo mon car no poden esser amats ensemps egalment. Honesta verge oges asso que yo et dich jatsia que lom resplandescha en la gloria de aquest segle posat que sia vestit de porpra e de aur posat que sia vestit de preciositat posat que de vestidures seglars molt resplendents sia ornat posat que resplandescha ornat de pedres precioses e de perles posat que sia enrevironat de molts notables servidors posat que sia gardat e defes ab multitut darmes posat que sia vallayat de innumerables servents aquest aytal tostemps es en pena e engoxa tostemps es en angoxa tostemps es en plor e tostemps es en paril en lo lit de seda jau mes es torbat en la anima en lo lit daur jau e reposa mes es mallalt en lansols de sendat dorm mes es frevol e mesqui jau en coçera mes es miserable e mortal. La mia sor en Jhesu-Crist molt amada per tal te dites aquestes coses que conegues com es vana la gloria daquest mon la benaventurança de aquest segle es molt breu fort es pocha la gloria de aquest mon allenegosa frevol e temporal es la sua potencia. Adonchs venerable sor per tal que tu pusques aconseguir les celestials riqueses menyspresa les terrenals renuncia vo-

lenterosament a les coses terrenals per tal que pusques venir als bens celestials menyspresa les coses transitories per ço que meresques haver les eternals dona les coses poques per tal que aconseguesques les grans fug a la compayia dels homens en la terra per tal que en lo cel hages la compayia dels angels a la qual te vulla aportar aquell qui ab la sua preciosa sanch te ha reemuda Amen.

Capitol IX. De abit e vestidura.

Diu lo Senyor Jhesu-Crist en lo seu Evangeli aquells qui vesten vestidures moles e delicades son en les cases dels reys. Per ço son dites les vestidures molles car amollexen e aflaquexen lo coratge. En molles vestidures se adelite la cort del rey e la Sglesia de Jhesu-Crist se adelita en vestidures humils e aspres. Tals deuen esser les vestidures dels servidos e dels servents de Jhesu-Crist que no puscha esser notada en elles venitat novitat superfluytat ni cosa que pertangua a superbia ni a vana gloria. E per ço diu sant Jeronim que no embelex lo clergue terrenal vestidura sino belesa de pensa. Adonchs germana molt cara ornem nosaltres mateys ab ornaments spirituals ço es ab caritat humilitat mansesa obediencia e passiencia. Aquestes son vestidures ab les quals porem complaura a Jhesu-Crist spos celestial. Jhesu-Crist qui es invisible spos no requer belesa de fora sino de dins axi

com diu lo Psalmista tota la gloria de la filla del rey sta de dins. Adonchs sor en Jhesu-Crist molt amable prechte que les tues riqueses sien bones costumes la tua belesa sia bona vida. Cara sor gran desitg he que sia dita de tu la paraula ques litg en los Cantichs tota es bella amiga mia e no es macula en tu vine amada mia e seras coronada. Certes be es benaventurada aquella anima la qual serveix sens macula a Jhesu-Crist spos celestial. Per semblant forma tu sor venerable seras benaventurada si serveys a Jhesu-Crist sens macula. Studiet donchs de complaure a Jhesu-Crist no ab precioses vestidures sino ab bones obres no ab belesa de cors sino ab pura pensa no en la faç sino en lo cor lo teu vestir ni el teu calçar no sien massa preciosos ni massa vils lo teu abit sia moderat e convinent a tu. Sant Augusti diu de si matex verament yo otorgue que he confusio e vergoya de portar vestidura preciosa car no pertany aytal vestidura ni es convinent a aquesta religio ni pertany a aquest stament ni pertany a aquest vell ni a les mies canes que sia cubert de vestiment precios. Honesta verge ornet de vestidura pura no a belesa sino a necessitat del cors en guisa que tu vestintte vestidures precioses no caygues en legesa de la anima car tant com lo cors se orna mes defora per vana gloria tant mes la anima se enlegeix es ensutzeix de dins. Adonchs sor en Jhesu-Crist amable mostra la tua religio en abit e en lo teu anar e en lo teu entrar hage simplicitat e en lo teu anar puritat en lo teu gest maduresa en lo teu sgart honestat. No apparegua en lo teu anar res de dissolucio ni de leu-

geria ni de deshonestat ni de carnalitat ni de follia ni de folla juventut car lo coratge se demostra en lo gest del cors e lo gest del cors es sanyal de la pensa en lo gest del cors es conegut lo coratge. Adonchs sor molt cara prechte que en lo teu anar no hage semblansa de leugeria lo teu anar no ofena los ulls dels altres not mostres per tal que sies mirada no dons loch que sies jutyada per los homens. Sor molt amada deneya la tua consciencia de tota malicia per tal que sia dit de tu gloriosament per Jhesu-Crist spos teu celestial certes amada mia tu es bella molt bella es he has los ulls de colomes bella es per la perfeccio del cors e per la bellesa de les cogitacions bella es car la intensio del cors has neta e simple car les bones obres que fas no les fas per tal que sies vista per los homens ans les fas per tal que solament placies a Deu. Los ulls hauras de colomes si tu conserves tu matexa neta de tota malicia e de tota ypocresia simulacio e ficcio. Sor mia molt amada en Jhesu-Crist prechte axi com ja te dit quet vulles alegrar dins la anima mes de santes virtuts que defora e lo cors de precioses vestidures. De aço parlant sant Augusti diu no es quis adelite ni serque precioses vestidures sino per vana gloria car faho per tal que per les dites precioses vestidures sia loat e apparegua a tots bell e honorable no es qui vulla vestir precioses vestidures sino alli hon pot esser vist per los altres donchs per sola vana gloria es vulguda la preciosa vestidura. Verge honorable en asso conexem que no amam lo mon com no amam precioses vestidures. Aquell qui no ama lo segle no demana precio-

ses vestidures. Com hom se alegre de la belesa del cors la sua pensa se lunya de la amor del seu Creador. Tant com mes nos alegram en ornament del cors tant mes nos lunyam de la subirana amor. Tant com mes nos alegram en les coses terrenals e transitories tant menys desiyam les coses celestials. Verament la monja ha en si macula si ama preciosa vestidura. No es sens macula la sposa de Jhesu-Crist si ama preciosa vestidura. La serventa de Jhesu-Crist qui ama precios vestit no ha encara menyspresat lo mon perfetament. La serventa de Jhesu-Crist qui lexa lo mon perfetamen cerca e vol vils vestidures. Lo senyal de la vestidura manifesta la humilitat de la pensa. Vil vestidura es menyspreu del mon. La negror del vel demostra la puritat e la nedesa del coratge. Lo vel negre senyal es de castedat e de santedat. Adonchs reverent sor prechte que labit que portes de religio vulles complir per obre prechte quel abit del teu orde vulles ornar ab bones costumes. Labit es sant sia donchs sant lo coratge. Axi com son santes les vestidures axi sien santes les tues obres axi sera lo vel sagrat si la tua obra es santa. No amagues una cosa dins mostrantne altra defora no sies una en secret e altre en publich sies aytal com vols que sies tenguda tal com es en la cara aytal sies en la obre aytal com es en lesgart aytal sies de fet per so que la sobirana veritat que es Deu aconseguesques Amen.

Capitol X. De puniment de cor.

Puniment de cor es humilitat de la pensa lo qual

puniment proceex de la recordacio del peccat o de la temor del juhi. Aquella compunccio o puniment es perfeta qui foragita de si tota delectacio de les coses carnals e ab tot lestudi de la sua pensa forma la sua intencio en la contemplacio de Deu. Dues compunccions o puniments ligim o trobam la primera conpunccio es com la anima del servent de Jhesu-Crist es ferida e punida reduhint a memoria los mals que ha fets. La segona es com la dita anima sospira per lo desitg que ha de la vida eternal. En quatre guises es punida la pensa del hom just. Primerament es punida per memoria dels peccats segonament per recordacio de les penes dinfern tercerament per la consideracio de la peregrinacio de la present vida quartament per desitg de la eternal gloria. Volenthi venir espetxadament tot peccador sapia que lavors es visitat per Deu com es punit fins a provocacio de lagremes car sant Pere lavors plora com Jhesu-Crist lo mira axi com es scrit giras Jhesu-Crist e mira sant Pere lo qual exintse de la casa plora agrament. E per so diu lo Psalmista mira ço es Jhesu-Crist e la terra tremola es comogue. Lavors tremola la terra com lo peccador se convertex a lagremes. Amoneste donchs molt cara sor que en la tua oracio reduesques los teus peccats a memoria ab grans lagremes car aquell qui no ha compunccio ni contriccio no fa pura ni neta oracio. Sor en Jhesu-Crist amada oges los exemplis dels sants qui ab compunccio e ab lagremes han obtenguda venia e absolucio de lurs peccats davant Deu. Anna mare de Samuel per compunccio e lagremes meresque haver fill

hoc e obtengue de nostre Senyor Deu do de propheeia Daviu per conpunccio e lagremes obtengue venia e perdo del homey e del adulteri que havia comesos. Axi loy dix Natan propheta no morras car Deus ha remes lo teu peccat. Tobies per compunccio e lagremes meresque reebre sanitat de la sua çeguetat e consolatio de la pobresa. Axi loy dix langel Raphael goig sia a tu per tostemps hages bon cor car Deus te guarra en breus dies. Maria Magdalena per compunccio e lagremes meresque oir de Jhesu-Crist los teus peccats te son remesos. La mia sor venerable per tal he proposat a tu eximplis de sants que les lagremes de compunccio sien a tu dolçes e suaus. Primerament bo es tresor desiderable qui nos pot esmar en la sua valor e es goig singular qui ve en la pensa del hom. La anima que en la sua oracio ha compunccio aprofita en la sua salut. Lom forts no deu esser menys loat en lo plor que en la batalla. Donchs com nos apres del babtisme hajam ensutzida nostra vida devem bateyar e lavar ab lagremes la nostra consciencia. Alli hon haura lagremes alli sera ençes foch spiritual qui illuminara los secrets de la nostra consciencia e de la pensa. Les lagremes dels penidents per babtisme son jutyades per nostre Senyor Deu. Sor molt amada en Jhesu-Crist si tu has compunccio divinal benaventurada es. La compunccio del cor sanitat es de la anima. Puniment de la pensa illuminacio es de la anima car lavors es illuminada la anima com es punida fins a lagremes. Puniment de lagremes remissio es de peccats car lavors son relexats los peccats com son reduhits a

memoria ab lagremes. Puniment produex Lespirit Sant a hom car com Lespirit Sant visita la pensa tantost plora hom sos peccats.—Poriesme tu dir *cara sor* (sic) o frare meu diguesme quines son les causes e rahons de nostra dolor per las quals ploram en aquesta vida mortal. — Sapies cara sor que les causes o rahons son IIII car ploram per nostres peccats per les miseries daquest mon per la compassio del proisme e per la dilacio o triga del premi celestial. Per los peccats plorave aquell qui deya cascuna nit lavare ab les mies lagremes lo meu lit e ab les dites lagremes regare lo meu capçal. Aquest metex gemegave de les miseries de aquest mon com deya aylas que la mia peregrinacio es massa alongada. He feta ma habitacio ab los habitadors de ceda la mia anima per lonch temps es feta peregrina. Jhesu-Crist per compassio plora sobre Latzer e sobre la ciutat de Jherusalem dient o ciutat si sabies los mals quet han sdevenir. Sant Pau nos mane quens alegrem ab los quis alegren o que plorem ab los qui ploren car ell per compacio plorava e deya qui es malait que yo nou sia per la dilacio o triga del premi celestial. Ploraven los justs dient o ciutat de Sion nos remembrants de tu schiem e ploravem sobre los fluvis de Babilonia. La present vida es mort car es plena de miseries e no es terra propia ans es via e cami e la dita vida no es en casa mas es en exili. En aquest mon no som en nostre ciutat ans som en peregrinacio car diu sant Pau que no havem aci ciutat propia ans anam a la ciutat celestial. Sor molt amada prechte que primerament plors tos peccats

apres plora per les miseries daquest mon e puys per la compacio del proisme derrerament per la amor de Deu e per la triga del premi celestial. Honesta verge prega Deu ab tota devocio quet don ver puniment de pensa e contriccio de cor. Lo puniment conte è posseex dins si Jhesu-Crist fill unigenit de Deu segons que ell matex ne fa testimoni dient yo e mon pare vinrem a aquell quim amara e farem en ell nostra habitacio. Alli hon habunden lagremes no si poden acostar males cogitacions car noy poden metre rayls. Les lagremes nos donen tostemps gran confiansa davant Deu. Sor en Jhesu-Crist molt amada oges la veu de Jhesu-Crist espos teu dient levet amada mia vina per amor de mi ja es passat livern les pluges son passades e sen son anades les flors son apparagudes en la nostra terra vengut es lo temps del poder la veu de la tortra es oyda en la nostra terra. Aquesta veu es la veu dels apostols e dels qui preiquen en la Sglesia. La tortra es aucell molt cast lo qual volria tostemps posar son niu e habitar en arbres alts e sobirans e signifiquen los apostols e los doctors altres qui poden dir la nostra habitacio es alt en los cels. La dita tortra ha gemech per cant e signifique los plors dels sants qui provoquen los homens a plors e a plant dient homens quius plorats e gemegats. Adonchs honesta sor pren exempli de aquesta tortra e plora per amor de Jhesu-Crist spos teu fins quel pusques veure regnar en la cadira del seu regne. Mes te val plorar per amor de Jhesu-Crist que per temor del infern. Diu lespos belles son les tues galtes axi com les de la tortra. Na-

tura es de la tortra que si una vegada pert per mort la sua compayia non cerca daqui avant altre. O sposa de Jhesu-Crist sies semblant a la tortra e plora nit e die per desitg de Jhesu-Crist spos teu qui sen es puyat al cel per tal que tu pusques veure la sua faç ell seent a la dreta part del pare. Les tues galtes sien belles axi com de la tortre la qual sol esser molt vergonyosa. Sor molt honorable tu has galtes de tortra si per vergonya del teu spos Jhesu-Crist no fas res contra la sua volentat. Les galtes has de tortra si per amor e reverencia de Jhesu-Crist postposes les coses qui son a ell desplasents. Les galtes has de tortra si no has altre amador sino Jhesu-Crist. Adonchs sor molt cara lave continuament los teus peccats ab lagremes lava tots jorns les tues negligencies ab contriccio e ab lagremes lava ab lagremes les trasgressions del teu orde aconseguex ab lagremes remissio de tos peccats ab lagremes e ab sospirs aconseguex los goygs eternals plany les tues iniquitats plora los mals dels teus vicis remembreten ab plors los mals que has fets regua la tua pensa ab la ona de plor provoca lo riu de lagremes lava ab lagremes los mals que has fets destrouex ab ruina de lagremes los mals que has comesos. Honesta verge fes que plors los teus peccats en aquest segle fes per manera que pusques dir a Deu tu Senyor meu has posades les mies lagremes en la tua presencia. Sor molt cara sino plors les tues iniquitats en aquesta vida mortal com diras a Deu les mies lagremes me son stades pa lo qual menge nit e dia. Amonestte donchs sposa de Jhesu-Crist que en

aquesta vida mortal plors tos peccats per so que meresques esser aconsolada en la terra celestial axi com es scrit benaventurats son aquells qui ploren car ells seran aconsolats.

Capitol XI. De tristicia.

Diu Jhesu-Crist en lo seu Evangeli dichvos per cert que vosaltres plorarets e gemegarets e lo mon alegrar sa. Vosaltres vos entristarets mas la vostra tristor se convertira en goig. Salamo diu lo cor goyos alegra la cara lesperit trist se aterra en la tristor de la anima lo coratge goyos fa la edad plasent e lespirit trist descecha los ossos. Fill meu not plangues nit clams en los bens que has e en tota cosa quet sera donada no hages tristicia de mala paraula tota plaga es tristor de cor e alegria de cor es vida del hom. Cor malvat donara tristor e lom savi li contrastara a aquella. Per tristor se cuyta a la mort. Tristor enclina lo cap del cor. Cor alegre fa bon fors e los ossos del hom trit se descequen. Sant Ambros diu lom trist tostemps malicieya e entristeex Lesperit Sant qui habita en ell. Encara asso mostra Lapostol dient no vullats contristar lo Sant Spirit qui habita en vosaltres en lo qual sots sanyalats en lo die del babtisme. Adonchs sor molt cara prechte que no entristeesques lo Sant Spirit qui habita en tu per tal que not derenclescha separa de tu tot dupte e tota angoxa car cascuna de aquestes coses entristeex lo Sant Spirit separa de tu tristor car ger-

mana es de desfianse e de congoxa. La tristor mundanal es la pus mala cosa que sia en lo mon e nou molt als servents de Crist. La tristor mundanal nafra trencha los servents de Deu. Lespirit Sant no soste tristicia carnal. Adonchs sor molt cara vist tu matexa de alegria e goig spiritual lo qual davant Deu obte e impetra gracia. Tot goig spiritual es per tostemps bo. Cogita en be e menyspresa la vana tristor. Si lo goig spiritual no fos bo no diria lo Propheta vosaltres justs alegratsvos en lo Senyor. — Poriesme tu dir *cara sor* (sic) o frare meu si la tristor es ten mala e nou axi als servidors de Crist perque donchs diu Salamo lo cor dels savis es alli hon ha tristicia e lo cor dels fols es alli hon ha alegria. — Sor molt amada asso que diu Salamo de la tristor dels savis e del goig dels fols nos deu entendre sino de la tristor spiritual e de la alegria mundanal. Lo cor donchs dels savis es alli hon ha tristor speritual e lo cor dels foylls es alli hon ha alegria carnal e mundanal. Aquells qui segons Deu han tristor son savis e aquells qui segons lo mon han goig son folls. E per so diu en Lavengeli haiats goig e alegratsvos car los vostres noms son scrits en los cels. E sant Pau diu siam quasi trists mas alegremnos en speransa. Item diu Lapostol en altre loch alegratsvos per tostemps en Deu. Altre veguada vos dich queus alegrets. Adonchs la tristicia spiritual es bona mas la tristor que proceex de la cobeyanse de les coses corporals es mala. De la tristor spiritual es dit benaventurats son aquells qui aci ploren car ells seran consolats de la tristicia mundanal. Diu Salamo la tristicia

na morts molts en la qual no ha algun profit. Item del goig spiritual es scrit alegrats lo cor de aquells qui cerquen Deu. Item del goig mundanal es scrit aylassos qui ara riets car temps vindra que vosaltres plorarets e gemegarets. Sor molt cara prechte que oges asso que diu lapostol sant Pau la tristicia que es segons Deu fa venir al hom salut de penitencia e la tristor de aquest mon porta mort. La oracio del hom qui es tostemps trist no ha virtut ni pot puyar a Deu. Com la tristor se mescla ab lo nostre spirit la oracio que fem no es acceptable ni plasent a Deu car es flacha e no pot puyar al cel. Perque sor molt amable lexa la tristicia cessa esser trista foragita de tu la tristor not vulles donar molt a tristor no perseveres en tristicia no dons lo teu cor a tristicia. La tristor es un dels VII vicis principals e per so deu esser molt esquivada per tots los servents de Crist. E per so diu sant Isidre si tu vius justament e bona nul temps seras trista. La bona vida tostemps es goyosa. Perque honesta sor foragita de tu tota tristor car axi com la arna menja la vestidura e axi com lo verme rou lo fust axi la tristor rou lo cor. Deveia donchs lo teu cor de tota tristor carnal e mundanal e lavors la tua oracio sera plasent a Deu. Sor molt amada plora donchs en la recordacio dels teus peccats e alegret en la amor de Jhesu-Crist spos teu plora en la memoria dels teus peecats que has fets e alegret en la sperança dels bens celestials hages dolor de les tues passades culpes e negligencies e alegret de la prometença del regne celestial quet es feta entristexte dels passats peccats teus e alegret del

goig de la eternal retribucio al qual te aport aquell al qual has apparalada habitacio en lo teu cors virginal Amen.

Capitol XII. De la amor de Deu.

Jhesu-Crist diu en lo seu Evangeli aquell qui ama a mi e complira lo meu manament lo meu pare lo amara e yo e ell vindrem a ell e farem en ell nostra habitacio. Sant Johan apostol diu amem Deu car ell nos ha primerament amats. Aquell qui ama Deu pregua per los seus peccats e gardar sa de aquells. Sor molt cara ama a Deu e invoquel a la tua salut car amor es vida e oy es mort. Deus no vol esser amat solament de paraula ans vol esser amat ab pur cor e ab bones obres. No ama Deu aquell qui menyspresa sos manaments. No es en la terra la pensa de aquell qui ama Deu ans es en lo cel car per tostemps desiya les coses celestials. Mes devem amar Deu que pare ni mare la raho es aquesta per ço com ell a fet ab ses propies mans nos e nostres pares. Axi ho diu lo Psalmista ell nos ha fets he no pas nosaltres mateys. Mayors coses nos ha donades Jhesu-Crist que nostres pares e per ço lo devem mes amar. Folla cosa es amar altri mes que a Deu. Aquell qui mes ama la creatura quel Creador fa molt gran peccat e aquell qui la amor de la creatura posa davant a la amor del Creador fa gran errada. Donchs sobre totes coses devem amar a

Deu. Prechte honesta verge que tu digues axi de Jhesu- Crist ab amor singular lo meu amat ama a mi e yo am a ell lo qual fa sa pastura entre liris fins que passe lo dia e les ombres sien en declinacio. Prechte sposa de Jhesu-Crist que digues manifestament lo meu amat sia acompayat a mi en lo vincle de caritat e de amor e no sere coniuncta e acompayada a ell en amor e dileccio lo qual sta entre los liris ço es alegres e adalites entre les virtuts que son belles e odorificants e entre los chos e compayes dels angels e de les vergens fins que passe lo dia e les ombres sien en declinacio ço es fins que sien passades les scuradats de la present vida e apparega lo die ço es fins que vingue la claredat de la eternal benaventuranse. Sor molt cara sapies que obre es de justicia amar Deu de tot son cor e unirse ab ell de tota la sua volontat per ço com ell es sobiran be. Amar lo sobiran be es sobirana benaventuransa. Aquell es bo qui ama Deu e aquell qui es bo es benaventurat. Tant com lom mes amara Deu tant sera mes benaventurat. Amor es propia e principal virtut dels sants. Molt amada sor per ço ho dich que neguna amor de aquest mon not separ de la amor de Jhesu-Crist. Sposa de Jhesu-Crist prechte quem digues alguna cosa de la amor del teu spos celestial. Un fexet de mirra es lo meu amat a mi lo qual habitara entre los meus pits ço es la memoria e amor de Jhesu-Crist spos meu sera tostemps entre los meus pits ço es en lo meu cor e sis vulla en les prosperitats sis vulla en les adversitats tostemps reduhire a la mia memoria tots los bens quem ha donats e ham amada

e es mort per mi e essen pugat al cel e per ço que yo vingua a ell appellam dient vine del mon del Libano e seras coronada. La ma esquerra de Jhesu-Crist espos meu sta sots lo meu cap ço es lo do del Sant Spirit reposa en mi en aquesta present vida e lenteniment de les santes Scriptures sia en la mia pensa per ço quel conegue el ame perfetament. La sua man dreta abraçara ço es me fara venir a la eternal benaventurança. Cara sor pregua los servents de Jhesu-Crist qui son ab tu e digueslus ornaume de flors e recumpliume de pomes car yo languesch per amor del spos meu Jhesu-Crist. O vosaltres santes germanes mies les quals ja amats Jhesu-Crist sobre totes coses e no posats res dauant la sua amor ornaume ab eximplis de bones obres e mostratsme com pore trobar Jhesu-Crist amat meu car per la sua amor son enmalaltida. Aquesta amor es dolça aquesta dolor es suau aquesta malaltia es santa aquesta amor es casta aquest aiustament es sens tota temeritat o follia aquest aiustament es virginal aquest abraçament es sens tota corrupcio. O vosaltres santes germanes mies ornatsme de flos ço es de aximplis de bona conversacio car tota languesch per amor del meu Jhesu-Crist. Honesta verge vertaderament enmalaltex e languex per amor de Jhesu-Crist spos teu si tot quant es en lo present mon menyspreses per la sua sola amor. Tu vertaderament jaus malalta en lo lit de contemplacio per amor de Jhesu-Crist si a ell ames sobre totes coses tu vertaderament per amor de Jhesu-Crist es malalta si mes ames les coses celestials que les terrenals tu vertaderament langueys

e languint jaus en lo lit de dolça e amorosa suavetat spiritual si en les santes obres es fort e en les obres terrenals es flacha. Sor molt amable en Jhesu-Crist si tu ames Jhesu-Crist de tot bon cor e no poses res davant la sua amor tu te alegraras ab Jhesu-Crist espos teu en lo regne celestial. Si tu seguiras Jhesu-Crist ab tota la tua pensa el amaras ab tota la tua força creu que sens tot dubte tu talegraras ab ell en la celestial terra el seguiras ab les santes vergens en tot loch hon ell ira. Si ab tota la tua devocio te acompayaras ab Jhesu-Crist o a ell nit e dia suspiraras en aquest segle creu sens tot dubte que ab ell te alegraras en lo palau celestial e cantaras entre aquels chors celestials aquells dolços ymnes axi com es scrit tu qui vius e stas entre les flos de liris circuit de valls de les santes vergens espos bell e resplendent e glorios donant premis e loguers a les sposes en tot loch hon vas te seguexen les vergens e corren detras tu cantans gloria e laus ympnes dolços e molt plasents. Cara sor per tal te dites les precedents coses que tu ams Jhesu-Crist sobre totes coses e que no poses res davant la sua amor. Prechte sor molt amada que no sentes altre dolçor en aquest mon sino la de Jhesu-Crist. No vulles belesa sino la de Jhesu-Crist per amor de Jhesu-Crist. Plora per amor de Jhesu-Crist te plany fins quel meresques veure regnant a la dreta part del seu pare Amen.

Capitol XIII. De la amor del proysme.

Sor molt cara. Lo Senyor nostre Jhesu-Crist dix als seus dexebles en asso conexeran tots que sots dexebles meus. Sius amats los uns als altres tots los feels christians son dexebles de Jhesu-Christ. Cascu es dexeble de aquell la doctrina del qual seguex. Adonchs aquell que vol esser dexeble de Jhesu-Crist ab tot son studi am sos proysmes axi com si mateix. La amor del proysme no fa males obres la raho es aquesta car la amor es compliment de la ley. Sant Pau apostol diu amats en dileccio e amor axi com Jhesu-Crist ha amats vosaltres e ses liurat a mort per vosaltres. Sant Johan apostol diu aquell qui ama son frare habita en la lum e nos en ell escandal. Aquell qui avorrex son frare viu en tenebres e va en tenebres e no sab hon se va car les tenebres li han enfosquits los ulls. Si es algu qui digue yo am Deu e avorrira son proysme mentidor es e no ha veritat en ell. Aquest manament havem de Deu que aquell qui ama Deu am son proisme lo qual veu com pora amar Deu lo qual no veu. E Salamo diu tostemps ama aquell qui es amich e lo proisme el amich es provat en la necesitat. Sant Augusti diu tu sobres lom ab humanal *a* (e ?) temporal benaventurança e vençes e sobres lo diable ab la amor del proysme. Perque sor mia molt amada sapies que entre los servents de Jhesu-Crist no deu haver amor car-

nal sino spiritual. No es davant Deu pus bella ni pus plasent cosa que la virtut de amor. No ha cosa al mon que tant desitg lo diable com es apagar la inflamacio de amor e de caritat. La santa amor no ha escandel. Tot hom qui sia feel e leyal te per frare remembrant que bon mestre nos ha formats. La vera amor no ha amargor de escandel. Sor molt amada en la amor del proisme conexeras en quina forma poras venir a la amor de Deu. Axi com la amor eleva la pensa axi la malicia la acabuça. No pòts amar Deu sens lo proysme nil proysme sens Deu. Tu serves vera caritat si ames lamich en Deu e ames lanemich per amor de Deu. Tant com seras largua e ençesa en la amor del proysme tant seras alta en la conoxensa de Deu. Si tu ames ton proysme en veritat lo teu cor sera en repos e tranquillitat. Aquell qui ha en oy son proysme es circuit e enrevironat de tenebres. Amant lo proysme purgues lul de la pensa a veure Deu. Empero molt reverent sor amonestte que no ams hom al mon carnalment. Diu sant Ysidre molt es apregonat en vici aquell qui ama lom mortal carnalment mes que no deu. No podem abitar ab Deu si no volem esser en aquest segle dun cor e de una volontat. Lamich es provat en la necessitat. Si volem servar los manaments de Deu devem amar nostres proismes axi com nosaltres mateys. Aquell qui sens dissimulacio o ficcio ama son proysme tost placca o ablanex Deu lo pare. Aquell qui ama lo proysme no pot fer homey ni adulteri ni furt ni perjuri ni fals testimoni ni rapina ni porta enveya ni es litigos ni barallos. Adonchs honesta verge dichte

que tots temps devem pensar en la amor de Deu e del proysme e aquella metre en obra en la qual penja tota la ley els prophetes. Si lo nostre proisme soste alguna tribulacio o malaltia o altre dampnatge o es en preso si havem dolor del seu mal lavors som dins lo cors de la Sgleya e si non passam dolor ja som separats del cors de la Sgleya. La caritat que cuyl o aiusta e munifica tots los membres de la Sgleya si veu quens alegram de la ruina o destruccio del proysme tentost nos separa dels cors de la Esgleya. Tant sent lo dolor lo menbre quant es aiustat e unit ab lo cors e si lo menbre es tallat e separat del cors no pora sentir la dolor del cors. Aytal es tot christia qui nos dol del dampnatge e tribulacio congoxosa e necessitat del proysme ans sen alegra car ja es separat e tallat del cors de la Sglesia. Nosaltres verge honesta si volem conservar la vera e perfeta caritat studiem nos de amar tots los homens feels axi com nosaltres mateys e axi com Jhesu-Crist es cap nostre nosaltres merescham esser fets menbres seus en guisa que com Jhesu-Crist apparexera qui es gloria nostre nosaltres puscham esser ab ell en gloria per concordia de caritat e per amor de Deu e del proysme. Lavors es lamich vertaderament amat si no es amat per si sino per sola amor de Deu. Diu sant Isidre aquell qui son amich ama destempladament mes lama per amor de si que per amor de Deu e allavores es hom contrarios a la bonesa e a la justicia de Deu com lexa e menyspresa lamich qui es posat en adversitat. La vera amistat nos desunix nis separa per tribulacio nis oblida per lon-

guesa de temps mas hon se vulla ques gir es regir lo temps ella roman ferma e segura. Pochs son los amichs qui fins a la fi amen caritativament. Aquella es vera amistat la qual no demana res que sia del amich sino sola benvolença e ama graciosament aquell per qui es amat. Adonchs sor amable en Jhesu-Crist amonestte que amis tos amichs en Deu ço es en tot be. Ama tos enemichs per Deu com axi es scrit ques faça dient amats vostres enemichs e fets be e aquells quius han en oy. En altre loch diu si ton enemich ha fam donali a menja si ha set donali a beura. En altre loch se litg que la amor es germana de caritat james no fo caritat sens amor ni amor sens caritat. Honesta verge sapies que la amor es a nos necessaria en la qual les virtuts habiten segurament e de la qual nexen molts bens. Amor ha dues ales la dreta ala es amor de Deu la sinistre es amor del proysme. No es algu qui ab una sola ala pusca volar al cel. La raho es aquesta car la sola amor de Deu no pot aconseguir la eternal benaventurança. Verge savia pren ab tu aquestes dues ales per ço que francament puxes volar faent bones obres en guisa que vingues a la terra del regne celestial Amen.

Capitol XIIII. De compassio.

Molt cara sor oges-aço que diu Jhesu-Crist nostre Senyor tot quant be volets queus facen los homens

vosaltres fets a ells car aço es la ley e doctrina dels prophetes. Sant Pau diu alegremnos ab los quis alegren e plorem ab los qui ploren. En altre loch diu resebets los malats e haiats paciencia a tots. Salamo diu aquell fa gran peccat qui menyspresa son proysme. Serva fe al teu proisme com vinra a pobresa per so quet alegres en los seus bens en lo temps de la tribulacio serva fe e amor a ton proysme per so que hages part en la sua eretat. Aquell qui cava lo clot o la cova a son proisme caura en aquella e aquell qui aparella e obre la cija hon cayga son proysme perira en aquella. Per tal diu lo Psalmista ha uberta la cija e hala cavada e es caygut en la cova que havia feta. No ama perfetament lo proisme aquell qui no li aiuda en la necessitat. Tant com socorrem a nostres proismes per compassio tant nos acostam mes al nostre Creador. En tal forma devem haver cura e ansia de nos mateys que no posem a negligencia la cura de nostre proysme. Adonchs sor molt amada aço que no volries que a tu esdevingues no desitgs que esdevingue a ton proysme. Hages dolor de les miseries dels altres plora en les malalties dels altres sies trista en les malalties dels altres com enmaleltiras sta ferma e forts plora los mals dels altres axi com los teus propis planyte ab los quis playen gemegua ab los qui gemeguen sanglo-teya ab los qui sanglotexen plora ab los qui ploren sies aytal als altres quels desiges que sien a tu no façes a altri aço que tu no volries sostenir no faces mal a altri e aço per tal que no sostengues semblants mals axi sies piadosa en los mals daltri com en los teus

propis per ço que no stimes tu en una guisa e los altres en altre. Si ton enemich cau no ten alegres. En la destruccio de ton enemich not exalçes. Not alegres de la persequcio de ton enemich per ço que no vingua semblant mal o altri sobre tu. Not exalçes per lo decayment de ton enemich com per ventura Deus convertiria la sua ira sobre tu. Aquell quis alegra sobre lo decahiment e destruccio de son enemich tost veura lo mal que li sobrevindra. Hages donchs compassio humanal al miserable. Porta dolor de compasio al pobre. Hages amor e misericordia al aterrat. Si ton enemich ha fam donali menjar si es assedegat donali a beure. No menyspreus los pobres no viltengues los frayturosos no esquernesques nit ries dels pubils negu nos partesca de tu trist nos partescha negu confus de tu visita los malalts consola los flachs e pauruchs per ço que meresques esser aconsolada per nostre Senyor Deu en la eternal benaventurança Amen.

Capitol XV. De misericordia.

Sor molt cara nostre Senyor diu en lo seu Evangeli beneyts son los misericordiosos car ells aconseguiran misericordia. Siats misericordiosos axi com lo vostre pare celestial es misericordios. San Pau diu siats los uns als altres benignes e misericordiosos e vestitsvos les entramenes de misericordia axi com a elets de Deu e homens sants. La pietat a totes coses es profi-

tosa. Salamo diu que mes plau a Deu fer misericordia e juhi que no fa fer sacrificis. La misericordia dona loch a cascu segons los merits de les sues obres. Tota misericordia deu esser enves si e son proisme. La misericordia pren nom de haver compasio de la miseria daltri. Aquell qui no sera misericordios a son proisme no pora obtenir la misericordia de Deu. Prechte sor mia molt amada que tostemps te vagen davant misericordia e veritat. Null temps desempars misericordia. Gran be faras a la tua anima si es misericordiosa. Aquell qui ha misericordia de son proisme aconseguira la misericordia de Deu. Sor molt amada aço que tu posseex estoiaho pera fer misericordia. Com faras misericordia fesla sens murmuracio. Aytal com sera la tua intencio tal sera la tua obre. No ha misericordia alli hon no ha benvolença. Lo be que fas fel per esgart de misericordia no pas per vanagloria. No faces res per tal quen sies loada sino solament per la eternal remuneracio. No faces res per haver temporal honor sino solament per lo eternal loguer. No faces res per raho de haver fama sino solament per aconseguir la vida eternal a la qual te vulla aportar Deus qui es tot poderos Amen.

Capitol XVI. Dels eximplis quens han lexats los sants.

Molt aprofiten los eximplis dels sants a esmenar e corregir la vida dels homens. Sor molt cara las repa-

racions e los decahiments dels sants se scriuen per ço que nosaltres miserables peccadors nons desesperem per la gran multitut dels nostres peccats ans reebam sperançe de fer penitencia e de eximos del peccat en tal forma que nos desesper hom apres que haura peccat de la bonesa de Deu com veu e mira la reparacio dels sants feta apres lo lur decahiment qui es stada gran e molt sobergua e per ço ha posat nostre Senyor Deu les virtuts dels sants a nostre eximpli en guisa que seguint lurs petiades puscam venir al regne dels cels e si nols volem seguir en fer bones obres que no haiam escusacio alguna si som posats en les penes dinfern. Los homens sants mentre que foren en aquest segle no cessaren correr per lo cami de bones obres anant per deiunis per almoynes ab castedad ab continencia ab perseverança ab pasciencia ab suauetat ab oracions ab persequcions ab benivolença ab fam ab set ab nuditat e molts trebals sostingueren per amor de Jhesu-Crist. Les persones santes menyspresaren lo mon present per ço que aconseguisen lo eternal regne no reeberen assi prometences ni riqueses miserables de aquest mon les quals coses porten a hom al infern a tots aquells qui mal ne usen ans lexant de tota lur intencio lo present mon levaren los ulls a Jherusalem celestial. Les persones santes han squivats peccats en paraula en fet en cogitacio en vista en oyda en moviments en uylls en mans en peus en ira en baralle en furor en discencio en vanagloria e superbia en elacio en cobejanse en gola en peresa en fornicacio e conservaren purament lurs animes e lurs cossos. En dues

guises han deiunat los dits sants ço es ques son abstenguts de vicis e de viandes. Bona es la abstinencia dels menyars mas molt milor es la abstinencia dels vicis e dels peccats. E que profita deiunar en les entramenes e daltra part ab caçament dulls luxuriar e abstenirse de menjars e cremar de peccats. Perque la santa Esgleya diu dels dits sants les mies mans han destillada mirra. E que entenem per la mirra sino la mortificacio que feren de la lur carn e dels vicis. Los sants homens son mans de la Esgleya ço es lurs bones obres dels quals diu la Esgleya que aytals han fetes obres de justicia. Lavors les mans de la Esgleya distillen mirra de bones obres com mostren a nos eximplis de ben viure ens preyquen que mortifiquem los vicis de nostre carn. E per ço un dels dits sants dix si vosaltres vivits segons la carn morrets. Item en altre loch diu mortificats los membres del vostre cors qui son sobre la terra. Item diu la Esgleya los meus dits han mortificada mirra molt apreciada e ellavors es la mirra molt aprovada com la carn es perfetament mortificada e los vicis els peccats son apagats en lom. Adonchs sor en Jhesu-Crist molt amada si nos desiyam haber la compayia dels sants necessaria cosa es que seguiscam lurs eximplis. Si nos peccam no havem escusacio del peccat e es aquesta la raho car la ley nos amonesta continuament que viscam be e los eximplis dels sants pares nos conviden incessantment a fer bones obres. E si en temps passat havem seguits los eximplis dels mals homens perque are no seguirem los eximplis dels sants pares e si som aparellats a res-

semblar los mals en mal perque som peresosos a ressemblar los bons en be. Adonchs sor molt amada preguem Deu que aquelles virtuts santes les quals ha aparellades als seus sants per la corona no sien a nos pena e dampnacio sino salut e perfeccio. Nos creem sens tot dupte que si volem seguir de fèt los eximplis dels sants pares que apres de la present vida regnarem ab ells en lo cel e tant com nos legim mes los eximplis dels sants pares tant som fets mes culpables sino volem seguir e ressemblar lur vida. Adonchs verge honesta gran raho es que preguem Deu tot poderos quens do las virtuts que dona als sants pares ço es la humilitat de Jhesu-Christ la devocio de sant Pere la caritat de sant Johan la obediencia de Abram la paciencia de Isach la fortalesa de Jacob la castedad de Josep la mansea de Moyses la fermetat de Josue la benignitat de Samuel la misericordia de Daviu la abstinencia de Daniel ab tots los altres fets dels sants pares en guisa que apres de aquesta vida mortal puscam venir a la lur compayia. Verge esposa de Jhesu-Crist considera ja ab quina abstinencia ab quina intencio e ab quina compunccio los sants homens han plagut a Deu. Sapies que en persona de Jhesu-Crist diu la santa Esgleya en lo libre dels Cantichs o filla del princep e com es bell lo teu anar en lo calçar dels teus peus. Jhesu-Crist es princep de totes les creatures per lo poder de la sua divinitat. E per ço la santa Esgleya es dita filla del princep car per la preycacio de Jhesu-Crist es regenerada en novella vida. E que son los calçars de la Esgleya sino los eximplis dels sants pares

ab los quals es calçada e guarnida en la carrera e vida del mon present per tal que vaia calçada per mig de totes les tribulacions. Sor en Jhesu-Crist molt amada sapies que nos calçigam spiritualment ab los peus lavors com prenem dels sants pares eximplis de ben viure per ço que nos prenent eximpli de lur vida calciguem e vensam les temptacions del mon present. Item en lo dit libre dels Cantichs lespos de la Sglesia Jhesu-Crist parla a la sua esposa dient yo son devallat en lort per ço que vees les pomes de les vals e miras e ya les vinyes si eren florides e si les malgranes havien fructificat. Lavors florexen les vinyes com en les esgleyes son engenrats los fills novellament en la fe es apparellen a santa conversacio axi com a fermetat de bones obres. Les malgranes fructifiquen lavors com les persones santes edifiquen lur proismes per eximplis de bones obres els renovellen en novella e santa conversacio ab lur preycacio e demostracio de bona vida perque la mia sor molt amada en Jhesu-Crist prechte que a totes gents dons bon eximpli de tu matexa en tota la tua vida. Verge molt amada gran desig he que la tua vida resplandesca devant les serventes de Deu les quals son ab tu en lo monestir car segons que diu sant Gregori aquells qui lur bona vida amaguen als altres dins si mateys flamegen mas no son eximpli als altres e aquells qui per eximpli de virtuts e per vida de santedat e per paraula de preycacio demostren als altres la lum son lanties ardents car mostren als altres la carrera de salut. E per ço diu Jhesu-Crist en lo seu Evangeli la vostra lum resplandes-

cha davant los homens per ço que vegen les vostres obres bones e donen gloria al vostre pare qui es en los cels car a Deu solament es deguda gloria. Verge sposa de Jhesu-Crist prechte que la tua bona obre sia publica en tal guisa que la tua intencio romangua amaguada ço es que no vulles vanagloria. Adonchs la mia molt amada sor en Jhesu-Crist prechte axi com ja demunt te amonestada que en tots tos fets en totes tes obres en tota la tua conversacio vulles ressemblar les persones santes seguex los justs e posa davant los teus ulls los eximplis dels sants. Considera los eximplis dels justs. Los eximplis dels sants te sien spill. Los eximplis dels pares sants sien a tu regla de doctrina. Atten e mira les virtuts dels sants per fer bones obres. Mira les doctrines dels sants a ben viure. No scandalizes la tua vida per infamia daltri. Not entristeesques per mala oppinio de ton proisme. Apren de inflamarte. Com ous ben de ton proisme hages bon testimoni. Conserva la tua bona fama. La tua bona fama no sia enfosquida per oprobis e escarns de negu ans la mantenga lo teu espos Jhesu-Crist sanccerament e entegra Amen.

Capitol XVII. De contencio.

Sant Pau diu com entre vosaltres hage guerra e discencio e nous done viyares que tota vostra vida sia mundanal e carnal. Salamo diu tostemps ha guerra

entre los superbiosos. Lom malvat tostemps demana e cerca mal e langel mal sera trames contra ell. Aquell cau qui va per lochs perillosos. Les persones benignes tostemps esquiven baralla. Per fort pochs homens son amats aquells qui tots dies o soven se barallen e per ço pau e concordia son fort necessaries a tots los homens. Cara sor oyes que diu sant Augusti o e com serem davant Deu fort poch represos si ab tanta diligencia esmenam nostres vicis ab quanta reprenem los peccats dels altres e si be consideram nostra vida moltes coses podem rependre en nos mateys. E vull que sapies de cert que no es pus leia cosa entre les persones religioses que es bregua e contencio los quals religiosos deuen resplendir en lo mon per concordia e amor axi com les esteles resplendexen en lo cel. Les contencions e baralles solen venir e exir de enveia e detraccio o de mal parlar. Mas si dins la claustra ha baralles e contencions hon es aquella taciturnitat o callament que mana la regla hon es la santedat de la religio hon es lo scilenci del orde hon es la religio del monestir hon es lo ligam de la caritat hon es la unitat de pau hon es la concordia de germandat hon es la amor de tanta compayia. Aylas que perduda es la taciturnitat o callament de la regla tolta es la santedad de religio defallit es lo scilenci del orde a no res es vinguda la religio del monestir anullada es la caritat de la germandat. Veges e mira cara sor si aquells qui deurien viure en pau comencen de contendre barallant e desonrantse hon es la vida reposada hon es la vida pacifica hon es la vida abstinent

hon es la vida contemplativa hon es la vida angelical. Certes no pot esser pau entegra alli hon abita lengua detrahent e mordent e alli hon regnen baralles e contencions no pot esser perfeta religio. Veges donchs sor molt amada e guarda que per baralles e contencions no perdes tots tos trebals guardet que no perdes tots tos dies en detraccions e baralles atten diligentment que per baralles e contencions no perdes les celestials prometençes fes tota ta punya que per folles paraules no perdes los goigs eternals. Donchs refrena la tua lengua e seras vera religiosa car si no la refrenes no habitara dins tu vera religio. E si per ventura nom creus de aço quet dich oges almenys lapostol sant Jaume qui diu si es algu quis pens esser religios e no refrena la sua lengua ell engana lo seu cor ell ensutze e enlegex ab la sua lengua. La religio de aquest aytal es fort vana. La lengua es fort petita part del cors del hom mas si no es refrenada tot lo cors corrump e enlegex car axi com un petit de levat corrump tota la pasta e axi com una petita purna de foch enflama e met foch en una gran cilva o bosch per semblant forma la lengua desfrenada scandalitza grans e pochs senyors e regidors eguals e menos petits e grans jovens e vells els provoca a ira. La lengua que es nodrida a contencions es plena de veri la qual si no es castiguada e corregida tots sos compayons portara a scandel. Adonchs sor molt amada bona cosa es que refrens la lenga de mal parlar e fes en guisa quels teus labis no parlen engan. Considera don es venguda a que es venguda. Es axida del mon e este reculida en les

hosts de Deu ço es al monestir. Les riqueses del mon has postposades e gitades detras tu e es venguda per aconseguir les riqueses celestials. Tu has elegida pobresa la qual has presa voluntariament perque deus gitar a oblit totes quantes coses has derenclides per amor de Jhesu-Crist. Guardet donchs que not vulles posar davant les altres tant com seras meyor tant te conve mes humiliarte en totes coses. Lexa los aiustaments de baralla e de detraccio fuig a murmuracions e a esser portadora de noves per sembrar mal no oges lo sembrador de divisions no dons orella als murmuradors separa les tues orelles dels mals parles axi com si eren serps verinoses car aquells qui parlen mal de lur proisme escampen vari mortal en les orelles daquells quils oen. Aquell qui es detractor e parle mal de son proisme pecca. Axi mateix se pecca aquell quil ou volenterosament. No solament pecca aquell qui diu mal daltri ans encara erra e pecca aquell qui volenterosament hou lo detractor o mal desidor. Verge honesta prechte que oges la paraula que diu lo Psalmista yo no he segut en lo consell de vanitat e no intrare ab aquells qui fan vanitats e iniquitats. Adonchs tu no seugues en lo consell de vanitat e not mescles ab aquells qui dien mal de negu. No vulles per res contendre ab negu not studius de dir mal de persona del mon. Contencio parex baralles contencio apagua la pau del cor contencio engendra bregues contencio engendra divisions contencio inflama la cara ab oy e rencor contencio romp concordia contencio torba lull de la pensa axi com diu Daviu lo meu

ull ses torbat per furor. Adonchs sor molt amada en Jhesu-Crist prechte que not contengues per res del mon not contengues per menyar ni per beure ni per vestir ni per calçar ans sens tota murmuracio pren de les mans de aquells qui regexen lo monestir aço quet donaran reeb sens murmuracio tot ço quet sera administrat per tos presidents o regidores si la tua sor o monge ha resebuda pus bella vestidura que tu non hages cura si la tua regidora te dona vil vestidura e a la tua sor ne dona altre preciosa tu non murmus si les tues sors han vestidures precioses e tu les reebs vils e menyspresades no vulles per aço contendre en cosa que sia al mon temporal no vulles elegir les millors coses en les coses que son transitories james no demans la millor en les coses mundanals menyspresa les que son millors car be saps que no es venguda en aquest mon a riqueses sino a pobresa no es venguda en aquest monestir per aconseguir riqueses temporals sino per haver virtuts spirituals no es venguda a la claustra per resplendir ab vestidures precioses sino per ço que servesques a Deu ab gran simplicitat no es venguda al orde per ço que davant los homens apparegues gloriosa ab vestidures precioses ans es venguda per complaura a Deu ab virtut de humilitat no es venguda a la santa congreguacio e compayia per cumplir la tua voluntat sino per obeir a la volontat daltri e per menysprear per amor de Deu totes coses terrenals. En altra guisa mes te valguera romandre en la casa del teu pare que venir en lo monestir e aqui cercar precioses vestidures mes te valguera haver solas

ab los teus en la casa del teu pare que moure scandel entre les serventes de Deu per coses terrenals e transitories mes te haguera valgut habitar en la tua terra que contendre murmurar e baralarte ab les serventes de Crist per les coses temporals e mundanals. Adonchs sor molt cara axi com demunt te ja dit no sia cosa en lo mon en la qual daqui avant te studies sino solament en complaure a Deu spos teu Amen.

Capitol XVIII. De disciplina.

Lo savi Salamo diu oges fill meu la disciplina o correccio del teu pare e no leyx la ley de la tua mare per ço que sia multiplicada gracia sobre lo teu cap e sia posat un bell sarçal en lo teu coll. Te la disciplina e no la leyx e conservala car aquella es la tua mare. Pren la disciplina e no la foragits de tu. Aquell es foll qui avorrex los castichs. Molt erra aquell qui derenclex les reprensions. Aquell pecca qui menyspresa la disciplina o correccio. Aquell troba vida qui conserva la correccio e aquell qui nò vol la disciplina o correccio troba la mort. Pobresa o miseria viuran sobre aquell qui lexa la disciplina. Aquell qui creu al quil castigua trobara gloria e honor. Lom foll avorreix la disciplina o correccio de son pare e aquell qui rete les reprensions e les observa sara savi. Mes aprofita al hom savi lo castich de la lengua que no fan al hom foll cent plagues e açots. Lom savi e adoctrinat no

murmurara contra aquell quil castigua. Empero sapies sor molt cara que la reprensio deu esser moderada car diu sant Ambros que aquell qui es castigat suaument e blana fa reverencia a aquell quil castigua e aquell qui es corregit e castigat asprament ni ab crueltat no reeb castich ni salut car segons que diu sant Crisostom aquell al qual es posat soberch carrech de penitencia o lança de si la penitencia o com no la pot sostenir romanint scandalizat pecca mes que no feya. Perque mes val en lo juhi de Deu retra raho de misericordia que de rigor. E de asso es nòtat en lo decret en la XXVIª causa es la setena questio en lo capitol allegant ab suau e benigne pietat deuen esser supportats aquells qui per raho de lur flaquesa no poden esser carragats. Segons la diversitat dels qui pecquen los uns deuen esser comportats los altres castigats car molt es diversa la manera de aquels qui pecquen. Los prelats de la santa Esgleya deuen portar lurs sotsmesos los quals corregexen e corregir los qui porten. E per ço Salamo feu pintar en les colones del temple de Deu ymage de leo de bou e de cherubin. E que signifiquen les colones del temple sino los prelats qui son en la santa Esgleya car tots quants reeben la ansia del regiment son axi com a colones qui sostenen lo carrech quils es damunt posat. Cherubin es interpretat plenitut de sciencia. En les colones es mostrat lo cherubin car los prelats de la santa Esgleya deuen esser plens de sciencia de la celestial gracia. Per lo leo es figurada la terror de crueltat. Per lo bou es mostrada la paciencia de mansea e de benignitat.

Adonchs en les colones no si posen los leons sens los bous nils bous sens los leons car los prelats de la santa Esgleya deuen corregir lurs sotsmesos a vegades ab dolçor a vegades ab asprea a vegades ab paraules a vegades ab açots car aquell qui nos corregex ab paraules necessari es que sia corregit e repres asprament. Ab gran dolor deuen esser arrencades les nafres com nos poden guarir leugerament e blana. Aquell qui com es amonestat del peccat secretament e nos vol corregir publicament deu esser repres en guisa que la nafra la qual nos guareix amagadament manifestament deu esser esmenada. Manifestament deuen esser represos aquells qui manifestament nouen per ço que com ells son guarits ab publica reprensio corregits sien aquells qui per lur eximpli havien peccat per manera que com un es corregit los altres sien smenats. Mes val que un hom sia condempnat per salvarne molts que si per absolucio de un ne perien molts. Sant Gregori diu alguns son qui oen paraules de correccio e menyspresen de venir a stament de penitencia. Cascu deu hoir del regne de Deu aço que ama e de infern aço que tem per manera que si no ve al regne de Deu per amor almenys quey vingue per temor. Diu sant Ysidre les persones bones e iustes reeben benignament lo castich com son represos de lurs culpes. Sor molt cara sapies que la disciplina esmena e corregex tots los defaliments perque no deu esser menyspresada e per ço devem hoir nostres prelats reverentment e rebre lurs paraules benignament car ab lurs castichs e reprensions nos tolen les propries voluntats

e les cobeianses mundanals hon de aço parlant cascuna fel anima en presencia dels prelats diu en lo libre dels Cantichs a mi trobaren les gaytes qui guarden la ciutat ferirenme nafrarenme e portarensen lo meu mantell. Guardians de la ciutat son los prelats qui guarden lestament de santa mare Sgleya los quals troben la anima feel e firenla ab lurs preicacions amonestaments e menaçes e nafrenla ab la amor de caritat de Jhesu-Crist e nols basta aço ans encara li tolen lo mantell ço es tota terrenal delectacio e bens temporals e trametenla al regne celestial neta e pura despulada de tots peccats. Adonchs sor en Jhesu-Crist molt amada molt es bona cosa que amem nostres prelats axi com a pares e reebam dells volenterosament disciplina e correccio de nostre salut segons lo consell de Daviu propheta qui diu prenets la disciplina per ço que Deus nous ahire e que no perescats de la carrera iusta. Adonchs sino volem perir de la carrera iusta necessari es a nos reebre disciplina e si aquell qui no reeb la disciplina perira de la carrera iusta sens dubte aquell qui reeb la disciplina sera conformat en la via iusta. Adonchs sor molt amada yot amonest que volenterosament vulles reebre disciplina per tal que sies desliurada de la ira de Deu e sies fermada e asegurada en la carrera iusta. Fes moltes gracies a aquell quit castigara e a aquell quit rependra fe gracies e not trichs si la abadessa o prioressa te reprenen per la tua salut nou reebes ab tristicia com la abadessa o la prioressa te mostraran la carrera de salut reeb lur doctrina ab moltes gracies com algu te

mostrara la causa de la tua salut no li sies rebelle ama aquella quit castigara de tes negligencies ama axi com a pare o mare tots aquells quit rependran de tes transgressions e defalliments no faces ni digues iniuries als quit castiguen no digues injuria als quit reprenen no retes mal per be no vulles rebotegar als quit donen bon consell no respones mal als quit dien bones paraules car aquell qui ama disciplina ama saviesa. Adonchs si tu ames disciplina seras savia. Savia seras si sostens les reprensions a saviesa savia seras si portes los castichs humilment. Honesta verge per tal som en esta vida corregits per Deu e per los nostres prelats que no siam dampnats ensemps ab aquest mon. Molt mes nos val esser corregits en la present vida per nostres prelats de nostres negligencies que no esser dampnats en la vida esdevenidora. Mes nos val esser castigats en aquest segle per nostres prelats de nostres culpes e transgressions o trencament de manaments que no esser punits en lo segle esdevenidor. Amable sor en Jhesu-Crist mes te val esser açotada per mans de la abadessa en aquesta vida que no esser tormentada en lo pregon infern. Mes te val rebre e sostenir en aquest mon açots de ma de la abadessa que sostenir en laltre penas infernals. Mes te val temporalment esser batuda ab vergues per ma de la abadessa que esser cremada als fochs infernals dels quals te vulla gardar aquell quit ha remuda ab la sua preciosa sanch Amen.

Capitol XIX. De virtut de obediencia.

Molt cara sor oges les paraules de sant Pere apostol dient no es potestat al mon que no proceescha de nostre Senyor Deu e les coses que son ordenades per nostre Senyor Deu son ordenades. Perque apar claramente que aquell qui contrasta a la potestat contrasta a la ordinacio divinal. Donchs no devem menyspresar les potestats o sien del mon o sien de la Esgleya car totes son ordonades per nostre Senyor Deu. Perque apar que com nos contrestam a nostres prelats per inobediencia lavors fem a Deu injuria o com per superbia e per inobediencia som rebelles a nostres prelats lavos fem contra los manaments de Deu. Com al nostres prelats som contumaçes e inobedients menyspresam nostre Senyor Deu qui dix qui a vosaltres hou a mi hou ço es qui a vosaltres es obedient a mi es obedient e qui a vosaltres menyspresa a mi menyspresa. Adonchs sor en Jhesu-Crist molt amada manifesta cosa es que aquell qui honra son prelat honra Deu e qui al seu prelat es obedient a Deus obeex. Aquesta virtud de obediencia loa Samuel propheta dient mayor cosa es obediencia que sacrifici e mes val obeir que oferir lo grex del molto car quax peccat de miia ydoletria es contrestar al prelat e quasi zel e afeccio de ydolatrar es no voler creure ni obeir a son mayor. Maria germana de Aaron murmura per superbia e per inobediencia contra Moyses germa seu e tentost fou ferida

de lebrosia. Aquesta Maria la qual murmura contra Moyses prelat o germa seu al qual fou rebelle e inobedient significa la anima de cascuna persona la qual murmura contra son prelat al qual no vol obeir ni vol recebre los manaments de la sua salut. E per ço com no vol per obediencia recebre los manaments de son prelat es ferida ab lebrosia de peccats. Samblant legim de Dathan e Abiron qui ab gran superbia e inobediencia se levaren contra Moyses e Aron tentost hagueren pena car axi com diu lo Psalmista obris la terra e begues Dathan e caygue sobre tota la congregacio e compayia de Abiron. Item diu lo Psalmista lo foch se ences en la lur sinagoga e la flama crema los peccados. Per semblant forma com Ozies rey mogut de superbia e per inobediencia e rebellio hagues pres lo encenser e volgues sacrificar contra la ley divinal tentost fou ferit de lebrosia e maculat en lo front. Saul rey perde lo regne e caygue en mans de sos enemichs per ço com fou desobedient. Jonas propheta fugi per inobediencia e beguelse un pex el acubuça en la pregonesa de la mar. Adonchs molt devem guardar de levarnos contra nostres prelats per inobediencia per ço que Deu en persona de aquells qui tenen son nons visit asprament e dura. Sapies amable sor que Deus ha posats los prelats en la santa Esgleya per nostra salut per ço quens provecsquen e que reten comte a Deu per nosaltres ens garden de fer mal. E per ço diu lapostol sant Pau obeyts a vostres prelats e siatslus sotsmesos axi com aquells qui han retre raho de les nostres animes. Los prelats han a guardar e regir la ca-

bana de Jhesu-Crist molt esvelladament e ab gran ansia dels quals se litg en lo libre dels Cantichs que sexanta homens forts e vigorosos circuexen lo lit de Salamo tenints coltels en les mans com homens adoctrinats en fet darmes portants espases sinyides en lo costat e aço per los temos de la nit que es perillosa. Lo ver Salamo es Jhesu-Crist lo qual es tot pascifich car ha refermada pau entre Deu e los hómens. Lo lit de Salamo es la congreguacio o aiustament dels feels christians en la qual Deus habita e reposa. Lo dit lit de Salamo circuexen sexanta homens forts. Aquests son los prelats de la santa Esgleya los quals defenen castigant reprenent corregint e amonestant circuexen la Esgleya de Deu anant contra los vicis e contra los enemichs visibles e invisibles los quals sexanta son dits forts car los prelats de santa mare Esgleya deuen esser perfets e forts en la observacio dels manaments divinals. Tots aquests tenen coltels ço es la paraula de Deu car ab lur preicacio deuen rependre los vicis e peccats de lur poble. Son molt abtes forts en batalles car necessari lus es que sien instruits en les batalles spirituals. Cascu porta la espase sinyida sobre lo costat. Los prelats de la santa Esgleya tenen spases sobre lo costat sinyides car primerament deuen tallar e separar los vicis de si mateys e apres los del poble quils es comenat. E totes aquestes coses fan per les temors de la nit ço es per los amagats agayts dels malignes sperits qui en la nit de aquest mon agayten regeu los prelats en guisa que com los hauran enganats pusquen macular e sollar lo lit de Salamo ço es la congregacio dels

servents de Deu. Sor molt cara per ço te dites aquestes coses que tu conegues com devotament e com humilment devem obeyr als prelats de la santa Esgleya. Obediencia es aquella sola virtut que les altres virtuts empelta en la pensa e les conserva en aquella de la qual diu Salamo mes val obediencia que sacrificis de animals car en lo sacrifici de la bistia es oferta e matada la carn daltri e per la obediencia la nostra propria volontat es oferta e ligada. Lo obedient envides parle de ces victories car com obeex humilment a la veu daltri sobra e venç sí matex dins lo seu cor. Adam caygue dins linfern per ço com fou desobedient e Jhesu-Crist sen puya als cels per ço com fins a la mort fou obedient a Deu lo pare. Axi com per la inobediencia de Adam som fets molt peccados axi per la obediencia de Jhesu-Crist som fets molt justs e axi com per lo peccat de Adam tots los homens foren condempnats a mort axi per la justicia de Jhesu-Crist aconseguexen justificacio de vida e axi com la desobediencia del primer pare nostre ha engenrada la mort axi la obediencia de Jhesu-Crist ha engenrada la vida. Adonchs sor molt amada en Jhesu-Crist sapies que si per amor de Jhesu-Crist seras obedient a tos prelats regnaras ab Jhesu-Crist en los cels. Null temps digues aspra ni dura paraula contra la abadessa mare tua null temps vulles rebellar a tos prelats null temps contrastes a tos presidents o regidors. Honra aquells qui han mayor sciencia e son de millor vida. Honra a cascu segons lo merit de la sua santedat. Al qui es maior grau de dignitat fes maior honor. Not eguals

ab aquell qui es maïor en grau que tu. Als pus entichs que tu fes reverencia e obediencia e complex humilment lurs manaments. Dona loch a la auctoritat dels maiors. Servex als maiors de tu matexa. Sies obedient a tots en los manaments laguts e honests. Empero sposa de Jhesu-Crist en tal forma sies obedient al hom que no ofenes la voluntat de Deu. Null temps sies obedient en males obres. No obeesques a aquell quit mana fer coses de peccat. Com te manaran que faces mal noy consentes. No vulles obeir a potestat del mon en cosa que sia mala posat encara que to manassen sots pena de obediencia hoc e que ten deguessen turmentar. Com mes val sostenir mort que complir los mals e inichs manaments. Mes val esser degollada per ma de hom que no esser comdempnada en lo juhi eternal. No es sens culpa aquell qui ha observada obediencia en fer males obres. Adonchs sor amable prechte que sies obedient fins a la mort e Deus donar ta corona de vida Amen.

Capitol XX. De virtut de perseverança.

Sor molt cara prechte que oges sant Geronim qui diu entre los christians no cercam ni demanam les persones ja com comensen ans guardam a la fi e ja com perseveren. Sant Pau apostol mal comensa mes be fini e termena sos dies. Judes Scariot be comensa mas mal fini. Lo comensament de Judes hac laor e fa-

ma mas la fi de la sua vida es condempnada. Vanament es loat lo comensament del hom si la fi de la sua vida es condempnada. Per so diu sant Gregori que la perseveransa es virtut de la bona obre. Debades comensam lo be sil derenclim ans del terme de nostra vida. De aço parlant sant Isidre diu que no jutge Deu lom per la vida passada sino per la sua fi. Cascu sera salvat o demnat en lo dia de la sua mort car scrit es alli hon te trobare allit jutiare e la Maria Magdalena meresque veure Jhesu-Crist ressussitant per ço com havia perseverat en cercarlo. E per tal se diu en lo libre dels Cantichs en lo meu lit cerqui per totes les nits lo meu amat lo qual ama singularment la mia anima. Amonestte honesta verge que cerques Jhesu-Crist espos teu en lo teu lit ço es que cerques ab repos de pensa e ab separacio e ab contemplacio. Cercal per les nits ço en aquesta present vida gemegant e sospirant per tal que en la vida esdevenidora lo pusques trobar perfetament e veurel regnant en la cadira del seu pare cercal sens entrevall vivint tostemps be per tal que meresques veure la sua fas en lo regne celestial. Adonchs sposa de Jhesu-Crist cerca lo teu glorios espos per ço que puxes dir ab Daviu propheta la mia anima es molt assedegada de veure Deu qui es font viva. O e quan sera aquell die en lo qual apperexere yo e veure davant mi la faç del meu Senyor. Sapies verament que la tua anima es assedegada de veure Deu sil ama sobre totes coses verament ella es assedegada de Jhesu-Crist si per la sua amor menysprèsa totes les coses transitories e terrenals ardent-

ment es assedegada si cobeia ab gran desitg de veure Jhesu-Crist regnar a la dreta part del seu pare. E de aço nos amonesta lo dit propheta dient cercats Deu perseverantment cercats la sua faç en per tostemps ço es en prosperitat e en tribulacio en pobretat e en habundancia en malaltia e en sanitat en jovent e en velesa devem cercar Deu ab tota nostra pensa e ab tota nostra intencio per ço que merescam per ell esser fermats en santa conversacio e per ço quel merescam trobar e veure en lo regne celestial denegemnos de tota legea de la carn e del spirit car en lo die de la general resurreccio no poriem levar lo cors al cel si no era ple de castedat ni poran veura la gloria de la divinal magestat sino aquells qui son purs e nets de cor. Sor molt amada creume que lo regne dels cels no sera donat als ociosos ni vagabunts ans sera donat als qui cerquen qui demanen e qui toquen a la porta car Jhesu-Crist diu demanats e reebrets cercats e trobarets tocats e seraus uberta la porta. La porta del regne del cel devem demanar ab oracio deu esser cercada ab bona vida e devemhi tocar perseverant en lo servey divinal. No es suficient cosa comensar la bona obra si ja aquell qui la comensada nos studia de portarla a bona fi aço que ab bona intencio ha comensat car mes val no conexer la carrera de justicia que si apres que hom la conex tornava atras de la bona vida. Per so diu Jhesu-Crist en lo Evangeli que aquell qui met e posa la ma a laradre e mira detras no es digne del regne de Deu. Perque sor mia molt cara necessari es que toquem tots dies a les orelles de Deu tot poderos per lo

desitg de la eternal benaventurança no defallint en los bens que havem comensats en guisa que com apparexera merescam esser deliurats del carcer de aquesta mort e puscam venir a la porta de la celestial gloria. Sor en Jhesu-Crist molt amada bona cosa es a nos perseverar en lo servey de Deu car la persona que del monestir torna al segle es feta pus negra que los carbons e pus freda que carbons apagats. La raho es aquesta car per la peresa de la pensa son morts e apagats del foch de la caritat de Deu. E de aço diu sant Ysidre que aquells qui de bona vida tornen a mala per la cobeianse del mon son en tenebres cusutzits e solats ab la negror dels vicis e son lunyats e separats de la lum de la supernal claredat. Aquells qui del monestir fugen al segle son separats de la compayia dels angels e acompanyats als dimonis aquells qui lexen e derenclexen la santa conversacio e devallen en la vida seglar son lunyats de la compayia de Deu e son subiugats a la diabolical senyoria. Sor mia en Jhesu-Crist molt amada considera que has fet reduex a la tua memoria don es venguda a que es venguda. Tu per amor a Jhesu-Crist has derenclit e menyspresat tot quant es en aquest mon e per la sua amor has elegit lo monestir. Tu has comprat lo regne dels cels e has liurada tu matexa en preu de aquell. Studia donchs ab subirana diligencia que no perdes lo regne lo qual has comprat ans fe per guisa que pusques haver perpetualment lo be que lonch temps has desijat. Guarde que no perdes lo regne per lo qual has donada tu matexa en preu. Oges lapostol sant Pau dient no sera co-

ronat sino aquell qui feelment haura batallat. Aquell treballa e combat feelment qui persevera en bones obres fins al die de la sua mort. Aquell se combat licitament e leyal qui persevera en lo servey de Deu sens frau e sens ficcio. Aquell servex a Deu diligentment qui porta a bona fi la obre bona que ha comensada. Aquell treballa be en bones obres qui acaba perfetament les coses que ha be comensades. E per ço la santa Esgleya diu en lo libre dels Cantichs de les persones que perseveren en lo servey de Deu les vigues de les nostres cases son de cedre e les posts son de cipres. Les cases de la Esgleya son les congregacions dels feels qui servexen a Deu perseverants en les coses que son de Deu. Lo cedre e lo cipres son arbres qui nos podrexen e signifiquen los sants de Deu qui ab desitg insaciable flamegen tots en la amor de lur Creador e perseveren en bones obres fins a la lur fi. Adonchs amable sor sies tu en la casa de cipres perseverant en bones obres e en bona vida e seras cedre si dones de tu matexa eximpli de bona vida a tes compayones e odor de bona conversacio. Verge santa tot aço he dit per tal que tu perseveres en bona vida axi com has be comensat. E per tal lo he dit que ab tota la tua pensa menyspreus la amor de aquest mon per tal ho he dit que null temps vulles derenclir la vida religiosa e pendre la vida seglar per tal ho he dit que null temps vulles desemparar la vida monacal e retornar al segle axi com lo ca torna al vomit. Amenestte sor molt cara que per tots los dies de la tua vida persevers e estigues en lo monestir e que null temps de-

sitgs tornar en la vida seglar. Jot amonest que ab sobiran desitg ams lo monestir e que de tot lo teu cor postposes lo segle. Amonestte que tots temps stigues en la casa de Deu e jamès no vulles tornar al segle la raho es aquesta car en lo monestir ha vida contemplativa en lo segle ha vida tenebrosa en lo monestir ha vida santa en lo segle ha vida criminosa en lo monestir ha vida celestial en lo segle ha vida terrenal en lo monestir ha vida reposada en lo segle ha vida torbada en lo monestir ha vida pacifica en lo segle ha vida baralosa en lo monestir ha vida segura en lo segle ha vida contenciosa en lo monestir ha vida ab concordia en lo segle ha vida plena de guerres en lo monestir ha vida casta en lo segle ha vida luxuriosa en lo monestir ha vida plena de virtuts en lo segle ha vida plena de vicis en lo monestir ha vida de santedat en lo segle ha vida plena de iniquitat. Sor reverent prechte que oges los bens qui son en lo monestir e hou los mals qui son en lo segle oges les virtuts del monestir e oges los vicis del segle e tu has hoyda la vida e tu has hoyda la mort. Adonchs en la tua presencia es lo mal e el be devant los teus ulls has la perdicio e la salut de la tua anima davant tu has la vida e la mort davant tu has lo foch e laygue. Esten la tua ma e eleges so que mes ames. Vet la carrera de Paradis e vet la carrera del Infern vet la carrera que porta a vida e vet la carrera que porta a mort. Donchs vés per aquella per hon mes amaras anar mas prechte que elegesques la millor. — Poriesme tu dir o frare meu lo teu consell recebre e la mi-

llor via elegire. Bon consell me dones e jo per la gracia divinal lo reebre. Bona cosa es a mi reebre lo teu consell e anar ab la aiuda de nostre Senyor Deu per la via que porta a Paradis. — Honesta verge yo ret gracies a Deu per ço com tu elegeys la millor carrera. Prechte donchs no lexes ni desempares la bona vida que has comensada. Per tostemps de la tua vida conserva lo bon proposit que has comensat de ben viure lavors sera la tua obre perfeta si dura fins a la fi. La salut es promesa als perseverants lo premi als perseverants es donat. No es hom benaventurat per fer be sino per ferlo perseverantment. Adonchs si tu perseveres en bones obres fins a la tua fi sies serta que seras salva. Axi placia a Deu Amen.

Capitol XXI. De virtut de virginitat.

Les verges savies e discretes reberen lo liri en lurs cetres ab lanties. Sor molt cara oges aço quet dire les persones que son vergens de cors e de pensa no son folles ans son savies e poden exir e rebre lur espos per ço car han oli en lurs cetres ço es han castedat en lurs penses. Les que son vergens de cors e no de pensa no son discretes ans son folles e no poden exir a carrera al espos car no han oli en los çetres ço es no han castedad en lurs penses. E per ço diu sant Ysidre que la verge de cors e no de pensa no ha premi en sa remuneracio. E Jhesu-Crist diu en lo Evangeli de les vergens folles dichvos de cert que nous conech. Per aques-

ta raho amonest a tu sor mia molt amada que sies verge de cors e de pensa en guisa que apres aquesta vida meresques esser posada per Jhesu-Crist celestial espos teu en lo talem de Paradis. La virginitat ha doble do car en lo present mon no ha ansia del present segle e en la vida esdevenidora reeb premi de castedat. Aquells qui perseveren casts he vergens no es dupte que no sien eguals als angels. Les persones vergens seran pus benaventurades que les altres en laltre segle. E de aço fa testimoni Isaies qui diu nostre Senyor Deu diu als castrats yols dare loch en la mia casa e en los meus murs e entrels meus fills e filles hauran nom perpetual e donarlus he cosa que no perira. Tots los peccats reben perdo e remissio per la penitencia mas si la virginitat allenegua os pert nos pot recobrar en neguna manera del mon car jatsia que reeba venia e perdo per la penitencia empero nul temps pot reebre la primera puritat en la qual era ço es sens corrupcio. Sapies sor molt amada que no aprofita res virginitat de la carn si noy ha integritat de la pensa. Les persones vergens quis gloriegen de lurs merits son acomparades a ypocrits car desigen haver de part de fora deuant les gents la gloria de bones obres la qual deurien possehir dins lur consciencia. Aço es la paraula ques litg en lo Evangeli dient que les folles vergens no havien oli en lurs lanties ço es no havien dins lur consciencia testimoni de bona obre e glorieiarse defora davant los homens e no en lo cor davant Deu no val res. Paraules son de sant Augusti no aprofita res la virginitat de la carn la hon

habita ira en la pensa. Gran diferencia ha entre la puritat virginal de la anima la qual null temps es stada ensutzada per leia cogitacio e de la anima que es stada subiuguda a molta legea. Sor amable oges que diu sant Jeronim no aprofita res haver la carn verge si la pensa es corrumpuda no aprofita conservar la virginitat e integritat del cors sino refrenam lo cor de mala cobeiansa no aprofita la virginitat en lo cors si la caritat e humilitat se lunyen es pertexen del cor. Adonchs honesta verge prechte que sies verge de cors e de pensa prechte que rebes en tu oli de bones obres e que ençenes la tua lantea ab bones custumes e la illumins ab santes virtuts en guisa que com la veu cridara e dira veus lespos qui ve exitsli a carrera pusques exir a reebre lo teu espos celestial per ço quet pos dins lo seu talem supernal Amen.

Capitol XXII. De virtut de castedat.

Sor molt cara prechte que ab singular devocio oges les paraules de la mia amonestacio. Sapies quel nombre de XXX te lo primer grau de perfeccio e significa los qui son ligats ab sagrament de matrimoni lo nombre de LX te lo segon grau de perfeccio e significa les vidues qui viuen en continencia lo nombre de cent te lo tercer grau de perfeccio e lo pus sobira significa aquells als quals es assignada corona de virginitat. Sant Jeronim diu alguns son qui vivint en lur jovent

luxuriosament e en la velesa se adeliten de esser fets casts e continents lavors volen servar la castedat com la luxuria los menyspresa de haverlos per catius aytals no han lo premi car no han sostengut lo treball de la batalla. Aquells merexen de haver gloria qui han sustengudes batalles treballoses. La castedat fruyt es de suauetut. La castedad es bellesa dels sants. La castedat es saguretat de la pensa e sanitat del cors. La luxuria aftaquex la carn e aportala a velesa abans de hora. Longua castedat per virginitat es reputada. Perque molt amada sor be deu esser amada la belesa de castedat. Aquells qui viuen castament a si mateixs apparellen habitacio pera reebre Deu. Diu Lapostol que aquells qui viuen castament son temple de Deu e lo Sant Spirit abita en ells. La continencia fa que lom sia molt proisme a Deu. Deus abita alli hon troba continencia. La castedat a juny lom ab lo cel. Los qui viuen castament hauran heretat en lo cel. Bona es la castedat matrimonial mas millor es la continencia vidual mas sobre tot es la integritat virginal. Mes val vidua humil que la verge superbiosa. Mes val la vidua que plora sos peccats que la verge quis loa es jacta de sa virginitat davant los homens. Mes val la vidua que plora sos peccats e ses iniquitats que la verge quis glorieia de sos merits. Nos deu glorieiar davant los homens la verge del do de la sua virginitat car si ho fa no ha oli ab si e appagada es la sua lantia. La verge no deu menyspresar les vidues. La verge que vol complaura a Deu no deu menyspresar les dones que viuen castament car si ho fa desplaura a Deu e

noura a si matexa. La verge que menyspresa les dones que viuen castament e servexen Deu fa gran superbia e la raho es aquesta com millor es lo peccador humil quel just superbios. Tu adonchs amable sor no menyspreus les dones que son vengudes del segle al monestir e que son stades maridades e que han engenrats fills car siu fas molt seras culpable davant Deu. Anna prophetiza marit hague empero propheta de Jhesu-Crist fo e meresque veurel. Maria Magdalena seglar fo empero fo la primera que vese Jhesu-Crist ressussitat e meresque esser apostolessa dels apostols. Honesta verge per tal te dit aço que per res del mon no menyspreus les serventes de Jhesu-Crist les quals se son pertides de la vida seglar e son vengudes en lo monestir per servir a Deu. No deus menyspresar les dones que del segle son vengudes al monestir ans les deus honrar car no deus menyspresar aquelles les quals Deus ha vulgudes elegir. Amonestte donchs verge molt amada en Jhesu-Crist que aquelles aytals que son vengudes del segle al monestir per servir Deu que les servesques per amor del teu espos e les ams e les honres axi com a mares. Sor amable sapies que per tal les deus servir e amar com a filles o a mares car Deus les ha tirades a si de la vida del segle. Adonchs si tu les menyspreses gran minua fas a Deu. Prechte molt amable sor que no digues de tu matexa que es fust sech ne digues que es arbre sens negun fruyt car si tu ames e tems lo teu glorios espos axi com deus sapies que VII fills hauras lo primer fill sera vergonya lo segon sera paciencia lo terç temprança lo quart

abstinencia lo V caritat lo VI humilitat lo VII castedat. Vet donchs sor amable en quina forma per la gracia del Sant Spirit has perits del teu spos Jhesu-Crist VII fills sens corrupcio e sens dolor. Per ço es complida en tu aquella scriptura que diu que la exorcha ha parits VII fills. Adonchs sor molt amada en Jhesu-Crist sapies que tu deus nodrir los dits VII fills los quals has engenrats del teu glorios spos Jhesu-Crist e deu-los alletar aiudar confortar e castigar. Nodrexlos donchs ab bones costumes engrexalos en lo si de la tua contemplacio donels les mamelles de la eternal dolçor recomplexlos ab la amor de la supernal suauetat confortels ab la vianda de la paraula celestial castiguels ab los açots de la temor divinal e manels que no superbiegen que no sien leugers de seny que no sien transgressos dels manaments de Deu e que null temps se pertesquen nis separen de tu. Sapies cara sor que les vergens tenen principal loch en lo regne de Deu e no sens raho car han menyspresat lo mon e per ço venen al regne celestial al qual te aport aquell al servey del qual has consegrat lo teu cors e la tua anima Amen.

Capitol XXIII. De peccat de fornicacio.

Sor molt amada en Jhesu-Crist prechte que ab tota devocio oges les paraules de Jhesu-Crist dient si ençenyts vostres loms e tenits en vostres mans lums flameyants. Lavors çenyim los loms com estrenyem la

luxuria de la carn ab continencia lavors tenim lums en les mans com mostram a nostres proismes eximplis de lum de bona vida. Fornicacio de la anima es servitut de ydoles fornicacio de la carn es adulteri. Segons que diu sant Ysidre les primeres sagetes de la fornicacio son esguarts desonests les segones leges paraules. Aquell qui no es pres ab los ulls be pot contrestar a les paraules. Tota leia pullulacio es dita fornicacio. La fornicacio fa caure la persona en molta legea de sutzetat car de la delectacio de fornicacio se engenren molts leigs vicis e peccats per los quals lo regne de Deu es tancat e lom es lunyat e separat de Deu. Entre los VII peccats mortals lo peccat de fornicacio es lo mayor mal car la legea de la carn ensutzexs lo temple de Deu tol e separa lo membre de Crist e fal esser membre de la avol fembre. Adonchs honesta verge si Jhesu-Crist viu en tu sia morta en tu la fornicacio. La luxuria es enemigua de Deu e es perdicio e destruccio de la heretat paternal. La fornicacio no solament macula lo cors ans enlegexs la conscienceia car qui es luxurios posat que aparega viu empero ell es mort. Deu dapnara los fornicados e los adulters. Sor molt amada oges les paraules de sant Ysidre dient piior es que tot peccat esser ensutzat per fornicacio. Fornicacio es maior entre tots los peccats. Fornicacio es molt leig peccat. Fornicacio sobra tots los peccats. Fornicacio es pus greu que mort. Mes val morir que fornicar. Mes val morir que esser maculat per fornicacio. Mes val morir que perdre la anima per fornicacio. Luxuria aporta lom a les penas del infern. Luxu-

ria acabuça lom dins linfern. Luxuria met lom en la pregonea del abis. Los ulls son misatges de fornicacio. La vista es la primera occasio de fornicacio. La pensa es cativada per los ulls. Per los ulls entra dins lo cor la sageta de la mort. La vista dels ulls tramet sagetes de fornicacio a la pensa luxuriosa. Lull es la primera sageta de fornicacio. Adonchs amable sor en Jhesu-Crist abaxa e repren los teus ulls amagua la tua vista e gitala a terra. No ferms los teus ulls en la belesa carnal no mires negun hom quis vulla que sia per ço quel ams carnalment. No envegeras la faç del hom per ço quel ams en mal tira los teus ulls atras per ço que no vegen vanitat. No cobeeig la belesa del hom. Diguesme sor quin profit ha en la belesa de la carn e no veus en quina forma se descecha axi com la erba e fuig axi com a ombra. Diguesme com la mort vindra aquesta ten gran belesa del cors hon romendra. Com tu veuras lo cors inflat e convertit en podrimer e no tancaras lo nas per la gran corrupcio quen exira lo qual no poras sostenir. Diguesme e hon sara lavors la gran belesa de la carn hon seran les paraules dolçes les quals amollien los coratges dels homens hon seran los graciosos parlars que alegraven los hoydors. Diguesme sor honesta hon seran lavors les rialles desmoderades e los jochs vans hon sera lavors la vana alegria la qual comovia e despertava les fades rialles dels homens. Tot aço perex e ve a no res e passa axi com a fum. Aquesta es la fi de la bellesa carnal e de la vida corporal. Donchs sor molt amable hages conoxensa que vana es la belesa de la carn. E per so dix

Salamo enguanadora es la prosperitat mundanal o vana es la belesa del cors. Donchs sor molt amada en Jhesu-Crist si la bellesa de la carn es vana si la bellesa carnal es podrimer e verme si la bellesa del cors es terra e cendra guardet que no mires los homens per cobeiar lur belesa. A tot quant es en lo mon passa la sua cobeiançe tot quant es en lo mon o es cobeiançe de la carn o dels ulls. Menyspresar devem donchs lo mon per amor de Jhesu-Crist e totes quantes coses son en ell. E tu honesta verge la qual has derenclit lo mon per amor de Jhesu-Crist not deus alegrar en la belesa dels homens. Amonestte donchs molt amada sor que sobre totes coses ams Jhesu-Crist spos teu per tal que pusques regnar ab ell en la cort celestial. Certes si la pensa troba maior delectacio en la cobeiançe de fornicacio que en la amor de castedat encara regna lo peccat en lom mas si maior delectacio troba la pensa en la bellesa de castedat que en la legesa de fornicacio ja no regne en lom peccat ans hi regna iusticia. Posat que lom sia cast en lo cors e luxurios en la pensa lo peccat regna en lo cor. La fornicacio del cors es servitut de les ydoles. Altra fornicacio hi ha la qual es spiritual de la qual diu Jhesu-Crist en lo seu Evangeli qui veura la dona per cobeiarla ja ha fornicat en lo seu cor. Per la luxuria carnal son los homens subiugats al diable mes que per altres vicis. Castedat es bellesa de les animes e per aquesta virtut es egualat lom als merits dels sants angels. Sor en Jhesu-Crist molt amada creu a mi e sapies que molts son cayguts en parill de perdre lurs animes sol per lesquart de

lurs ulls. Poriesme tu dir — o frare meu prechvos quem digats si sabets que algun hom sia stat anguanat per lesguart de sos ulls. — O sor amable molts ne se qui son stats enguanats per la vista e anlaçats en lo ligam del diable dels quals ten dire alguns. Dina filla de Jacob isque a veure les dones de aquella terra e Sichem presla en gran amor e forçala e corrompe la sua virginitat fort leiament e per ço com la miserable infanta vese follament aço que no devia veure perde la sua virginitat. Daviu stant un dia en lo seu portxe vee una dona e amala molt per la qual comete dos grans peccats adulteri e homey e axi enguanat trenca la ley que havia feta e per ço com no fou cautelos en son veure posa macula en la sua fama per tots los dies de la sua vida. Sampso lo pus fort hom del mon davalla en la terra dels philisteus e vee alli una fembra la qual ell ama en la falda de la qual se adormi e ell dormint rasli los cabels del cap e liural en mans de sos enemichs qui li tragueren los ulls e axi aquest miserable per tal com vee la cosa que no devia veure perde los ulls e caygue en parill de son cors. Donchs coneixs sor molt amada com son cayguts en perill del cors e de la anima solament per lo veure dels ulls. Amonestte donchs sor en Jhesu-Crist molt amada que faces pacte e convinença ab los teus ulls en guisa que no veges follament aço que no deus veure. Guardet que la mort no entre per les finestres dels teus ulls a la tua anima. Adonchs sor en Crist molt amada axi com demunt te ja dit si la tua carn te impugne ot combat si la luxuria encara te temta si la cobeiançe

encare te convida si la memoria de la fornicacio te turmenta posa devant los ulls de la tua pensa la memoria de la tua mort posa devant tu los turments infernals mostra als teus ulls lo jorn del judici ofir a tu la ymatge del juhi esdevenidor reduex a la tua memoria les orribles penas del infern la ardor del infern apagua en tu la ardor de luxuria la recordacio de la eternal flama foragita la mala ardor del teu cors la flama eternal del infern foragita de tu la fornicacio la maior dolor vença la ardor de la menor dolor la maior dolor vença la menor lespaventament orrible de les flames dinfern gita de tu la amor de la cobeiançe carnal axi com un clau ne gita altre. Axi soven se esdeve que la ardor de la flama del infern foragita la ardor de la luxuria. Sor amable yo prech a Deu tot poderos quet do vertadera castedat de pensa e de cors Amen.

Capitol XXIIII. De abstinencia.

Perfet deiuni es com lom fora ço es com lo cors deiuna e lom dintre ço es com la anima fa oracio. Oracio acompayada ab deiuni pus leugerament penetra lo cel per lo deiuni e per la oracio la pensa del hom es aiustade als angels e unida ab Deu. Los deiunis son forts armadures contra les temptacions dels dimonis. Per deiunis e oracions son vençuts los diables. Sor amada en Jhesu-Crist vols hoir quina es la cosa que

restreny mes la luxuria. Pories tu dir hoc prechte que mo digues. Oges donchs amable sor en Jhesu-Crist sapies que per deiuni la fornicacio es sobrada per deiuni la fornicacio es restreta. Si lo ventre no es sadollat no senyoreiera luxuria lom. La abstinencia venç la carn refrena la luxuria trencha los movimentś de la carnalitat. La abstinencia romp la vigor de la fornicacio. Per fam e per set es destruyda la luxuria. Fam e set vençen la luxuria. La pensa que es lassada e agreviada per multitut de viandes destroex la vigor de la oracio. Aytal com es la carn que sta gran temps sens menyar aytal es la anima que no reeb sovin viande de la paraula divinal. Sant Jheronim diu quels deiunis deuen esser moderats per ço que no aflaquesquen massa lo ventrell e la vianda pocha e temprada es profitosa al cors e a la anima. Lo ventre ple de greix no pot nodrir subtil enteniment. Molt mes val reebre tots dies pocha viande que no fa meniar tart e molt. Pocha viande e ventre tostemps famolent valen mes que deiunar tres dies sens menjar e beure. Aquell deiuna be quis abste de tots vicis e de peccats que de viandes no ha bona abstinencia en lo ventre qui es massa sadollat. E per ço diu sant Ysidre que aquell rumina e mastegua tot lo die gualines en la sua pensa qui tot lo die apparella com pora al vespre recomplir lo ventre. Lo ventre buyt fa vinclar hom en la oracio car lo ventre qui es massa ple fa lom dormir massa excessivament no podent be vellar com lo ventre es ple de viandes. Sor amable prechte que desceques lo teu cors per desig del regne celestial per ço que comples-

ques la paraula del Psalmista dient la mia anima es stada mol assedeiada de Deu e la mia carn ne soste gran set. La carn es assedeiada de Deu com per lo deiuni se abste es desceca. Sor en Jhesu-Crist molt amable creu a mi que si en aquesta mortal vida has perfeta fam e perfeta set de veure Deu per aço seras sadollada en la gloria celestial. La abstinencia dona vida a la anima e mata lo cors. La abstinencia hedifica virtuts en la anima e destroex los vicis del cors. Ab tot nostre studi devem menyspresar la gola de les viandes. Menyspresada deu esser la cobeiança de la gola. Molt devem esquivar la ancia del ventre. Com lo ventre es recomplit desmesuradament lo cors es despertat a luxuria. No devem meniar per recomplir lo ventre mas per ço quel cors sia sustentat. Alli hon lo ventre es replet de viandes alli es inflamat lo foch de luxuria. Lo cors qui es trencat e macerat per abstinencia no es cremat del foch de luxuria. Aquell richhom vestit de porpra qui meniava tots jorns habundosament per ço com en lo present mon nos volch abstenir de viandes com fou posat en les flames dinfern no poch impetrar una sola gota daygue la qual demanava. Axi com per la abstinencia totes les virtuts spirituals son rahigades e edificades en la anima axi mateix per lo sadolament de les viandes los vicis son nodrits e encorporats en lo cors. No es qui pusque reebre perfeccio de virtuts si primerament no restreny en si la gola del ventre e per ço los tres infants no cremaren dins lo forn flameiant car servaren abstinencia. Daniel fon desliurat de la bocha dels leons per

tal com serva en si abstinencia de viandes. No es qui pusque foragitar de si mateix les tentacions diabolicals si no refrena en si lo apetit de la gola. Poriesme tu dir la mia cara sor—frare meu prechte quem digues en quina guisa castiguare lo meu cors ab abstinencia. —Sor molt amada axi deus tu nodrir lo teu cors per manera que nos orgullesque el deus en tal guisa refrenar que no caia. Axi deus sadollar la carn que servescha e axi la deus castigar ab abstinencia que no perescha. Si tu dones sobergua afliccio a la tua carn lo teu ciutada mates e si la dones a meniar mes que no deus ton enemich nodreix. Sor molt cara en tota abstinencia tua deus observar una cosa ço es que no mates la tua carn e que mates los vicis en tu. Adonchs sor molt amada en Jhesu-Crist castiga lo teu cors ab abstinencia deiuna e abstinte de viandes sia la tua cara grogua e no roia la tua fas no sia vermella mas descolorida sia lo teu cors descecat e no gras lo teu cors no sia gros sino sech e magre. No vulles massa nodrir grassa la tua carn per als vermens menia en tal guisa que tots temps hages talent en tal guisa mastechs que tostemps hages fam lo teu ventre negun temps se recomplescha de viandes soste fam e set fe abstinencia descequet. Creu a mi sor amable que james no poras vençer les temptacions si primerament no castigues lo teu cors ab abstinencia. Molt menjar e molt beure inflamen la luxuria. Sadollament de viandes desperten la luxuria de la carn. La luxuria es tostemps acompayade ab sadollament. Lo fret de les velles appaguen en tu la ardor de la luxuria. Los

spirits malignes entren mes alli hon vesen mes vianda e maior exces de meniar e de beure. Sor en Jhesu-Crist molt amada axi com ja te dit si tu vols fugir perfetament a les temptacions de la carn cove quet abstingues no solament de viandes ans ancara de totes delectacions del segle en guisa que apres la present vida te pusques alegrar en lo cel ab los sants angels Amen.

Capitol XXV. De ambriaguesa.

Sor molt cara oges les paraules de Jhesu-Crist dient guardatsvos quels vostres corssos no sien agreuiats per gola e per ambriaguesa. Sant Pau apostol castigant sos dexebles lus dix nous vullats ambriaguar ab vi en lo qual sta luxuria. E Salamo dix luxuriosa cosa es lo vi e barallosa cosa es la ambriaguesa. No vulles mirar lo vi com hix de la bota en se gran fragancia e daurada color ni com resplandeix en lo vidre car sapies que fort dolçament e suau entre per la gola e a la fi mort e enverina axi com la serp e escampa son veri axi com la vibra. No pot star res secret en lom en lo qual regne ambriaguesa. Lo vi ha destrohits molts homens els ha portats a parill de perdre los corssos e les animes. Lo vi es stat creat per alegrar lo cor e no pas per ambriagar lom. En tot loch hon abundara sadollament senyorayara luxuria. La cobeianse de luxuria segueix lo ventre qui es massa ple per ha-

bundancia de viandes e regat ab molt beure massa soven. La ambriaguesa debilita lo cors e enlaça la anima. La ambriaguesa nodrex torbacions de pensa. Ambriaguesa fa crexer furor de cor. Ambriaguesaençen la flama de fornicacio. Ambriaguesa gita lom axi de seny que no conex si matex. Lom ambriach es axi fora de seny que nos sab hon ses. Molts son loats que beuen molt e nos ambriaguen los quals reprova lo Propheta dient maladiccio es a vosaltres prava e malvada gent qui sou poderosos a beure lo vi e homens forts a vençer la ambriaguesa. En altre loch diu maladiccio es a vosaltres homens quius levats gran mati a seguir la ambriaguesa bevent fins al vespre en tant que cremats de vi. Lo propheta Joel crida dient despertatsvos ambriachs e plorats e cridats tots quants bevets vi en dolçor no dix que bevets vi per necessitat mas dix que bevets vi en dolçor ço es en gran delectacio. Embriaguesa crim es mortal. Ambriaguesa gran peccat es. Ambriaguesa es comtada entre homeyers e adulteris e fornicadors. Ambriaguesa gita lom fora del regne de Deu. Ambriaguesa gita lom de Paradis. Ambriaguesa gita lom de la via de salvacio. Ambriaguesa acabuça lom dins lo pregon infern. Noe fo lo primer qui begue vi e com si fou ambriagat mostra ses vergonyes les quals havia çelades e amaguades per DC anys. Lot se ambriagua e conech ses filles carnalment empero no senti lo peccat com fora era de si matex. Pensa donchs sor molt amada com deu esser avorrida e foragitada la ambriaguesa per los servidors de Deu. — Poriesme tu dir frare meu es peccat beu-

re vi. — Dichte la mia sor que no es peccat si hom lo beu temprat e amerat. E per ço deya sant Pau a son dexeble Tymotheu beu poc vi per amor del teu ventrell e per les tues sovineiades malalties. Oyes que diu Salamo lo vi begut mesuradament es sanitat de cors e de anima vi destempradament begut vari es vi qui no es amerat venç e sobra la pensa. Per sobres de massa beure es agreuiada la pensa. Per lo vi es despertade la luxuria. Molt beure vi nodrex luxuria. Deus nos ha donat lo vi per alegrar lo cor e no pas per ambriagarnos. Adonchs honesta sor no begam segons lo appetit o el desitg de la gola mas ten solament tan com requir la necessitat. Guardemnos que aço que Deus nos ha donat per medicina del cors nou convertischam en vici de la gola. Guardemnos quel vi que Deus nos ha donat a salut dels cossos nol girem en us e custuma de vicis. Guardemnos de convertir en vici de ambriaguesa la medicina de la carn. Molts na cativats lo diable ab lo vi. No es altra cosa ambriaguesa sino manifest dimoni. Donchs tu sor en Jhesu-Crist molt amable beu lo vi atemprat e sera a tu sanitat del cors e alegria de la pensa. Beu vi a mesura e tolrat peresa e faxuguesa e farat devota e molt esvellada en lo servey de Deu car lo vi tempradament begut fa lom esvellat en oracio e agut e penetrant en lo servey de Deu. Donchs sor molt cara si tu hous a mi qui son ton frare e fas tot aço quet he dit seras molt savia e discreta e aconseguiras Paradis Amen.

Capitol XXVI. Qui parle de peccat.

Molt cara sor oges que diu Jhesu-Crist en lo Evangeli tot hom qui fa peccat es servent del peccat. En dues maneres se comet lo peccat ço es o per amor de cobeiançe o per paor de pena e cometse com hom vol haver asso que cobege e com hom tem que no li vingue lo mal de que ha paor. En quatre maneres se comet lo peccat dins lo cor e en quatre maneres se posa en obre. Primerament pecca hom dins lo cor o per consel o temptacio del diable o per delectacio de la carn per consentiment de la pensa o per defensio de superbia. Lo peccat se met en obre a veguades amaguadament a veguades publicament a veguades per longua custuma a veguades per desesperacio. En aquestes damunt dites guises se comet peccat en lo cor e peccat per obra. En tres guises se comet lo peccat. Primerament per ignorancia segona per flaquesa tersa scientment e per industria. Per ignorancia pecca Eva en Paradis car segons diu Lapostol Adam no fo enganat mas la fembra fo dessebuda. Donchs Adam pecca industriosament e Eva pecca per ignorancia. Aquell qui es enganat ignora ço en que conscent. Sant pere pecca per flaquesa lavors com per temor de una serventa renega Jhesu-Crist. Pus greu cosa es peccar per flaquesa que per ignorancia, mas pus greu cosa es peccar per industria que per flaquesa. Pus greument pec-

ca aquell qui en publich erra o pecca que aquell qui pecca en amagat car aquell qui fa lo peccat en publich en dues maneres pecca car ell pecca e fa peccar als altres. Ja es una part de justicia com lom conex la sua propia iniquitat e ha en si mateix vergonya dels seus propis peccats. Mes val no peccar que lo peccat fet esmenar. Tot hom qui pecca es superbios car faent les coses que li son vedades menyspresa los manaments divinals. Sor cara oges aço quet dich e veges de quet amonest. Sapies que per un mal perexen molts bens. Guarda donchs la tua anima de peccat. Aquell qui haura peccat en una cosa es fet culpable e malmirent de totes. Per un peccat perexen moltes iusticies. No abaxes lo teu cor a aço en ques delita lo cors. No poses la tua anima en potestat o senyoria de la carn. Deneya donchs la tua consciencia de tot peccat. Sia la tua pensa pura. Sia lo teu cor purgat de tota iniquitat. Sia lo teu cors sens macula. No romangua en lo teu cor macula de peccat. Nos pot corrumpre lo cors si no es primerament corrumput lo coratge. Si la anima cau ten tost es apparallada la carn a peccar. No pot fer la carn sino aço que vol lo coratge. Deneia donchs lo teu cor de iniquitat e la tua carn no peccara. Poriesme tu dir sor mia — diguesme car frare e ja la anima del hom peccador si es leia e negra e la anima del hom just si es bella e resplandent. — Sapies ma cara sor que tres coses son les pus negres e les pus piiors de aquest mon e son aquestes la anima del peccador qui persevera en peccat que es pus negre quel corp e los diables que la arrapen en lo die de

la mort e lo infern hon la acabuçen no son en lo mon pus negres ni piiors tres coses. Altres coses son les pus belles e les pus resplendents del mon e son aquestes la anima del hom just qui persevera en bones obres la qual es pus bella quel sol los sants angels qui la reeben en lo die de la sua mort e Paradis en lo qual es collocada. No ha pus belles tres coses entre totes quantes Deus na creades. Los sants angels presenten la anima del hom just a Deu dients veus Senyor aquesta anima la qual tu has elegida e acostada a tu la qual abitara per tostemps en la tua casa. Sor en Crist molt amada si tu deneiaras la pensa tua de tota iniquitat e perseveraras en lo servey de Deu axi com has promes sens tot dupte tu te alegraras ab Jhesu-Crist espos teu en lo talem celestial Amen.

Capitol XXVII. De confessio de peccats e de lur penitencia.

Lom comensa esser just lavors com comensa acusar si mateix dels propis peccats. E per ço es scrit quel hom just comensa acusar si matex. No ha pijor cosa al mon que conexer la culpa e no gemegar ni plorarne. Tot peccador deu plorar sos peccats en dues maneres. La una es per ço com per sa negligencia no ha fet lo be que poguera laltre per ço com per sa audacia ha comesa tanta iniquitat no ha fet lo be que poguera e ha fet lo mal que fer no devia. Aquell qui

plany los peccats passats fa digne penitencia ab que hage proposit de no tornar altra vegada al peccat car aquell qui plora lo peccat e altre vegada lo torna a fer es axi com aquell qui lava la reiola crua lo qual com mes la lavara mes sen ensutzera. Si lom com pot peccar sen sta e sen penit correges tota la sua vida. Crega sens tot dupte que com vinra lo die de la sua mort pervindra al eternal repos. Aquell qui tostemps viú mal e en la mort fa penitencia axi com la sua dampnacio es incerta axi la salvacio e penitencia es duptosa. Adonchs qui vol esser segur en la sua mort de indulgencia o remissio de sos peccats faça penitencia en la sua sanitat e plor sos peccats mentre que es sa. E donchs pus la misericordia de Jhesu-Crist es amagada necessari es que plorem continuadament. Sor molt cara oges les paraules de sant Isidre no es necessari quel penident hage seguretat de sos peccats car la seguretat porta negligencia la negligencia ret lom poch cautelos e per ço com no ha cautela torna als primers peccats. Adonchs sor molt cara reeb lo meu consell e mentre pots esmena la tua vida manifesta los peccats mentres Deus te dona loch plora tos peccats mentre nas spay penitte mentre pots plora tos peccats mentre vius esmena los mals que has fets mentre pots retraute dels peccats mentre has temps crida a Deu mentre has loch conquista e aiusta perdonança de peccats mentre vius en lo cors fe penitencia ans que vingua lo die de la mort penitte ans que lo pou del infern not begua e ans quel infern not arrap plora tos peccats plany les tues negligencies ans

que no sies acabuçada en la pregonesa del infern hon no ha loch de misericordia hon no ha temps de penedir hon no ha licencia de fer esmena hon no ha loch de confessar e la raho es aquesta car en linfern noy ha redempcio alguna. Per molt que sies peccadora per la penitencia obtendras misericordia. No es al mon ten gran culpa que no obtengua venia per penitencia. Desesperacio crex lo peccat desesperacio es maior que tots quants peccats son desesperacio es maior que tots quants peccats poden esser. Adonchs sor molt amada creume certament que tota la nostra sperançe de salvacio sta en la confessio. No duptes per res nit desesperes per res de la misericordia de Deu hages confiançe en la confessio no duptes de la bonesa de Deu e digues axi —frare meu be dius bon consell me dones placia a Deu quel meta en obra Amen.

Capitol XXVIII. De la confessio de peccats.

Ay mi lassa peccadora ay mi dolorosa mesquina e en tants peccats e en tants crims e en tantes negligencies son cayguda que plorare primerament que planyere primer que lagremagere primer ni que darrer yo miserable peccadora quin plor pendre en lo primer loch yo indigne quines lagremes escampare primerament. Nom basta la memoria a recitar la gran multitut de mos crims e peccats que he comesos. O lagremes e hon vos ne sots entrades e hon sots vosal-

tres fonts de lagremes. Prechvos queus mogats e que abundets al meu plor. O fonts de lagremes regalatsvos sobre la mia faç e reguats les mies galtes. Datsme plant amarguos socorrez Deu Senyor meu ans que muyre ans que la mort nom sopte ans que linfern nom arrap ans que la flama dinfern nom crem ans que les tenebres dinfern nom concloguen. Aiudem Senyor Deu meu ans que vingue als turments ans quem devor lo foch del infern ans que sia turmentada en linfern per secula seculorum. O Senyor meu e Deu meu e que fare yo com vindra lo teu juhi ten espaventable que respondre yo com vindre a la examinacio del teu estret juhi que dire yo miserable peccadora com sare presentada davant la cadira de tu Deu meu Jhesu-Crist. Yo creu que pore dir lavors o maleyt fou lo die en lo qual yo pequi o cruel fou aquell die en lo qual yo fiu lo peccat o dampnat fou aquell die en lo qual yo trenqui los manaments divinals. Ja aquell die no hagues resplandit sobre mi ja no fos sobre mi exit lo sol. O die cruel o die abhominable o die qui nos deu nomenar lo qual ma fet nexer en aquest segle e quem ha uberta la claustra del ventre de la mia mare. Mes me valguera no esser nada en aquest mon que esser turmentada perpetualment en linfern. Mes me valguera no esser engenrada que no sostenir eternals flames del infern. Mes me valguera no esser engenrada que no sostenir eternals penes de la flama dinfern. Mes me valguera no esser creada en aquest mon que no sostenir mals eternals. Plorats sobre mi cel e terra plorats sobre mi totes coses creades totes quantes coses por-

dets haver seny escampats lagremes sobre mi car greument he peccat cruelment he peccat miserablement he peccat. Los meus peccats son sens nombre yo he promes voluntariament de ben viure mes iames no he servats los bens que promis. Tostemps son tornada als peccats tostemps he multiplicats peccats tostemps he retornats mos delictes. Null temps he mudades en millor mes costumes null temps he cessat de mal a fer. O sants homens pregats Deus per mi. O sants del cel siats mos entercessos. O santes compayies dels justs entrevenits per mi e veiats si nostre Senyor Deu me volra perdonar mos peccats. O miserable anima mia e qui haura merce de tu anima mesquina e quit aconselara. O anima trista o qui plorara per tu. O guardiá dels homens Senyor meu e hon sots Redemptor de les animes e hon abites e hon sou pastor bo perque me havets menyspresada perque havets girada la cara de mi. O Deu meu e nom vullats oblidar nom desemparets eternalment nom lexets en lo poder dels dimonis. Peccadora so indigne so empero yo recorrech a tu Deu meu car tu es clement tu es piados tu es ple de tota misericordia tu Senyor no menyspreses no avorrreyxs no fugs a la anima que vol tornar a tu. Senyor monstra en mi la tua misericordia. Prechte Senyor meu que nom denechs aquella cosa que misericordiosament a molts has atorguada. Senyor meu yo no defense les mies iniquitats no amague los meus peccats desplaume molt lo peccat que he fet yo miserable peccadora he greument peccat perque confes la mia error e manifestte la mia culpa. Yo Senyor meu he

peccat perque suplich a tu Senyor meu que hages merce de mi Deu meu yo he peccat sies tu Senyor meu misericordios a mi peccadora perdona Senyor als meus mals perdona Senyor als meus crims. Si tu Senyor te remembres de les mies iniquitats Senyor yo nou pore sostenir. No es just al mon que puscha esser segur davant la tua examinacio o com qui es ten just qui gos dir que ell sia sens peccat no es en lo mon qui sia sens peccat no es hom qui sia pur e net davant la tua presencia. Vet Senyor que entre tots los sants no es algu qui sia sens macula. Los qui servexen Deu en aquest mon no son stables ni ferms. Hoc encare en los teus angells has trobada iniquitat les esteles no son nedees davant tu los cels no son purs davant la tua presencia. Si donchs no es algu qui sia sant ni sens macula davant la tua presencia quant mes yo peccadora son culpable davant tu qui son tota podrimer e verme. O filla de hom e de dona peccadora he que he begudes les iniquitats axi com a aygues e de die en die he multiplicats mos peccats e que sech en lo pols qui abita en casa plena de fanch la qual ha fonament de terra. Deu meu allarguem la tua man dreta a mi peccadora remembret Senyor quina es la mia substancia e virtut membret Senyor que terra son. Donem Senyor medicina ab la qual guarescha liurem medicina ab la qual sia curada. Yo miserable peccadora son cayguda en lo barranch dels peccats yo indigne son cayguda en la pregonesa dinfern. Deu meu deliura la mia anima cativada del infern nom tanque la pregonesa del infern nom begua linfern no stren-

gua sobre mi lo pou dinfern la sua bocha ne que la abis me retengue. Veus que lo die de temor ja se acosta ja ve lo derrer die ja es prop lo die de la mort nom resta pus sino la sepultura. Perdonem Senyor perdonem ans que no vage a la terra tenebrosa sotsvine a mi Senyor ans que vaia a la terra de miserie e de tenebres. Redemptor de les animes socorrem ans que muyre e trenca los ligams dels meus peccats ans que vingue à la mort. Sor en Jhesu-Crist molt amada Deus hage merce de tu et relex tots los teus peccats. Deus te do indulgencia dels teus delictes Deus te perdo tot quant'has peccat Deus te lave de tot peccat. Adonchs fes aço que Deus proposa en lo teu cor que de qui avant no peques fes ley en lo teu cor que de qui avant no façes mal guardet de tornar a les culpes passades not ensutzesques apres lo peccat no torns al peccat apres lo plor de penitencia no faces altre veguada aquella cosa per la qual altre veguada hages a plorar. No es penident ans es scarnidor aquell qui fa cosa de la qual se haiz a penedir. No apar que prech ab humilitat ans es escarnir ab superbia aquell qui comet lo peccat del qual ha feta penitencia. Per ço diu sant Isidre que aquella penitencia es vana la qual ensutzex la culpa seguent apres diu que la nafra que moltes veguades se retorne tart guorex. Aquell qui sovin pecca e plora envides merex perdo ni venia. Sies donchs confirmada en fer penitencia no cesses de tenir la bona vida que has començada. La salud es promesa als qui en be perseveren. Lo premi es donat als perseverants. Per ço diu la Scriptura benaventurats

son aquells qui guarden lo juhi e qui fan justicia en per tostemps. Item en altre loch diu qui perseverara fins a la fi sera salvat. Honesta verge yot amonest que tostemps hages verguonya en la cara com te recordaras del teu peccat. Porta vergonya e confusio en la faç de la memoria de tos crims. Per la vergonya del teu peccat hages vergonya de alçar los ulls. Ve ab la faç baxa ab lesguart ploros cilici e cendre occupen lo teu cors cilici cobre e abrigue la tua carn la terra sia lo teu lit lo camp sia lo teu matalaf. Pus que tu es pols seu en la pols. Cendra es donchs vina en la cendra. Si es tostemps planyent tostemps plorant tostemps gitant sorspirs del cor tostemps sia compuncio en lo teu cor. Sia plant en los teus pits sien gemechs en lo teu cor deguoten sovin lagremes dels teus ulls tostemps stigues apparellada a gitar lagremes. Venerable verge creu a mi que los servents de Deu james no deuen esser segurs en la present vida e jatsia que ells sien justs empero tostemps deuen plorar reduhint a memoria lurs peccats ab lagremes. Perque en les laors de Jhesu-Crist espos de les animes es scrit en lo libre dels Cantichs los seus cabells son axi com a fulles dels palmers negres com a carbons. E que entenem per los cabells de Jhesu-Crist sino los feels cristians los quals com en lur pensa conserven la fe de la santa trinitat aunintse a Deu fan aço que cresen los quals quasi penjant en lo cap del Salvador fanli honor. La palmera aprofita crexent en alt e significa victoria dels peccats. Los cabells adonchs de Jhesu-Crist son axi com a palmeres car aquells qui son elets puiant e

elevantse a les altees de les virtuts pervenen moltes veguades per la gracia divinal a la palma de victoria. Los cabells son negres axi com a corp car jatsia que los dits elets se eleven alt al cel puiantsen de una virtut en altre tostemps empero se conexen esser peccadors. Adonchs tu cara sor mia jatsia que tu visques be e religiosament e servesques a Deu justament e devota empero ab tot aço te amonest que no desempars les lagremes ans si tu vols lavar les macules de tos peccats ama tostemps lagremes. Los plors te sien dolços los teus delits sien plants e plors null temps desempars plant ni plor. Tant quant es stada voluntaria a peccar tant sies voluntaria a plorar. Tanta sia la devocio a penedirte quant es stada la iniquitat a peccar. Segons la malaltia deu esser la medicina. Grans peccats greus plors han necessari. Prechte sor molt amable quet vulla aiudar a consolar en la present vida aquell qui es adorat per los angels en la celestial e eternal gloria Amen.

Capitol XXVIIII. Com deu hom recebre lo precios cors de Jhesu-Crist.

Aquell qui meniara lo pa sagrat e beura lo calzer de Jhesu-Crist indignament peccara en lo cors e en la sanch del Senyor ço es cometra greu peccat e maculara la sua anima. E la raho es aquesta car indignament se acosta al sobiran be. Exemine donchs lom

si matex e lavors menge de aquell sagrat pa e begua de aquell precios vi. Quaix que digue considere cascu la sua vida e deneig lo seu cor de tota malicia per ço que dignament se puscha acostar a ten gran sagrament. Tot hom qui menia lo cors de Jhesu-Crist e beu la su sang indignament menja pera si matex juhi ço es la causa de sa dampnacio. E per ço diu Sant Ysidre que aquells qui en la Esgleya viuen mundanalment e tots jorns combreguen creents que per lo continuat combregar son deneiats dels peccats sapien de cert que nols aprofita res a lur mundicia e puritat faent testimoni de aço lo Propheta qui diu que es aço quel meu amat fa en la mia casa moltes iniquitats e com penseste que les carns santes te denegen de les tues malicies. Aquell donchs qui vol reebre dignament lo precios cors de Jhesu-Crist faça primerament tot son studi e esforç de habitar ab Jhesu-Crist per fe e per amor car axi ho diu ell matex en lo seu Evangeli qui menia la mia carn e beu la mia sanch en mi es e yo son en ell. Quaix que digue aquell es en mi qui complex la mia volontat faent bones obres car en altre forma si ell primerament no habita en mi per fe e bones obres e yo no habitare en ell no pot dignament meniar la mia carn ni beure la mia sanch. Que es donchs aço que menien los homens car veem que tots reeben los sagraments del altar. Certes yo confes que tots lo reeben mas la hu reeb espiritualment la carn de Jhesu-Crist e beu la sua sanch altre es qui solament reeb lo sagrament ço es reeb lo cor de Jhesu-Crist sots lo sagrament e no reeb la gracia del sa-

grament. Sagrament appellam lo cors sagrat de Jhesu-Crist nat de la Verges Maria. Lo be del sagrament appellam la gracia divinal la cual conte spiritualment la carn de Jhesu-Crist. La persona justa reeb lo sagrament e la gracia del sagrament. La persona peccadora reeb lo sagrament mas no la gracia e per ço lo menia indignament segons que diu Lapostol car aytal beu e menia juhi no provant primerament si matex ni faent diferencia entre lo cors de Jhesu-Crist e les altres viandes. Donchs pories tu dir que menia ni que beu lo peccador. Certes dichte que no menia la carn ni beu la sanch spiritualment a salut sua ans menia juhi a la sua dampnacio jatsia que ab los altres reba lo sagrament del altar. Adonchs un es aquell qui reeb lo cors de Jhesu-Crist a salut sua altre a se dampnacio. Aquell qui axi com a Judes reeb lo cors de Jhesu-Crist ab Judes traydor es condempnat e aquell qui devotament lo reeb ab sant Pere e ab los altres apostols en vera fe e sens tot dupte sera santificat en lo cors de Jhesu-Crist ab sant Pere e ab los altres apostols. Donchs sposa de Jhesu-Crist oges les paraules de sant Augusti dient aquell qui ab cast e pur cor e ab neta consciencia e devota pensa ve al sagrament del altar sens tot dupte aquell vindra tot benaventurat devant los ulls divinals al sobiran altar lo qual es hedificat en los cels. Prechte sor amable en Jhesu-Crist que oges la saviesa de la serp car com ella comensa de anar a beure laygue gita de si tot lo veri ans que pervingua à la font. Tu molt cara sor prechte que ressembles a la dita serp en aquesta propietat ço es que

abans que vingues a la font de la comunio del precios cors de Jhesu-Crist e de la sua sagrada carn foragits de tu tot veri ço es tot oy tota ira tota malicia tota enveia tota mala voluntat e totes praves cogitacions del teu cor relexa e perdonà a totes tes companyones e a tots tos proysmes tot quant han peccat contra tu per ço que Deus te perdo tots los peccats car lo Senyor diu perdonats e seraus perdonat. Donchs si fas totes les coses que demunt yo te dites lavors te poras acostar a la font viva co es a Jhesu-Crist qui es font de tots bens car ell diu de si matex yo son pa viu qui son devallat del cel. De aquest pa diu lo Psalmista que lom ha meniat pa dels angels empero aquella vianda que devalla del cel e aquell abeuratge quins es donat en quant eren coses corporals no pertayen als angels mas aquell qui es pa dels angels es a nosaltres sagrament ço es la sua vera carn e la sua vera sanch les quals menia e beu lom iust spiritualment car axi com fa testimoni lo Apostol alguns qui foren en lo desert aquella matexa vianda menjaren spiritualment empero morts son axi matex ara dins nostra Esgleya lo cors precios de Jhesu-Crist a alguns es vida e a altres es pena e dampnatge de peccat. Sens tot dupte lo cors de Jhesu-Crist es vida a aquells qui viuen en Jhesu-Crist e es mort a aquells qui per lur culpa e ignorancia e negligencia son membres del diable. Perque sor molt amada en Jhesu-Crist amonestte que com tu reebras lo precios cors de Jhesu-Crist no vulles solament considerar la sabor del pa que tu sents en la bocha mas vulles contemplar lo profit spiritual qne de alli os se-

guex. Oges prechte honesta verge aço que lo prevere diu en la consecracio del precios cors de Jhesu-Crist preguam que aquesta oferta sia feta beneyta per la qual nos siam beneys scrita per la cual nos siam scrits en lo cel ferma e certa per la qual siam encorporats en les entramenes de Jhesu-Crist rahonable per la qual siam despullats de la bestial sensualitat e sia feta acceptable a tu Senyor o plasent en guisa que nos en aço en que som stats desplasents a nostre cobeianse siam fets plasents a tu migensant lo teu unigenit fill Jhesu-Crist Salvador nostre. Sapies donchs honesta verge que axi com demunt he dit Jhesu-Crist de si mateix sadolla los sants angels en lo cel Jhesu-Crist de si matex recomplex los feels homens en la terra. Jhesu-Crist ab lesguart de la su faç sadolla los angels en lo cel. Jhesu-Crist nos recomplex per la fe en la terra per ço que no defalliscam en lo cami. Jhesu-Crist de si matex sadolla los homens els angels empero roman entegre en lo seu regne. O e com es bo e com merevellos aquest pa del qual los angels son sadollats en lo cel e tos homens son recomplits en la terra. Aquell pa que langel menia en lo cel ab plena bocha menja e reeb lom per ço que no sia lassat e fatigat en la terra tenint la via e cami del cel. Jhesu-Crist pa de vida qui es recompliment dels angels es redempcio e medicina dels homens. Donchs sor molt cara pregua Deus de tota la tua pensa que purifich e deneg la tua consciencia de tota malicia en tal guisa que dignament pusques reebre lo sagrament del cors e de la sanch de Jhesu-Crist Amen.

Capitol XXX. De cogitacio.

Sor molt cara prechte que oges aço que diu lo Senyor per lo propheta Ysayes separats lo mal de vostres cogitacions e de vostres ulls car posat quel hom cesse de fer mal empero si en lo cor ha males cogitacions no es sens culpa. E per ço diu sant Isidre que no solament peccam per obre ans encara peccam en les cogitacions sins hi adalitam pravament com se oferen a nostra pensa hon axi com la vibra mor per los fills que te dins lo ventre qui li rompen les entramenes per semblant forma nos maten nostres cogitacions les quals nodrim dins nosaltres e destroexen la nostra anima ab veri de vibra. Donchs sor molt amada en Jhesu-Crist amonestte que ab tot ton studi guarts lo teu cor car alli es lo comensament de la bona e de la mala obre. Per ço diu Lescriptura guarda lo teu cor car de aquell proceex la vida o la mort. Prechte la mia sor que oges la paraula que diu lespos de la Esgleya en los Cantichs los cabells del teu cap son axi com la porpra del rey la qual es aiustada a les canals la porpra es liguada en diversos fexos dins les canals sobre les quals com es abocada laygua corre per les canals per ço que sen tinyen les vestedures e de alli reeb nom la vestidura car tenyida de color de porpra es dita porpra. Totes aquestes coses semblen e son apropiades a la santa pensa car los cabells del cap son

les cogitacions de la pensa les quals son liguades en les canals car en les santes Scriptures son ligades per ço que nos dispergesquen follament e infructuosa. Donchs verge amable guarde lo teu cor de males cogitacions no sobre la tua pensa leya cogitacio. Sia porpra solament la tua pensa. Deus no solament examina la carn ans encara escodrinya la pensa. Deus jutge les consciencies dels homens Deu qui es jutge del cor jutia la anima en les sues cogitacions. Com la mala cogitacio te plasenteia davant no li consentes no permetes que la mala cogitacio romangue en lo teu cor. Tota hora que la mala cogitacio te vindra devant foragitela de tu. Tentost que lescorpi te apparexera trencali lo cap trenca lo cap de la serpent ço es les males cogitacions. Alli hon neix la culpa ço es en lo cor alli la vulles esmenar. Exella del teu cor lo cap de la mala cogitacio. Si es algun loch en lo qual sabs que no sia Deu en aquell pories amaguadament peccar. No es res celat a Deu ell veu totes les coses per amaguades que sien car en tot loch es present. Lespirit de Deu omple tot lo mon la magestat de Deu tot poderos penetra tots los elements. No es loch el mon hon no sia Deu. Lo Senyor nostre sap totes les cogitacions dels homens. Sor molt amada vols que nulls temps sies trista pories tu dir — hoc frare meu vullho e aço he tostemps desiyat. — Donchs la mia sor viu be car si be vius null temps seras trista. La pensa neta e segura leugerament soste la tristor la pensa bona tostemps ha guox ab si. Si tu vius en bona vida tota tristor se lunyara de tu. Si tu vius en santedat not entristaras.

Si vius be iustament no tembras plagua ni mort. La consciencia del peccador tostemps es en pena. Lom malmirent null temps es segur. La pensa de mala consciencia tostemps es agulonada ab ses propies espines. Sor amablé oges la paraula que Deus dix de la dona a la serp la dona trencara lo teu cap. Lo cap de la serp es trencat lavors com la culpa es mortificada alli hon neix. Sor molt cara lo sobiran Deu e Senyor deneix lo teu cor de tota mala cogitacio en guisa quel pusques servir sents tota macula Amen.

Capitol XXXI. De Cilençi.

Diu lo propheta Ysahies quel scilenci es ornament de justicia e seguretat eternal. E per ço Daviu com fahia oracio deya Senyor posa guardia a la mia bocha e posa porta fermada e tencada davant los meus labis. Los sants pares ab tota lur diligencia servaren scilenci es studiaren de beure e testar com es nostre Senyor dolç e suau. E lexant les cures e ansies de la vida activa donarense tots a la vida contemplativa. Sor molt cara prechte que vulles menyspresar totes paraules desonestes fuig a paraules leges. La paraula vana tost ensutzex la pensa e facilment es fet allo que vollenterosament es hoyt. No proceescha de la tua bocha neguna paraula que pusque noure no parles sino aço ques pertany no proceesquen dels teus labis sino paraules de hedificacio fuig a hoyr paraules leges. Vana

paraula demostra vana consciencia. La lengua demostra la cogitacio del hom. Tal com es la paraula aytal es lo coratge per la gran habundancia del cor. Per la bocha refrena la tua lengua de dir paraula ociosa. Restreny la tua lengua de paraula vana. No parles leges rondales. Not ries de les vanes paraules car sapies que paraula ociosa no sera sens juhi. Cascu haura a retra raho de les paraules ocioses en lo die del juhi. Les paraules de cascu starant davant la sua faç. Les coses que parles fes que sien bones e creedores e aço faras ab veritat e ab mesura de parlar. Sie la tua paraula sens tota reprehensio. Not traescha nit condampne la tua lengua. No parles coses per les quals ton enemich se alegre de ton mal ans serva tostemps scilenci. Posa guarda a la tua bocha e en los teus labis posa segell posa a la tua lengua clausura de scilenci. Sapies be en quin temps deuras parlar. Considera be la hora en la qual parlaras. Parla en temps convinent. Calla fins que sies interroguada. La interroguacio faça obrir la tua bocha. Sien poques les tues paraules. No passes la mesura del parlar. Molt parlar no es sens culpa molt parlar no es sens peccat. La verge lenguda es folla la verge savia fa breu sermo. Parlar molt follia es. Sien pesades les tues paraules. No trespasses la manera del parlar. Amable sor aquell vulla posar guarda a la tua bocha quit ha elegida en esposa Amen.

Capitol XXXII. De peccat de mentida e de falcia.

Les persones falaeres e mentideres fan que encare que diguen veritat no sien creeguts. Ab sobiran studi e ab gran diligencia deu esser esquivada tota mentida posat que sia una manera de mentir la qual es de fort leugera culpa axi com de aquell que ment per salvar la vida de algun hom. Mas com la Scriptura digue que la bocha qui ment mata la anima les persones perfetes fugen ab tot lur studi a aquesta manera e guisa de mentir car ab lur falcia no deu esser defesa la vida del hom car per prestar la vida al proisme no deuen noure a la lur anima jatsia que la dita mentida leugerament sia perdonada. Sor molt cara amonestte que tant com pusques fuges a tota manera de mentir en guisa que ni per occasio ni per industria digues falcia. Not studius en mentir no defenes ab mentida la vida de ton proisme. No es al mon mentida que sia bona ni iusta. Tota mentida es peccat en quals se vol persones. Tota cosa la qual discorda de veritat es iniquitat. Les leys seglas punexen los mentidors. Adonchs si la mentida es dampnada e reprovada per los homens si la mentida es punida per lo humanal juhi quant mes sera punida per nostre Senyor Deu qui es testimoni de les paraules e de les obres davant lo qual cascu ha a retre raho de tota paraula ociosa e deuant lo qual cascu sostendra penes per cascuna paraula os-

siosa car Deus destroira tots aquells qui parlen mentida e lo fals testimoni no romendra impunit. Adonchs sor amable prechte que no digues falcia lexa la mentida per la veritat null temps mentes sies vertadera no decebes algu ab mentida no digues una cosa e puys quen façes altre. Sor molt amada pregua Deus quet façe parlar veritat Amen.

Capitol XXXIII De periuri.

Lo Senyor diu en lo Evangeli no jurs per lo cel car cadira es de Deu ni per la terra car alcorçi es dels seus peus ni per lo seu cap car no pots fer un cabell del teu cap blanch ni negre. Sia la tua paraula axi es o no es axi car tot altre jurar proceex de mal. Axi com no pot hom mentir sens parlar axi nos pora periurar sino aquell qui jura en quina forma o art del mon de paraules jur la persona. Deu qui es en lo cel e lo qual es testimoni de la consciencia del hom ho enten axi com aquell a qui hom fa lo jurament. No devem fer lo mal lo qual juram que farem. Sor molt amable null temps te periuraras. Prechte que null temps jurs car si no jures not periuraras. Si tems periurar no jurs. Sapies que la persona gran juradora sera complida de molta iniquitat e plagua nos pertira de la sua casa. Prechte no vulles jurar toll de tu matexa us de jurar. Perillosa cosa es jurar. Us de jurar engendra custuma de periurar. Us de iurar porta la

persona a periurar. Sia en la tua bocha axi es axi no es car la veritat nos fretura de sagrament. Paraula vertadera e feel te loch de sagrament. La tua ferma fe te sia sagrament. Amable sor lo Sant Spirit qui en lo teu cors virginal ha fet temple a si matex pos en la tua bocha sagell de paraula atempradament Amen.

Capitol XXXIIII. De mal parlar daltri.

Sor en Jhesu-Crist molt amada oges ço que jot dich e escolta be aço de quet amonest. Atten be a les paraules de quet parle. Sapies que detraccio o mal parlar daltri es greu vici. Detraccio es greu peccat. Detraccio es greu dempnacio. Detraccio es greu crim. Tot hom condampna e repren lo detractador. Tot hom vitupera lo qui parla mal daltri. Tot hom desonra aquell qui parla mal de son proisme. Per ço diu lo propheta Daviu yo perseguire aquell qui secretament parla mal de son proisme. Aquest vici es fort leig. No ha pus leia cosa en lo mon que detraccio. Los qui mal dien daltri ladren com a cans axi com los cans morden amaguadament les cames de aquells qui van per la carrera axi los detractadors morden la vida dels bons homens. Los cans solen mordre los homens e los detractadors e mals parles ab lur dent diffamatoria esquinçen la vida dels proismes. Prechte sor amable que calls de la tua lengua aquest leig vici de detraccio. No rosechs la vida de ton proisme no ensutzesques la

tua bocha ab lo mal daltri no parles mal de aquell qui erra mas hagesne dolor. Aço que jutges esser mal en alguna persona tem que no esdevengua en tu. Esmena en tu matexa aço que reprens en altri. Ab tanta diligencia quanta reprens la vida daltri ab tanta diligencia esmena tu matexa. Com volras parlar mal daltri exemina primerament la tua vida. Com volras mordre altri mal parlant repren primerament los teus peccats. Si vols detraure detrau o mal diu a tos peccats. No mires los peccats daltri sino als teus propis. Si be mires tu matexa null temps parlaras mal daltri. Sies donchs ansiosa en esmenar tu matexa. Sies attenta en corregir tu matexa. A salut de la tua anima no vulles hoyr mals parles. No dons orella al qui porta noves car los mal parles e aquells quils hoen ab egual pena seran punits. Tambe es culpable aquell qui hou la detraccio com aquell qui la diu. Los mals parlers no posseliran lo regne de Deu. La verge que desiya venir al celestial talem no deu dir mal dels homens. Verge amable si tu separes les tues orelles dels detractadors e refrenes la tua lengua de tot mal parlament axi com te dit sies certa que seras comtada en lo nombre de les savies vergens. Axi sia Amen.

Capitol XXXV. De enveia.

La persona envejosa es membre del diable per la enveja del qual la mort es entrada en lo mon. La en-

veja crema totes les rames de les virtuts. La enveja devora tots los bens ab gran ardor plena de pestilencia la enveja es tinya de la anima. La enveya primerament dampnifique al enveyos que al a qui porta la enveya. La enveja primerament mort si matexa. La enveja mort primerament lo enveyos. La enveja discipa tot lo seny del hom crema lo pits mortifica la pensa e rosegua lo coratge del hom axi com una febre pestilencial. Perque la bonesa se deu posar contra la enveia la caritat se deu apparellar davant la enveia. Sor molt amada no hages dolor del be daltri not entristeesques del profit dàltri no passes turment de la benaventurança daltri. No es virtut al mon a la qual no sia contraria la enveia. Sola miseria es aquella que no ha enveia car no es algu qui port enveya al miserable. La verge que alt en lo cel vol habitar no deu portar enveia als homens. La verge que desiia fer noçes ab Jhesu-Crist no deu haver tristor de la honor de son proisme. Molt cara sor prech Deu que deneg lo teu cor de tota malicia e de tota enveia per tal que sens tota macula lo pusques servir Amen.

Capitol XXXVI. De ira.

Honesta verge oges que diu Salamo la molla resposta trenca la ira e la paraula dura encen la fellonia. En altre loch diu paraula dolça mitigua los enemichs e multiplica amichs. Tant casca es menys savi com es

menys pacient. Los savis per la ira perden lur saviesa. Per ira es fet hom fora si matex. Alguns son qui tost se airen e tost se pacifiquen altres son qui fort a tart se ahiren e tart volen tornar a pau e amistat altres son e aquests son los piyors qui tots son provocats a ira e ab gran difficultat son inclinats a pau. Mes val aquell qui soptosament es provocat a ira e leugerament se pacifica que aquel qui tart se ahira e a fer pau es fort a tart inclinat. La mia cara sor oges qne diu sant Jacme tota persona deu esser promta e apparellada a hoir e tardivol a parlar e tardivol a ira. La raho es aquesta car la ira del hom no seguex la justicia de Deu e sapies sens tot dupte que la ira de la verge no met en obre la ley de Deu. La verge que deu esser feta temple de Deu nos deu airar per cosa del mon nos pertany a la sposa de Jhesu-Crist que sia irosa. La verge que en lo seu pits aparella habitacio per Jhesu-Crist en totes maneres deu foragitar la ira del seu cor. La verge que desija venir ab lo seu espos al talem celestial deu corregir del seu coratge tota flama de ira. Amable sor si la ira perve a tu restrenyla e refrena lo soptos moviment de la ira. Si la ira ve a tu soptosament mitiguala tempre lo furor tempra la indignacio. Si no pots esquivar la ira almenys temprala not arrape la furor not inflame la ira not comogua la indignacio nos pona lo sol sobre la tua ira. Axi placia a Deu Amen.

Capitol XXXVII. *De oy.*

Honesta verge hoges aço quet dich. Sapies que hoy separa la persona de Paradis loy separa lom del regne de Deu loy gita lom del cel loy no es remes per gran dolor que hom sostengue ni es purgat per martiri ni es lavat ab la sanch dels sacrificis. No devem haver en hoy los homens mals sino los lurs vicis. Aquell qui porta hoy a son proisme es en tenebres e en tenebres va. No ama Deu aquell qui avorreix lom. Tanta diferencia com ha entre la petita busca e la gran bigue tanta diferencia es entre la ira el oy car oy es ira envellada. Per ira es torbat luyll de la pensa per loy es appagat lull del cor. Sor en Jhesu-Crist molt amada oges aço quet parle si tu dones tristor a la tua sor satisfesli si peques contra la tua sor fen penitencia davant ella si has scandalizada alguna serventa de Deu preguala quet perdon cuytet a reconsiliarte no dormes se primerament no vens a satisfaccio no reposes si primerament no vens a pau si ton enemich cau no ten alegres not ries de la destruccio de ton enemich per ço que per ventura no vingua sobre tu semblant cosa e que Deus no git sobre tu la sua ira la tua delectacio sia haver dolor sobre aquell qui es afliccionat hages dolor en les miseries dels altres en les tribulacions dels altres sies trista planyte ab los quis planyen plora ab los qui ploren. Sor amable no

sies dure no hages dur coratge no retribuesques segons la sua culpa a la persona que pecca contra tu car lo juhi de Deu ha a venir sobre tu relexa per ço quet sia relexat no trobaras perdonançe sino otorgues a ton proisme venia foragita hoy del teu cor no romangua oy en la tua pensa. Sor amable Deus te do amor de si e del proisme Amen.

Capitol XXXVIII. *De superbia.*

Superbia es rael de tots mals. Hom superbios es abhominable a Deu e als homens. Lom superbios es semblant al diable. Cobejançe e superbia son axi un mal que ni la superbia sens cobejançe ni la cobejance pot esser sens superbia. Lo diable per sa cobeyanse e superbia dix pujarmen he sobre lo cel. Jhesu-Crist diu ab humilitat la mia anima ses humiliada fins a la pols. Lo diable per superbia e cobejançe dix yo sare semblant al Altisme. Jhesu-Crist per humilitat es fet obedient fins a la mort. A la derreria lo diable per superbia es acabuçat en linfern. Jhesu-Crist per humilitat es levat sobre los cels e quina cosa es pecca sino menyspreu de Deu ab lo qual menyspresam sos manaments. Sor molt cara creu a mi que vigilies oracions dejunis almoynes e obres treballoses que han durat lonch temps si fenexen en superbia per no res son jutjades devant Deu. Adonchs amable sor prechte que no estenes les ales de superbia. No leves en alt

les plomes de superbia e la raho es aquesta car la superbia ha deposats los angels ha prostats e aterrats los poderosos e destrohits los superbiosos. Nostre Senyor Deus contresta als superbiosos e dona la sua gracia als humils. Amonestte esposa de Jhesu-Crist que mes te alegres de la companyia de les serventes de Jhesu-Crist que de la noblesa de ton linatge prechte amable sor que mes te alegres de la compayia de los pobres vergens que de la noblesa de tos parents posat que sien richs e poderosos la raho es aquesta car Deus no es acceptador de persones. Aquell qui menyspresa lo pobre fa a Deu gran injuria. Aquell qui menyspresa lo pobre se trau scarn de aquell quil ha fet. Amable sor Deus te do per sa merce pregona humiltat e vera caritat Amen.

Capitol XXXIX. *De jactancia o vanagloria.*

Vanagloria deuen esquivar en fets e en paraules. Adonchs sor amable guarde e mira tu matexa e not atribuesques res de tot quant es en tu sino peccats e defalliments fuig a jactancia esquiva apetit de vanagloria esquiva studi de vanagloria not loes not vanes no presumesques res de tu matexa not eleves e no ten puig en alt follament not atribuesques res qui sia be ni perfeccio not gloriejes de la bona obre no sies inflada per lo vent de favor menyspresa les laors dels homens no vulles attendre quit loa ni a quit vitupera

not enguan la laor nit aterre la vituperacio. Qui no desige la laor no sent la injuria. Les verges quis gloriegen de lurs merits davant los homens no han oli en lurs vaxells car per lo desitg de la vanagloria han perdut lo loguer lo qual merexien haver per nostre Senyor Deu aquells qui amen vanagloria. Tostemps devem mirar lur abhominacio e sutzura e haver dolor per ço com han perduda la bona obre que han feta per la humanal laor. E per ço diu Jhesu-Crist en lo Evangeli dichvos de cert que aytals han perdut lur loguer. Les virtuts dels sants son subiugades a la senyoria del diable per lo studi e desig de vanagloria. Axi com lo rey Ezechies qui ab gran jactancia e vanagloria manifesta ses riqueses als caldeus e per ço hoi per paraula del Propheta que les perdria. Lo phariseu qui era vengut al temple per fer oracio per tal perde sos bens com los manifesta ab gran vanagloria. Axi com la aguila de les altes e sobiranes pertides devalla a la viande per semblant forma se acabuça la persona quis glorieia en les coses jusanes e terrenals devallant de la gran altitut de bona conversacio per lo desig de vanagloria. Sor molt amada prechte que no poses la tua consciencia en lengua daltri. Loute la lengua stranye e no la tua propia. Loute la bocha daltri no pas la tua. Jutge tu matexa ab ton propi juhi e no pas ab juhi de altri. Negu no pot saber be qui es tu axi com tu mateixa si vols be mirar la tua consciencia. Sor molt amable en Jhesu-Crist vols quet digue com poras multiplicar les tues virtuts. Pories tu dir — hoc frare meu aço vull e prechte que mo demostres. — Sor amable

si tu vols multiplicar les tues virtuts no les vulles a negu manifestar amagua les tues virtuts amagua les tues bones obres e no las vulles mostrar per vanagloria fuig de esser vista de aço de que deus haver merit cela e amagua les tues virtuts manifesta los teus peccats revela los vicis del teu cor amagua les tues bones obres null temps vulles manifestar davant la gent lo be que diras ni faras manifesta espetxadament les tues males cogitacions car lo peccat manifestat tost es curat e lo crim qui es callat tost es multiplicat y si es amagat de petit es fet molt gran. Lo peccat com se manifesta se aminua e les virtuts crexen en loch amagat e minuen en loc publich. Les virtuts son anichilades e tornades a no res per jactancia e vanagloria e amagantles humilment se multipliquen. Adonchs honesta sor convertex e gira tostemps a Deu la tua obre el teu consel e tota obre que tu façes demana la ajuda divinal atribuex tot quant be has al do de la divinal gracia no atribuesques res als teus merits no presumesques res de la tua audacia. Cara sor oges que diu Lapostol aquell quis vol glorieiar gloriegse en Jhesu-Crist. Adonchs amable verge la tua laor e la tua gloria sia tostemps en Jhesu-Crist spos teu Amen.

Capitol XL. *De humilitat.*

Sor molt care oges Jhesu-Crist espos teu que diu en lo Evangeli aprenets de mi car yo son benigne e suau

humil de cor. Sor amable humilia tu matexa sots la poderosa ma de Deu per ço que ell te exalçe en lo die de la tribulacio. La consciencia de la verge deu esser tostemps humil e trista en guisa que la humilltat face que nos superbieg e la tristor façe quel cor nos dissolgue en delectacions mundanals. Humilitat es virtut subirana en la verge. La verge humil posat que sia vil e menyspresada en vestir empero davant Deu es gloriosa en virtuts. La verge superbiosa posat que davant los homens sia bella e blancha e en lo cors ben formada empero davant los ulls de Deu es vill menyspresada e reprovada e la raho es aquesta car la anima del just es cadira de Deu axi ho diu lo Senyor sobre quim reposare sino sobre lo humil e reposat e tement les mies paraules. Molt amada sor en Jhesu-Crist prechte que sies humil sies fundade en humilitat sies derrera de totes sies entre totes la pus humil not poses en loch pus honorable not jutges esser alta ni millor que les altres jutge les altres esser maiors que tu tant com seras maior tant te humilia mes en totes coses. Si has humilitat hauras gloria. Tant com seras pus humil tant mes te seguira gran altitut de gloria. Devalla per tal que puigs humiliet per tal que sies exalcada not exalçes per tal que no sies abaxada car aquell quis exalçe sera humiliat e aquell quis humilia sera exalçat. Qui puge massa alt per forse ha a baxar e a caure. Pus fort es lo cahiment com hom cau de pus alt. Del loch pus alt se seguex maior decahiment e crebant. La humiltat no pot caure humiltat no sap que vol dir decahiment. Nul temps humilitat sustench

ruyna. O sposa de Jhesu-Crist sapies que Deus es vengut humil sapies que Deu es humiliat en forma e semblançe de servent e ses fet obedient fins a la mort. Amable sor ves axi com Jhesu-Crist es anat seguex lo seu eximpli ressemble les sues petiades sies vilificada sies menyspresada sies desonrada desplau a tu matexa. Aquell qui assi matex es vill davant Deu es gran. Qui assi matex desplau es plasent a Deu. Cara sor sies petita davant los teus ulls per ço que sies gran davant los ulls divinals. Tant seras davant Deu pus preciosa quant seras en los ulls dels homens pus menyspresada. Sor amable si tu hauras pregona humilitat sapies que en lo celestial regne te alegraras ab les vergens discretes e savies Amen.

Capitol XLI. *De paciencia.*

Jhesu-Crist diu en lo Evangeli benaventurats son los pacifichs car aytals seran apellats fills de Deu. Necessaria es la paciencia car la paciencia fa obre perfeta e acabada. La verge pacificha es savia e discreta. La verge irosa no es savia ans es folla. Sapies sor amable que sens ferro e coltell poras esser martir si tu serves paciencia en lo teu coratge. Lom pacifich merex haver la compayia dels angels mes lom enveios e iros haura participacio ab los diables. Lom iros desperta baralles. La verge benigne com soste injuries noy done res. La verge pacificha apparella habitacio en lo

seu cors a Jhesu-Crist e la raho es aquesta car Jhesu-Crist es pau e la sua costuma es reposarse en pau. Lo fill de pau deu amar pau. Pus apparellada sies a reebre injuria que a ferla apren mes de sostenir mal que de ferlo sies pacient sies reposada sies suau e mansa e amesurada ama pau hages pau ab totes abraça a totes ab caritat e mansea sent en tu matexa que mes ams que no est amada prova dins tu que maior amor portes a altri que a tu no es portada no sies leugera en fet de amistat rete per tostemps lo vincle de amistat hages paciencia en la pensa sies benigne sies avinent en la tua obre sies afable en lo teu parlar hages gracios coratge a tots toll tota baralla de tos proismes menyspresa divisions viu tostemps en pau. Cara sor si fer se pot rete pau ab totes persones venç ab paciencia los vituperis dels mals parlers e detractors trenca les sagetes de menyspreu ab lescut de paciencia contra lo coltell de la lengua. Gran virtut hauras si no nafres aquell quit ha nafrada gran fortalesa hauras si perdones als quit han agreuiada gran gloria sera la tua si perdones al a qui has pogut noure. Amable sor la pau de Deu la qual sobra tot enteniment guarde lo teu cor e la tua anima Amen.

Capitol XLII. *De concordia.*

Sis coses son diu nostre Senyor que yo he en gran oy e la setena ha en gran avorricio la mia anima ço es

aquell qui sembra discordies entre germans. Maleyt es aquell qui sembre discordies entre los servents de Deu e qui romp concordia e pau entre ells. Gran injuria fa a Deu aquell qui entre los servents de Deu sembra discordia e la raho es aquesta car Jhesu-Crist es pau nostra qui ha fets concorts los homens els angels. Concordia de mals contrarietat es de bons. Axi com devem desiiar que los bons hagen pau axi devem desijar que la concordia dels mals sia rompuda. Concordia pera fer peccat mala es mas concordia pera fer be e a fer justicia e a servir a Deu bona cosa es. Per ço som aiustats en un loch que en lo servey de Deu haiam un spirit e un coratge. Tots aquells qui abiten en la casa de Deu deuen haver una anima e un cor en Deu. No val res si una cosa nos conte e que nostra volontat sia diversa e separada. Mes ama Deu la unitat del coratge que del loch. Vet que nosaltres som en aquesta casa molts homens de diverses custumes de diversos coratges e de diverses volontats. Totes aquestes coses devem aiustar en una unitat en una intencio e en una amor de Deu. En asso devem esser de una volentat que serviam a Deu e que amem Deu de tot nostre cor e de tota nostra anima e nostre proisme axi com nosaltres mateyxs. Necessaria es en nosaltres la virtut de concordia car si yo vull fer la mia volontat e aquest la sua e aquell la sua seguir san moltes divisions naxer nan moltes baralles ires bregues qui son obres de la carn. E segons que diu Lapostol aquells qui fan aytals obres no aconseguiran lo regne de Deu. Cara sor creu a mi que no plasen a Deu tant nostres dejunis

nostres oracions ni nostres sacrificis quant li plau la nostra concordia. E per ço diu Jhesu-Crist en lo seu Evangeli ve primerament a reconsiliarte ab ton proisme e lavors vindras al altar e offerras ton sacrifici. Amable sor sapies que molt es gran devant Deu la virtut de concordia sens la cual no li plaen nostres sacrificis per los quals los peccats son perdonats. Sapies cara sor que com nos venim a conversio prenem luyta contra lo diable. Poriesme tu dir cara sor — frare meu en Jhesu-Crist molt amat diguesme si el diable tem alguna cosa que sia en aquest mon. —Responchte sor molt amable que no es res en lo mon que tant tema lo diable com fa concordia e caritat car si tot quant possehim donam per amor de Deu aço no tem lo diable car ell no vol semblants riqueses. Si dejunam nou tem lo diable car ell null temps menia si vellam nou tem lo diable car ell null temps dorm mas si tenim concordia e caritat aço es que tem molt lo diable car tenim e possehim en la terra la cosa que ell no volch tenir en lo cel. Aço es la paraula ques lig en los Cantichs de la Esgleya ço es que es terrible e ordenada axi com a hosts de gents darmes car axi com los enemichs han gran temor com vesen les hosts de la batalla ben ordenar axi certes lo diable se espaventa molt com veu quels homens ab spirituals senys de armes de virtuts viuen en bona concordia. Adonchs tots devem viure en la casa de Deu en una concordia e en un coratge per tal que puscham vençer lo diable. La serventa de Deu que vol viure en concordia primerament deu derenclir totes les males custumes en guisa

que no sia malvada ne sia desordenada ne mal nodrida ne sia desreglada per ço que no torbe les altres serventes de Jhesu-Crist ab la sua perversitat. E aytal deu mesurar e arreglar totes les sues obres e tots los seus moviments e totes les sues paraules e la sua vida en guisa que vivint segons deu se puscha concordar ab aquelles ab qui viu. Adonchs sor molt amada amonestte que visques humilment e concordantment en lo monestir ab totes les serventes de Jhesu-Crist. Sor amable convida a pau totes aquelles qui son discordants a pau e benvolença no digues paraula en lo mon ques pertangua a baralla o que pugue engenrar discordia. O sposa de Jhesu-Crist la caritat de Deu ta separada del mon placia a Deu que aquella matexa caritat te aiuste ab ell Amen.

Capitol XLIII. De paciencia e sustinencia.

Molt cara sor apren de Jhesu-Crist una liço de gran temprançe. Mira be attentament Jhesu-Crist e no hauras dolor de les injuries quet son fetes car sostenint per nos passio ha lexat exemple a nosaltres lo qual com fos ferit ab palmes en les gualtes açotat en les espalles escarnit ab escopines foradat ab grans claus e condempnat a greu e cruel mort de la creu tostemps calla e no dix mot. Sor molt cara com algu te desonrara digues tu aço merexen mos peccats com te fan injuries digues tu aço fan los meus mals en tota quan-

ta adversitat sostendras digues que per ton peccat te esdeve pus leugerament sostendras totes injuries si consideres los peccats per los quals te sdevenen los mals. Donchs com algu parle mal de tu fes oracio com algu te maleira beneexlo tu beneex aquell quit malehira dona benediccio al quit maleex monstra pasciencia al quis ahira contra tu dissol o ablanex la ira del furios ab dolçor venç la iniquitat ab benignitat venç la malicia ab bonesa sobra los mals dels altres ab la tua mansea foragita e destrouex les desonries dels altres ab pensa reposada. Sor amable apparella lo teu cor a be e a mal e porta ab paciencia tots los bens e los mals segons que vindran soste les coses contraries a les prosperes plasents e profitoses e en tot loch hon te occorreran sosteles ab pensa pacient menyspresa les desonries que seran dites sobra e venç los desonors que a tu hauran fetes e menyspresalo tot menyspresa les erros quet dien los mals parles dissimulant que nou hons. Honesta verge posat que sies per algu comoguda o que sies provocada o que sies axebucada o posat que algu te salt en la cara o quet aleu crims o quet provoch a baralla o quet apparell a contencions o quet digue improbris o quet façe injuria o quet menyspreu tu empero calla tu no digues res tu o dissimula tu ho menyspresa tu no parles tu te scilenci no respongues injuriosament no digues males paraules no desonres a quit desonre no li digues lo quet diu no respongues ab desonries car tu callant e ab scilenci venciras pus tot. O sposa de Jhesu-Crist pren fort luyta contra les adversitats temporals en tots

los cassos que esdevendran sies ferma porta totes coses pacientment. Pacientment deu hom sostenir allo qui es esdevengut a molts. Axi es be mortal aquell qui dona afliccio com aquell qui la soste axi morra aquell qui fa lo mal com aquell quil soste. Amable sor creu a mi sapies que no es persona el mon quet pogues noure si Deu no lin hagues dat poder. Lo teu enemich no hagra sobre tu potestat si Deu nou hagues permes. Cove que per moltes tribulacions entrem en lo regne de Deu. No son suficients los mals e les passions de aquest temps per aconseguir la vida esdevenidora ni la gloria divinal. Sor molt cara impossible es que sies dona e que no tastes dolors e anguoxes. Tots quants som en aquest mon sostenim conguoxes. Aquesta vida tota es plena de lagremes. La present vida comensa son xant a plor e a lagremes. Linfant com nex en lo començament de la sua vida plora. Linfant com hix del ventre de la sua mare primerament plora que no riu plorants e lagremajants som gitats en aquesta present vida. Profitosa es la tribulacio profitoses son les pressures de aquesta present vida. Tant com som mes tribulats en aquesta present vida tant mes som fortificats e refermats tant com en la present vida som mes afligits e batuts tant mes nos alegrarem en lo segle sdevenidor. Si açi som be farits ab açots en lo juhi divinal serem atrobats purgats e denejats. Axi placia a Deu Amen.

Capitol XLIIII. De malaltia.

Nostre Senyor diu en lo libre del Apochalipsi yo castich e reprench aquell que yo am. En tres maneres castigue Deus los homens en la present vida car ell fir los reprovats a lur dampnacio corregeix los elets e aquells que ell veu errar per lur preguacio fir los justs per crexer lo merit de lur gloria e eternal remuneracio. Deus feri Egipte ab plagues e aço per lur dampnacio fou plagat Lazer pobre per sa preguacio es batut Job per provar sa paciencia. Açota Deus lom ans que façe peccat per so que no sia mal bate sant Pau lo qual temptant lo diable sostenia agullons carnals. Es a veguades batut lom per nostre Senyor Deu apres lo peccat per ço que sia esmenat e corregit axi com aquell qui fou liurat a Satanas a destruccio e afliccio de la carn per tal quel spirit fos salvat. Profitosa cosa es als forts e robusts enmalaltir per tal que per raho de lur vigor e ferma sanitat nos alegren en les coses mundanals mes que no deuen. Mala es la sanitat de la carn que porta lom a destruccio de la anima e molt es bona la malaltia aquella de la carn que porta sanitat de la anima. Lapostol loa la malaltia de la carn dient com yo son malalt lavors son pus fort. Lo bon hom nos deu entristir per los açots de Deu car en aço en que es castigat es corregit e smenat. Si nos reduhim a memoria los mals que havem fets pus leugera-

ment sostindrem les malalties corporals. No deu hom murmurar en la malaltia e la raho es aquesta car lom es jutiat per aquell los juhis del qual per tostemps son justs. Com algu soste malaltia e murmura contra Deus lavors acusa lo juhi del jutge e provoca contra si la ira de Deu. No pot esser cosa injusta aquella que plau al jutge. Just e dreturer nostre Senyor Deu castigue aquell qui ell ama e bat aquell fill lo qual ell reeb sots la sua cura delitansi axi com a pare. En aquesta vida Deus perdona als peccadors e no perdona al justs. En la vida esdevenidora perdonara als justs e no perdonara als peccadors. Aquell qui en aquesta vida no merex esser batut en linfern sera aturmentat. Sapies cara sor que dolor e tristor son coses comunes a tots. No es hom en aquest segle qui no hage dolor. Deus castigue en aquest mon aquells los quals apparella a possehir la sua gloria eternal. Sor amable prechte que not entristesques en les tues malalties. En les tues dolors fes gracies a Deu. Desija mes haver sanitat de anima que de cors car la malaltia nafra la carn e cura la pensa. La dolor crema los viçis e trenca les forçes e vigors de la carnalitat. Sapies que en la dolor es provada per ço que not trenchs per impaciencia. En la fornal se prova laur. Si vols esser denejada de totes sutzures obs tes que sies purguada en la fornal de la tribulacio. Si vols apparexer pura necessari es que sies denejada ab lo foch de persecucio. Tu es posada en lo foch per ço que sies purguada de tota legea de peccats. Totes aquestes coses sostens per esser provada. Adonchs amada sor en Jhe-

su-Crist prechte que non murmures en tes malalties no blasphemes no digues perque sostinch tants de mals no digues perque son axi ten afligionada perque son axi tan passionada. Poriesme tu dir — frare meu prechte quem digues que deig dir en les mies malalties e com deig acusar mi matexa. — Sor honesta tu acusaras tu matexa en la forma seguent yo son Senyor meu fort gran peccadora e no son punida segons que meresch no sent tanta venjançe quanta meresch e merex lo meu peccat. Menys son ferida que meresch. Menor es la venjançe de la tribulacio que la manera de la transgressió del meu peccat. No son eguals les penes als merits dels meus peccats ni son tantes les penes quantes foren les culpes. O esposa de Jhesu-Crist si vols esser purguada dels peccats acusa tu matexa en la pena e loa la divinal justicia. Si tu en la tua malaltia glorifiques nostre Senyor Deu lavors Deus te corregira piadosament ab açots de castiguacio e exercitara en tu la sua diciplina e Deus qui perdonant te foragitava tu de si matex ferint te crida que torns a ell. Amable sor cogita tots quants turments son el mon posa davant lo teu coratge totes quantes penes poden esser totes les dolors de turments totes les pus forts e les pus cruels dolors que poden esser en aquesta present vida e acomparaho tot al foch del infern. Lavors te sara leuger tot quant mal sostens en aquesta present vida. Sor amable si tu tems res hages temor de les penes dinfern car aquestes penes son temporals e aquelles son eternals. Morint en aquestes penes los dolors e los turments sen van e passen mo-

rint en aquelles suceeix perpetualment la dolor. Si tu consideres be tu matexa veuras que tot quant sostens es esmena de la vida tua car los açots absolen e remeten los peccats als quis convertexen a Deu. Les plagues e los açots aprofiten al quis convertex a sa purguacio. Aquell qui com es castigat se corregex aci en laltre mon es desliurat mas aquells qui aci son batuts e açotats e nos corregexen son dampnats a pena temporal e eternal e son jutjats primerament en aquest segle e apres seran jutjats en lesdevenidor. Aquests han doble dampnacio aquests han dobles açots car açi han comensament de turment e de la han compliment de penes. Adonchs sapies que la ma de Deu te ha liurada a pena la indignacio de Deu te ha feta afliccionar e ell irat ha manat que hages espariencia de tots mals. Sapies sor amable que com tu es trencada e cascada ab flaquesa de cors com tu es subiugada a malalties de la carn com tu es turmentada ab agullons espinosos de dolors com tu es esvahida ab pacions de la anima com tu es afliccionada ab congoxa de la pensa com tu es liurada a impugnacio dels sperits malignes tot aço te fa sostenir la divinal dreta justicia per ton peccat. Les tues armes te son contraries e batallen contra tu ab les tues sagetes es penetrada ab los teus darts es ferida e nafrada. En aço que has peccat en allo seras turmentada per ço com has seguida la carn es açotada en la carn en allo plores en que has peccat. Sor amable sapies que en la carn es turmentada en la qual has errat en aquella has juhi de pena en la qual es stada la causa del peccat e de la culpa.

De alli hon es caygude en los vicis en alli sostens turment. O esposa de Jhesu-Crist justament es corregida e justament es afliccionada en juhi just es jutjada tempestat justa te bat justa pena te prem hages paciencia en la malaltia e en totes lès adversitats Amen.

Capitol XLV. De avaricia.

Jhesu-Crist diu en lo seu Evangeli guardatsvos de tota avaricia car la vida del hom no sta en la habundancia de les coses que posseex sobre la terra. Sant Pau apostol diu no sien nomenades entre vosaltres fornicacio ni legea ni inmundicia ni avaricia. Item diu lo dit apostol tot fornicador e tot inmunde e tot avaricios lo qual es servitut de idoles no ha heretat en lo regne de Deu. Salamo diu que aquell qui seguex avaricia torba tota la sua casa lo avar per negun temps sera recomplit de pecunia. Aquell qui ama riqueses non aconseguira fruyt ni profit. No ha pijor cosa en lo mon que amar pecunies car aquest aytal porta la sua anima venal. Axi com la avaricia acabuça lom en infern axi la liberalitat de almoyna lo leva sobre lo cel. Lom avar es semblant al infern axi com linfern null temps diu assats ne axi lavar null temps se sadolla de riqueses e axi con lo ytropich hon mes beu maior set ha per semblant forma lo avar com mes ha e mes desija. Avàricia e cobeiançe son germanes e la superbia es lur mare. Null temps fo superbia sens cobejan-

çe ni cobejançe sens avaricia. Sor amable no sia la tua ma presta e apparellada a reebre e tancada a donar. Maior delit e plaer vulles trobar en donar que en pendre. Prechte sor molt cara que no meta raels la avaricia en lo teu cor no sia atrobada en tu avaricia foragita del teu cor avaricia. Dichte que si perfetament menyspreses totes les coses temporals e terrenals per amor de Jhesu-Crist ab aquell matex Jhesu-Crist espos teu te alegraras en la celestial gloria Amen.

Capitol XLVI. De cobeiançe.

Rayl de tots mals es cobeiance. No es qui puscha perfetament reebre en si les batalles spirituals si ja primerament no ha aterrats e vençuts los delits carnals. No es alguna pensa que puscha francament contemplar Deu si ella cobeja o desija les coses terrenals e transitories de aquest mon. Lull de la pensa no pot veure ni mirar les coses altes si es tancat al pols de terrenal cobeiançe. Cobeiançe es greu peccat car es causa de tots peccats. No es meravella si aquells qui moren en peccat mortal son deputats a foch eternal pus que vivints en aquest mon no appaguaren la flama de cobejançe. Sor molt cara posat que no hages pecunia si empero has cobeiance de haverne not aprofita gens. Not val res la nuditat del cors si has cobejançe de haver moltes vestidures. Judes per cobeiance

de moneda vene Jhesu-Crist. Tots nuus nexem en la present vida perque donchs cobeiam ten ardentment les coses terrenals e transitories. Si nosaltres creem quels bens de aquest mon deuen perir perque los amam ab ten ardent amor. Si nos amam los bens de aquest mon terrenals e transitories mes que no devem peccam. Adonchs sor molt amada considera lo decahiment de la tua vida e conex qne aço poch que has te pora bastar. Si donchs la cobeiançe es rael de tots mals segons que havem dit necessari es que la gites del teu cor per tal que noy cresquen diversos rams de vicis e de peccats. No sia en tu mala cobeiançe. Sor amable prech Deu qui es tot poderos que per amor dell te façe menyspresar los bens de aquest mon e que no temes adversitat ni fretura Amen.

Capitol XLVII. De pobresa.

Benaventurats son los pobres de spirit car de aquells es lo regne dels cels. Molts son pobres los quals lur pobresa nols fa benaventurats ans los fa miserables car no sostenen la pobresa per amor de Deu ans la sostenen forçadament. Son altres pobres la pobresa dels quals nols fa miserables ans los fa benaventurats car sostenen la pobresa per amor de Deu e de aquests aytals se diu benaventurats son los pobres de spirit. Sor cara altre veguada retorn a parlar ab tu prechte que oges la tribulacio e la paciencia de Job e per ço

te amonest que not vulles entristir per desesperacio en la tribulacio nit leus en alt per superbia en la prosperitat de aquest mon. Tu ligs quels patriarques foren richs e habundosos en peccunia e en bens temporals mas foren humils en lur coratge qui fon Abram qui deya yo parlare ab lo meu Senyor posat que yo sia terra pols e çendra. Per tal sor amable seras tu benaventurada si en les prosperitats e en les adversitats rets a Deu tostemps laors e gracies creent que la benaventurançe de aquest mon passa e transpassa axi com a fum axi com una vapor quis leva de la terra. Lapostol sant Pau diu si tota nostra esperançe es en la present vida pus miserables som en Jhesu-Crist que tots los homens del mon car Jhesu-Crist per ço que no amassem laur nos monstra de menyspresar los dons terrenals e per ço que no temessem fam deiuna XL dies e per ço que no temessem esser nuus mana a sos dexebles que no haguessen sino una vestidura e per ço que no haguessem paor de les tribulacions volch ell esser tribulat e per ço que no temessem la mort volch ell reebre mort per nosaltres. Tot quant es en lo mon o es cobeiance de la carn o cobeiançe dels ulls o superbia de vida. Lo mon perira e tota la sua cobeiançe. Adonchs sor molt amada prechte que no amem les coses que son en lo mon en guisa que no perescam ensemps ab lo mon. Cert es que Daviu regnave e com ell hagues grans tresors dargent e daur e senyorias grans pobles ab lo seu gran poder empero confessa si esser humil he dix yo son pobre e posat en traballs de la mia juventut ença. Item en altre loch

diu jo son strany en la terra e peregri axi com tots los meus pares antessessors. Sor amable prechte que not adolcescan los bens transitoris ni los profits terrenals nit alegres dels guanys mundanals e not entristiras dels dampnatges terrenals mas fen axi com es scrit. Si habundes en riqueses noy vulles fermar lo cor. Les coses que ab gran amor possehim perdemles ab gran dolor. Sposa de Jhesu-Crist oges que dich. Sapies que aquell al qual servexen les coses terrenals e celestials es fet pobre per nosaltres e aço per tal que ab la sua pobresa nos enriqueex. Tu donchs honesta verge ve per la carrera per la qual es anat primerament lo teu spos Jhesu-Crist e ab passos continuats segueix lo teu guiador celestial sens tot dupte. Si tul segueix regnaras ab ell en lo cel. Sor molt amable mira be e contemple la virginitat e pobresa de la verge Maria la qual fon axi richa en nostre Senyor Deu que meresque esser mare de Deu empero fou axi pobre en bens temporals que no hac serventes ni madrines en lo seu part e lo porxe hon infanta fon axi stret que no posa lo seu car fill en lo lit sino en lo pesebre. Per semblant forma Joseph de qui la verge Maria fou sposa com fos hom just fon axi pobre que sa vida e son vestir havia a guanyar ab art de fusteria car legim que fon fuster. Dels sants apostols legim que servien a nostre Senyor Deu en fam en set en molts dejunis en fret en nuditat e en moltes vigilies. O esposa de Jhesu-Crist molts exemplis has ab los quals poras menyspresar les riqueses terrenals e desiiar les riqueses celestials car aquells qui volen esser fets richs en aquest mon

caen en moltes temptacions e en los laços del diable e en molts mals desitgs qui acabuçen lom en infern. Volenterosament menyspresen les riqueses terrenals aquells qui perfetament posen lur speranse en les riqueses celestials car la pobresa voluntaria met lom dins en lo regne dels cels. No som venguts al monestir per ço quey viscam en delits ans hi som venguts per tal que vellant pregant dejunant cantant e contre lo nostre enemich batallant vingam al regne quins es lexat endreçantnoshi Jhesu-Crist. Per ço nasquem nuus en aquest mon e per ço nos acostam nuus al babtisme que nuus e sens tot empatxament muntem al cel. Ve com es cosa mala e leia e impropia que aquell qui per sa mare es engenrat nuu e per la Sgleya es recebut nuu que vulla entrar rich en lo regne de Deu. Pus leugera cosa es passar lo camell per lo cos de agulla quel hom rich entrar en lo regne dels cels. Mes val un poch freyturar que massa haver. Massa es avar aquell al qual no basta Deu. Sapiés sor molt amada que si en aquest mont sostenim per Jhesu-Crist fam sèt e nuditat sens tot dupte nos bons alegrarem ab ell en lo regne celestial Amen.

Capitol XLVIII. De murmuracio.

Lostal del nostre cor es santificat per la gracia de Deu e per habitacio del Sant Spirit lavors com dins lo cor habita caritat pau bonesa humilitat paciencia

e semblants virtuts. Aquestes son les nostres riqueses ço es bones custumes e bones virtuts mas si nos comensam a barallar e murmurar e contendre tentost som despullats dels bens spirituals e romanim buyts. E la raho es aquesta car les virtuts no poden habitar ab los vicis. Sabem de cer que un petit de levat corromp tota la pasta. Cascun servent de Deu en lo seu cor deu pensar com cau en gran mal si ell murmura per les coses temporals. Aquell qui murmura per los bens terrenals es fet pobre de alli don davia esser fet rich. Les nostres riqueses deuen esser virtuts. Donchs nos perdem les virtuts si murmuram per menjar o per beure o per vestir. Greu peccat es murmuracio. Diu sant Gregori que aquell qui murmura no reeb lo regne del cel e aquell quil reeb no pot murmurar. Lo coratge del foll es axi com a roda que porta fanch e sutzura e murmura. Aytals son molts frares e moltes sors en la congregacio qui son subiugats a desigs carnals e no cessen de murmurar. Perque sor cara molt es necessari a nos lo consel de sant Pau qui diu no murmurets axi com alguns de aquells qui eren en lo desert qui murmuraven e periren a mala mort. Adonchs perilosa cosa es murmurar car si murmuram per ventura perirem en lo monestir axi com aquells periren en lo desert. Perquens cove que guordem nostres lengues de murmuracio per ço que Deus no vulle que axi com aquells periren en lo present mon nosaltres no periam en lo sdevenidor. No murmurem donchs en guisa que axi com aquells periren en la present vida nosaltres no periscam en la esdevenidora esquivem

tota murmuracio per ço que no sostingam en les animes aço que aquells sostingueren en los cossos. Item Lapostol consellant a nosaltres parla dient axi no temtem Jhesu-Crist axi com alguns de aquells lo temptaren e periren per les serps quils mataren. Aquell tempta Jhesu-Crist qui per menjar e per beure e per vestir murmura axi com es scrit del demunt dit poble temptaren Deu en lur coratge per tal com demanaren viandes a lurs desitgs. Item en altre loch diu murmuren en lurs tabernacles e no hoyren la vou del Senyor. Aquel tempta Jhesu-Crist qui demanant coses superflues en lo monestir murmura contra lo president. Contra Jhesu-Crist fa aquell qui en lo monestir demane mes que no deu haver. Contra Jhesu-Crist pecca aquell qui demanant en lo monestir coses terrenals e transitories escandaliza los seus presidents. Aytals diu que periren per serps perque per serps car la serp es verinosa e tot hom qui murmura porta en la lengua vari del diable. E per ço diu sant Jacme que la lengua es mal qui no troba repos e es plena de vari mortal. Esquivem donchs murmuracio per ço que no periscam per veri diabolical e mortal. Sor molt amada en Jhesu-Crist oges que diu Jhesu-Crist en lo seu Evangeli dichvos que no siats ansiosos a la vida vostra que menjarets ni que vistrets. Quaix que digue manifestament Deus quius ha dada la vida vos dara vianda e quius ha donat lo cors vos donara vestidures. E dix apres de aço Jhesu-Crist mirats los ocells del aer qui no sembren ni culen ni umplen los orons nils graners empero Deus los governe. E donchs si Deus go-

verna los ocells qui huy son e dema no son la anima dels quals es mortal quant mes donchs dara als servidors e servents de Deu vianda e vestidures la anima dels quals es inmortal e als quals es promes lo regne dels cels. Item diu Jhesu-Crist considerats los liris dels camps com crexen e no treballen ni filen ni tixen empero Deus los vist de molt gran bellesa quant mes vestira Deus los seus servents e serventes. No matara Deus la vida dels seus servidors ab fam ni ab set ni ab nuditat. E Jhesu-Crist apres de tot aço conclos dient cercats e demanats primerament lo regne de Deu e la sua justicia e totes les altres coses necessaries vos seran donades. Quaix que digue servits a Deu ab temor cantats e alegratsvos nit e die ab gran reverencia e ell darvos ha totes les coses quius son necessaries en la present vida e en la sdevenidora car no minuara lo be als qui serquen Deu. Sor molt cara Deus quit ha treta de la casa del teu pare si tu perseveres en la sua servitut te donara tot quant be demanara lo teu cor Amen.

Capitol XLIX. De ben propri.

Sor molt cara sapies que gran crim es en los servents de Jhesu-Crist haver res propri. Perque null temps sia trobat en tu res que sia propi. Totes quantes coses son en lo monestir son comunes a tots. Adonchs si la serventa de Jhesu-Crist ha res amagat

axi com a propri la qual cosa no sapien les altres serventes de Jhesu-Crist allo es furt e furt es peccat. La raho es aquesta car tot quant ha la religiosa deu haver en comu ab totes les serventes de Jhesu-Crist e si alguna cosa amagara axi com a propia furt es manifest frau es greu peccat es cami de infern es. Per aquest cami los ladres davallen al infern car axi com diu sant Pau apostol ladres ni robadors no possehiran lo regne del cel. La serventa de Jhesu-Crist que separa si matexa de la comunitat dels altres amagant alguna cosa axi com a propia sera separada de la compayia de la gloria celestial. Molts venen a la comuna compayia del monestir mas no viuen tots segons lo Evangeli la qual cosa no poden dir sens gran gemech. En lo monestir son los apostols de Jhesu-Crist hoc e hi es Judes qui trahi Jhesu-Crist. Eshi tambe Ananies ab sa muler Sapheira eshi Giezi dexeble de Eliseu. Aquells qui per amor de Jhesu-Crist derenclexen tot quant han en aquest mon semblant que foren los apostols e aço fan per raho de haver la eternal gloria seran remunerats ab los dits apostols en la eternal benaventurança. Aquel qui apres que ha lexat lo mon ve al monestir e presumex fer frau en los bens del dit monestir aytal es Judes e sostindra en lo infern la pena de Judes per ço com la cosa comuna vol fer propia. Aquell qui de la vida mundanal se converteix al servey de Deu si de les coses que ha possehides en lo present segle se reserva una part e laltre dona al monestir ensemps ab si matex merex haver sentencia de maledicció ensemps ab Anania e ab Saphira mas aquell

qui del segle es vengut al monestir e la cosa que no ha poguda haver en sa casa vol haver en lo monestir e aço demana ab gran instancia aytal sens tot dupte sera ferit ab la lebrosia de Giezi car sostendra en la anima la lebrosia que Giezi sostench en lo cors. Honesta sor axi com demunt te dit gran difarencia ha entre aquells qui viuen en lo monestir. Aquells viuen en lo monestir a semblança dels apostols qui de tot quant han possehit en lo mon non amaguen res en lo monestir als quals es endrassada la paraula del Psalmista dient tot lo meu be es unirme ab Jhesu-Crist e posar en lo Senyor Deu meu tota la mia esperança. Posa donchs tota la tua cogitacio en Deu e ell provehir ta. Aquells qui axi com Judes Escariot retenen en si algun be propi o amaguen alguna cosa del monestir sen pugen fins al cel e devallen fins als abissos del infern e la lur anima es plena de mals. Aquells qui ab Anania e Saphira dels bens que hagren en lo mon ne liuren una part al monestir e laltre se retenen axi com a propia confien en lur virtut e gloriegense en la multitut de les lurs riqueses. Mas aquells qui axi com Giezi demanen en lo monestir les coses que no han pogudes haver en lo mon son aquells dels quals diu lo Psalmista veus lom que no ha posat Deu en sa aiuda ans ha posada sa esperança en la multitut de les sues riqueses. Tu donchs sor amable no çeles res no amachs res no poses res pera tu en loch amagat not retengues res no romangua res amagat ab tu aço que has hagesho ab benediccio e ab licencia no dons res sens licencia. Honesta verge posa tota la tua

cogitacio en nostre Senyor Deu e ell provehir ta Amen.

Capitol L. De oracio.

Sor molt cara oges aço quet dich. Sapies que fer oracio ans de hora ordenada providencia es mas fer oracio en lo temps ordenat es obediencia lexar passar lo temps de la oracio es negligencia. Tant deu esser la oracio pus continuada quant es pus profitosa. Jhesu-Crist diu eu lo seu Evangeli tot quant demanarets en la oracio invocant lo meu nom si havets vera creença tot ho reebrets. Sant Pau diu fets oracio sens entrevall. Sant Jaume diu molt val la oracio del hom just continuada. Amable sor apparella la tua anima ans de la oracio e no vulles esser axi com a hom qui tempta Deu apparellet a la oracio e mostra la consciencia del teu cor per ço que aconseguesques habundant gracia de nostre Senyor Deu e allavors pregues verament com non cogites altre cosa en lo teu cor. Lo jutge es tot inclinat a les pregaries si lo peccador es corregit de la sua malesa. La oracio deu esser del cor e no pas dels labis mes val pregar e fer oracio ab scilenci que pregar Deu solament de paraula sens intencio de la pensa. Aquella oracio es pura la qual no torben superflues cogitacions aquell coratge es luny de Deu qui en la oracio es occupat en les cogitacions de aquest mon. En dues maneres es empatxada la oracio

perque no pot esser empetrat aço que es demanat ço es si hom nos sta de fer mal o si no lexa lo peccat que te en lo cor. La nostra pensa es celestial e lavors contempla Deu en la oracio com no es ampatxada per terrenals cures e ansies temporals. Tota veguada que hom fa oracio apella lo Sant Sperit que vingue mes ans que vingue lo Sant Sperit fugen del hom totes les cogitacions e temptacions dels diables los quals se acabuçen dins les penses dels homens car no poden sostenir la presencia del Sant Sperit. Aquell qui es injuriat no cessa de pregar Deu per aquell quil ha injuriat. En altre guisa sapies que segons la sentencia del Salvador aquell pecca qui no fa oracio per sos enemichs. Axi com no aprofita la medicina a la nafra hom roman lo ferro per semblant forma no aprofita gens la oracio de aquell qui reserva loy dins son cor. Culpablement esten les mans a Deu aquell qui faent oracio manifesta sos peccats loantse de aquells axi com lo phariseu glorieiantse preguave e mes loava si mateix de les bones obres que feya que no a Deu. Sor molt amada fes oracio ab lagremes continuades fes oracio perseveranthi pregua Deu die e nit no cesse la tua oracio la tua oracio sie frequentade e sovineiada te fort amanides les armes de la oracio no caygua la oracio de la tua bocha sta soven en oracio vesset en oracio gemegua tostemps e planyte dient oracio levet en la nit a fer oracio vella e pregue en oracio provoca e vella en oracio e en preguaries donet a velles faent oracio tancha un petit los ulls e puys pregua. La oracio sovineiada remou les segetes del diable. Oracio

de tots dies venç los darts del diable. Oracio es la primera virtut contre les batalles de les temptacions. Oracio sobra les temtacions dels enemichs venç los diables sobre los leigs spirits. Per oracio son vensuts los dimonis per oracio son sobrats los diables. Oracio sobra tots mals. Honesta verge la tua oracio sia pura. Amonestte cara sor que prechs per los bons homens qui perseveren en be. Prechte que prechs per los mals que Deus los converta de mal en be pregua per tots amichs e encara per tos enemichs pregua per tots los feels christians vius e morts sia endreçada la tua oracio axi com lo ensens davant Deu Amen.

Capitol LI. De liço.

Per la liço son deneiats los peccats per liço som adoctrinats que devem fer. Fer oracio e legir cascu es bona cosa siu podem fer ensems millor cosa es pregar que ligir. Com pregam parlam ab Deu com ligim Deus parle ab nosaltres. Sor molt cara si vols esser ab Deu per tostemps prega Deu tostemps e lig. Molt nos es necessaria la lisso divinal car per lo ligir aprenem que devem fer que devem squivar hon devem anar. Per ço diu lo Propheta la tua paraula Senyor es lum als meus peus e a les mies petiades per la liço crexen lo seny e lenteniment la liço nos instruex com devem fer oracio la liço nos informa com nos devem haver en la vida activa e contemplativa. Per ço diu lo

Psalmista benaventurat es hom qui contemple en la ley divinal de nit e de die. Liço e oracio son armes ab les quals es vençut lo diable. Aquestes dues coses son obres mijensant las quals aconseguim la eternal benaventurança. Per oracio e liço son destrouits los vicis e les virtuts son nodrides en la anima. La serventa de Jhesu-Crist tostemps deu pregar e legir. Per ço es dit per lo Psalmista non sare confusa mentre ligire los teus manaments. Adonchs amada sor en Jhesu-Crist continua la oracio persevera en la contemplacio de les santes Scriptures sies diligent en legir la ley divinal fes tot ton studi en los libres divinals hages us de legir la tua liço sia continuada recorda tots jorns en la ley divinal. La liço destrouex la error de la mala vida e arrancha lom de la vanitat del mon. La liço te demostre que deus fer et demostra que deus squivar e manifestet lo cami per hon deus anar. Molt aprofites com ligs si fas aço que ligs. Sor amable nostre Senyor Deu obre lo teu cor en la sua ley e en los seus manaments Amen.

Capitol LII. De fer obres de mans.

Diu lo propheta Jheremies levem nostres coratges ab les mans a Deu. Aquell qui fa oracio e treballa de mans leva a Deu lo cor e les mans. Qui fa oracio e no treballa de mans leva a Deu lo cor e no les mans. Qui treballa e no fa oracio leva a Deu les mans e no lo

cor. Adonchs sor molt cara necessari nos es que levem en la oracio lo cor a Deu e que estenam a Deu les mans per bona obre. La rahon es aquesta per tal que no siam represos per negligencia dels manaments de Deu lavors com volem obtenir salut ab la sola oracio o ab la sola obre. E per ço diu Lapostol aquell qui no treballa raho es que no menge. La serventa de Jhesu-Crist deu tostemps pregar legir e obrar per tal quel spirit de fornicacio no engan la pensa ociosa. La delectacio de la carn se venç ab treball. Sor molt cara departeix lo die en tres parts en la primera fes oracio en la segona lig en la terça treballa. Lo rey Salamo per ociositat fo enbolcat en moltes fornicacions e per la cobejançe de la fornicacio adora les ydoles. Sor molt care les demunt dites coses son molt necessaries ço es oracio liço e obra. Per la oracio som denejats per la liço som instruhits per la obre som beatificats. Axi ho diu lo Sant Spirit en lo psalm tu meniaras los treballs de les tues mans benaventurat es e be hauras en aquesta present vida. Si a veguades cesses de ligir te la obre a ma en guisa que null temps sies ociosa car ociositat es enemigue de la anima. Lo diable enguana tot aquell lo qual troba ocios. Lo diable entra tots jorns en clausura e si troba algu ocios ten tost lo acusa. O sposa de Jhesu-Crist guardet que com lo diable entrara en la clausura e haura escudriyats los fets de cascuna sor que no trob en tu cosa de la qual te puscha acusar. Per aquesta raho te amonest sor en Jhesu-Crist molt amada que per amor de Deu null temps sies ossiosa. Prechte que a les tues compayones

mostres la amor de Jhesus no solament ab paraules mes encare ab bones obres. Lavors ames Deu vertaderament si per amor sua fas aquelles bones obres que poras. Cascuna anima santa deu monstrar en si la temor de Deu ab paraules e ab santes obres. E per ço diu lespos en lo libre dels Cantichs a la Esgleya esposa sua posa a mi axi com un sagell sobre lo teu cor e sobre lo teu braç. En lo cor son les cogitacions en lo braç son les operacions. Adonchs sobre lo cor e sobre lo braç de la sposa es posat lo espos axi com sagell car demostre en la volentat e en la obre quant es amat per la santa anima com la amor de Deu null temps es ociosa. Si es vera amor grans obres fa e si no obre no es amor. Prechte donchs amable sor que ams Deu perfetament en guisa que amant ell null temps sies ociosa. Si verament ames Deu null temps seras ociosa si Deus ames en veritat per amor de aquell fogiras a tota ociositat. Qui ama Deu de tota sa pensa postposa tota ociositat per amor sua. No sera donat lo regne de Deu als ociosos sino a aquells qui studien en lo servey divinal. Lo regne de Deu no sera donat als vaguabunts sino a aquells qui treballen dignament per amor de nostre Senyor Deu. Aquells qui en bones obres son peresosos e tebeus no hauran loch en lo regne de Deu. Luxuria enguana tost los homens donats a ociositat. Luxuria tost enguana lom ocios el hom vaguabunt. Luxuria crema e inflama lom qui troba ocios. Luxuria fug a occupacio industriosa e a virtuos treball. Lom venç la luxuria ab treball. Lo cors qui es fatigat per treball menys se adelita en carnali-

tats. Perque amable sor en Jhesu-Crist esquiva tota ociositat no ams ociositat fatigua lo teu cors ab treball e exercitet en bones obres cerca alguna bona obre en la qual sia occupada la intencio del teu coratge la tua obre e la tua intencio tostemps sien en Deu Amen.

Capitol LIII. De psalms e ympnes.

Sor molt cara com tu cantes devant Deu psalms e impnes tracte dins la tua pensa aço que cantes ab la tua vou la tua pensa concorde ab la tua lengua e ab la vou. No cogites una cosa e quen cantes altre. Si tu cogites una cosa en la pensa e altre hon cantes en la boca perts lo fruyt del teu treball. Si lo teu cors sta en la esgleya e la tua pensa va defora vaguabunda perts lo teu loguer. E per ço diu lo Propheta aquest poble me loa em honra ab los labis e lo lur cor es luny de mi. Lapostol diu yo cant en lo meu spirit e cantare en la mia pensa cantare en la bocha e cantare en lo cor. Bona cosa es preguar Deu per tostemps en la pensa. Bona cosa es glorificar Deu ab psalms e ympnes e cants spirituals ab so e ab vou. Axi com ab oracions som aiudats axi ab la melodia dels psalms som recomplits de delectacio. Los cants de la Esgleya alegren les penses del homens adeliten los fastiyosos desperten los pereosos e conviden los peccadors a plors e lagremes car per molt que sien durs los coratges dels homens seglars tentost com hoen la dolçor

dels psalms son convertits a la amor de pietat. Molts son qui son punyits ab la suauetat dels psalms ploren lur peccats. La oracio en la present vida val a remetre peccats mas lo cant dels psalms significa la laor perpetual dels goigs de Paradis car axi es scrit per lo Psalmista dient los benaventurats qui habiten en la tua casa Senyor te loaran per secula seculorum. Tot hom qui feelment e ab pensa attenta canta los psalms a Deu es acomparat e acompanyat als angels e la raho es aquesta car lom loa aquell en la terra lo qual los angels adoren e glorifiquen continuadament en los cels. Lo cantar del psalms nos provoca a veguades a lagremes a veguades nos convida a oracio. Los psalms nos fan esser gracioses les velles de la nit dient a nos alegratsvos justs en lo Senyor car als perfets pertany loar Deu. Los psalms nos denuncien la hora de prima portantnos alegria de lum dient Senyor Deu salvem per la virtud del teu nom e jutgem en la tua virtut. Los psalms nos consagren la hora de tercia com diem vingue sobre nos la tua misericordia Senyor e salvens en la tua paraula. Los psalms alegren la hora del mig jorn tractantnos lo pa que devem menjar. Los psalms resolven lo dejuni en hora de nona sadollantnos ab dolçor e suauitat spiritual. Los salpms nos comanen a Deu en la hora de vespres dient Senyor sia endressada e tramesa la mia oracio davant la tua presencia axi com lo ensens sen puja en alt. Lo levar queyo fas de les mies mans es sacrifici de hora de vespres. Los psalms nos amonesten que en hora de completa beneiscam a Deu dient o servents de Deu beneits lo Sen-

yor. Sor molt amada en Jhesu-Crist rete fermament en la tua memoria que com la anima ab amor e devocio canta a Deu psalms ympnes e cantichs spirituals lavors sona fort dolçament en les orelles de Deu. E per ço lespos Jhesu-Crist amonesta en lo libre dels Cantichs la sua esposa ço es la sancta Esgleya o la anima sancta dient o sposa mia monstram la tua faç sone la tua vou en les mies orelles car la tua vou es dolça e la tua cara es molt bella. Tu donchs amada mia jaus en lo lit de molt dolça contemplacio en lo qual desiges de complaure a mi en psalms ympnes e cants spirituals e ab devotes oracions vine e mostrem la tua faç ço es hix del sacret del teu cor e mostre als altres la bellesa de les tues obres virtuoses per ço quen reeben bon eximpli. Car diu lo Evangelista vegen la gent les vostres bones obres e glorifiquenne lo pare nostre qui es en los çels son la tua vou en les mies orelles ço es la vou de la laor divinal la vou de goig e de alegria spiritual son per ço que façes les altres approfitar en laor e gloria mia. Los cants dels psalms adolcexen les orelles dels hoydors e instroexen les animes a ben viure. La vou de aquells qui canten es feta una car nos mesclam paraulas de laor ab los angels de Deu los quals no veem. Los servidors de Deu tostemps deuen loar lo nom de nostre Senyor car les aygues sobiranes ho demostren de les quals diu lo Psalmista vosaltres aygues qui sots sobre los cels beneyts lo Senyor car los elets null temps cessaran de loar lo nom de Deu. De les aygues jusanes se lig en lo Genesi sien aiustades en un loch les aygues que son

jus lo cel car los reprovats qui ara son dispergits per tot lo mon seran aiustats e closos en linfern hon sien turmentats perdurablement. Incessantment deuen los feels retre laors a Deu car Deus se adelite en aquells e que Deus se adelite en les laors dels feels testimoni ne fa lespos Jhesu-Crist que parlant a la sua esposa en lo libre dels Cantichs diu axi tu qui habites en los orts fem hoyr la tua vou. Cove habitar en los orts si vol quel seu espos oia la sua vou ço es lo cant de la bona prehicacio e de sancta alegria e de la divinal laor en la qual lo espos se adelite lo qual cant desigen hoir los amichs qui ab gran attencio escolten. Aquests amichs son los elets qui desigen hoir les paraules de vida ço es les liçons los psalms los ympnes e los cants spirituals per tal que senten alguna cosa de la terra celestial. Adonchs sor molt reverent axi com demunt es dit fort es necessari a tu que en tota la tua vida loes Deu tot poderos Creador teu car ab aço obtendras venia e perdo. Loal donchs en lo teu cor loal en la vou de melodia loal en lo secret de contemplacio loal en lo secret de la pensa e en la dolçor de la tua vou. Jatsia que siam peccadors e indignes a loar Deu empero ja per axo no devem cessar de loarlo car ab aço speram aconseguir remissio de peccats. E que es laor divinal que es divinal vou en los psalms sino sacrifici de laor. E per ço diu lo Psalmista lo sacrifici de laor me honra e aquell sera lo cami per lo qual li mostrare la salut de Deu. Quaix que digue manifestament en los psalms ha cami de laor per lo qual porem venir a la eternal laor mas si yo nol te mostre nol poras

trobar per tu matexa. Perque la mia cara sor com lo cami de nostre salut sie en les laors del Creador amonestte que la laor de Deu per null temps se luny de la tua bocha. Sor molt cara en Jhesu-Crist Deus es la tua laor adonchs tu sies laor sua en tal forma que la sua laor sia tostemps en la tua bocha Amen.

Capitol LIIII. De vida activa e contemplativa.

Jacob vese una escala que stave sobre la terra per la qual pujaven e devallaven angels e la sobirana part de la escala tocava als cels. En aquesta escala son posats tots aquells qui son predestinats a possehir la vida eternal e tots aquells qui pertayen al regne dels cels han loch en aquesta escala. Aquesta escala es la sancta Esgleya mare nostre la qual quant a una part sua encara treballa en la terra e quant a la part sobirana ja regne en los cels. En aquesta escala son tres ordens domens ço es homens seglars homens actius e homens contemplatius. Los seglars son en lo loch pus jusa los actius son en mig de la escala los contemplatius son en la sobirana part de la escala. E de aquests tres ordens de homens alguns son en la mola altres en lo camp altres en lo lit. La mola es la vida seglar lo camp es lo coratge del hom actiu. En lo camp son los prehicadors de la paraüla divinal en lo lit es la amor del espos ço es de Jhesu-Crist. Aquells qui son en la mola circuexen la terra car les coses terrenals amen

les coses terrenals serquen e demanen aquells qui son en lo camp conreen la terra car sembren la paraula de Deu en les orelles dels homens aquells qui son en lo lit menyspresen tot quant es terrenal e mundanal. En lo peu de aquesta escala son los homens del segle en mig de la escala stan los actius en la sobirana part de la escala stan los contemplatius ja quaix posats en lo cel car no cogiten sino de les coses celestials. Aquests son los angels de Deu qui pugen e devallan per la escala pugen a Deu per contemplacio e devallen al proisme per compassio. Vida activa innocencia es de bones obres. La persona contemplativa renunciant al mon tota sa delectacio posa en viure en Deu. Poriesme tu dir sor molt cara — frare meu prechte quem digues em mostres la difarencia que es entre la vida activa e contemplativa. — Sor molt cara sapies que molt gran difarencia ha entre la vida activa e contemplativa car la vida activa sta en donar pa al famajant en doctrinar los proismes ab paraula de saviesa en corregir aquell qui erra en reduhir lo superbios a carrera de humilitat en portar a concordia los discordants en visitar los malalts en soterrar los morts en reembre los catius e encarcerats en distribuir a cascu de aço del seu segons la necessitat que occorre. Sor mia molt amada ja has hoydes les obres de la vida activa ara sit plau prechte que oges les virtuts de la vida contemplativa. Sapies que la vida contemplativa es retenir en la tua pensa la caritat de Deu e del proisme sostraures dels brogits forans treballar en la contemplacio e desitg del Creador en tant que daqui

avant no placia a la persona contemplativa de fer res mundanal ans menyspreant totes les ansies e cures del mon present se inflame tota sospirant de veure la faç del seu Creador portant ab gran plor e enuig lo gran carrech e fexuch pes de aquesta corruptible carn desijant esser en mig dels angels hoynt lurs ympnes psalms e cantichs sospirant continuament esser entre los ciutadans celestials alegrantse ab ells davant Deu del do de incorrupcio. Sor amable are has hoyda la vida activa e has hoyda la vida contemplativa. Prechte que ab la Maria Magdalena vulles elegir la millor part ço es la vida contemplativa. Bona es la vida activa mas millor es la contemplativa. Aquell qui primerament aprofita fer en la vida activa pus leugerament sen puja a la contemplativa. Tota persona que desige la temporal gloria o la carnal cobejance aytal es empatxada en la contemplativa. Sin vols haver eximpli de la vida contemplativa mira Jacob qui com amas Raxel la qual signifique la vida contemplativa fonli donada Lya que significa la vida activa la qual servex a Deu en lo treball de aquest mon car reeb e albergua los pobres e aquells visita e aconsola e soterra e complex totes les obres de misericordia. Lya que significa la vida activa habunda en fills car molt mes son los actius que los contemplatius. Raxel es interpretada ovella o persona que veu e mira lo principi o començament car los contemplatius son simples e ignoscents axi com a ovelles separats de tot brogit mundanal per ço que ells conjunts se a la sola contemplacio divinal vegen aquell qui diu yo son principi e co-

mensament qui parle ab vosaltres. Rachel ha dos fills car dues formes hi ha de contemplatius car los uns son qui viuen en comu ço es en los monestirs altres son solitaris separats dels homens. Molt pus benaventurada es la vida contemplativa que la activa axi com la aguila ferma lo seu ull en lo raig del sol e nol ne remou sino com vol donar vianda al cors. Per semblant forma los sants qui son en aquesta vida present davallen de la vida contemplativa a la activa car consideren que posat que aquelles coses axi altes sien molt profitoses empero ab tot aço les coses baxes son queacom necessaries a la nostre fraytura e per ço lespos Jhesu-Crist parlant a la sua esposa ço es a la anima contemplativa diuli en lo libre dels Cantichs levet e cuytet amada mia coloma mia belesa mia per virtut de castedat levet de aquell sobredolç estament teu ço es del repos de contemplacio en la qual desiges de complaure a mi solament en psalms ympnes oracions e cantars spirituals. Cuytet donchs e vine ço es hix per lo profit de tos proismes per ço quels façes ressemblants a tu per ofici de preicacio e per eximplis de bones obres a salut de lurs animes. La visio dels animals dels quals se lig en lo libre de Ezechiel qui anaven e no tornaven pertany a la presencia de la vida nativa mas la visio dels animals qui anaven e retornaven pertany a la mesura de la vida contemplativa en la qual com lom hi es sospes e elevat tentost que es ferit ab la sua flaquesa li cove devallar e com es devallada prenne força e vigor renovellant la sua pensa torna a pujar alli don era devallada la qual co-

sa no pot esser feta en la vida activa de la qual si algu devalla per poch que sia tentost se ambolca es regira de legeses en legeses e de vicis en vicis. Moltes vegades esdeve que la pensa se dreça de la terra al cel e tentost per la faxuguesa de la carn que la agreuja devalla del cel a terra. Deus visita moltes persones seglars e per la sua gloria les leva a la altesa de contemplacio e son molts contemplatius qui aleneguen leiament en les coses carnals e terrenals los quals derenclexen Deu ab lo seu juhi just e amagat. Axi com aquell qui es soterrat en lo moniment cessa de tota obre terrenal axi aquell qui reposa en la dolçor de contemplacio cessa de tot acte mundanal. E axi com los homens pujantsen per la vida activa son soterrats en lo repos de contemplacio per semblant forma lunyantse de la vida seglar la vida activa los reeb quaix soterrantlos en si matexa hon axi com la vida activa es sepulcre de la vide seglar axi matex la vida contemplativa es moniment de la vida activa. Los homens sants axi com a veguades hixen del secret de contemplacio a la vida activa axi matex de la vida activa retornen al secret de la spiritual contemplacio per tal que dins loen Deu car dins ell proceeix e dins si han rebut que façen defora obres a laor e gloria divinal. Axi com Deus vol que a veguades los contemplatius isquen a la vida activa axi vol a veguades que no sien inquietats e destorbats ans vol que reposen en lo secret de la suau contemplacio la qual cosa manifestament en los Cantichs es declarada com lespos coniure les filles de Jherusalem que no desperten la sua ama-

da fins que a ella placia dient coniurvos filles de Jherusalem per les cabres e per los cervos dels temps que no despartets ni façats vellar la mia amada fins que a ella placia. Ço es no despertets ni façats vellar la anima donada a contemplacio a oracions a liçons e occupada en obres divinals e no la vullats inquietar ab obres foranes fins que a ella placia ço es fins que sia passat lo temps de contemplacio e requerint la frevoltat del cors ella vulla esser despertada del dormir del repos spiritual e de sobirana dolçor. Empero en aquesta present vida no es qui puscha contemplar Deu perfetament hont sant Johan declara aço en lo Epocalipsi dient que un gran scilenci fon fet en lo cel quaix per mija hora. Lo cel es la anima del hom just. E per ço diu lo Propheta lo cel es a mi cadira. Adonchs com en la pensa se te scilenci de contemplacio lavors es fet scilenci en lo cel ço es en la anima car lavors cessen dins les cogitacions los brogits de les coses e de les obres terrenals. Mas com la vida contemplativa no puscha en aquest mon esser perfeta no dura lo dit scilenci en lo cel per hora entegra mas quaix mija hora. Aquell qui perfetament vol tenir la vida contemplativa deu cessar de tota obre terrenal. E per ço en lo dit libre dels Cantichs diu la esposa de si matexa yo dorm e lo meu cor vella quaix que la pensa santa parlas manifestament e digues com yo dorm defora reposada dels brogits mundanals lavors dins la mia cogitacio contemple les coses celestials. Larcha de Noe que fon departida en dues parts principals la una de les quals ere jusana laltre sobirana

significa los actius e los contemplatius dels quals los actius stan en la part jusana los contemplatius en la sobirana. Larcha de Noe hac tres cambres e significuen tres ordens de gents que son en la santa Esgleya ço es conjuguats continents e vergens. De aquesta vida contemplativa diu Jhesu-Crist en lo seu Evangeli si vols esser perfet ven tot quant has e donaho a pobres e hauras tresor en lo cel e vine e seguexme. De Maria Magdalena diu la millor part ha elegida Maria la qual no li sera tolta en la vida esdevenidora e la dita vida activa fenex en lo present mon. La vida contemplativa no fenex car tostemps persevera la vida activa defal en aquest segle. La contemplativa comença en aquest mon e a son compliment en lo cel. Honesta verge amonestte que per amor de Deu menyspreus lo mon present per amor de Deu te separe de totes les ansies del segle studiet servir a Deu sens empatxament de aquest mon no sia ansia en lo mon quet sostragua nit separe de la amor de Deu no sia trafech en lo mon quit luny de la intencio de Deu foragita de tu tota cosa quet pugue ampetxar lo bon proposit hages en oy tot quant ama lo mon present sies morta al mon el mon sia mort a tu separet de la amor del mon present axi com si eres morta no cobeigs la gloria de aquest mon sino com si foses morta. Sor molt amada en Jhesu-Crist no hages cura del present mon sino com si eres soterrada en lo moniment separet de tot neguosi terrenal axi com si eres soterrada en lo sepulcre. Sor en Jhesu-Crist amable mentre que vius menyspresa aço que no poras haver apres la mort.

e si axi ho fas hauras apres la mort la vida eternal Amen.

Capitol LV. De curiositat que es voler saber coses superflues que no fan profit.

Molt cara sor amonestte que tots dies te studius de profitar en bones obres e que no consideres los mals que fan los altres mas considera los bens que tu deus fer. E per ço dix un savi no vulles escudriyar de saber coses vanes e sens tot profit no es cosa necessaria a tu conexer les coses que son separades dels senys humanals. Digna cosa es ques lex de jutiar les penses dels homens. Aquell qui es perfetament no pot conexer los coratges daltri. La raho de aço es car no podem jutiar les coses incertes fins que vingue Jhesu-Crist qui illuminara les tenebres amaguades e manifestara los consels dels coratges. Digna cosa es que sia sens peccat aquell qui vol corregir los vicis dels altres. Los homens folls com volen rependre los erros dels altres demostren los lurs. Tant com lom studia en escodriyar curiosament e vana los vicis dels altres tant mes ignora sos peccats los quals deguera conexer e plorar mas com lo retorna a si matex es mira be no fa inquisicio de la vida dels altres per rependrelos car en si matex troba moltes coses que deu rependre e planyer. E per ço diu sant Greguori tant menys devem rependre los coratges dels altres quant mes sa-

bem que no podem illuminar ab la nostra vista les tenebres de la cogitacio de nostre proisme. Sant Isidre diu pus apparellats som de rependre los vicis de cascun hom que de seguir ses virtuts e no desijam saber lo be que fa algu ans tant com podem escodriyam lo mal que haura fet. Adonchs sor en Jhesu-Crist molt amada concelte que mes vulles rependre los teus viçis que los daltri sies ansiosa de la tua curacio sies molt entesa en la tua salut sies apparellada de esmenar tu matexa no vulles fer inquisicio de aço que a tu no pertany null temps desigs saber e ja los homens que parlen entre si mateys no vulles encercar que fa ni que diu aytal e aytal hom no sies curiosa lexa les ansies e cures de la vida daltri no sia curiositat en lo mon que enguan lo teu coratge no sia cobeianse en lo mon de vana curiositat que entre dins lo teu cor e aço per tal que no façes enquesta de les costumes dels altres oblidant les tues. Sposa de Jhesu-Crist prechte que ab tanta cura e ansia corregesques los teus viçis ab quant studi reprens los viçis daltri no hages cura de saber les coses amaguades guardet de encercar les coses que no deus saber lexat de saber le cosa que no has presa ab auctoritat de la santa Escriptura no cerques mes sino tant com divinals letres te mostren null temps desigs saber aço que not pertany de saber. Sor amable sapies per tot cert que curiositat es perillosa presumpcio. La curiositat dampnosa provoca a heregia acabuça la pensa en faules plenes de sacrilegis en les coses escures ret los homens audaçes e en les coses ignorades fa los homens soptosos determenant aço-

que no saben. Sor molt amada prechte que ab ton studi esmens la tua vida per tal que apres de la present vida vingues als guoigs eternals Amen.

Capitol LVI. De diligencia esvellada.

Prechte cara sor que oges Jhesu-Crist dient en lo seu Evangeli vellats car no sabets quan deu venir lo vostre Senyor. Item en altre loch diu a tots ho dich que vellets. E sant Pere apostol diu siats savis e vellats en oracions car com los homens diran ara havem pau e seguretat lavors vindra sobre ells lo soptos decahiment e lur destruccio. E Salamo diu ja son alguns homens justs e savis e lurs obres son en la ma de Deu empero no sab lom e ja si es digne de amor o de oy. La raho de aço es car les coses certes son reservades al temps sdevenidor. Sor en Jhesu-Crist molt amada sapies que per tal nostre Senyor Deu nos ha çelat lo temps del seu evaniment per tal que nos veents lo temps incert e la lengua espera en tota hora lo esperem jutge esdevenidor car no sabem quan vinra. Paraules son de sant Greguori lo plaser de la present vida axi deu esser tractat que la amargor del esdevenidor juhi null temps se partescha de la nostra memoria. Soven lo diable enguana lom faentlo peccar e com lo veu trist e desolat per lo caure que ha fet altre veguada lo enguana prometentli gran seguretat de longua vida. Adonchs sor en Jhesu-Crist molt amada

tostemps nos es necessari que com fem algun be tentost reduiscam a memoria los mals que havem fets en guisa que nos conexent la culpa null temps nos alegrem vanament de la bona obre que fem. Per tal Deus ha volgut que no sapiam la hora de la mort perque tostemps viscam en sospita en guisa que com no la podem veure ni saber tots dies nos apparellem a ella e nons tinguam per segurs en la present vida. Sant Isidre nos amonesta de aço dient no es just quis deia confiar en la sua justicia ni es peccador quis deia desesperar de la misericordia divinal ans deu hom haver ensemps en lo seu cor esperança e paor e en tal forma esper en la misericordia de Deu que tostemps tema la sua iusticia e jatsia que la conversio dels sants sia loable empero incert nos es e ja quina sera la nostra fi. Null temps deu esser lom sens paor car la satisfaccio de penitencia en lo juhi de Deu esta no pas en lo del hom. E segons que diu Cesarius tant com som segurs dels peccats passats tant devem esser ansiosos dels esdevenidors. Amable sor sapies de cert que tota la vida del hom savi es recordacio de la mort. Adonchs sor en Jhesu-Crist molt amada si tota hora velles en lo pensament de la mort seras savia e discreta si tots dies leves la pensa a Deu e reduexs a la tua pensa lo die de la tua mort benaventurada seras segons la paraula del savi qui diu benaventurat es lom qui tostemps es pauruch. Per aquesta raho te amonest verge honesta que tostemps sies pauruca tostemps sospitosa tostemps sies ansiosa e astuta contra les temptacions del diable tostemps vella e batalla continuada-

ment contra lo enemich antich de die e de nit sta en oracio esvellada e combat virtuosament contra los eguayts del diable tota la tua vida estigue provehida contra lanemich e gira la tua ansia contra les estucies del diable. Honesta verge oges aço que Jhesu-Crist espos teu diu en lo Evangeli benaventurat es aquell servent lo qual com vendra lo Senyor trobara vellant. Adonchs si tu ab tota la tua pensa velles a Jhesu-Crist Deus teu entre los benaventurats seras comptada en la eternal benaventurança. Benaventurada seras si ab tota la tua devocio leves los ulls de la tua pensa a la vertadera lum que es Deu. Vertaderament seras benaventurada si ab totes tes forçes velles a Deu car ell ha promesa corona als qui vellen. E per ço en lo libre dels Cantichs es scrit dels ulls del espos dient axi los seus ulls son axi com a colomes sobre los rius de les aygues les quals colomes son lavades ab let e stan prop dels rius habundosos. Los ulls del espos son los homens sants qui vivint en lur simplicitat axi com a colomes e ab lurs preicacions e bons eximplis mostren als altres la carrera de salut. Aquests aytals stan sobre les rius de les aygues car tostemps conversen o habiten en lo sadolament de les santes Scriptures. E aquests son lavats ab let car en lo babtisme son deneiats dels peccats per la gracia divinal. E que entenem nos per gran habundancia de aygues sino les preguoneses de la santa Scriptura els secrets divinals ab los quals nos sadollam lavors com ligint o hoint per habundosa doctrina de prop aquestes habundoses aygues stan les colomes per tal que en les aygues miren

la ombra dels oçels de rapina quils volen demunt e acabuçantse en les aygues les dites colomes scapen a les ungles de lurs grans enemichs. Per semblant forma les persones santes miren en la santa Scriptura los enguans del diable e per les difinicions o determinacions quey vesen quasi en una ombra conexen lo enemich e fugen a sos enguans. Per semblant forma tu cara sor leg soven les contemplacions de la santa Scriptura car en aqueles poras conexer en quina forma poras esquivar los aguayts dels enemichs. Honesta verge altra veguada te amonest que de tot ton poder te recomans als consels de la santa Scriptura ço es que no façes res sino tánt com la santa Scriptura te informara car alli trobaras com poras fugir als enguans dels diables. Per semblant forma te amonest que per paor dels ocels de rapina ço es dels diables segues sobre los rius de les santes Scriptures en guisa que tu mal provesida ço es que Deus no vulle sies feta taca als teus enemichs. Prechte que continuadament velles sobre los rius de les santes Scriptures e venciras los enguans de tos enemichs. O lassos e folls e perque no conexem e perque no entenem que hans que les nostres cogitacions pervenguen a obre ja son manifestades davant la presencia divinal clarament. En va lo Psalmista diu que Deus escodrinya los royons els coratges. Per ço la mia cara sor pensem nos en quina forma stam tostemps en la presencia divinal car som terra e pols. Vet lo Senyor nostre qui retribuira a cascu segons les sues obres prop es tost vindra e no tardara ell vindra e farans salvats. Vellem donchs ab tota perseverança

e devocio en guisa que com lo Senyor vindra e tocara a la porta nons trop durments sino vellants en les sues laors e en la sua amor e en lo seu sant servey. Correguam donchs mentre havem lum per ço que nons comprenguen les tenebres. Axi ho diu la saviesa de Deu en lo libre dels proverbis benaventurat es aquell qui hou a mi e qui vella continuament a les mies portes e observa les posts de la mia porta. Aquell qui trobara mi trobara vida e trobara salut de nostre Senyor Deu. Verge esposa de Jhesu-Crist per tal te consell que ab tot ton studi velles en Deu per tal que en lo dia de la necessitat lo trobs misericordios. Adonchs honesta verge prechte que no sia cas en lo mon quet trob descuydade no sia cas el mon que empatx la tua bona consideracio. Posa davant los teus ulls que no es res que nos puscha esdevenir. Remembrente per tostemps les miseries esdevenidores. Com hauras prosperitat menbret com li poras contrastar tostemps cogita en la tua pensa que not vingue algun contrari. Al savi hom se pertany de provesir al dampnatge e al perill esdevenidor. Totes les coses que son previstes pus leugeres son de sostenir. Los mals qui determenadament son esperats mils se porten. La cosa que es vista de luny temps no sen meravella hom com se esdeve. La previsio precedent trencha les soptoses adversitats que sobrevenen. La cogitacio e previsio precedents aleugen los mals esdevenidors. La previsio primera ablaneix lo aveniment dels mals. Lo mal de que hom no es provesit forment fir. Molts son greus les coses que no son stades cogitades. Cruels coses son

aquelles en les quals som cayguts sens provisio precedent. Los mals als quals no ha hom provesit forment firen. Lo mal soptos tost trenca. Lo mal al qual no ses provesit dona molt gran afliccio. La soptosa tempestat de la mar somou gran terror e paor. Lenemich qui ve soptosament fa gran dampnatge. Tots mals soptosos son molt greus. Los mals quis esdevenen soptosament agreugen molt. Adonchs sor en Jhesu-Crist molt amada apparella lo teu cor a be e a mal. En lo die que hauras be not obliden los mals passats. Sies esvellada en lo teu seny en guisa que vanes cogitacions not ensutzesquen. Ama la sciencia de les Scriptures e menyspresa los vicis de la carn. Sor molt cara sapies que si tu velles de tot lo teu cor e ab tota la tua devocio serveysx a Deu en tota la tua vida. Sapies que sens tot dupte tu regnaras ab ell en la gloria celestial Amen.

Capitol LVII. De saviesa.

Sor molt cara oges Jhesu-Crist dient en lo seu Evangeli siats savis axi com a serpents e simples com a colomes. E Salamo diu la simplesa dels justs los endreçara e lenguan dels mals homens destrohira a ells mateyxs. La carrera del hom simple es carrera de Deu e aquells qui fan mal stan en continuada temor. La justicia del simple endreçara la sua carrera e lo malvat caura en la sua malicia. Lom ignocent creu to-

ta paraula e aquell qui enguanara los justs caura en sa propia destruccio e los homens simples possehiran lurs bens. Los homeyers han en oy lom simple e los justs cerquen la salut de aquell. La santa rustiquesa o pagesia o grossaria solament aprofita a si matexa e tant com hedifica la Esgleya de Deu tant la destroex sino contrasta als qui destrouexen la veritat. E segons que diu sant Jheronim en los servents de Jhesu-Crist no deu esser cercada bellesa ni ornament de cors sino solament simplicitat de pensa mas si lom es simple o es rustech nos pense pas que per la simplesa o rustiquesa la sua santedat stigue en la sua lengua mas ten solament sta en la pura e simple consciencia qui havia de elegir la una de dues coses imperfetes. Molt millor cosa seria elegir haver grosseria santa que lengua peccadora e pintada. En maior reverencia deu esser tenguda la santa rustiquesa e grosseria que la guarguanta molt parlera. Sor en Jhesu-Crist molt amada si la nostra intencio sera simple davant Deu les nostres obres no seran tenebroses en lo seu juhi. Aquells qui no saben esser casts per iusticia no poden esser ignocents per simplesa. La santa Esgleya dels elets comença en virtut de temor les carreres de dreta simplicitat e termenales en caritat. Deus no solament mira les paraules ans escodrinya lo cor e ama aquells quil servexen en simplesa de cor. E per ço lespos parla en lo libre dels Cantichs dient una es la coloma mia perfeta mia una es eleta a la sua mare e a la sua engenradora. La gracia de Deu es mare nostra per regeneracio per la qual una coloma es elegida car

solament aquells acull qui perseveren en simplicitat e nos separen de la unitat. Molts feels christians son qui ab tota lur intencio trameten a Deu e ab un desig de Jhesu-Crist se nodrexen es liguen los uns als altres e ellavors fan un cors compost de molts menbres e aquests vivints en una simplicitat son fets una coloma. Les coses que per los homens son menyspresades e tengudes per vils en gran gloria son devant Deu. Adonchs sor amable preguem Deu tot poderos queus trameta lo seu Sant Sperit del cel quins façe haver simplesa de coloma e saviesa de serp car la serp es animal molt astut car ligse de la serp quis apella aspis que com veu venir lo encantador fica la una orella en la terra e laltra se tanca ab la coa per ço que no hoge la vou del encantador. E per ço lo Propheta parlant de aquells qui son cruells e savis en mal diu axi la furor de aquests es semblant a la furor de la serp axi com es lo aspis sorde la qual tancha les orelles per tal que no hoge la vou del encantador lo qual encanta saviament. Adonchs sor amable ressemble a la serp en aquesta part ço es que tanchs les orelles per ço que no hoges males paraules. Honesta verge pregua Deu que lo lit del peccador no engrex lo teu cap. Oli del peccador es la laor del laguoter. La serp tancha la orella per tal que no hoge lo encantador. Tu axi matex tancha la orella per ço que no hoges lo mal parler. La serp es savia que no vol hoir la paraula de la mort per ço que no muyre. Adonchs sies tu savia en lo hoyr per ço que les males paraules no entren per les orelles a la tua anima don muyres. Adonchs

esposa de Jhesu-Crist prechte que no hages en tu saviesa de serp sens simplicitat. Hage en tu astucia de serp per ço que esquius lo mal saviament e studiosa. Sie en tu simplesa de coloma per ço quet promogua a fer bones obres. Sor en Jhesu-Crist molt amada sapies que la coloma ha VII virtuts les quals poras haver en tu per gracia del Sant Sperit. La coloma reposa sovin e seu sobre los rius de les aygues per tal que veent venir lo falco sobre si se acabuçe en les ones del riu e que escap. Item la dita coloma elegeixs los millors grans del forment nodreixs sovin los polls daltri no fir ab lo bech no ha fel fa lo niu en les finestres del mur ha gemech en loch de cant. Honesta verge pregua Deu ab tot lo teu estudi quet do aquestes virtuts de la coloma ço es que segues sobre los rius de les santes Scriptures en guisa que per lurs consells escaps a la rapina del diable. Com legiras les santes Scriptures elegeixs les millors sentencies ab les quals te sadols nodreix los polls daltri ço es converteix a Deu los homens quis son lunyats de virtuts e aço faras ab tes bones paraules e santes e sants eximplis no fires ab lo bech ço es no façes mal a ton proisme ni li digues mal no hages fel ço es no hages ira dins tu matexa en les finestres de les pedres fe ton niu ço es la tua esperança sia ferma en Deu qui es dit ferma pedre hages gemech en loch de cant ço es que axi com los homens seglars se alegren en les cantilenes mundanals axi te alegres tu en gemech e tristor spiritual. Adonchs sor amable a tus cove segons demunt es dit que ab tota la tua ansia entenes e esquius los eguayts

dels enemichs. En tal forma tes necessari haver ignocencia de simple vida que ensemps ab la simplesa de vida hages prudencia. Aquell qui no mescla la prudencia ab la simplesa segons que diu lo Propheta es coloma enguanada la qual no ha cor. Per tal es coloma com es simple per tal es sens cor com ha prudencia sens simplesa. Sor amable altre veguade te amonest que apparells dins lo teu cor digne habitacio a Jhesu-Crist en guisa que ell venint ab lo pare e ab lo Sant Spirit vulla fer sa habitacio en la cambre del teu pits Amen.

Capitol LVIII. Com la verge deu esquivar companyia de dones seglars e legues.

Sor molt cara prechte que fuges a la companyia de les dones legues e seglars. Les dones legues que no han ab tu una religio nos acosten ab tu a una compayia car allo hot prehiquen que elles amen de aço te informen que mes volen. Per ço deus esquivar la compayia de les dones seglars car lo mon amen e del mon parlen les coses terrenals amen e per ço de les coses terrenals parlen les coses transitories cobegen e per ço de coses transitories unplen les tues orelles. Per tal diu la santa Scriptura cascu loha ço que ame. Certes sil hom amave les coses celestials les coses celestials loaria si les coses celestials amava les coses celestials aprovaria e prehicaria si les coses celestials

cobeiava de aquelles te amonestaria. E per ço la mia cara sor consellte que foragits de tu la companyia de les dones seglars. La raho es aquesta car leygs parlaments corrumpen les bones custumes. Diguesme cara sor que fa la muller del hom ab la esposa de Jhesu-Crist que fa la dona maridada ab la verge a Jhesu-Crist devota que fa la dona maridada ab la verge a Deu consegrada la dona que ama son marit que fa ab la verge que ama Jhesu-Crist la dona que no te lo teu proposit perque ve a la tua compayia la fembra seglar que no porta lo teu habit perque se acosta a la tua compayia que tracta ab tu la dona seglar la qual no porta ab tu lo jou de Jhesu-Crist la dona que ab tu no sobiugua lo coll al jou de Jhesu-Crist perque se acosta al teu colloqui e parlament. Labit es divers e diversa es la afeccio. Axi com diversa es ab tu en la vestidura axi es diversa en lo coratge. La dona seglar orgue es de Satanas ella canta devant tu cantilenes ab les quals te vincle a les delectacions del mon e ab quet mostre les çendes del diable. La serena de la mar segons que legim es del melich amunt axi com una verge molt bella e del melich avall es axi com a ocell canta ab molt dolce vou e ab grans melodies e ab molt gran dolçor fa diverses concordançes empero sovin se esdeve que ab dolces cantilenes enguana los mariners els posa en gran parill. Sovin se esdeve quels mariners navegans per la mar hoen les dolçes vous de les serenes e son enguanats per les dolces vous e ab los cantars suaus e son portats a perdicio de mort. Axi com les serenes enguanen los mariners ab lurs dolços

cants axi la dona seglar ab ses belles paraules enguanadores diçipa les serventes de Jhesu-Crist e axi com la serena ab ses dolçes cantilenes sol desviar los naveguants de lur dret cami e portalos a perdicio axi la dona seglar ab ses paraules blanes e enguanadores sol traure les serventes de Jhesu-Crist de lur bon proposit portantles a perill de lurs animes. Adonchs sor amada en Jhesu-Crist fuig als cants de les serenes per tal que tu mentre hous les delectacions terrenals no sies foragitada del cami dret de les santes virtuts. E com e que son les paraules de les fembres legues e seglars sino cants de serenes. Donchs fuig al cant de la serena e separa les tues orelles de la dona quet dona mal consell fuig a les paraules de la dona seglar axi com al siulet de la serpent guardet que en lo monestir not enguan la lengua de la dona mal parlera. Axi com la serp enguana la dona en Paradis terrenal guardet que la dona vana e lenguda no escamp en les tues orelles verins de mort guardet que la mort no entre per les tues finestres ço per los ulls e per les orelles dins la tua anima. Sor amable com tu veuras la dona diversa ab tu en lo teu proposit arma lo teu cor ab lescut de la fe e arma contra ella lo teu front ab lo senyal de la creu victoriosa. Honesta verge en aço solament te atorch licencia de parlar ab dona seglar que ab los teus sants consells li façes derenclir lo mon e venir al monestir. En aço solament te do licencia de parlar ab dona seglar que li mostres a menyspresar les coses terrenals e amar les celestials e exir del mon e servir a Deu en guisa que per lo teu parlar menys-

preu les coses transitories e cobeig les eternals. Sor molt cara si tu faç aço quet he dit guardaras tu matexa de mal en lo present mon e reebras de nostre Senyor Deu corona en cel Amen.

Capitol LIX. Com la verge no deu amar familiaritat de homens.

Sor molt cara e si ab ten gran studi deus fugir a les fembres quant mes deus fugir a la compayia dels homens. E si ab tanta ansia esquives la familieritat de les dones quant mes deus esquivar la familieritat dels homens e si ab tanta cura e ansia esquives lo parlar de les fembres quant mes deus esquivar los enguans dels homens e si ab ten gran treball separes les orelles de les paraules de les fembres quant mes les deus separar de les paraules enguanadores dels homens. Sor mia en Jhesu-Crist consellte que per sant que sia lom no hage ab tu compayia per sant que sia e per just no hage ab tu familiaritat per gran religios que sia no soumeg per res ab tu per molt que sia bo no hage continuacio ab tu. La raho es aquesta per tal que per sobres de gran familiaritat no perda la un e laltre la castedat e que per continuacio de visitacio no sia en cascuna part anullada la honestat e per continuat parlament de cada part la religio no sia difamada e que per us de veures tots jorns no sia cascuna part deshonestada. Aquell cau de la caritat del proisme qui

dona occasio de fer mal car posat que no faça mal per obre empero engendra oppinio molt mala. Per continuacio pecca lom pus tost. Sovin se esdeve que la avinentesa e familieritat venç e no pot esser sobrada la occasio de peccar e sovin enclina la volontat e la met en obre. La continuacio e avinentesa sobre aquells qui no pogren esser sobrats per la delectacio. Hom e dona aiustats en un loch alla los provoca la inclinacio de la carn don es axida. La natural flama de la carn se encen si atteny materia luxuriosa. Hom e dona son diversos per natura los quals si son collocats en un loch posat que no pequen empero per sobres de continuacio nodrexen entre si mala fama e com qui portara foch en lo seu si e que nos crem. Lo foch e la estopa aiustats ensemps nodrexen flames e posat que no sien contraries coses si son posats en un loch nodrexen gran flama per semblant forma posat que la dona el hom no façen mal empero per sobres de gran familiaritat nodrexen mala fama e fan los altres murmurar contra ells. Si lo frare religios e la monja continuen massa en familieritat donen als altres materia de murmuracio. Diversos son en natura generativa lom e la dona e per ço si massa continuen ne hix occasio de peccar. Perque stan donchs en una lo foch e la estopa perque la serp es collocada dins lo si perque lo foch es portat en la falda perque la fembre que ha promesa castedat a Deu ha compayia ab homens. La dona que per amor de Deu ha menyspresat lo segle perque ama la familieritat dels homens perque ama la presencia dels homens la dona que desija entrar ab Jhesu-Crist

en lo talem celestial perque la fembra que es devota a Deu vol hoyr les paraules enguanadores dels homens perque aquella que no ha volgut haver marit en lo segle com es posada en lo monestir cobeia veure la faç dels homens. Adonchs sor en Jhesu-Crist molt amada si vols esser segura de fornicacio sies separada de cors e de pensa de la compayia dels homens si vols tenir perfetament la castedat per amor de Jhesu-Crist lunyet dels homens. Tu com seras posada prop la serp no seras lonch temps segura. Adonchs sor en Jhesu-Crist molt amada oges paraules de bon consell. No senten los homens lo teu parlament no vegen la tua faç no coneguen la tua cara posat que ogen lo teu nom. Verge honesta oges les paraules del Apostol dient obs es a nos que haiam bon testimoni de aquells qui son de fora e que dins nos haiam bona vida. Per nostre be e bona fama e per be dels altres sapies sor amable que si per amor de Deu esquives la compayia dels homens recebras per Deu en lo cel la compayia dels angels Amen.

Capitol LX. Que la verge deu fugir a la familieritat dels homens jovens.

Cara sor si los homens sants deuen esser axi esquivats per tal que per continuacio de familieritat no perescha la santedad del hom e de la dona quant mes deuen esser esquivats los homens jovens qui seguexen

les tenebroses carreres e delectacions de la vida temporal. E si ab tancadura e ansia deus fugir a la familiaritat continuada dels sants homens quant mes cove a tu de fugir als homens jovens qui seguexen les cobeiançes del present segle. Lo diable presenta davant los ulls de la dona religiosa la faç dels homens jovens per tal que en la nit se pens en la bellesa del jove que haura vista en lo die en guisa que la visio e lo corporal esguart se giren es regiren continuadament en lo coratge. Axi entra la sageta de Satanas per les portes dels ulls fins al coratge. E per ço diu lo Propheta la mort es entrada en nostra casa per les nostres finestres no entra la sageta del diable dins les entramenes de la pensa sino per los senys corporals. Sor en Jhesu-Crist molt amada los homens poden licitament esser amats pero que sien absents. Amats poden esser los homens no dins mas de fora. Amar pots los homens dins ton coratge no pas dins la casa. Ama los homens dins la pensa mas de luny. Amats deuen esser los homens per ço com son obre de Deu mes fora la casa. Amats deuen esser los homens no pas per la bellesa corporal mas per tal com son obra del Creador. Sor amable altre veguada yot amonest que james no parles sola ab hom sol. Hom el mon no parle ab tu separadament. No vulles parlar ab negun hom sino devant dos testimonis. Esposa de Jhesu-Crist james no deus parlar sola ab sol hom sino ab lo confessor com te confesses de tos peccats. La fembra monja que desija parlar sola ab hom sol ha gran folia en la sua pensa. Oges donchs sor amada mia si tu per amor de-

Jhesu-Crist vols tenir perfeta castedat lig molt soven e lunyet de compayia de hom e sies certa que si estant en la terra hauras menyspresada perfetament la familiaritat dels homens per amor de Jhesu-Crist regnaras ab ell sens tot dupte en lo cel Amen.

Capitol LXI. Que la verge nos deu acompanyar ab mals homens.

Molt cara sor oges les paraules de Salamo dient fill meu si los homens peccadors te alleten nols cregues no vulles semblar al hom injust ni seguesques la lur carrera. Separet del hom inich e hauras pau. Homens justs sien tos compayons e la tua gloria sia en la temor de Deu. Tot hom qui tu conexeras observar la temor de Deu sia conjunt ab tu en amistat. Sant Ambros diu que la vida dels sants homens deu esser norma de ben viure als altres homens. Aquell quis acompanya ab santa persona al seu acostament pendra us de ben parlar e eximpli de bona obre per ço que la sua amor sia encesa de die en die en amor. No es gran laor esser bo ab los bons mas aquell deu esser ben loat qui es bo ab los mals. Aquell hom es molt loable qui en la compayia dels mals es bo. Axi com aquell es colpable qui es mal entre los bons axi aquell es loable qui es bo entre los mals. Les paraules dels homens qui temen Deu son paraules de vida e son sanitat de anima als qui les amen e les seguexen. Axi com

lo sol com hix foragita les tenebres axi la doctrina dels sants homens foragita de nostres senys les tenebres dels vicis. E per ço diu lo Psalmista ab los sants seras sant ab los perversos seras pervers. Adonchs sor en Jhesu-Crist molt amada si vols ben viure esquiva la compayia de les males persones esquiva los inichs fuig als malvats menyspresa los ociosos fuig a pressura o a gran multitut de homens mesquins e de aquells qui segons la edat lur son inclinats a mal. Not acompanys ab persones males not mescles ab persones leugeres de seny conjunte ab los bons desija la compayia dels bons requir la compayia dels bons acostet al sants e no ten separs. Si es ab la lur compayia aytambe los acompayeras en la conversacio e en les virtuts. Aquell es savi qui va ab los savis aquell es foll quis mescla ab los folls. Cascu se acompanya ab son semblant. Perilosa cosa es viure entre mals homens perillosa cosa es viure entre homens qui son de prava e malvada voluntat. Mes val haver oy dels mals homens que viure en lur compayia. Axi com en la comuna vida dels sants ha molt de be axi en la compayia dels mals ha molt de mal. Aquell qui tocara la cosa leya sera enlegit e aquell qui tocara la cosa sutza sera ensutzit. Adonchs sor amable si tu hous volenterosament les mies paraules e les complex per obre seras comptada entre los elets de Deu Amen.

Capitol LXII. Que la verge no deu reebre dons.

Sor molt cara oges aço que yot parle. La serventa de Jhesu-Crist que reeb dons o letres amaguadament trencha son orde. Gran mal fa e gran peccat comet la verge si reeb dons dels homens car son orde trencha. Gran mal fa car per reebre los dons temporals es feta menyspresadora e trencadora de son orde. La verge que desija entrar en noçes ab Jhesu-Crist no deu donar als homens sudaris pintes correges cintes ni cinyels. La monge que espera Jhesu-Crist ab la lantea flamejant no deu reebre dels homens dons del segle ço es pintes espills vels e anells paternostres daurats ni altres coses semblants. La monja que per amor de Jhesu-Crist es velada no deu reebre de sos amichs dons de vanitat. La monja que per amor de Jhesu-Crist ha posat vel sagrat sobre lo seu cap molt pecca si reeb dels homens dons del segle. La monja que en tals coses se adelita ab gran vanitat es enguanada e demostra sanyal de avol fembra e de aço parlant sant Jheronim diu que la santa amor nos agrada de dolçes letres e pintades ni de sudaris ni de dons sovineiats. Quaix que digue si en la pensa de la monja habitava santa amor no reebria dels homens dons de vanitat e de superfluitat. La pensa santa e religiosa no desija reebre dons dels amichs seglars sino de Jhesu-Crist per amor del qual ha menyspresades totes les coses.

terrenals car de aquell deu desijar los dons ab lo qual espera haver goig en la gloria celestial. La dona casta no demana dons terrenals sino celestials. Tant com la persona se adelita mes en les coses terrenals tant mes es lunyada de la amor de Deu e si les monjas fan dins lo monestir aço que dones seglars solen fer en lo segle molt son culpables devant Deu. E diguesme — e no haura difarencia entre les dones mundanals e les monges. — No haura difarencia entre aquells qui son dins lo monestir e aquells qui son en lo segle. E no haura departiment ni difarencia entre les dones seglars e religioses. E si les dones monges donen a sos amichs dons plasents e adelitables axi com solen fer les males fembres hon es la honestat hon es la religio hon es la castedat hon es la puritat hon es la santedat. E si les monges les quals deuen plaure a Deu per bones obres complaen a lurs amichs en mal donantlus dons luxuriosos hon es la castedat hon es la continencia hon es la reverencia hon es la vergonya. E si les monges mes volen complaura als homens en lo segle que a Jhesu-Crist rey eternal en lo cel hon es la puritat de la religio hon es la rigor del orde hon es la ardor de contemplacio hon es la nedesa de la pensa hon es la contriccio del cor hon es la ansia de la oracio hon son los gemechs dels pits hon es labit monacal. Si les monges se alegren en los dons temporals axi com se solen alegrar les dones seglars hon es lo menyspreu del mon hon es la temor del infern hon es la memoria del juhi divinal hon es la recordacio del eternal foch hon es la amor divinal. E si les monges

desigen reebre dels homens dons de vanitat hon es la memoria dels peccats hon son les lagremes dels ulls hon es la recordacio dels delictes. Aytal monja es menyspresada viltenguda avilada e a no res tornada. Certes la monja que reeb dons dels homens en los quals se adelita menyspresa son orde. La monja que mes se alegre en los dons de sos amichs que en los manaments de son orde e en son bon proposit es prevaricadora e trencadora de su religio. De aquestes aytals diu lo Propheta que lur man dreta es plena de dons. Quaix que digue posat que lurs obres pusquen esser vistes bones empero mes se alegren en los dons que en les bones obres mes amen reebre dels homens dons temporals que de Jhesu-Crist bens eternals. La monja que ame Jhesu-Crist perfetament no reeb superfluus ni delitables dons dels homens car Jhesu-Crist ama sobre tots dons mundanals. Per ço en lo libre dels Cantichs es dit a la Esgleya belles son les tues gualtes axi com les de la tortra. La Esgleya es acomparada a la tortra e cascuna anima santa car a Jhesu-Crist ama perfetament e no posa res devant la sua amor. La tortra apres que per mort ha perduda sa compayia null temps ne cerca altre. Per semblant forma ho deu fer la monja car apres que li es mort lo mon no deu reebre de qui avant amor carnal car no deu amar los homens en mal. La religiosa fembre que ama negun hom mes que Jhesu-Crist no es casta ans es adultra car menyspresa Jhesu-Crist al qual es esposada. La religiosa fembra tentost com ve al monestir pren Jhesu-Crist per espos e si apres de aço ama algun hom

carnalment lexantne Jhesu-Crist comet greu adulteri e si no es adultra en lo cors esho en la pensa. Segons la paraula que diu Jhesu-Crist aquell qui mira la fembra cobejantla ja ha fornicat dins lo seu cor. Per semblant forma fornica la dona ab lom sil cobeia dins son cor e sil ama carnalment. Perque molt amada sor en Jhesu-Crist consellte quel teu espos ams sobre totes coses e que solament desitgs dell reebre dons. Prechte que Jhesu-Crist espos ams sobre totes coses e per amor dell no reebes dons mundanals. Aquella que desija dons terrenals sens tot dupte no espera haver dons celestials. Los dons exorben los ulls dels savis e muden les paraules dels justs. Certes si los dons exorben los ulls dels savis axi matex torben los ulls de les penses religioses que nols lexen veure Deu. E per ço diu sant Isidre que ull qui es tancat ab la pols no pot veure les coses altes. Quaix que digue manifestament lull de la pensa no pot perfetament mirar les coses celestials si la pols de la cobeiançe lo tanca. La pensa del servent de Deu no pot esser francha en sa contemplacio mentre es escuresida ab les terrenals cobeiançes. Si la pensa de la monge se adelita en los dons terrenals no contempla perfetament les coses celestials. Si la monja desija complaure als homens reebent e donant no ama Deu perfetament car Deus menyspresan aquells qui desigen complaure los altres en les vanitats de aquest mon. E per ço diu David Propheta Deus ha dissipats los ossos de aquells qui plaen al homens e son confusos car Deus los ha menyspresats. Prechte sor amable que ab tota la tua devocio oges lo

Propheta Ysahies dient aquell qui lunya les sues mans de tot do habitara en lo cel e veura lo rey dels sants en la sua gloria. Aquell qui per amor de Jhesu-Crist no reeb dels homens dons de vanitat e de superfluitat veura Deu en la sua magestat e alegrar sa perpetualment en la sua bellesa ab tots los sants. Perque sor en Jhesu-Crist molt amable prechte que reebes consell de aquest sant propheta dient espolsa les tues mans de tot do. Altre veguada te amonest quet studius en ressemblar aquell qui diu yo acompanyat de justicia comparre en la tua presencia e sare sadollat com aparexere en la tua gloria Amen.

Capitol LXIII. Que la verge deu retre ab devocio aço que ha promes a Deu.

Sor molt cara pensa be de que has fet vot a Deu e com lo li deus retre. Tu matexa has votada tota tu matexa entregue li deus retre acusa tu matexa en los peccats loa a Deu en los beneficis no atribuesques res de be a tu matexa digues que de algun senyor has reebut tot quant has confessa Deus esser misericordios e tu esser gran peccadora aquell esser vertader e tu esser mentidera. Prechte sor molt amada que digues ab lo Propheta yo entrare en la tua casa ço es en lo monestir ab sacrificis ço es ab espirit de contriccio e de compunccio e de punyiment e retret los meus vots ço es ofarre mi matexa a tu tota entegra en lo al-

tar del cor car tota me so votada a tu. Necessari es al quis vol salvar que tot quant ha votat a Deu li reta ab gran devocio. Tota persona que desija venir als goigs eternals necessari es ques studiu de complir los bens que ha promesos a Deu. E per ço diu lo Propheta votats e retets los vots a Deu Senyor vostre. Quaix que digue votats e retets vosaltres mateixs car aquell qui vota se fa deutor a Deu. Alguns vots son comuns a tots altres son especials. Vots comuns son aquells que havem promesos en lo babtisme ço es que no peccariem e que renunciavem al diable e a les sues pompes. Vots specials son com algu vota que sera monge o canonge o hermita o semblant cosa la qual si aquell quiu vota nou ret nos para salvar. La raho es aquesta car aquell qui ha promes a Deu de ben viure sino ho complex per obre nos pora salvar. Aquell qui posara a negligencia de complir los bens que ha promesos a Deu no pora venir als bens que Deus ha promesos. Aquell qui no vol retre a Deu los bens qui ha votats com vol reebre de Deu lo celestial do com no li vulle retre son vot e com se pensa reebre de Deu los dons celestials. Aquell qui posa a negligencia de paguar a Deu sos vots car aytal no es feel entre los infeels sera comptat aquell qui ha negligencia en retre a Deu sos vots entre los infeels perira aquell qui lo seu vot no acabara ab bones obres. Adonchs sor en Jhesu-Crist molt amada prechte que façes lo be que has promes no sies leugera a prometra e dura a metraho en obre no prometes a Deu cosa que no deges atendre no presumesques ultra tes forçes no prometes

aço que no poras fer. Davant Deu seras molt culpable sino rets lo be que has promes. Molt desplaen a Deu aquells qui no complexen a Deu lurs vots. Entre los infeels seran collocats aquells qui no complexen los vots que han fets. Mes val no prometre que no complir la fe promesa. Empero sor amable en les coses mal promeses romp e trenca la fe en lo leig vot muda ton decret e aço que has promes e ordonat no faces lo mal que has promes no complesques la cosa que follament has promesa mala es la prometensa ques complex ab peccat. Adonchs sor esposa de Jhesu-Crist axi com te dit si ab vera devocio rets a Deu los vots que li has promesos rcebras dell los eternals bens que ell te ha estojats Amen.

Capitol LXIV. Que la verge tostemps deu considerar la fi perque es venguda al monestir.

Cara sor sapies tu matexa qui es conex tu matexa reduex a la tua memoria perque es nada sies remembrant perque es exida en aquest mon pera quin us es engenrada per quina condicio es feta per quina cosa a fer en aquest mon es creada membret de la tua condicio serva lorde de ta natura sies la cosa que es feta tal sies qual te ha feta Deus sies tal qual ta instruyda lo teu faedor ti manera en tota te obre hages temprança en tota cosa no façes res sens temprança no façes res ni mes ni menys que vol Deus. En lo be no

deu esser res desmoderat. Totes coses poques son profitoses e perfetes en sa manera. Les coses ques fan ab temprança porten salut. Lo be que es desmoderat es fet dampnos. Tota superfluitat es jutiada esser vici. Prudencia es temprar les virtuts per ço que de be nos faça mal. Sor molt amada guarda que la cosa que faras sia covinent al temps. Primerament guarda que deus fer hon lo deus fer quan lo deus fer en quina guisa lo deus fer per la discrecio conexer les rahons de les coses que deuras fer. Ab tota diligencia posa difarencia en les coses que fas ab gran diligencia cogita com comensaras lo be que faras e com lo finaras. Te discrecio en totes les tues obres. Com be hauras discutida la tua obre lavors la possehiras perfetament. Tot quant faras sens discrecio sera vici. Moltes coses son viciades per mala custuma moltes coses son reprovades per mal us moltes coses son mal usurpades contra bones custumes. Adonchs lo us deu seguir lo seny. La ley e la raho deuen vençer lo mal us. Consellte honesta verge que dins lo teu cor tingues ferma fe en lo cap bacinet de salut en lo front lo senyal de la creu en la bocha paraula de veritat en la pensa bona voluntat en los pits amor vertadera de Deu e del proisme en lo cors senyal de castedat en la obra honestat en la vida temprança en la prosperitat humilitat en la tribulacio paciencia en la conversacio simplesa en lo teu Creador cerca esperança amor en la eternal vida en les bones obres final perseveranse Amen.

Capitol LXV. Que la verge no vulla complaura als homens ab la bellesa de la sua cara.

Prechte molt cara sor que esquivem totes belleses nohibles per ço que no cresquen en nos rebrotims de tots mals. Aquell qui ama bellesa corporal enguana si matex. La raho es aquesta car la bellesa del cors es enguanable vana terra cendra e enguan dels homens. E per ço dix Salomo que anguanadora es la gracia de bella parlaria e vana es la bellesa corporal. Molts e diversos son stats anganats ab la bellesa del cors. Los homens folls consideren la bellesa del cors caen en lo laç del diable com miren la bellesa de la carn son enlaçats en los filats del diable. Molts son ligats en peccats per la bellesa corporal. Deu no requir la bellesa del cors sino de la anima. Mes ama Deu la bellesa spiritual que la carnal. Jhesu-Crist nos adelite en la bellesa del cors sino en la puritat del anima. Adonchs sor en Jhesu-Crist molt amada consellte que ams aquella bellesa en la qual se adelite Deu. No vulles dins lo teu coratge amar la bellesa dels homens no consideres los homens per intencio de alegrarte en lur belese. Prechte la mia cara sor que not pintes la cara per complaure als homens e com per tal te ha Deus feta la cara que placies als ulls dels homens. No sia aytal la tua intensio que devant los homens vulles aparexer bella car si per tal te ornes que en la presencia

dels homens sies vista esser bella gran injuria fas a Jhesu-Crist espos teu ab lo qual es esposada. Si tu vols aparexer devant los ulls dels homens bella ja no est casta sino adultra e axi com adultra fas a Jhesu-Crist injuria. Si per tal que sies amada mostres als homens la tua bellesa diguesme e com poras dir que no sies adultra si mes ames los homens que no a Jhesu-Crist. Com diras yo no son adultra com en lo monestir te sies liurada a Jhesu-Crist e ara vulles complaura als homens ab la bellesa de la tua cara. Com aço fas senyal mostres de avol fembre. Aço acustumen de fer les avols fembres e les dones que son mundanals car pintense la faç per tal que appareguen belles als ulls dels homens. E com es leia cosa e com abominable que les monges façen aço que solen fer les avols fembres e les dones seglars. Adonchs honesta verge oges que dich atten al meu consell null temps te embellesques la cara per complaura als homens mas orna la tua consciencia ab bones virtuts per ço que placies a Jhesu-Crist espos teu. Nos adelita Deu en la bellesa corporal sino en la bellesa della pensa nos adelita Deu en la pintura de la cara sino en bones costumes no en lo gest del cors sino en la santa conversacio. Com la anima santa per amor de Deu es ornada dins si de bones costumes lavors es amada per Jhesu-Crist la qual cosa declara lespos en lo libre dels Cantichs parlant a la esposa. Diu axi o e com es bella amada mia. Quaix que digues com es bella amada mia ço es tu es bella vivint justament e religiosa es amada mia amant a mi sobre totes coses. Per tal es bella e

resplandent car vivint be converses en bones obres e per tal es amigua mia car amesme perfetament e no ames altre amich mes que a mi e no solament es amada ans encare es molt cara car mes desijes complaure a mi per bones obres en la pensa que als homens en la bellesa forana del cors e no solament es amigua ans es molt cara plena de delits. La anima santa es dita cara en delits de les santes Scriptures car no pot venir perfetament a la familieritat de Jhesu-Crist aquell qui menyspresa habundar en delits de la santa Scriptura. Aquell pora venir perfetament a la amor de Jhesu-Crist quis recomplex ab los delits de la santa Scriptura e ama Jhesu-Crist e es amat per ell. Mas aquell qui mes desija complaura als homens ab la bellesa de la sua cara que a Jhesu-Crist ab bones obres no ama Jhesu-Crist perfetament ni es amat per ell. Amonestte donchs sor molt cara que ams Jhesu-Crist sobre totes coses car Deus lo pare ta eleta per ell eternalment. Prechte que sol a ell cobeixs complaure e que no vulles recebre dels homens laor temporal e possehiras gloria eternal Amen.

Capitol LXVI. Que la verge no deu riure desmoderadament.

Molt cara sor oges les paraules del savi Salomo qui diu yo he jutiat lo riure esser error e al goig he dit perquet enguanes debades. Error es dita com una co-

sa se deu fer e fasen altre. E ellavors donchs se fa la error com riu aquell qui deuria plorar per tal es dita error car com hom se riu no ha en la sua memoria e pensa lo die de la sua mort. Aquell es enguanat vanament quis alegre en los guoigs temporals. Enguanats son aquells quis alegren en les prosperitats de aquest segle. Aquests aytals si reduhien a memoria lo die de lur mort ans plorarien lurs peccats ques alegrassen nis riessen de les coses vanes e si havien dins lur pensa los mals que han a sostenir no riurien ans plorarien. E per ço diu Salamo que les rialles seran mesclades ab dolors e lo plor occupa los extrems del goig. E Jhesu-Crist diu en lo seu Evangeli benaventurats son aquells qui ploren car ells seran aconsolats. No dix benaventurats son aquells qui riuen sino los qui ploren car aquells son vertaderament benaventurats qui ploren lurs peccats no pas aquells quis rien de les coses vanes. Aquells qui segons Deu ploren son benaventurats car ells seran aconsolats. Sant Jaume apostol repren aquells qui rien follament e diu les vostres rialles se convertiran en plor e lo goig en tristor. Lo foll se exalçe en grans rialles la sua vou mas lo savi envides conexeras ques ria. Adonchs sor mia esquiva lo riure axi com a error e convertex en plor la alegria temporal. La raho de aço es per tal que tu plorant en aquest exili pusques beatificar tu matexa en guisa que en lo die de la tua mort sies trobada benaventurada si en aquest mon plores tos peccats. Conex tu matexa esser peregrina en aquest mon car la tua propia terra no es açi sino en lo cel. No havem açi ciutat

certa ni segura car Deus nos ha promesa alt en lo cel la ciutat celestial de Jherusalem a la qual desijava venir lo propheta David com deya molt me son alegrat en les coses quem son dites car nos irem a la casa de nostre Senyor Deu. De aquest desitg flamejava lo servent de Jhesu-Crist qui deya aylas car la mia peregrinacio la mia vida temporal es massa allonguada e massa dura. Yo he habitat ab los habitadors de la terra dè Cedar. Com Daviu deya aquestes coses nos reya de les vanitats de aquest mon ans plorava de la peregrinacio de aquesta vida que tant durave. Adonchs honosta sor prechte que lo teu goig sia per tostemps en lo cel. Lo goig e la alegria tostemps sia moderada e reposada seguint la sentencia del Apostol dient alegratsvos ab lo Senyor tostemps. Altre veguada vos dich queus alegrets. Item en altre loch diu que goig es fruyt del spirit. Aquesta alegria no torba la pensa ab vanes rialles ans leva la anima per desig a la terra celestial per tal que pugue hoyr que li sia dit entra en lo goig del teu Senyor. La faç del hom es spill del cor en les rialles pot hom conexer lo cor de la monja. Les rialles e los jochs vans mostren quin cor ha la monja car si ha lo cor cast nos riura follament null temps se riura sino ha deshonestat en la pensa. E per ço diu lo Senyor de la habundancia del cor parla la bocha. Donchs per sobrehabundancia de cor va riu la verge. Si en la pensa de la dona no havia vanitat null temps riuria. La pensa casta mes se alegre en lo plor que en les rialles. Certes si la monja hagues en la pensa vera castedat mes amaria lagremes que alegria temporal si

la monja reduya a sa memoria les sues negligencies e les penes infernals mes amaria lagremes que rialles. Alli hon habunden rialles e jochs noy regna perfeta caritat. La monja que perfetament ama Jhesu-Crist nil t em nos riu ans plora per la sua amor. Maravellme perque ama rialles e iochs la persona que es venguda al moñestir per escampar lagremes per sos peccats maravellme com la monja no ha vergonya com riu alçant la vou a grans crits. Leig sta lo riure a la persona qui en aquesta present miseria degra tostemps plorar sos peccats. Nosaltres miserables e perque riem qui havem a retre compte a Deu en presencia de tots los angels de totes nostres obres. Mes nos val en la present vida plorar que riure per tal que puscham aconseguir de nostre Senyor Deu venia e remissio de nostres peccats en laltre vida. Prechte sor amable que esquius jochs e rialles escampant continuadament lagremes per tos peccats. Fuig a jochs e rialles e plora los peccats incessantment. Oges esposa de Jhesu-Crist que diu lespos a la esposa en lo libre dels Cantichs los meus ulls son axi com a fonts daygues que son en Esebon. Car com la anima santa plora en aquesta miseria de aquest mon laves dels peccats ab la gracia de Deu. Per semblant forma deu plorar la persona santa continuadament per tal que puscha esser lavada de sos peccats. Adonchs sor molt cara si en la present vida plorarem nostres peccats ens lunyarem de vanitats de aquest mon creeguam de cert que obtendrem venia e perdo de nostre Senyor Deu dels nostres peccats Amen.

Capitol LXVII. Que la verge no deu desijar veure les ciutats.

Sor molt cara oges en quina forma lo propheta Jheremies plora nostres iniquitats dient o las com ses escuresit laur e la color maravellosa de aquell ses mudada è les pedres del sant santuari se son despergides en lo cap de totes les places. Per laur entenem la vida religiosa dels homens la qual era daurada per gloria de virtuts e era escura per leges e sutzes obres. La color merevellosa del aur significa lornament de les virtuts lo qual per bones obres primerament era precios e merevellos e ara per los vicis e per les obres mundanals es demudat vil e menyspresat. Verament mudat ses labit merevellos dels religiosos dels monjos dels canonges e de les sántes verges e monges car mes se ornen huy per complaure al poblè que a Deu. Verament mudada es la color merevellosa del aur car mes es ornat huy labit dels religiosos per vanagloria e per ço que placien als homens que per complaure per humilitat en la presencia divinal. Certes huy son mudats los abits e vestirs merevellosos dels religiosos car mes se ornen huy per ço que placien en lo palau del rey que en la presencia del Creador. Seguexse donchs que son despergides les pedres del santuari en lo cap de totes les places. Les pedres del santuari significuen les persones religioses que null temps deu-

rien anar vaguabunts fora lo monestir ans deurien tostemps star contemplant devant los ulls divinals en un loch secret del monestir. Mas huy son despergides aquestes pedres del santuari en lo cap de totes les places car com los religiosos van vaguabunts fora lo monestir per les coses vanes e mundanals lavors les pedres del santuari son despergides en lo cap de totes les places. Com les persones religioses amen mes habitar en lo palau del rey que dins la clausura del monestir lavors son despergides les pedres del santuari car mes desigen hoyr les paraules superflues dels richs homens que los manaments de les santes Scriptures. Lavors son dispergides en lo cap de totes les places les pedres dels santuaris com mes se alegren en los convits e parlaments dels richs homens que en la pobretat e abstinencia del frares religiosos. Mes deuen amar los servents de Deu los legums dins lo monestir que no habundosos convits en lo segle. Los homens religiosos mes se deuen alegrar de la taula pobre dels frares que de la taula richa e grassa del reys. La raho es aquesta car segons que diu sant Agusti mes val un poch freytureiar que massa en riqueses habundar. Mes val sostenir pobretat en lo monestir per amor de Deu que haver moltes riqueses en lo segle. Necessari es donchs al religios qui desija esser salvat que menyspreu lo mon e ques tanch dins la claustra del monestir. La persona religiosa deu fugir a la congregacio dels homens seglars e requerir e cercar la compayia dels servents de Deu. Los homens religiosos mes deuen amar la claustra quel palau reyal. Donchs sor

cara oges que dich escolta aço quet consell mes te val seure en la claustra que circuir les ciutats mes te val reposar dins les portes del monestir que aparexer en la presencia del poble mes vulles amar star en lo monestir que veure les ciutats. Sit enclous dins lo monestir seras amada per Jhesu-Crist la qual cosa dona entenent lespos com diu en lo libre dels Cantichs la mia sor es un ort tancat ort tancat e font sagellada. Cascuna anima santa es entesa esser ort tancat car mentre nodrex les virtuts engendra flos e recomplexse de virtuts e conserva los fruyts que ha engendrats. Ort clos e tancat es dita la santa anima lavors com per amor de la vida eternal se lunya del brogit del present mon com fuig que no sia vista per los homens com los bens que fa amagua de la laor dels homens com per amor de Deu se tancha per ço que no sia vista per los homens com menyspresa les humanals laors e com ab bona intencio se enclou per tal quel enemich antich lo diable no puscha trenchar lo mur per tolre los bens que posseex dins si. La santa persona religiosa es dita font sagellada car com ella cogita continuadament les coses celestials com la santa Scriptura aiusta continuadament en la sua memoria no cessa la santa pensa engendrar en si aygues de vida ab les quals puscha sadollar los proismes assedegats. Adonchs sor molt cara axi com demunt te dit si mentre vius te enclous per amor de Jhesu-Crist dins les portes de la claustra e serves perfetament los manaments de la tua regle apres de aquesta vida te alegraras ab Jhesu-Crist espos teu en lo talem celestial Amen.

Capitol LXVIII. De temptacio.

Molt cara sor oges sant Jaume dient contrastats al diable e fugir vos ha. E sant Jheronim diu no es hom pus fort el mon que aquell qui venç lo diable e aquell es lo pus flach qui es vensut e sobrat ab la sua propia carn. Les segetes del diable deuen esser apaguades ab fret ab velles e ab deiunis. Lo ginyos enemich nostre tostemps cerca com nos pora enguanar e no cura de matar los cossos sino les animes. Axi com lo lop dissipa les ovelles axi lo diable dissipa les animes com destroex e mata lo poble christia. Empero lo diable no tempta los alets sino tant com Deu li permet. Com lo diable tempta los servents de Deu lavors serveix a lur profit car nols enguana ab ses temptacions ans los ret cautelosos. Moltes veguades esdeve que les temptacions que comou lo diable a destruccio dels homens Deu les convertex a profit de lurs animes. No poriem sostenir les temptacions del diable los servents de Deu si la pietat de Deu no temprava e no refrenava la lur iniquitat jatsia que lo diable tostemps desija temptar los servents de Deu empero sino reeb de Deu poder de temptar no pot complir per obre aço que vol. Hon posat que la volontat del diable tostemps sia injusta empero com Deu ho permet justament li es donat lo poder. Lo diable de part sua injustament vol temptar los servents de Deu mas nols pot temptar

sens licencia de Deu. De aço es scrit en lo libre dels Reys hon se litg quel sperit de Deu malvexava a Saul. Axi poriem fer justament questio si erà spirit de Deu. Responch que en aquest loch son compreses dues coses ço es la potestat de Deu justa e la volontat del diable injusta car spirit mal era per sa mala volontat e aquest matex era sperit de Deu per ço com havia resebuda de Deu iusta potestat. Lo diable no pot metre los vicis dins la anima per son propi poder be pot ençendre la cobeiançe e no pot ençendre les flames de cobeiançe sino alli hon veu primerament grans delectacions de la cogitacio. E si nosaltres foragitam de nos les delectacions de mala cogitacio tentost sen pertex lo diable confus e envergonyit e porta trencades les armes de la sua temptacio. Lo diable ab semblança de be vol enguanar los servents de Deu fenyentse esser angel de lum mas tanta deu esser la discrecio de les persones santes que puscha jutiar entre mal e be per ço quel diable nons pusca enguanar ab sos fraus. Aquesta es la demanda que feya Josue dient diguesme es nostre o es dels nostres enemichs. E per ço diu lo propheta Jheremias si tu separares la cosa preciosa de la cosa viciosa seras axi com a bocha mia. Le diable es molt terrible als ulls dels homens seglars mas als ulls dels servents de Deu es vil e menyspresat. Los infeels temen lo diable axi com a leo mas aquells qui son forts en la fe lo menyspresen axi com si era un petit vermitxol e com lo veen sen rien. Lo diable serp es allenegosa e sino contrasta hom al seu cap ço es a la primera suggestio tot sen entre dins en les entra-

menes del cor alleneguus axi dolçament que no es sentit. Los començaments de les temptacions diabolicals son frevols e flaques mas si lom no les esquiva e passen per gran us en custuma a la derreria se enfortexen ten poderosament que ab gran dificultat poden esser vençuts. Com lo diable vol enguanar algun hom primerament considera la sua natura e alli aplica sa temptacio hon veu lom mes inclinat a peccar. E per tal diu sant Isidre lo diable tempta lom mes en aquella part en la qual lo veu mes enclinar a viçis per alguna humor que crex en ell en guisa que don crexensa a la humor e crexent la humor crescha la temptacio axi com aquell qui porta laygue no la tramet per altre part sino per aquella hon conex que correra millor. Lo diable per tota la vida del hom lo desija temptar mas molt mes en la fi e aço es la paraula que primerament fon anunciada a la serpent com nostre Senyor li dix tu aguaytaras al talo del hom e ellavors aguayta lo diable al talo del hom com se esforça de anguanarlo en la fi de la sua vida car com lo diable no pot lom enguanar en la vida en la fi met tota la sua força per enguanarlo per la qual raho per molt que lom sia bo e iust obs li es que en la present vida nos tingue james per segur ans li es necessari que ell stant humil tostemps sia cautelos e ansios que no sia enguanat en la sua fi. Adonchs sor molt cara necessari es a nos pregar Deu tot poderos que nons lex esser temptats mes que no porem sostenir car Deu restreny les forçes del diable que nons nogua tant com ell desija. E per ço lo Sant Spirit repren lo diable en lo li-

bre dels Cantichs dient levet vent tramuntanal e vinç tu vent del mig jorn e bufa sobre lo meu ort e habundara la fragancia de les sues odors. E que entenem per la tramuntana qui constreny e fa los homens peresosos sino lesperit diabolical qui tempta e posseex tots los reprovats faent peresozos los homens en lur vida e en lur bona obre. Per lo vent del mig jorn qui es calt es entes lo Sant Sperit lo qual com tocha la pensa dels elets los desperta de tota peresa els fa ardents e flameiants en la amor divinal. Donchs leuse lo vent de la tremuntana ço es partescha lo mal sperit de la Esgleya e lunyse de cascuna anima feel en guisa que no tempte mes que no deu e vingue lo mig jorn e bufe en lort de la esposa e habunde la fraguancia de les sues odors per tal que sobrevinent Lesperit Sant escampe lo foch de caritat en les penses dels homens e despert la pensa de la son de negligencia e com faça aço Lesperit Sant habunden les bones obres car venint Lesperit Sant aquell qui primerament dormia per peresa se desperta a fer totes bones obres e florex axi com ort e apres de la flor fa fruyts habundosos de gran odor ab los quals sadolla si matex e sos proismes migensant les bones obres. Poriesme dir tu — o car frare prechte quem dons remey contra les temptacions del diable. — Sor en Jhesu-Crist molt amada un bon remey te dare contre totes les temptacions del diable e contra tots viçis lo qual es aquest que com mes seras temptada lavors hages major recos a oracio. Si donchs les males cogitacions de aquest segle e sutzes torben lo teu cor e com consellen de

fer alguna cosa mala foragitales de la tua anima ab oracions pures o ab velles santes. Sta davant Deu continuament en lo temps de la tua oracio per ço que pus leugerament pusques escapar a la temptacio del diable. Venerable sor prechte que conegues que no solament devem combatre contra les temptacions diabolicals ans encara contra los vicis de la carn. La raho de aço es car la carn cobeia contra lesperit e lesperit contra la carn e per ço devem fer oracio ab tanta perseverançe fins que ab la gracia divinal puscam vençer les suggestions o inclinacions dels desitgs carnals e les temptacions diabolicals. La oracio sovineiada apagua la impugnacio dels vicis oracio continuada trenca les lançes e los darts del diable oracio es la primera virtut contra los esvehiments de les temptacions. Adonchs sor molt cara axi com te ja dit ab oracions pures e ab santes velles poras sobrar les temptacions diabolicals e si per ventura encara sents les batalles carnals si est ferida ab los agullons de la carn si la memoria de la carnalitat fa coçeguelles al teu coratge si la tua carn encara te impugne si la luxuria te tempta si lo delit carnal te convida a peccar posa davant tu matexa la memoria de la mort posat davant lo juhi esdevenidor reduex a la tua memoria los turments infernals posat devant les penes eternals posa devant los teus ulls los perpetuals fochs infernals poset denant les orribles penes del infern en guisa que la ardor de la pena apague en tu la ardor de luxuria Amen.

Capitol LXIX. De sompnis.

Molt cara sor escolta aço quet dire. Sovin se esdeve que los demonis qui van de nit nos torben los senys corporals ab diverses visions. A veguades ab manifesta impugnacio baten e cobegen los cossos dels homens. En diverses guises se esdevenen los sompnis. Alguns sompnis venen per sadollament e alguns per flaquesa les quals coses vesem per esperiencia altres sompnis son qui hixen de propia cogitacio car moltes veguades somiam de nit ço que cogitam de die. Molts sompnis se esdevenen per illusio dels spirits diabolicals. Fan testimoni Salamo dient molts han fet errar los sompnis e aquells son stats deçebuts qui posen lur esperançe en ells. Algunes apparicions se fan justament axi com aquelles ques fan per revelacio de Deu axi com se lig en la ley antigua de Josep fill de Jacob qui per lo sompni fon fet senyor de sos germans e axi com se lig en lo Evangeli de Josep espos de la verge Maria qui per lo sompni fon amonestat que fogis ab sa esposa e ab linfant en Egipte. A veguades se fan visions compostes de cogitacio e illusio a veguades ab cogitacio e revelacio. De aço parle Daniel qui diu aquell qui revela los secrets mostra a tu les coses esdevenidores e posat que alguns sompnis sien vertaders empero nols devem creure leugerament car hixen de diverses yma-

ginacions e no conexem perfetament de hon venen. Adonchs no devem facilment ni leugera donar fe als sompnis per tal que si lo Satanas se transfigurave en angel de lum no enguanas lom poch cautelos. A veguades enguanen los diables algunes persones qui creen en sompnis ab art axi anguanable per ço com alguns sompnis axi se esdevenen com ells dien. E per ço los diables dien algunes coses veres per ço quels enguanen en moltes mas posat que los sompnis se esdevenguen axi com los diables dien empero nols devem creure car de enguan proceexen segons lo testimoni de la santa Scriptura qui diu sius parlen posat que axi se esdevengua nou creguats. Los sompnis son semblants a las devinacions e aquells qui les observen son dits adevins. Adonchs no devem donar fe als sompnis posat que appareguen vertaders esser. Aquell qui en sompnis e adevins posa sa esperançe no confia en Deu e semblen aquell qui seguex lo vent e vol pendre la ombra. Devinacions mentides e sompnis enguanables vanes coses son. De cert dich que no devem creure en sompnis per ço que no siam enguanats en ells. Sia nostra esperançe tostemps ferma en Deu e que no haiam cura en sompnis. Digne cosa es que posem nostra esperançe en Deu e que no haiam confiançe en sompnis. Sor cara consellte que la tua pensa no sia en sompnis ni en devinacions fermada ans solament sia segura en Deu tot poderos car si creus en sompnis ni en devinacions tost seras enguanada. En tota la tua vida menyspresa sompnis e adevins e posa la tua esperanse perfetament en la Pro-

videncia divinal e hauras prosperitat en la present vida e en la esdevenidora Amen.

Capitol LXX. Del temps breu de la present vida.

Sor molt cara oges les paraules de Salomo dient tot quant pot fer la tua ma façaho diligentment car no ha sciencia ni saviesa ni obres de virtuts en los infernos hon tu endreçes ta carrera. En la present vida es leguda cosa de fer bones obres car en la vida esdevenidora no si espera de profitar en bones obres ans hi ha retribucio de bones obres. La vida present es breu e allenegosa e per ço diu sant Isidre qui considera la longuesa de la present vida no considerant la longuesa del espay sino la sua breu fi assats pensa profitosament com es breu e miserable. Adonchs sor amada en Jhesu-Crist si tu cerques la vida vertadera sia en la tua intencio aquella vida la qual es vertadera per la qual es christiana e aquesta es la vida eternal e vida vidal. Aquesta vida es mortal e per ço deus morir en la present carn per tal que no muyres a Jhesu-Crist en la anima. Lavors creem que viu casceu si morint segons lo mon viu ab Deu en lo cel en lo qual ha promes de viure. De la trigua de la present vida soste gran enuig lo iust per ço com ve molt tart a la vida desijada. La exida de la present vida es incerta als homens e com nos pensa morir la persona se llavors mor soptosament per tal se deu casceu cuytar de es-

menar lo mal que ha fet en guisa que no muyre en iniquitats e que no fenescha sa vida en culpa. Aquells qui lo diable ha encesos en vicis e peccats en aquest mon com moren se forçe de tirarlos als turments infernals. Posat que lom sia just en la present vida empero com ell nix es mor ha gran temor que no sie digne de pena. La mort dolça e reposada loa la fi dels homens iusts car alli es mostrat esser present la companyia dels angels pus que hixen de aquest cors mortal sens greu pena e vexacio. Jhesu-Crist fill de Deu ab gran honor reeb los seus servents passants de aquesta present vida a la eternal benaventurança e per ço la esposa parle en lo libre dels Cantichs dient lo meu amat es devallat en lo seu ort al prat de flors plen de bones odors. Jhesu-Crist devalla a la Esgleya avisant los iusts ve ab maior gracia a aquells los quals conexen que ab bones obres han trames als proismes odors de bona fama e eximplis de bones virtuts. Aquest reeb son past en los orts lavors com se delite en les virtuts de les animes e cull lyris com los seus elets arrancha de la present vida els tramet als goigs de la eternal vida. De aquests aytals diu la santa Scriptura la mort dels sants es preciosa en la presencia de nostre Senyor Deu la tela del drap se destrouex com los fils se trenquen e la vida del hom passa es despen per tots los dies. Les animes dels elets han gran e sobirana paor en lo die de la lur mort dubitant e ja si volaran a Paradis o si devallaran als inferns. Alguns elets son qui en la lur fi son purgats dels petits e leugers peccats altres son qui en la hora de la mort se rien es

alegren sentint ja en lur contemplacio los bens de la eternal vida. Lo Senyor tot poderos ha volgut que ignorem lo die de la mort per tal que com creeguam que tots jorns nos sta fort prop cascu sia ansios de fer bones obres pus que es ten incert de la exida de aquesta present vida. Los diables reeben les animes dels mals homens en lo die de lur mort car gran raho es que aquells sien turmentadors en les penes qui son stats entenedors e consellers en les culpes. Los malignes spirits demanen lurs obres lavors com la anima hix del cors e lavors repliquen a la anima los mals que li han consellats fer per tal que ab si le sen porten als turments. Lom inich apres la mort sera turmentat e lom iust apres de aquest treball en lo repos eternal sera collocat. Axi com la benaventurança alegre los benaventurats axi devem creure quels peccadors en lurs animes apres de aquesta vida seran en lo foch eternal turmentats. Sor mia en Jhesu-Crist molt amada yo he manifestades aquestes coses a les tues orelles per tal que conegues que molt nos es necessari menyspresar tostemps les coses terrenals e haver tostemps en memoria lo die de la mort. Oges les paraules de sant Jaume apostol dient quina cosa es la nostra vida sino una vapor de fort petite durada. E Salamo diu not gloriegs en lo die seguent car ignores e ja que sera de tu en lo die esdevenidor. Adonchs sor amable ab gran ansia deus viure e ja que sera de tu lo die esdevenidor. Considera tots jorns lo terme de la tua vida per tal que pusques menyspresar les dolçors de la present vida e aconseguir los bens celestials. En to-

tes les tues obres vulles considerar los derrers dies teus de la mort e null temps no peccaras. Per aquesta raho te amonest sor mia molt cara que not alegres en les vanitats de aquest mon car sens tot dupte a morir has. No poses te esperanse en les coses temporals car no es el mon alguna cosa quet puscha escapar de la mort perque la carn mesquina se alegre en les coses terrenals la qual es apparellada a esser feta vianda de vermens. Honesta sor per ço te dites les precedents coses que null temps te oblide lorde de la tua condicio. Membret que çendre es e çendra tornaras pols es e pols tornaras car axi ho dix lo Senyor tot poderos al primer hom reduex a la tua memoria les paraules que dix Job parlant de si matex yom deg corrompre axi com a podrimer e esser destrohit axi com la vestedura qui es roseguada per les arnes e per la tinya posa devant los teus ulls la memoria de la tua mort proposa davant tu lo die de la tua exida lo die de la tua mort tostemps sia en la tua memoria en guisa que per la sua recordacio esquius perfetament los vicis els peccats Amen.

Capitol LXXI. De la mort.

Sor amable prechte que oges les paraules dun savi qui diu o mort e com es amargua la tua memoria al hom rich qui reposa ab gran confiançe en les sues riqueses o bens temporals. Item o mort e com es bo lo

teu juhi al hom pobre qui es frayturos en riqueses o mort e com es dolça als miserables e com es suau als qui viuen en amargor de vida o e com es plasent e alegre als trists e als plorosos. La mort posa fi a tots mals en la present vida e done terme als mals en aquest segle e toll tota fretura e tota miseria. La mort posa terme a totes les tribulacions en aquest mon. Aylas e com ve tart la mort als mesquins qui la esperen. Adonchs sor molt cara mes val be morir que mal viure mes val no esser que en miseria perpetual esser. Poriesme tu dir sor cara — prechte frare meu quem digues si devem plorar los morts ni fer plant per los amichs morts. — Sor amable a la dita questio respon un sant dient jatsia que la pietat man plorar per los feels difunts empero la fe veda que per res no plorem. No devem plorar per los feels ans devem retre gracies a Deu quils ha vulguts deliurar de la miseria del mon present los quals segons nostre fe ha fets passar als lochs de lum e de pau. No devem plorar los feels defunts car no duptam que no sien anats al repos eternal. Honesta verge oges aço que yot dich aquells homens deuen esser plorats en la mort los quals pren lo diable a gran vergonya lur no pas aquells los quals reeben los angels ab gran honor. Aquells deuen esser plorats qui son portats per los diables a les penes infernals e no pas aquells qui son portats per los angels als goigs de Paradis. Aquells deuen esser plorats qui apres la mort son per los diables soterrats en linfern e no pas aquells qui per los angels son collocats en lo cel aquells deuen esser plorats qui moren mal no pas

aquells qui be fenexen lurs dies aquells deuen esser plorats qui moren soptosament a mala mort e no pas aquells qui ab lur mort preciosa son honrats. Verge esposa de Jhesu-Crist oges quet dich com yo plor los morts qui be moren yo fàs dampnatge a mi matex e no aprofita a ells com yo plor los morts no fas profit a ells e dampnifich a mi metex. Aquells donchs que no esperen resurreccio devem plorar lurs morts los quals apres la mort no creen ressuscitar. Adonchs sor molt cara nosaltres qui creem quels nostres morts deuen regnar ab Jhesu-Crist no devem per ells plorar sino Deus preguar no devem plorar los morts carnalment mas devem escampar per ells preguaries a Deu quels vulla deliurar de peccats e de tot mal Amen.

Capitol LXXII. Del juhi de nostre Senyor Deu.

Dos juhis divinals son la un es en lo qual son jutiats los homens en la present vida altre es en lo qual seran jutiats en la vida esdevenidora. Alguns son jutiats ab malaltie pobretats e diverses tribulacions del present segle per tal que no sien jutiats en lo esdevenidor. E per ço la pena temporal aprofita a alguns a lur purguacio altres son als quals comença ja açi la lur dampnacio e que esperen en laltre mon total destruccio. Alguns son jutiats en lo present segle per tribulacions altres seran jutiats per foch en lo die de la derrera exeminacio la justicia del just li sera segura e

per ço parlant Job a nostre Senyor Deu diu Deu mata e destroex lom ignoscent e lom peccador car com la ignoscencia del hom es ben examinada acomparada es a la ignoscencia divinal no es res. Es destrohit lo peccador per nostre Senyor Deu com ab la agudesa del seu juhi la iniquitat del peccador es examinada e eternalment dampnada. En lo derrer juhi segons les diversitats de les obres apparexera Jhesu-Crist als elets benigne als reprovats terrible. E lo die del juhi haura cascu lo jutge segons la consciencia que haura hauda car Jhesu-Crist stant en son repos apparexera terrible a tots aquells los quals acusa la lur mala consciencia. Sor molt cara oges sant Isidre dient no es hom qui sia sens peccat no es qui puscha esser segur del juhi divinal com de les paraules ocioses se hage a retre raho. Aylassos nosaltres mesquins de peccadors aylassos indignes que direm en aquell juhi qui no solament peccam tots jorns en ocioses paraules ans encara peccam per fer males obres et per null temps cessam de fer mal. Si en lo juhi del Senyor tot poderos lo just envides sera segur que sera de nosaltres caytius peccadors. Si en la examinacio del jutge estret e rigoros la justicia del just envides sera segura que farem nos mesquins en aquell die qui continuament multipliccam peccats a peccats si en lo die del juhi lo just envides se salvara hon aparexerem nos en aquell die qui havem fets innumerables mals. No es hom qui en aquell die puscha esser sens temor ço es com se mouran los cels la terra e tots los elements se dissolran per sobres de calor. De aquest die es dit que

sera die de ira e de tribulacio die de miseria e de venjançe die de nuvol e de escuredat die de trompa e de gran crit. En aquell die sera tribulat lom fort e rigoros. Poriesme tu dir cara sor — o car frare que direm en aquell die com vindra aquell jutge ten estret car per ço com tu mas feta memoria del seu aveniment ma feta plorar. Tu recitant aquell terrible die del juhi mas provocada a lagremes forçadament. — Sor en Jhesu-Crist molt amada be has fet si has plorat per la temor del jutge estret e rigoros perque sapies quens es obs que abans que apparegua lo die del juhi nos presentem devant la faç del jutge per confessio posant nostres lagremes devant la sua presencia. En aquesta vida ha temps acceptable e dies de salut e per tal diu la santa Escriptura cercats lo Senyor mentres pot trobar invocaulo mentre es prop. En aquesta vida es prop lo jutge e no es vist en la vida esdevenidora sera vist mas sera luny. Adonchs sor cara necessari nos es que cerquem Deu aci ab tota nostra pensa e ab tot nostre cor en aquesta present vida sil volem trobar en la vida esdevenidora. Si en aquesta vida lo cercam ab tota devocio lunyantnos de males obres en lo die del juhi aconseguirem del misericordia car benigne es e molt misericordios. Car dell es scrit suau es lo Senyor a tots e la sua misericordia es sobre totes les sues obres. Adonchs sor molt care supplichquem aquell terrible e molt just jutge ab lagremes e ab tota devocio que en lo die del juhi nons reta segons nostres miseries mes quens mostre ses misericordies en guisa que nons lex hoir ab los repro-

vats aquella terrible sentencia qui diu axi anatsvoshen malvats e malahits del meu pare al foch eternal ans ab los seus elets nos façe hoyr venits beneyts del meu pare reebets lo regne quius sta apparellat del començament del monença Amen.

Capitol LXXIII. De una amonestacio feta per sant Bernat a sa germana.

Molt cara sor ja per la gracia divinal endreçe al port la nau de la mia doctrina empero altre veguada retorn a tu dient en ma amonestacio tum preguist que yot scrivis paraules de santa amonestacio e yo posat que nou hage fet axi com devia empero ab la gracia divinal segons mon petit poder he collides auctoritats e sentencies dels dits dels sants pares per ta amonestacio les quals he presentades a la tua amor e caritat en aquest libre. Adonchs sor en Jhesu-Crist molt amada ja veus com has amonestacions de bona vida. Consell tes donat e norma de ben viure. No es ja alguna ignorancia quet escus de peccat ja no ignores que vol dir bona vida no est ignorant de ben viure ja no poras dir yo he peccat per ignorancia. La raho de aço es car ja tens declarada la ley la qual deus seguir jat son mostrats los manaments de ben viure ja tes demostrat com te deus conservar en la casa de Deu ja tes manifestat quina deus esser ja has conoxença dels manaments divinals ja sabs que vol dir viure dreta-

ment. Guardet donchs que de qui avant no ofenes Deu guardet que no menyspreus de qui avant lo be que sabs no menyspreus ab mala vida lo be que ligs. Si tu vivint mal menyspreses lo be que hauras ligit molt seras culpable en la presencia de Deu. La raho es aquesta car mes val no conexer la carrera de salut que tornar atras apres que hom la coneguda. Adonchs pus que has resebut lo do de saber retelo en la tua pensa e complex per obre ço que has apres per doctrina. Sor amable altre veguada e altre te man e amonest que ab sobiran estudi conserves los manaments de aquest libre Amen.

Capitol LXXIIII. De una oracio que fa sant Bernat a Deu posant intercessora la sua cara sor.

Prechte cara sor en Jhesu-Crist molt amada que not vinguen en greu les cóses quet vul dir ab ardent devocio car sapies que molt te am en Jhesu-Crist. E per ço yot mostre la mia consciencia mas com yo manifest a tu los meus peccats temme que no ensutzescha les tues orelles. Prechte sor mia en Jhesu-Crist molt amada que ab ta oracio impetres ab Deu venia de mon peccat e perdo a mi indigne peccador. Yo miserable peccador de la mia infantesa ança he insutzida la mia vida tostemps he aiustats mals a mals tostemps he cumulats peccats a peccats null temps he cessat de peccar no he fet lo be

que debia fer yo miserable no son digne de veure la altesa del cel per la granesa de la mia iniquitat com yo he provocada la ira de Deu tot poderos contra mi e devant la sua presencia he cogitats molts mals innumerables. Dit he e mal he fet de la mia infantesa ença en la mia puericia he peccat e en la infantesa e en la juventut e ço que es pus greu cosa e pus perillosa he peccat en la mia vellesa. Yo mesqui son caygut en lo fanch de iniquitat yo malmirent son caygut en lo abis dels peccats yo culpable son caygut en lo pou de malvestat yo malestruch son caygut en la pregonesa dels mals yo miserable son devallat en la sutzura dels vicis. Ay mesqui ay malestruch caygut son e per ma virtut nom pusch levar. Prechte donchs sor amable quem sosleves ab la aiuda de la tua santa oracio prestem la ma de la tua oracio e traume de la pregonesa dels vicis estenme la ma de la tua aiuda e desliurem de la cova de iniquitat. Sor cara yo son cert que si tu serves aço que has promes a Jhesu-Crist quet sera donada corona en lo goig eternal e a mi peccador sera donada venia en aquesta vida. Si tu ab devota pensa compleixs les coses que has votades a Jhesu-Crist tu obtindras venia a mi indigne e tu seras ab les santes vergens en lo talem celestial ab goig perpetual. Honesta verge yo son cert e no dupte pas en res que la tua virginal oracio pora obtenir venia a mi peccador indigne. Sor amable si tu perseveres en lo servir de Deu axi com has promes aconseguiras venia a mi indigne o

tu alegrar tas perpetualment entre los cors de les santes vergens. Honesta verge prechte que ab pensa esvellada oges aço que yot dich tu est sor mia molt devota en Jhesu-Crist per preguaries de la qual no dupte que yo no sia deneiat de les legees de mos peccats. Si tu amable sor est verge plasent a Deu e si tu dorms ab Jhesu-Crist espos teu en lo talem cast e pur obtendras tot quant demanaras per la mia salut si tu sor abraçes Jhesu-Crist ab casts abraçaments sens tot dupte tu poras obtenir a mi peccador venia e misericordia si tu ab virginal odor te conjunys als abraçaments de Jhesu-Crist obtendras a mi indigne venia de mos peccats si ames sobre totes coses Jhesu-Crist espos teu e reposes en la sua molt dolça amor poras aconseguir a mi absolucio de mos peccats. Se de cert que Jhesu-Crist espos teu not lexara trista nit dira de no ans te donara tot quant li demanaras quit ha acompayada a la sua passio. Molt te ama aquell qui ab la sua preciosa sanch ta reemuda. Adonchs sor mia lo teu amat Jhesu-Crist sera a tu remissio de mos peccats e jo he esperanse de remissio si tu cara sor la qual am yo molt entres ab Jhesu-Crist en les noçes en lo talem celestial. Tu sor molt amable seras solas meu en lo die del temoros e estret juhi en lo qual he a retre raho de les culpes e negligencies mies. Prech Deu quel merit de la tua santa virginitat diminuescha la pena de la mia iniquitat Amen.

Capitol LXXV. Com sant Bernat demana los VII dons del Sant Spirit.

Clement e piados pare preguamte per lo unigenit fill teu Jhesu-Crist Deu e hom crucificat e glorificat que dels teus tresors trametes en nos lesperit de la sua gracia ab los seus VII dons lo qual ha reposat sobre ell en tota la sua bellesa ço es lesperit de saviesa per lo qual testem los fruyts dolços qui proceexen del fruyt benaventurat de vida. Trametnos lo do del enteniment ab lo qual sia illuminat lo consell de la nostra pensa trametnos lo do de consell per tal que anant per lo cami de aquest mon seguischam les petiades virtuoses per les çendes dretes e segures trametnos lo do de fortalesa ab lo qual puscham aterrar les forçes dels nostres enemichs trametnos lo do de sciencia ab lo qual siam recomplits de les resplendors de la sagrada doctrina per fer difarencia entre be e mal trametnos lo do de pietat ab lo qual nos vistam les entramenes de misericordia trametnos lo do de temor ab lo qual lunyantnos de tot mal siam reposats en lo reverencial pes de la tua eternal magestat. Tu Senyor nostre Jhesu-Crist has volgut que nos demanassem les demunt dites coses sagrades tues en nostra oracio las quals coses demanam esser obtengudes per la tua santa creu a laor e gloria del teu nom

sobresant al qual ensemps ab lo pare e al Sant Spirit sia honor gloria laor de gracies bellea imperi per secula seculorum Amen.

Aci es acabat lo libre quel glorios sant Bernat trames a la sua germana. Deo gracias. Amen.

Finito libro sit laus et gloria Christo.
Amen.

MA9202178.

Digitized by Google

RUBRIQUES DE TOT LO PRESENT LIBRE.

Pag.

Lo prolech que feu sant Bernat sobre lo seguent libre. 425
Capitol primer qui tracte de la fe catholica . . 427
„ segon. De virtut de sperançe. 428
„ terç. De la divinal gracia 430
„ quart. De la temor divinal 434
„ V. De la virtut de caritat. 440
„ VI. De les obres que comensen a fer los quis convertexen per penitencia . . 444
„ VII. De conservacio 448
„ VIII. Del menyspreu daquest mon . . 453
„ IX. De abit e vestidura 456
„ X. De puniment de cor 459
„ XI. De tristicia 465
„ XII. De la amor de Deu 468
„ XIII. De la amor del proisme 472
„ XIIII. De compassio 475
„ XV. De misericordia 477
„ XVI. Dels eximplis quens han lexats los sants 478
„ XVII. De contencio 483
„ XVIII. De disciplina 488
„ XIX. De virtut de obediencia 493
„ XX. De virtut de perseverança . . . 497

„ XXI. De virtut de virginitat. 503
„ XXII. De virtut de castedat 505
„ XXIII. De peccat de fornicacio. . . . 508
„ XXIIII. De abstinencia. 513
„ XXV. De ambriaguesa. 517
„ XXVI. Qui parle de peccat 520
„ XXVII. De confessio de peccats e de lur penitencia 522
„ XXVIII. De la confessio de peccats . . 524
„ XXVIIII. Com deu hom reebre lo precios cors de Jhesu-Crist. 530
„ XXX. De cogitacio. 535
„ XXXI. De cilençi 537
„ XXXII. De peccat de mentida e de falcia. 539
„ XXXIII. De periuri. 540
„ XXXIIII. De mal parlar daltri 541
„ XXXV. De enveia 542
„ XXXVI. De ira 543
„ XXXVII De oy 545
„ XXXVIII. De superbia. 546
„ XXXIX. De jactancia o vanagloria . . 547
„ XL. De humilitat 549
„ XLI. De paciència 551
„ XLII. De concordia 552
„ XLIII. De paciencia e sustinencia. . . 555
„ XLIIII. De malaltia. 558
„ XLV. De avaricia 562
„ XLVI. De cobeiançe 563
„ XLVII. De pobresa. 564
„ XLVIII. De murmuracio 567

„ XLIX. De ben propri 570
„ L. De oracio 573
„ LI. De liço 575
„ LII. De fer obres de mans 576
„ LIII. De psalms e ympnes. 579
„ LIIII. De vida activa e contemplativa . 583
„ LV. De curiositat que es voler saber coses superflues que no fan profit 590
„ LVI. De diligencia esvellada 592
„ LVII. De saviesa. 597
„ LVIII. Com la verge deu esquivar companyia de dones seglars e llegues. . . 601
„ LIX. Com la verge no deu amar familiaritat de homens. 604
„ LX. Que la verge deu fugir a la familieritat dels homens jovens. 606
„ LXI. Que la verge nos deu acompanyar ab mals homens. 608
„ LXII. Que la verge no deu reebre dons. 610
„ LXIII. Que la verge deu retre ab devocio aço que ha promes a Deu 614
„ LXIV. Que la verge tostemps deu considerar la fi perque es venguda al monestir. 616
„ LXV. Que la verge no vulla complaura als homens ab la bellesa de la sua cara. 618
„ LXVI. Que la verge no deu riure desmoderadament 620
„ LXVII. Que la verge no deu desijar veure les ciutats 624
„ LXVIII. De temptacio. 627

„ LXIX. De sompnis. 632
„ LXX. Del temps breu de la present vida. 634
„ LXXI. De la mort 637
„ LXXII. Del juhi de nostre Senyor Deu . 639
„ LXXIII. De una amonestacio feta per sant Bernat a sa germana 642
„ LXXIIII. De una oracio que fa sant Bernat a Deu posant intercessora la sua cara sor. 643
„ LXXV. Com sant Bernat demana los VII dons del Sant Spirit. 646